

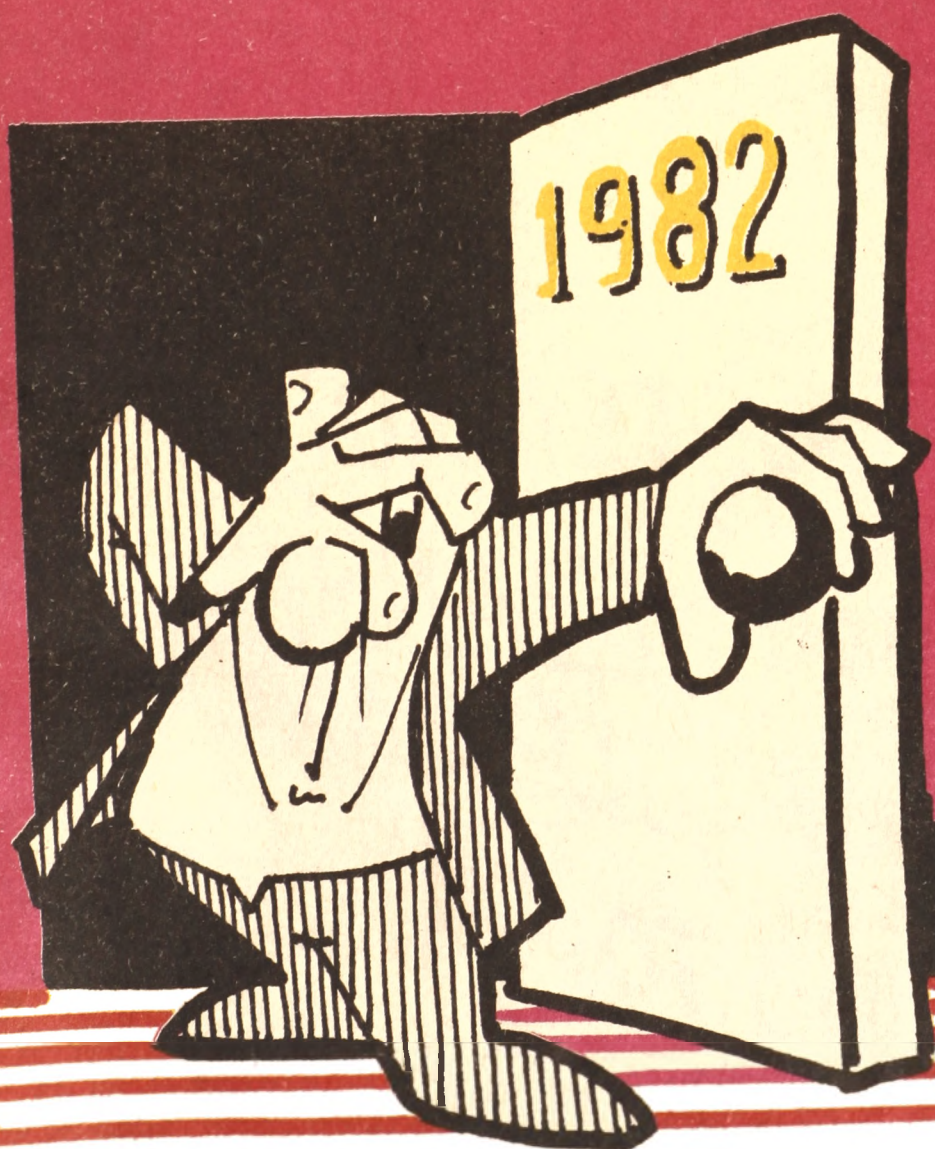
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 196, Παρασκευή 8 Ιανουαρίου 1982

Δρχ. 40

Πολωνία και ελληνικά κόμματα

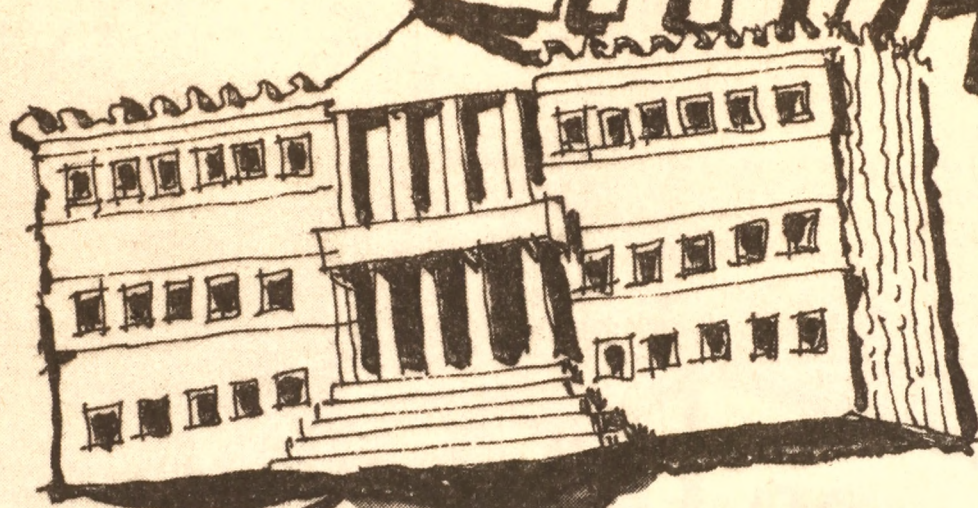
- Ν. ΤΟΝΤΟΡΩΦ:
Βουλγαρία — έτος 1301
- Γ. ΚΑΤΗΦΟΡΗ:
Νέες απόψεις για τη Γιάλτα
- Τ. ΔΗΜΟΥ:
Η κρίση ηγεσίας στο ΚΚΕ
- ΜΠΟΣΤ: Καζαμίας '82

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Κεντρική διάθεση: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Τηλ. 729.237 - 732.819

Η ΑΛΛΗ ΕΠΤΑΕΤΙΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ
ΜΕ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ
ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ 74 ΟΣ ΤΟ 81

Περίοδος Β'
Χρόνος 9ος
Τεύχος 196

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΑΚΡΟΒΑΣΙΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Ένας νέος Χρόνος με διαγγέλματα και αντιφάσεις.....	4
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ	5
ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ	6
Γ. ΚΑΛΑΪΤΖΗ: 1001 νύχτες, τρία αδέρφια και μια δέσμη μέτρων	8
ΒΟΥΛΗ	
Π. ΣΤΑΓΚΟΥ:	
Περιμένοντας την εξόφληση ενός διαμαρτυρημένου γραμματίου....	9
Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗ: Σταυροδρόμι για την κρατική μηχανή.....	10
ΜΠΟΣΤ: Καζαμίας '82.....	12
ΤΑΣΟΥ ΔΗΜΟΥ: Το εκλογικό αποτέλεσμα έθεσε θέμα ηγεσίας στο ΚΚΕ	14
Π. ΣΤΑΓΚΟΥ: Τα πρώτα «ευρω-τέστ» για τη δικτατορία στην Πολωνία...	16
ΧΡ. ΠΑΤΡΙΝΟΥ:	
Ελληνικά κόμματα και «Πολωνικά».	19

BIULETYN INFORMACYJNY

PULAWY

19 II 1981 NR 8 (16) Rok

NIEZALEZNEGO
SAMOZADNEGO
ZWIAZKU
ZAWODOWEGO

SOLIDARNOSC

ZIEMI PULAWSKIEJ

ΠΑΥΛΟΥ ΜΑΡΑΓΚΟΥ:

Οι αλλοιθωρισμοί των μέσων μαζικής ενημέρωσης.....	22
ΦΟΙΒΟΥ ΑΡΒΑΝΙΤΗ:	
«Ε! όχι και να δουλέψουμε...».....	24
ΑΝΤΙ-ΕΡΕΥΝΑ.....	27
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.....	31
ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.	32
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΤΗΦΟΡΗ: Ο Χάριμαν για τη συμφωνία της Γιάλτας.....	33
ΝΙΚΟΛΑΪ ΤΟΝΤΟΡΩΦ:	
Βουλγαρία έτος 1301.....	36
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ.....	45
ΑΝΤΙΘΕΜΑΤΑ	
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ:	
Ευτυχές το Νέον Έτον!.....	46
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
(Χάιντς Ρίχτερ -Στεφ. Σαράφης)....	48
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	49
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	52

ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΓΗΣΗ

ΤΗΝ ΩΡΑ που γράφονται αυτές οι γραμμές, οι πρωθυπουργικές ανακοινώσεις για την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης δεν είχαν ακόμη συνοδευτεί από τις ειδικότερες πλευρές, που επρόκειτο να αποσαφηνίσει ο κ. Υπουργός Συντονισμού. Υποθέτουμε πάντως ότι οι εξηγήσεις του κ. Υπ. Συντονισμού δεν πρόκειται να μεταβάλουν το πλαίσιο και το πολιτικό αποτέλεσμα των πρωθυπουργικών οριοθετήσεων.

ΠΟΛΛΕΣ και αντιφατικές οι κριτικές που δέχτηκαν μέχρι τώρα οι πρωθυπουργικές εξαγγελίες. Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μια ανακούφιση του «μεγάλου κεφαλαίου» και της Δεξιάς — όσο και μια «απογοήτευση» της Αριστεράς. Έχουμε τη γνώμη ότι είναι πρόωρες τόσο οι «ανακουφίσεις» όσο και οι «απογοητεύσεις» (πραγματικές ή χαιρέκακες οι τελευταίες). Κατά τη γνώμη-μας οι πρωθυπουργικές εξαγγελίες συνιστούν ένα τακτικό βήμα, αποτελούν μια δήλωση ετήσιας αναστολής της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Κατά τούτο θα ήταν λάθος, τουλάχιστον για την Αριστερά, να προεξοφλήσει, μέσω των μέτρων που εξαγγέλθηκαν τη στρατηγική πορεία της νέας εξουσίας.

ΧΩΡΙΣ βέβαια να μπορούμε να είμαστε κατηγορηματικοί σ' αυτό το σημείο, φρονούμε ότι η ατομία των κυβερνητικών μέτρων εκκινεί από δυο συγκλίνουσες αιτίες: απ' τη μια μεριά η έλλειψη επιτελικής προπαρασκευής του ΠΑΣΟΚ σε όλα τα επίπεδα για την άμεση ανάληψη ενός εγχειρήματος δομικών μεταβολών από την άλλη, η έλλειψη μιας αλυσίδας άλλων, κοινωνικών, κρατικών και θεσμικών προϋποθέσεων για την εφαρμογή μιας πολιτικής διαφορετικής απ' αυτήν που μέχρι σήμερα είχε ακολουθηθεί.

ΕΠΟΜΕΝΩΣ ο κ. Παπανδρέου ζήτησε αναστολή ενός χρόνου, διότι πράγματι αυτά που εξήγγειλε, δεν είναι παρά τακτικές, δοκιμασμένες ήδη από τη Δεξιά, με τη μια ή άλλη μορφή, σε μικρότερη συνήθως έκταση, που τώρα παρουσιάζονται σε πιο συνεκτική μορφή.

ΕΙΝΑΙ δύσκολο για παράδειγμα να επιχειρείς κοινωνικοποιήσεις όταν δεν υπάρχει στην πραγματικότητα συνδικαλιστικό κίνημα με έγκυρους φορείς, ώστε να συμμετάσχει αποφασιστικά στο λεπτό εγχείρημα του λειτουργικού μετασχηματισμού της οικονομικής διαδικασίας. Είναι εξίσου δύσκολο να επιχειρείς εθνικοποιήσεις με ένα κρατικό μηχανισμό υπό ανασυγκρότηση. Είναι τραγικός πειραματισμός να επιζητάς τη λαϊκή συμμετοχή χωρίς να έχεις προπαρασκευάσει τις λαϊκές οργανώσεις για αντίστοιχη παρέμβαση.

ΞΕΚΑΘΑΡΙΖΟΥΜΕ την άποψή-μας: Φρονούμε ότι τα οικονομικά μέτρα συγκροτούν μια επικίνδυνη ακροβασία, γιατί διατηρούν την παραλληλία της οικονομίας προς την υπόλοιπη κοινωνική και θεσμική πολιτική της κυβέρνησης. Εγκαθίσταται δηλαδή μια αντινομική σχέση, που η έκβασή-της, εν τέλει, παίρνει διλημματική μορφή: ή η κυβερνητική πολιτική θα υποκύψει στην «ελεύθερη» οικονομία μετασχηματιζόμενη σε κρατικό υπηρέτη-της, δηλαδή, θα παγιδευτεί στον περίφημο «εκσυγχρονισμό» θα αποτελέσει επομένως την πολιτική εναλλαγή προς τη Δεξιά.

Η η κυβερνητική πολιτική, θα εκμεταλλευτεί τον επόμενο χρόνο για να προπαρασκευάσει τις προϋποθέσεις για μια πραγματική τομή στις οικονομικές προτεραιότητες και την οικονομική φιλοσοφία οπότε και θα γίνει δυνατή η έγκυρη κριτική και τοποθέτηση πάνω στη στρατηγική σκόπευση της νέας εξουσίας.

ΘΕΛΟΥΜΕ να ελπίζουμε το δεύτερο. Γιατί προς το παρόν, όσα έχουν εξαγγελθεί, όχι μόνο δεν συμβιβάζονται με το δυναμικό πλαίσιο της διακήρυξης της κυβερνητικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Δεν το προετοιμάζουν καν.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ δικαιούται να ζητά περίοδο χάριτος και αναμονής. Θα δικαιωθεί όμως μόνο, αν μέρα τη μέρα, σε όλα τα επίπεδα, κοινωνικό, κρατικής συγκρότησης, θεσμικής αντίληψης προπαρασκευάζει τις προϋποθέσεις μιας τομής στην οικονομία, εκείνης που δικαιολογεί την ελπίδα και την αναγκαιότητα της Αλλαγής.

ΟΛΑ αυτά όμως δεν σημαίνουν καθόλου πως η «δέσμη μέτρων» που εξαγγέλθηκε δεν διαθέτει μια καίρια σημασία, που δεσμεύει και προκρίνει την μετέπειτα πορεία. Είναι επομένως πειστική ανάγκη να υπηρετηθεί με συνέπεια και φαντασία ώστε να μπορεί η συζήτηση για όλα τα προηγούμενα να έχει πρακτικό νόημα εν όψει πια του 1983.

αντι

Ένας νέος Χρόνος με διαγγέλματα και αντιφάσεις...

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ που κύλησε, δεν ήταν μόνο πυκνό σε γεγονότα — πολωνικό, δεύτερη δέσμη οικονομικών μέτρων, νέο σύστημα «πανελληνίων», νέα στρατιωτική ηγεσία, νέα προσωρινή διοίκηση στη ΓΣΕΕ, απόλυση Φωτήλα, κ.ά. Κατέγραψε και μια χρονική τομή, καθώς διαγγέλματα, μηνύματα, επισκοπήσεις, αναλύσεις, κτλ, ήλθαν να υπενθυμίσουν πως το '83 ήλθε να προστεθεί στην ασύνορη ροή του χρόνου...

ΚΑΙ ΩΣ ΠΡΟΣ το διάγγελμα του προέδρου της Δημοκρατίας, δεν έλειψαν οι παρατηρητές εκείνοι που διείδαν, μέσα από το περιεχόμενό του, το «πρώτο σύννεφο» στις σχέσεις ανάμεσα στον ρυθμιστή του πολιτεύματος και τον υπεύθυνο πρωθυπουργό της χώρας... Τι, ακριβώς, εννοεί ο κ. Κ. Καραμανλής, όταν επισημαίνει πως για ν' αντιμετωπίσουμε θετικά τα προβλήματά-μας, θα πρέπει «να εντείνουμε τις προσπάθειές-μας και να υποτάξουμε, στο γενικό συμφέρον, τις προσωπικές, τις ταξικές και τις κομματικές-μας επιδιώξεις»; Και τι υπαινίσσεται όταν λέει πως θα πρέπει «να εξασφαλίσουμε τη λειτουργία της πολιτείας, αποφεύγοντας τις ακρότητες και τις υπερβολές»;

ΑΝ ΘΑ ΠΙΣΤΕΨΟΥΜΕ ορισμένους αναλυτές της Δεξιάς, οι περικοπές αυτές εκφράζουν την αντίθεση του πρώτου πολίτη της χώρας στην «κομματικοποίηση του κράτους», όπως την εκφράζουν λ.χ. το νομοσχέδιο για την διοικητική αναδιάρθρωση ή η απόφαση για την κατάργηση της «αιρετής» διοίκησης της ΓΣΕΕ! Για άλλους αναλυτές, ωστόσο, οι περικοπές αυτές εναρμονίζονται απλώς με την πατερναλιστική νοοτροπία του κ. Καραμανλή και, ειδικότερα, με τη φιλοδοξία-του να καταξιωθεί, στην ιστορία, σαν ο υπεράνω κομμάτων «πρόεδρος όλων των Ελλήνων». Οι ίδιοι αναλυτές, επικαλούνται διάφορες κατ' ιδίαν συνομιλίες του κ. Καραμανλή, όταν ήταν ακόμη πρωθυπουργός, σε σχέση με την «περίπτωση Ανδρέα»: «Του είπα, πολλές φορές, ότι δεν με τρομάζει η πολιτική-του... Ότι αν γίνει ποτέ πρωθυπουργός, ας εφαρμόσει όποιο σύστημα θέλει, ας φέρει ακόμη και τον σοσιαλισμό-του... Εκείνο που με ανησυχεί είναι η εξωτερική-του πολιτική... Του εξήγησα πως πολύ εργάσθηκα για να γίνει η Ελλάδα ισότιμο μέλος της ΕΟΚ και πως δεν θα πρέπει να καταστρέψει το επίτευγμα αυτό... Του είπα άλλο η Τρίπολη, και άλλο η Ευρώπη»...

Πρόωρα τα «σύννεφα»...

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Είναι ίσως πρόωρο — αν όχι παρακινδυνευμένο — να επισημάνει κανείς «σύννεφα» στις σχέσεις Καραμανλή-Παπανδρέου, παρά το γεγονός ότι διαφορές απόψεων και προσεγγίσεων, υπάρχουν οπωσδήποτε. Το τελευταίο αυτό φάνηκε και από την αναφορά του προέδρου της Δημοκρατίας στο πολωνικό δράμα: «Πρόσφατο παράδειγμα βάνανσης παραβίασεως των αρχών — είπε ο κ. Καραμανλής στο πρωτοχρονιάτικο διάγγελμά-του — είναι (και) το δράμα της Πολωνίας. Ένα δράμα που, λόγω των ξένων παρεμβάσεων, πήρε τέτοια μορφή και τέτοιες διαστάσεις, ώστε ν' απειλεί, ανεξάρτητα από την τελική-του έκβαση, τη γαλήνη της Ευρώπης». Και ο κ. ευθυνος πρωθυπουργός της χώρας; Στο πρωτοχρονιάτικο μήνυμά-του, ο υπεύθυνος πρωθυπουργός της χώρας απέφυγε οποιαδήποτε αναφορά στο πολωνικό. Διαβεβαίωσε μόνο πως «είμαστε αποφασισμένοι να πραγματοποιήσουμε την εντολή-σας και να δικαιώσουμε τις ελπίδες-σας». Για να προσθέσει πως η νέα κυβέρνηση εργάζεται για να διασφαλίσει την εθνική ανεξαρτησία, την εδαφική ακεραιότητα και την ειρήνη.

ΑΛΛΑ ΟΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΕΣ εξελίξεις στην Πολωνία, δεν είναι καθόλου άσχετες με την υπόθεση της ειρήνης. Και η απουσία του πολωνικού, από το πρωτοχρονιάτικο μήνυμα του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, ίσως να φωτίζει, ως ένα βαθμό, την απόφαση για τη σκαιά απόλυση του υφυπουργού Α. Φωτήλα.

ΓΙΑΤΙ ΟΜΩΣ απολύθηκε - και, μάλιστα, τηλεγραφικώς...-ο υφυπουργός Εξωτερικών Ασημάκης Φωτήλας; Ός τη στιγμή που σύρονται οι γραμμές αυτές, η κυβέρνηση δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να δώσει οποιαδήποτε εξήγηση στο λαό, πέραν από το ότι ο αρμόδιος υφυπουργός, που εκπροσώπησε τη χώρα στην έκτακτη σύνοδο των «10», στις Βρυξέλλες, «παραβίασε τις εντολές του υπουργού Εξωτερικών Ι. Χαραλαμπίδου». Και ότι, ακόμη, προσυπόγραψε το κείμενο του κοινού ανακοινωθέντος της συνόδου, παρά το γεγονός ότι «το κείμενο του ανακοινωθέντος δεν συμπίπτει με τις θέσεις της κυβέρνησης για το πολωνικό».

ΟΙ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ αυτές όμως — αν μπορούν ν' αποκληθούν έτσι — είναι φυσικό να θέτουν ορισμένα ερωτήματα. Και το πρώτο: Ποιες υπήρξαν οι «εντολές» του υπουργού Εξωτερικών Ι. Χαραλαμπίδου; Στο σημείο αυτό, διατυπώνεται, ελλείπει σαφών κυβερνητικών ανακοινώσεων, μια καταλυτική υποψία: Ότι οι «εντολές» δεν ήσαν άλλο τίποτε παρά τα όσα ανέφερε ο ίδιος ο Α. Φωτήλας, παίρνοντας τον λόγο στη σύνοδο, προτού αρχίσει η συζήτηση πάνω στο κείμενο του κοινού ανακοινωθέντος. Και τα όσα ανέφερε ο Α. Φωτήλας, μεταδόθηκαν καταλεπτώς από τον ανταποκριτή του Αθηναϊκού Πρακτορείου στις Βρυξέλλες: Πρέπει να ζυγισθούν ακριβώς τα μέτρα που πήρε η στρατιωτική κυβέρνηση της Πολωνίας και να εξετασθεί αν αποβλέπουν στην επάνοδο ενός καταπιεστικού και αντιδραστικού καθεστώτος ή έχουν σαν στόχο την πρόληψη χειρότερων εξελίξεων για τον πολωνικό λαό».

ΑΛΛΑ ΜΙΑ ΤΕΤΟΙΑ θέση δεν είναι παρά η ίδια η θέση του στρατηγού Γιαρουζέλσκι — ότι, δηλαδή, ναι μεν είναι κακό πράγμα η χούντα, η επιβολή του στρατιωτικού νόμου, οι διώξεις και συλλήψεις συνδικαλιστών, η κατάπνιξη κάθε ίχνους ελευθερίας, αλλά «υπάρχουν και χειρότερα» (όπως θα ήταν, ας πούμε μια σοβιετική εισβολή) και, συνεπώς, καλά θα κάνουν οι Πολωνοί εργάτες, τα ευρωκομμουνιστικά και σοσιαλιστικά κόμματα, η δημοκρατική κοινή γνώμη σ' ολόκληρο τον κόσμο, να παύσουν να διαμαρτύρονται! Την ίδια αυτή θέση λέγεται ότι ανέπτυξε ο εδώ Πολωνός πρέσβης Γιάνους Λεβαντόφσκι στον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, όταν αποφάσισε να του «εξηγήσει» γιατί η στρατιωτική δικτατορία στην Πολωνία ήταν — και είναι — «αναγκαία», κατά την ίδια λογική που ήταν ίσως «αναγκαία» στην Ελλάδα, στην Τουρκία, στη Χιλή ή στην Αργεντινή...

Ο Α. Φωτήλας και το ΤΑΣΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΛΙΓΑ παραπάνω, προκύπτει ότι ο Α. Φωτήλας βαρύνεται όχι για όσα είπε από το βήμα της συνόδου, αλλά γιατί προσυπόγραψε το κοινό ανακοινωθέν των «10», ορισμένες διατυπώσεις του οποίου δεν βρίσκουν σύμφωνη την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Οι διατυπώσεις αυτές φαίνεται ότι δεν είναι άλλες από αυτές που μιλούν για τις «σοβαρές εξωτερικές πιέσεις που ασκούν η ΕΣΣΔ και άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης ενάντια στην προσπάθεια για ανανέωση στην Πολωνία» ή για μέτρα που ενδεχόμενα θα λάβει η κοινοτική Ευρώπη, αν υποχρεωθεί σ' αυτό, από τις παραπέρα πολωνικές εξελίξεις.

ΟΠΩΣ ΕΙΝΑΙ γνωστό, ανάλογες επικρίσεις για τις περικοπές αυτές, διατυπώθηκαν και από σοβιετικής πλευράς. Έτσι, κατά το ΤΑΣΣ λ.χ., είναι ενθαρρυντικό το ότι η κοινοτική Ευρώπη δεν ακολούθησε τις ΗΠΑ, στην επιβολή κυρώσεων κατά της ΕΣΣΔ. Από την άλλη όμως — προσθέτει το ΤΑΣΣ — παραμένει γεγονός η «ωμή επέμβαση των υπουργών εξωτερικών της ΕΟΚ στις εσωτερικές υποθέσεις της Πολωνίας», καθώς και «οι ψευδείς κατηγορίες-τους για δήθεν πιέσεις που ασκεί η Σοβιετική Ένωση κατά της Πολωνίας»...

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Ο Α. Φωτήλας — θα έλεγε κανείς — «απελύθη» γιατί δεν μπόρεσε να προωθήσει τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ στη σύνοδο των «10»... Ακριβέστερα, γιατί προσυπόγραψε κείμενο που υπερακοντίζει τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ στο πολωνικό. Και οι θέσεις αυτές — είναι

πια κοινός τόπος — εκφράζουν «θλίψη», «ανησυχία» (για τις δραματικές εξελίξεις στην Πολωνία) και «ευχή» (για μη ανάμιξη στις εσωτερικές υποθέσεις της Πολωνίας), αλλ' όχι κατὰ δίκην για την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας, που είναι ήδη αποτέλεσμα εξωτερικών — διάβαζε σοβιετικών — επεμβάσεων. Αυτά, για όσους αγαπούν την αλήθεια.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, φοβούμαστε πως αν η κυβέρνηση περιορισθεί στις θέσεις αυτές, κατά την επικείμενη συζήτηση του πολωνικού στη Βουλή, όχι μόνο θα βρεθεί έξω από το κλίμα του κοινού ελληνικού και ευρωπαϊκού αισθήματος — που, βέβαια, δεν έχει καμιά σχέση με τους υποκριτικούς κρωγμούς του Ρήγκαν και των περι αυτόν — αλλά και θα δώσει στη Δεξιά την ευκαιρία της ζωής-της για να εμφανιστεί σαν ο υπερασπιστής της ελευθερίας και δημοκρατίας στην Ευρώπη. Οι «ισορροπίες» στην πολιτική είναι καλές και χρειάζονται, αλλ' όταν παραβιάζονται θεμελιώδεις αρχές του σοσιαλισμού, τα σοσιαλιστικά και τα κομμουνιστικά κόμματα, όσα τουλάχιστον δεν θητεύουν στο δογματισμό, έχουν χρέος να δείξουν καθαρό το πρόσωπό-τους.

Μια «δέσμη» γεμάτη αντιφάσεις

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, η κυβέρνηση δεν φαίνεται να συνειδητοποιεί την αρνητική απήχηση που είχε στο λαό η εξαγγελία της δεύτερης δέσμης των οικονομικών μέτρων και, ιδιαίτερα, η σαφής υπαναχώρηση από τις μέχρι τώρα διακηρυγμένες θέσεις-της σε ό,τι αφορά τις αυξήσεις των αποδοχών των εργαζομένων ή την κοινωνικοποίηση μεγάλων βιομηχανικών επιχειρήσεων, με την έννοια της αλλαγής στις σχέσεις ιδιοκτησίας. Και, ασφαλώς, δεν πρέπει να είναι συμπτωματική η ικανοποίηση που έσπευσαν να εκφράσουν οι εμποροβιομήχανοι, επειδή «επιβεβαιώθηκε από την κυβέρνηση — αυτό αναφέρει η ανακοίνωσή-τους — ο πρωταρχικός ρόλος που καλείται να διαδραματίσει η ιδιωτική πρωτοβουλία στην αναθέρμανση της οικονομίας».

ΑΛΛΑ ΟΤΑΝ οι εκπρόσωποι του μεγάλου εμποροβιομηχανικού κεφαλαίου είναι ικανοποιημένοι, έπεται πως κάποιοι άλλοι — θα λέγαμε οι εργαζόμενοι — δεν είναι... Εκτός πια, αν δεχθούμε τη σχολή πως με ευφυείς ελιγμούς και συμβιβασμούς, όλοι — εφοπλιστές, βιομήχανοι, υπάλληλοι, εργάτες — μπορεί να είναι ευτυχείς «σε μια ευημερούσα

(σοσιαλιστική) κοινωνία». Αλλά τότε δεν έχουμε «δέσμη οικονομικών μέτρων», αλλά «δέσμη αντιφάσεων», όπως είπε και ο πρόεδρος του ΚΟΔΗΣΟ κ. Ι. Πεσμαζόγλου.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ημερομηνίες

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Τετάρτη 9

- Αρχηγός της ΝΔ εξελέγη ο κ. Ε. Αβέρωφ με 67 ψήφους. Ο κ. Κ. Στεφανόπουλος πήρε 32 και ο κ. Γ. Μπούτος 12.

Πέμπτη 10

- Με δηλώσεις-του στην τηλεόραση ο πρωθυπουργός ενημέρωσε τον ελληνικό λαό για τις θέσεις της κυβέρνησης στην τελευταία Σύνοδο του ΝΑΤΟ.
- Έγινε δεκτό με ομοφωνία στη Βουλή το νομοσχέδιο για ψήφο στα 18.

Παρασκευή 11

- Άρχισε η διαδικασία για την ένταξη της Ισπανίας στο ΝΑΤΟ.
- Πραγματοποιήθηκε συνάντηση των ηγετών της Ανατολικής και Δυτικής Γερμανίας Χόνκερ και Σμιτ στο Βερολίνο.

Σάββατο 12

- Άρχισε στο Γκντανσκ της Πολωνίας η Σύνοδος της Εθνικής Επιτροπής της Αλληλεγγύης. Στο μεταξύ η μεσολάβηση της Καθολικής Εκκλησίας για συνέχιση των διαπραγματεύσεων κυβέρνησης-Αλληλεγγύης έληξε χωρίς αποτέλεσμα.

Κυριακή 13

- Στρατιωτικός νόμος επεβλήθη στην Πολωνία ενώ τη διακυβέρνηση της χώρας ανέλαβε «Στρατιωτικό Συμβούλιο Εθνικής Σωτηρίας» με επικεφαλής το στρατηγό Γιαρουζέλσκι.
- Ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου εξήγγειλε τα νέα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης.
- Διαδηλώσεις έγιναν στην Αθήνα και σε πολλές πρωτεύουσες της Δ. Ευρώπης κατά της επιβολής στρατιωτικού νόμου στην Πολωνία.

Δευτέρα 14

- Έφθασε στην Αθήνα για συνουμιλίες με την κυβέρνηση, ο ηγέτης της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης Γιασέρ Αραφάτ.

Τρίτη 15

- Οι Πολωνοί αντιδρούν μαζικά κατά του στρατιωτικού νόμου, ενώ σε πολλά εργοστάσια συνεχίζονται οι απεργίες.

Τετάρτη 16

- Στη γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ τέθηκε θέμα ηγεσίας και απεχώρησαν 53 ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών.
- Η Αλβανία ζήτησε διεύρυνση των σχέσεων-της με την Ελλάδα.

Πέμπτη 17

- Συμφωνία οικονομικής συνεργασίας με το Ιράκ υπεγράφη μεταξύ των αρμοδίων υπουργών κ. Λάζαρη και Αλαμντουλά.

Σάββατο 19

- Τη «βαθιά θλίψη για τις τελευταίες δραματικές εξελίξεις» στην Πολωνία, εξέφρασε με ανακοίνωσή-της η ελληνική κυβέρνηση.
- Η «Αλληλεγγύη» έκανε έκκληση για γενική απεργία ενώ οι απεργίες συνεχίζονται σε επιχειρήσεις και στα ανθρακωρυχεία.

Κυριακή 20

- Ισχυρή σεισμική δόνηση ισχύος 6,7 βαθμών με επίκεντρο τη θαλάσσια περιοχή του Αγίου Ευστρατίου έγινε αισθητή σ' ολόκληρη την Ελλάδα.

Δευτέρα 21

- Σε δηλώσεις-του ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου, απαντώντας σε αντίστοιχες δηλώσεις του Τούρκου πρωθυπουργού, τόνισε ότι η Ελλάδα δεν δέχεται αμφισβήτηση στο καθεστώς του Αιγαίου.

Τετάρτη 23

- Δικάζονται από στρατοδικείο στην Τουρκία 52 ηγετικά στελέχη της ΝΤΙΣΚ.

Πέμπτη 24

- Δόθηκε στη δημοσιότητα το

νομοσχέδιο για τη Δημόσια Διοίκηση.

- Στην Πολωνία εργάτες εξακολουθούν να παραμένουν έγκλειστοι σε ανθρακωρυχεία, ενώ το καθεστώς στρατιωτικού νόμου παραμένει.

Παρασκευή 25

- Το Πεντάγωνο προγραμματίζει γυμνάσια με συνεργασία ΗΠΑ — Τουρκίας για το Φεβρουάριο, στην Τουρκία.

Τρίτη 29

- Με επέμβαση των ΜΑΤ αποκαταστάθηκε η τάξη στις φυλακές Κορυδαλλού ενώ 37 κρατούμενοι μετήχθησαν στην Κέρκυρα.

Τετάρτη 30

- Ανακοινώθηκαν τα νέα μέτρα για την εισαγωγή σπουδαστών στα ανώτατα και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα.
- Διορίστηκε από το Πρωτοδικείο νέα προσωρινή 45μελής διοίκηση της ΓΣΕΕ.

Πέμπτη 31

- Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι ανέθεσε τη μελέτη, σε τρεις ομάδες εμπειρογνομόνων, δέσμης μέτρων μέσα στα οποία περιλαμβάνεται και η διάλυση του πολωνικού ΚΚ και η αντικατάστασή-του με νέο.
- Στρατιωτικό πραξικόπημα έγινε στην Γκάνα.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ Ή ΜΟΝΙΜΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗ ΓΣΕΕ;

Η απόφαση του πρωτοδίκη που παραμονή πρωτοχρονιάς διόρισε νέα διοίκηση στη ΓΣΕΕ ανοίγει δυο δρόμους στο ταλαιπωρημένο συνδικαλιστικό κίνημα. Ο ένας είναι ο δρόμος του εκδημοκρατισμού και της εξυγίανσης. Ο άλλος οδηγεί στη διάσπαση. Ποιον από τους δυο δρόμους θα τραβήξει η μονοπαταξιακή στην πλειοψηφία-της διοίκηση της ΓΣΕΕ που διόρισε ο κ. πρωτοδίκης θα εξαρτηθεί σε τελευταία ανάλυση από τη δράση όλων των δυνάμεων που θα στηρίξουν τη νέα διοίκηση ή που θα την υπονομεύσουν. Και οι δυνάμεις στήριξης ή υπονόμευσης δεν βρίσκονται όλες είτε από τη μια είτε από την άλλη πλευρά. Αν η νέα διοίκηση εκμεταλλευτεί την εξαιρετικά «φιλελεύθερη» γι' αυτήν εντολή του δικαστηρίου και θελήσει να παραμείνει στο προσκήνιο όσο της επιτρέπει η εντολή-της και, ταυτόχρονα αρχίσει να συμπεριφέρεται σαν εκλεγμένη εκπροσώπηση όλων των εργαζομένων, τότε πιθανότατα το τέλος της θητείας-της θα συνοδευτεί από την τυπική διάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος, όπως άλλωστε ανοιχτά απειλεί και ο κ. Αβέρωφ. Αν πάλι, η νέα διοίκηση συνειδητοποιήσει ότι κύριος αν όχι μοναδικός στόχος-της πρέπει να είναι ο εκδημοκρατισμός των δομών του ελληνικού συνδικαλισμού και η όσο γίνεται πιο γρήγορη μεταβίβαση εξουσίας σε μια αιρετή διοίκηση που γνήσια θα εκφράζει όλες τις υπαρκτές τάσεις στο εργατικό κίνημα, τότε υπάρχει ελπίδα. Είτε έτσι είτε αλλιώς, οι ευθύνες της νέας διοίκησης κι αυτών που τη διόρισαν είναι τεράστιες.

ΤΡΟΜΟΣ ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Η «σοφή» χούντα του Εβρέν δεν ξέχασε την πρώτη και μοναδική «σοφία» κάθε δικτατορίας: τη βία, την ανοιχτή και απροκάλυπτη τρομοκρατία, την κτηνώδη καταστολή κάθε προσπάθειας να διεκδικηθούν τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Έχοντας εξασφαλισμένα τα διεθνή-της ερείσματα χάρη στην αμέριστη συμπαράσταση των ΗΠΑ, και τη γεμάτη κατανόηση «δυσφορία» των «μεγάλων» της Ευρώπης, η χούντα επιδίδεται απερίσπαστη στο κυρίως έργο-της.

Πράγματι οι φυλακές, τα κρατητήρια, τα δικαστήρια, είναι γεμάτα από τους όμηρους του «εσωτερικού εχθρού». Εργάτες, δάσκαλοι, συνδικαλιστές, φοιτητές, αγρότες, δεν υπάρχει κοινωνική τάξη ή κατηγορία που να μην έχει καταβάλλει το φόρο του αίματος στην «ησυχία, την τάξη και το νόμο» του στρατηγού Εβρέν.

Η διεθνής κινητοποίηση μόλις απέτρεψε τις θανατικές καταδίκες που φαίνεται ότι επιφυλάσσονταν στην ηγεσία

της DISK. Ενώ από πουθενά και τίποτα δεν φαίνεται να προδικάζει κάποια αποκατάσταση της στοιχειώδους δημοκρατικής νομιμότητας.

Είναι, λοιπόν, γι' αυτό που ο Ρήγκαν δεν πείθει με την «αγωνία»-του για την ελευθερία των Πολωνών. Είναι γι' αυτό, ίσως, που οι προοδευτικές δυνάμεις της Ευρώπης και όλου του κόσμου πρέπει να αρχίσουν να αναζητούν τις προϋποθέσεις για μια νέα Διεθνή της αξιοπρέπειας και της ελευθερίας.

Γιατί αλλιώς η μοίρα των μικρών λαών θα κρίνεται στη σιωπή, στη μέγγενη της διεθνούς ισορροπίας δυνάμεων, δηλαδή στην ισορροπία δια του τρόμου.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Όλα τα ελληνικά πολιτικά κόμματα επανειλημμένα έχουν τονίσει την ανάγκη να παραμείνει ο προεδρικός θεσμός εκτός της τρέχουσας πολιτικής διαμάχης. Όλες οι πολιτικές δυνάμεις άλλωστε και μνήμη και πείρα και συνείδηση διαθέτουν για τις επικίνδυνες επιπτώσεις που θα είχε η μεταβολή του Προέδρου της Δημοκρατίας από ύπατη εγγύηση της πολιτειακής τάξης και του Συντάγματος σε παράγοντα ανακύκλωσης των καθημερινών πολιτικών τριβών.

Μετά τις εκλογές της 18ης Οκτώβρη, ο κώδικας αυτός που τηρήθηκε από όλους και επί προεδρίας Στασινόπουλου και οπωσδήποτε επί προεδρίας Κ. Τσάτσου, δεν φαίνεται να βρίσκει την ίδια αποδοχή. Από τις στήλες αυτές σημειώσαμε με έκπληξη τόσο το διάβημα του κ. Καραμανλή υπέρ της ενότητας της «ΝΔ», όσο και την έλλειψη αντιδράσεων, δηλαδή τη συμφωνία επί του διαβήματος της Κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ.

Τις τελευταίες μάλιστα μέρες του '81 και τις πρώτες του '82, όλος ουσιαστικά ο Τύπος της Δεξιάς διανθίζει την αντιπολιτευτική-του στάση κατά της κυβερνητικής πολιτικής με αποσπάσματα λόγων του κ. Καραμανλή, είτε από τα μηνύματά-του επ' ευκαιρία των γιορτών, είτε από τις προσφωνήσεις-του στην κοπή της πίτας στη Λέσχη Ενόπλων Δυνάμεων. Πρόκειται για ένα επικίνδυνο βήμα, όσο κι αν αυτή τη στιγμή δεν μοιάζει να έχει ιδιαίτερες συνέπειες και επιπτώσεις. Είναι επικίνδυνο όσο ακριβώς ένα απλό βήξιμο μπορεί να προειδοποιεί για μια επερχόμενη πνευμονία.

Το σύμπτωμα πρέπει να σταματήσει πριν γίνει κατάσταση. Και αυτό είναι έργο και του ίδιου του Προέδρου (έχει τον τρόπο) και της Κυβέρνησης (αν έχει τη θέληση).

Γιατί όποιος σπέρνει ανέμους, θερίζει θύελλες. Ή όχι;

ΟΙ ΠΛΟΥΣΙΟΤΕΡΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

«Ο πλούτος και ο έρως δεν κρύβονται» μας δίδασκε μια θυμόσοφη παρατήρηση. Στην Ελλάδα πάντως ο πλούτος κρύβεται, τουλάχιστον από την Εφορία. Και κρύβεται μάλιστα με προκλητική επιτυχία.

Δεν υπάρχει πιο πικρό ανάγνωσμα αυτές τις μέρες από τη στήλη των «100 πλουσιότερων Ελλήνων» όπως προκύπτουν από τις δηλώσεις εισοδήματος του 1980. Είναι μάλιστα εντυπωσιακό, ότι, εκτός από τους πρώτους-πρώτους στη λίστα που παρουσιάζουν — έστω αναλογικά — ένα υψηλό εισόδημα, οι τελευταίοι

«Γυναικωνίτης» τέλος — «μαγεία» τέλος!

Εκείνο που δεν τόλμησε επί επτά χρόνια ο γνωστός για την ιδιαιτερή-του «ευαισθησία» προς το γυναικείο φύλο Μπαρμπα-Μήτσος, (καλή-του ώρα, όπου κι αν βρίσκεται), το πραγματοποίησε ύστερα από λίγες εβδομάδες θητείας σαν Πρόεδρος της Βουλής ο κ. Γιάννης (ή «Ιωάννης», έστω) Αλευράς:

Κατάργησε τον διαχωρισμό των «γενικών θεωρειών» σε «αρρένων» και «θηλέων» κι έτσι πλέον — και επιτέλους — οι «ακροατές» των συνεδριάσεων της Βουλής θα μπορούν να... παρακολουθούν το κοινοβουλευτικό έργο της Αλλαγής σε μικτή σύνθεση. (Αν

πάντως — μετά από αυτήν την Αλλαγή — παρατηρηθεί συνωστισμός (και «στριμωξίδι») στα θεωρεία, θα ξέρουμε που οφείλεται!).

Δε λέμε, προοδευτικό το μέτρο και σε αρμονία με τις (φεμινιστικές) επιταγές των καιρών και της Αλλαγής, αλλά όπως και να το κάνουμε: «γυναικωνίτης» τέλος — «μαγεία» τέλος! (Το απόφθεγμα του παλαιάμαχου... «φαλλοκράτη» συνάδελφου έχει κάπου μια δόση αλήθειας...).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το καθεστώς του «γυναικωνίτη» ήταν μέχρι σήμε-

ρα μια κοινοβουλευτική πραγματικότητα κληροδοτημένη από την προδικτατορική παράδοση — και μόνο:

Ο «Κώδιξ Κανονισμού Εργασιών της Βουλής», που κυρώθηκε τον Οκτώβριο του 1975 δεν προβλέπει τίποτε σχετικό στα Άρθρα που αφορούν την δημοσιότητα των συνεδριάσεων της Βουλής (βλ. «Κανονισμός», Τμήμα Πέμπτο, Κεφάλαιο ΙΣΤ', Άρθρα 105-107).

Τέλος, σημειώνουμε ακόμη ότι ο διαχωρισμός αυτός είχε καταργηθεί «ντε φάκτο» για τα δημοσιογραφικά και τα διπλωματικά θεωρεία.

Π.Σ.

των «100» περιορίζονται σε ποσά της τάξεως των 12.000.000 ετήσιας φορολογητέας ύλης.

Από τη στήλη απουσιάζουν — όπως παρατηρήθηκε — γιατροί, δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, καλλιτέχνες και είναι εντελώς περιορισμένη η συμμετοχή μηχανικών κτλ. Δεν θα παρασυρθούμε σε γενικές καταγγελίες περί φοροδιαφυγής, γιατί δεν ευθύνεται μόνο το κράτος για το φαινόμενο, ούτε κάποιες αφηρημένες «δομές». Πρόκειται για σύμπτωμα μιας κοινωνικής παθολογίας, που γνώρισμά-της είναι μια γενικευμένη κοινωνική συννενοχή γύρω από την «κοινωνική υποχρέωση» της φοροδιαφυγής.

Παρ' όλ' αυτά, τα απλά μαθηματικά έχουν μια χρησιμότητα. Διαβάσαμε την ιστορία με τον καθηγητή που εισέπραξε για μια εγχείρηση 60.000 και δεν έδινε απόδειξη παρά «συμβιβαστικά» και μετά από πίεση για 16.000. (Αν δεν πιεζόταν κιόλας σκεφτείτε...). Ας δεχτούμε πως πραγματοποιεί μόνο τέσσερεις τέτοιες εγχειρήσεις τη βδομάδα, με το αυτό ποσό (παρόλο που είναι χαμηλό για λιγότερο απλές επεμβάσεις). Πρόκειται για εισόδημα 1.000.000 το μήνα, εντελώς αφορολόγητου!

Πόσες βιομηχανίες έχουν παρόμοιο τζίρο; Και πόσο πιο πληθωριστικό είναι αυτό το χρήμα από οποιαδήποτε παραγωγική δραστηριότητα, έστω και φοροκλοπική!

Να αλλάξει το φορολογικό σύστημα και οι «δομές» λοιπόν. Επιβάλλεται σίγουρα. Αλλά πολλοί έλληνες οφείλουν να κοιταχτούν και στον καθρέφτη: είναι οι «δομές» που λείπουν ή η ανθρώπινη υποδομή που απουσιάζει;

ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΕΙΣ

Στον «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» της Κυριακής 3/1/82 σε πρωτοσέλιδο «αποκλειστικό» ρεπορτάζ, αποκαλύπτεται εν εκτάσει και με πληρότητα η δράση της CIA και της DIA στην Ελλάδα. Κατά ένα εκπληκτικό τρόπο, ο κατασκοπικός συνεργάτης του «Ρ», αποδειχνεται ενήμερος όχι μόνο για τις αποφάσεις ειδικών συσκέψεων της CIA και της DIA για τα «Πολωνικά» αλλά και φράσεων που ειπώθηκαν στη διάρκεια-τους κτλ., κτλ.

Υποθέτουμε πως η CIA και η DIA θα σπαζοκεφαλιάζουν για τη «διαρροή». Βλέπουμε όμως πως μια από τις ενέργειες της DIA είχε ήδη επίσημα εξαγγελθεί και αλλού. Συγκεκριμένα γράφει ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ»: «Άνθρωποι της DIA έχουν συγκεντρώσει δημοσιογραφικά υλικά αστικών εφημερίδων και της «ΑΥΓΗΣ» για την έκδοση ειδικής μπροσούρας σχετικά με τις πολωνικές εξελίξεις. Το περιεχόμενό-της θά 'χει σαν άξονα δημοσιεύματα, στα οποία δικαιώνεται ο λεγόμενος «ευρωκομμουνισμός» και η

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΙΔΙΑ;

Το γράμμα που ακολουθεί το πήραμε από ένα νεοσύλλεκτο που παρουσιάστηκε την 1η Δεκέμβρη στην Τρίπολη. Είναι γνωστό ότι η νέα κυβέρνηση έχει πάρει μια σειρά μέτρων για τις Ένοπλες Δυνάμεις. Φαίνεται όμως ότι οι φαντάροι-μας αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα όπως πριν, και μάλιστα παλιά γνωστά πράγματα, που η τωρινή κυβέρνηση κατήγγειλε ως αντιπολίτευση, εξακολουθούν να ισχύουν. Εύλογα, λοιπόν, διατυπώνουμε το ερώτημα. Τι γίνεται στο στρατό; Εξακολουθεί να ισχύει η ίδια κατάσταση και μέχρι πότε θα ισχύει; Ας ελπίσουμε ότι η αλλαγή δεν θα είναι μόνο σε επίπεδο ηγεσίας και προσώπων...

Παρουσιάστηκα στο στρατόπεδο «Παπαδόγγονα» στην Τρίπολη την 1η Δεκέμβρη. Μαζί με άλλους 1.600 συνάδελφους ανήκω στην πρώτη ΕΣΣΟ της αλλαγής. Νά, λοιπόν, τι βρήκαμε στο 11ο Σύνταγμα Πεζικού:

Το στρατόπεδο έχει ένα πολυτελέστατο διοικητήριο με κεντρική θέρμανση. Είναι το μοναδικό κτίριο όπου οι συνθήκες διαβίωσης είναι κανονικές. Οι νεοσύλλεκτοι κοιμούνται σε «θαλάμους» κατά 50-60 άτομα χωρίς την παραμικρή θέρμανση. Με δική-μας πρωτοβουλία μαζέψαμε λεφτά κι

αντικαταστήσαμε τα σπασμένα τζάμια.

Το φαγητό από μέτριο μέχρι κακό. Πάντα όμως λίγο. Τα τραπέζια κι οι πάγκοι του εστιατορίου τόσο στενά που ό,τι κι αν φας, δύσκολα σου «πιάνεται».

Γρήγορα καταλάβαμε ότι βασικός στόχος της καθημερινής εκπαίδευσης είναι να χωνέψουμε το σλόγκαν: «όπου σταματάει η λογική, αρχίζει ο στρατός». Έτσι, θεωρητική εκπαίδευση γίνεται στο βουνό — μια φορά τη βδομάδα, μάλιστα το βράδυ — με κρύο και βροχή. Όποιος ξέρει τις κλι-

«ιστορική αποστολή»-του.

Μα, και η DIA έρχεται δεύτερη και ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» τρίτος! Γιατί φαίνεται τους πρόλαβαν κάποιοι άλλοι πράκτορες (τίνος άραγε;). Θυμόμαστε, για παράδειγμα, πολύ καλά, πως την Πέμπτη 16/12/81, σε συνέντευξη Τύπου της «Επιτροπής Αλληλεγγύης στον πολωνικό λαό» αναφέρθηκε η έκδοση μπροσούρας με όσο ενημερωτικό υλικό υπάρχει για την κατάσταση στην Πολωνία.

Ποιοί νά 'ναι άραγε αυτοί οι σατανικοί εγκέφαλοι που προέτρεξαν της ίδιας της CIA και της DIA σε τέτοιου είδους αντισοσιαλιστικές ενέργειες;

Νά μια άλλη αποκλειστικότητα, που περιμένει τον εκδότη-της.

ματολογικές συνθήκες της Τρίπολης καταλαβαίνει τι σημαίνει αυτό: όλοι οι νεοσύλλεκτοι είναι άρρωστοι. Το αναρρωτήριο δίνει για το κρυολόγημα μονάχα ασπιρίνες.

Λουτρά υπάρχουν. Μπάνιο, όμως, στη διάρκεια ενός μήνα κάναμε μια φορά.

Το κακό φαγητό, η κατάσταση της υγείας κι η απλυσία πετυχαίνουν τη σωματική και ψυχική εξουθένωση του νεοσύλλεκτου.

Η επικοινωνία με τον έξω κόσμο δύσκολη: τρία τηλέφωνα για 800 άτομα. Τα γράμματα καθυστερούν δυο και τρεις βδομάδες. Πολλά δεν φτάνουν καθόλου.

Υπάρχουν όμως και χειρότερα! συμπληρώσαμε το περίφημο «αυτοβιογραφικό σημείωμα» με τις γνωστές ερωτήσεις: θα βοηθήσετε το έργο ανατρεπτικών οργανώσεων, για ποιό λόγο έχετε ταξιδέψει στο εξωτερικό και πού ακριβώς πήγατε, ποιές είναι οι διευθύνσεις-σας από τότε που γεννηθήκατε μέχρι τη μέρα που παρουσιάστηκατε κτλ.

Σε λίγες μέρες μας ξαναμάζεψαν στην ίδια αίθουσα μας είπαν: «Τα αυτοβιογραφικά σημειώματα που συμπληρώσατε καταστράφηκαν. Απ' το υπουργείο Εθνικής Αμύνης μας ήρθε ο καινούριος τύπος αυτοβιογραφικών σημειωμάτων». Δεν προλάβαμε να χαρούμε. Τα καινούρια «αυτοβιογραφικά» ήταν ίδια με τα παλιά. Απαράλλαχτα! Απαντήσαμε για δεύτερη φορά τις ίδιες ερωτήσεις.

Τραγουδώντας το «η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει», με τις φωνές και βρισιές των ανωτέρων, με πρωινό ξύπνημα συχνά στις 5.30 (και ρόφημα στις 7.30!), με απειλές ότι όποιος συλληφθεί νά 'χει τα χέρια στις τσέπες («ράφτε τις τσέπες ή κόψτε τα χέρια») ή να μην ξέρει την προσευχή θα φάει φυλακή, περνάν οι μέρες στην Τρίπολη.

Κι ο «μη προνομιούχος» νεοσύλλεκτος αναρωτιέται: ήρθα να υπηρετήσω την πατρίδα. Γιατί θέλουν να με κάνουν να τη μισήσω;

Ένας νεοσύλλεκτος της
81 ΣΤ ΕΣΣΟ

1001 ΝΥΧΤΕΣ ΤΡΙΑ ΑΔΕΛΦΙΑ ΚΑΜΙΑ ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΑΡΑΒΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΜΑΚΡΙΝΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΕΝΑΣ ΠΑΤΕΡΑΣ ΕΓΙΝΕ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΙ ΑΦΗΣΕ ΣΤΑ ΤΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΑ ΔΕΚΑΕΦΤΑ (ΑΡ.17) ΚΑΜΗΛΕΣ ΝΑ ΤΙΣ ΜΟΙΡΑΣΤΟΥΝΕ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΕΙΠΕ:

ΕΓΩ ΛΕΩ ΝΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΑΠΟ ΠΕΝΤΕ (ΑΡ.5) ΚΑΜΗΛΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΜΕΣ ΔΥΟ ΝΑ ΤΙΣ ΦΑΜΕ

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΕΙΠΕ:

ΦΑΤΕ ΟΜΕΣ ΤΙΣ ΑΜΕΣ ΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΦΕΙΣΤΕ ΜΕ ΕΜΕΙΑ ΤΙΣ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ (ΑΡ.15)

Ο ΜΕΣΑΙΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ ΕΙΠΕ:

ΟΛΟΟ

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΤΣΑΚΕΘΟΥΝΕ ΣΤΗΝ ΜΟΙΡΑΣΙΑ ΡΩΤΗΣΑΝ ΕΝΑ ΣΟΦΟ: ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ;

ΝΑ ΜΕ ΚΑΝΕΤΕ ΠΡΟΫΠΟΥΡΓΟ ΠΡΩΤΑ

ΤΙ ΑΠΑ ΛΟΠΑ! ΤΙ ΣΟΦΕΣ ΚΥΒΕΝΤΕΣ!

ΑΦΟΥ ΕΓΙΝΕ ΠΡΟΫΠΟΥΡΓΟΣ (ΜΕ ΤΗΝ ΘΕΛΗΣΗ ΣΟΥ ΛΑΕ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ, ΛΑΕ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ) ΤΟΥΣ ΕΙΠΕ:

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΑΝΟΙΞΤΕ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΤΙ ΚΑΘΑΡΟ ΜΥΑΛΟ! ΤΙ ΔΙΑΥΦΕΙΑ ΣΚΕΨΗΣ!

ΑΝΟΙΞΑΜΕ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ (ΜΕ ΤΗΝ ΘΕΛΗΣΗ ΜΑΣ ΛΑΕ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ, ΛΑΕ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ) ΚΑΙ ΜΑΣ ΕΙΠΕ...

ΣΑΣ ΠΡΟΤΙΝΩ ΜΙΑ ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ

ΠΡΩΤΟΝ:

ΣΑΣ ΧΑΡΙΖΟ ΑΚΟΜΑ ΜΙΑ (ΑΡ.1) ΚΑΜΗΛΑ

ΔΕΥΤΕΡΟΝ: Ο ΠΡΩΤΟΣ ΘΑ ΠΑΡΕΙ ΤΙΣ ΔΙΠΛΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΙΩΝ 3 ΚΑΜΗΛΕΣ ΚΑΙ Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΙΣ ΤΡΙΠΛΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ

ΕΓΩ ΠΟΣΕΣ ΠΑΙΡΝΩ;

ΜΑ ΤΙ ΛΕΕΙ;

ΔΗΛΑΔΗ;

ΛΕΩ ΔΗΛΑΔΗ ΠΟΣ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΙΣ ΜΙΣΕΣ Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΚΑΙ Ο ΤΡΙΤΟΣ ΤΟ ΕΝΑ ΕΝΑΤΟ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΕΚΑΟΧΤΟ (ΑΡ.18) ΚΑΜΗΛΕΣ. ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ ΣΑΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ

ΜΑ ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΠΑΙΡΝΩΜΕ ΑΠΟ 6;

ΕΞΗ ΠΑΙΡΝΩ;

ΠΑΙΡΝΕΙΣ Ή ΔΙΝΕΙΣ;

ΚΑΙ ΤΟΤΕ ΤΑ 3 ΑΔΕΛΦΙΑ ΡΩΤΗΣΑΝ ΕΝΑΝ ΥΠΟΥΡΓΟ

ΤΙ ΕΝΝΟΩΣΕ Ο ΣΟΦΟΣ;

ΕΝΝΟΩΣΕ ΟΤΙ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΘΑ ΠΑΡΕΙ ΕΝΝΙΑ ΚΑΜΗΛΕΣ (ΑΡ.9) Ο ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΟΣ ΕΞΗ (ΑΡ.6) ΚΑΙ Ο ΜΙΚΡΟΣ ΔΥΟ (ΑΡ.2) Α...ΜΑ...ΕΙΝΑΙ ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

ΚΑΙ Η ΜΙΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΥΕΙ;

ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΘΕΛΕΙ ΠΙΣΟ

ΘΑ ΔΕΣΘΕ ΚΑΙ ΜΙΑ ΣΤΟΝ ΣΟΦΟ;

ΝΑΙ!... ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΛΕΣ ΟΤΙ ΠΗΡΕΣ ΕΞΟΥ ΤΑ ΛΙΓΟΤΕΡΑ ΑΠ' ΟΛΟΥΣ

ΚΑΙ ΟΛΟΙ ΘΑΥΜΑΣΑΝ ΤΟΝ ΣΟΦΟ

«Λύσεις» και βολέματα μακριά απ' τη Βουλή

«Λύθηκε» το πρόβλημα των τριών πολιτικών κρατούμενων και απεργών πείνας Γιάννη Σκανδάλη, Κυριάκου Μοίρα και Φίλιππα Κυρίτση, με την αποφυλάκισή-τους την παραμονή των Χριστουγέννων — λες και η Ελευθερία είναι «μποναμάς» κι έπρεπε νά 'ρθουν οι «χρονιάρες μέρες» για να γίνει αυτό που 'πρεπε νά 'χει συμβεί αυτονόητα, με τον σωστό τρόπο και στην ώρα του!

Και «λύθηκε» — μ' αυτήν την έννοια — ταυτόχρονα και το πρόβλημα της «κυβέρνησης της Αλλαγής», που βρισκόταν αντιμέτωπη με την εκδοχή να «αυτοκτονήσουν» — αλησμόνητος θα μας μείνει ο «εργατικός σοσιαλιστής ηγέτης» κ. Μάικελ Φουτ — επί των ημερών-της αριστεροί πολιτικοί κρατούμενοι — έστω «αναρχικοί» και «περιθωριακοί» — που ήταν έγκλειστοι στις φυλακές, καταδικασμένοι με νόμους που η ίδια είχε στο παρελθόν — σαν αντιπολίτευση τότε, εννοείται — καταψηφίσει...

Λύθηκε όμως ή βολεύτηκε το πρόβλημα; Αν αφαιρεθούν τα εισαγωγικά από το πρώτο ρήμα, η διάξευξη γίνεται... «μάλλον» περιττή!

Η κυβέρνηση μπορεί να βόλεψε το πρόβλημά-της — να μην πληρώσει δηλαδή εκείνη «τα σπασμένα», στην περίπτωση που το τέλος της υπόθεσης αυτής θα ήταν «η τελεία» στο κεφάλαιο της ζωής των τριών απεργών πείνας — αλλά δεν το έλυσε:

Πρώτα απ' όλα, γιατί η αποφυλάκιση των τριών με την «απονομή χάριτος» δεν λύνει το πρόβλημα της αντισυνταγματικότητας και του αντιδημοκρατικού χαρακτήρα των συγκεκριμένων νόμων που τους οδήγησαν στη φυλακή — του «αντιτρομοκρατικού» 774/78 και του 495/76 «Περί κατασκευής εκρηκτικών κτλ.» — και δεν μπορεί να «αποσβέσει» το γεγονός, ότι οι νόμοι αυτοί εξακολουθούν ν' αποτελούν «ισχύον δίκαιο» και στη σημερινή «πραγματικότητα της Αλλαγής». (Μέχρι τότε αλήθεια;)

Ύστερα, η «απονομή χάριτος» στους τρεις κρατούμενους απεργούς πείνας 'σημαίνει, αντικειμενικά, μιαν «εκλεκτική» αντιμετώπιση λόγω της «ανωτέρας βίας» που συνιστούσε η εκδοχή του θανάτου των τριών και το συνεπόμενο πολιτικό κόστος — «ανάγκη και Θεοί πείθονται». Τι γίνεται όμως που υπάρχουν κι άλλοι κρατούμενοι απεργοί πείνας, που ανήκουν στον ίδιο πολιτικό και ιδεολογικό χώρο και που έχουν καταδικαστεί με τους ίδιους νόμους;

Τέλος, η «απονομή χάριτος» — σαν πολιτική λογική — περισσότερο σημαίνει «άφεση αμαρτιών» στις (παλιές;) υπερβάσεις της εξουσίας, παρά την απο-νομιμοποίηση των (παλιών;) παρανομιών του κράτους...

Η κυβέρνηση βόλεψε — κυρίως προς «ιδιον όφελος» — προσωρινά ένα επιμέρους πρόβλημα μακριά απ' τη Βουλή. Γι' αυτό και εξακολουθεί να εκκρεμεί η λύση του συνολικού προβλήματος μέσα στη Βουλή!

Περιμένοντας την εξόφληση ενός διαμαρτυρημένου γραμμάτιου

(Με την συζήτηση για την Πολωνία στον καινούριο χρόνο)

Με ένα διαμαρτυρημένο γραμμάτιο άφησε η νέα «Βουλή της Αλλαγής» το 1981 και πήκε στο 1982, σε μια χρονιά που θα «δοκιμαστούν», τόσο σαν «γεύση», όσο και σαν δοκιμασία, πολλά.

Η πρώτη εβδομάδα της Βουλής στον καινούριο χρόνο — που αρχίζει τη Δευτέρα στις 11 Ιανουαρίου — «σκιάζεται» πάντως από το διαμαρτυρημένο γραμμάτιο της Πολωνίας, που ζητάει την εξόφλησή-του στη συζήτηση που «ευδόκησε» ν' αποδεχτεί η κυβέρνηση. Ύστερα από ένα μήνα μετά την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας του υπό αίρεση (και πιθανά αναίρεση) στρατηγού Γιαρουζέλσκι, η ελληνική Βουλή θα μιλήσει σαν σώμα — ή μάλλον, για να είμαστε ακριβέστεροι, θα μιλήσουν στην ελληνική Βουλή τα κόμματα που εκπροσωπούνται σ' αυτήν.

Ξέρουμε, τι θ' ακούσουμε από την κροκοδείλια κλαυθμηρίζουσα ΝΔ «για την κατάπαυση των ελευθεριών των εργαζομένων και του μαχόμενου πολωνικού λαού» — τα είπε με την Ερώτησή που κατάθεσαν οι 14 βουλευτές-της και με το Ψήφισμα που υπέβαλε.

Ξέρουμε επίσης τι μας «επιφυλάσσει» και το παπαγαλίζουν την φενάκη της «υπεράσπισης των κατακτησεων του υπαρκτού σοσιαλισμού» από τα 10 εκατομύρια... «αντισοσιαλιστικά στοιχεία και τους πράκτορες του διεθνούς ιμπεριαλισμού» ένα και — πραγματικά — μοναδικό «κόμμα της εργατικής τάξης» στη Βουλή — τα είπε και συνεχίζει να τα λέει ο «Ριζοσπάστης» (Κι αν θέλουμε να είμαστε δίκαιοι και αντικειμενικοί — δημοσιογραφική δεοντολογία γαρ — τα είχε πει αυτά ο «Ριζοσπάστης» προ πολλού, κατ' επανάληψη και κατ' εξακολούθηση επί δεκαέξι μήνες τώρα!).

Εκείνο όμως που δεν ξέρουμε ακριβώς, είναι το τι θ' ακούσουμε από τα χείλη του ύπατου εκφραστή της νέας σοσιαλιστικής κυβέρνησης — από τον Πρωθυπουργό και Πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ κ. Ανδρέα Παπανδρέου.

Ευελπιστούμε (καλώς ή κακώς, «θα δείξει» σύντομα το πράγμα) ότι δεν θ' ακούσουμε, πως η «δραστηριότητα» των τανκς στην Πολωνία, οι νεκροί απεργοί και διαδηλωτές, οι συλλήψεις κτλ., κτλ., κτλ — για να μην «πλατιάσουμε» κιόλας! — είναι «εσωτερική υπόθεση των Πολωνών», κι ούτε ότι θα παραμείνουμε στην καχεξία του πλαισίου της «θλίψης», των «ανησυχιών» και των «ελπίδων»...

Ευελπιστούμε ότι η καταδίκη της πολωνικής στρατιωτικής χούντας δεν θα παραμείνει προνόμιο των ημέτερων «γεφυροποιών» και ότι η αλληλεγγύη στην «Αλληλεγγύη» — επώνυμα! — δεν θα εκχωρηθεί σ' εκείνους που αρνούνται — και φυσικό είναι άλλωστε — την αλληλεγγύη στους αγωνιζόμενους λαούς.

Ευελπιστούμε ότι η υπεράσπιση του σοσιαλισμού δεν θα ανατεθεί σ' αυτούς που αρχίζουν να τραυλίζουν, όταν πρέπει να αρθρώσουν τις σύμφυτες με τον Σοσιαλισμό έννοιες της Δημοκρατίας και της Ελευθερίας και που καλοσωρίζουνε τανκς και δικτατορίες απανταχού της γης, φτάνει να είναι made in USSR ή με τις ευλογίες-της.

Όχι πως θ' αλλάξει τίποτε στην Πολωνία αν στη Βουλή η κυβέρνηση μιλήσει μιαν «άλλη γλώσσα» απ' τις μεσοβέζικες συμβατικότητες που «υπαγορεύουν» (;) οι σκοπιμότητες της κρατικής εξωτερικής πολιτικής — εκτός αν «πολυδιάστατη» εξωτερική πολιτική σημαίνει να κάνεις την... πάπια — και η «αναγκαιότητα» (;) των ισορροπιών επί του συγκεκριμένου, με τις εκπροσωπούμενες στο Κοινοβούλιο πολιτικές δυνάμεις — όχι ταύτιση με τη ΝΔ και όχι ρήξη με το ΚΚΕ — στο εσωτερικό της χώρας.

Εκείνο όμως που θα μπορούσε ν' αλλάξει είναι ο προσανατολισμός της σκέψης των οπαδών και ψηφοφορών της σοσιαλιστικής Αλλαγής που ευαγγελίζεται το ΠΑΣΟΚ — και αυτό δε θά 'ταν λίγο! Η απαγγίστρωση από πλαστά διλήμματα που παγιδεύουν ιδεολογικά την πολιτική βούληση του λαού για ένα δημοκρατικό ουμανιστικό Σοσιαλισμό — αυτό θα ήταν ίσως ιστορικής σημασίας προσφορά!

Ο τρόπος της εξόφλησης του διαμαρτυρημένου εδώ και εβδομαδες γραμμάτιου της συζήτησης για την Πολωνία στη Βουλή θα «δοκιμάσει» — με την έννοια που είπαμε στην αρχή — και το ΠΑΣΟΚ και τη Βουλή και την Αλλαγή!

Γλώσσα
καί γνώση

Adam
Schaff

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
Σύγχρονη φιλοσοφική βιβλιοθήκη

Διαλεκτική
και
νεώτερη
φυσική
Εύτυχη
Μπιτσάκη

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
Σύγχρονη φιλοσοφική βιβλιοθήκη

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
Εκδόσεις Ε. & Μ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΠΕ
Αθήνα, Αρσάκη 6, Τηλ. 3233271, 3255736

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΑΛΕΞ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ
Οι νεωτερικοί
ποιητές
του μεσοπολέμου

από τη σειρά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Σταυροδρόμι για την κρατική μηχανή

του
Γιάννη
Παπουτσάνη

Αν πολλοί βουλευτές του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης είχαν πρόσφατα ισχυρισθεί, μέσα στη Βουλή, πως όλα τα νομοσχέδια που έφερε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δεν αποτελούν παρά αντιγραφή ανάλογων της «Νέας Δημοκρατίας», νομίζουμε πως λίγο μετά τις 11 του μήνα, στη συζήτηση του νομοσχεδίου για τη δημόσια διοίκηση, δεν θα επιδοθούν σε ανάλογες τοποθετήσεις.

Αντίθετα. Θα έχουν την ευκαιρία, από τη μια να το καταψηφίσουν... ομόφωνα (αυτή τη φορά) στην αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή κι από την άλλη να υπερμαμυνθούν της «ευπαθούς και πολυσήμαντης κρατικής μηχανής» μα και να καταγγείλουν, με κορώνες ανάλογες μ' αυτές που χρησιμοποίησε ο πρόεδρος-τους κ. Ευάγγελος Αβέρωφ, πως «ξεθεμελιώνει τη δομή της Διοικήσεως» και «σφαγιάζει αιφνιδιαστικά χιλιάδες δόκιμους ή μακρόχρονους εργάτες της Δημόσιας Διοικήσεως».

Απέναντι σ' αυτούς τους ισχυρισμούς, καθώς και στην κατηγορία ότι: αρχιτέκτονας του νομοσχεδίου είναι «χουντικός πολιτειολόγος» μέλος του ΑΣΔΥ στη διάρκεια της δικτατορίας (ο Δ. Οικονόμου), ο υπουργός Προεδρίας της Κυβέρνησης και οι βουλευτές της συμπολίτευσης θα έχουν την ευκαιρία ν' αποδείξουν, ότι με το σχέδιο νόμου:

- Επαναφέρεται σε ισχύ (τροποποιημένο και συμπληρωμένο το νομοθετικό διάταγμα 4352 του 1964 που ψηφίσθηκε από την κυβέρνηση του Γεώργιου Παπανδρέου.

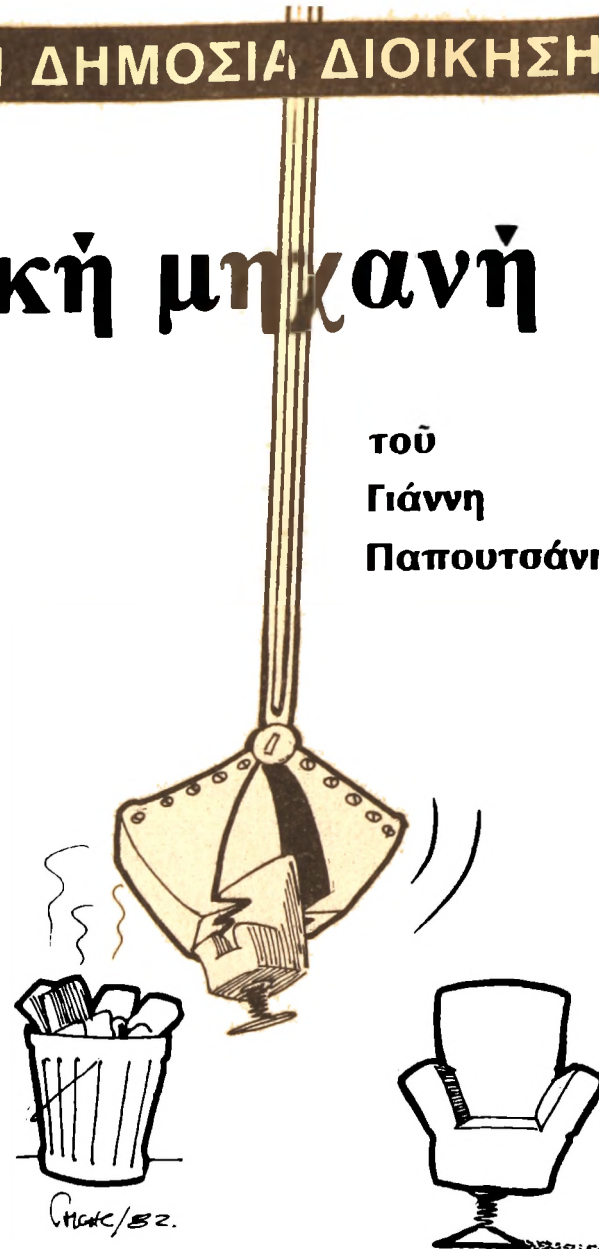
- Εξαλείφονται τα παθολογικά συμπτώματα της Γραφειοκρατίας και της Ρουσφετολογίας.

- Επέρχεται ανανέωση της κρατικής μηχανής, ιδιαίτερα με την κατάργηση των παρεκκλίσεων στο όριο της 35ετίας και την επέκτασή-της στους δημόσιους οργανισμούς και τα ΝΠΔΔ.

- Τερματίζεται το καθεστώς διασπάθισης του δημόσιου χρήματος, κύρια μέσα απ' τα «θεσμοθετημένα» επί των κυβερνήσεων της «ΝΔ» συμβούλια και επιτροπές, και

- Τοποθετούνται επικεφαλής της ιεραρχικής κλίμακας άνθρωποι μετακλητοί, ικανοί και δοκιμασμένοι.

Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση θα έχει τη δυνατότητα να αντικρούσει τις κατηγορίες περί «σφαγιασμού» των γιατρών, των δικηγόρων κτλ. και να μας δώσει κάποια ενδιαφέροντα δείγματα περιπτώσεων, όπου η «ΝΔ», λίγο πριν τις εκλογές, διόρισε πρόσωπα σε διοικήσεις ή υποδιοικήσεις ΝΠΔΔ, Οργανισμών, Τραπεζών και ιδρυμάτων, θέσεις των οποίων τα καθήκοντα

έχουν άμεση σχέση με την πολιτική της κάθε κυβέρνησης.

Όμως, αν κάτι δεν πρέπει να μας διαφύγει είναι ο τρόπος που η Δεξιά αντέδρασε στο υπό κατάθεση νομοσχέδιο. Τρόπος, που δεν θύμιζε καθόλου τις αντιδράσεις της, όταν «απειλούνταν» οι δομές κορυφαίων τομέων της δικής-της πολιτικής (για παράδειγμα η «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»). Τα επιχειρήματα μα και το λεξιλόγιο που χρησιμοποίησε δείχνουν φανερά μια επιστροφή στο γράμμα αλλά και την ουσία της προεκλογικής αναμέτρησης.

Κι ίσως το γεγονός να μην είναι τυχαίο, αφού το νομοσχέδιο βρίσκεται πάρα πολύ κοντά στις προγραμματικές δηλώσεις του ΠΑΣΟΚ, τις οποίες πολλοί έβλεπαν να κλειδώνονται στα συρτάρια την επόμενη των εκλογών.

Ιδιαίτερα όσον αφορά το συγκεκριμένο νομοσχέδιο που «εκθεμελιώνει τον κρατικό μηχανισμό», στο μέτρο που αυτός ο μηχανισμός είναι κατ' ουσία μηχανισμός της Δεξιάς, ο οποίος τη συντηρεί, τη στηρίζει και το σημαντικότερο: την αναπαράγει, ενώ ταυτόχρονα αναπαράγεται απ' αυτήν.

Είναι βέβαιο, πως η «Νέα Δημοκρατία» αντιδρά σ' αυτήν την περίπτωση, με τον τρόπο που θα αντιδρούσε αν κανείς απειλούσε την ύπαρξή-της ή τουλάχιστον τις προϋποθέσεις αναπαραγωγής-της. Βρίσκεται ακόμη πέρα από κάθε αμφιβολία, ότι το νομοσχέδιο για τη δημόσια διοίκηση, το οποίο η κυβέρνηση θέλει να ψηφισθεί και να αρχίσουν οι διατάξεις-του να εφαρμόζονται το αργότερο μέχρι τα τέλη

«Το δις εξαμαρτείν ταυτώ ουκ ανδρός σοφού...»

Δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «σοφή» η πολιτική επιλογή που έκανε ο Υπουργός Προεδρίας κ. Μένιος Κουτσόγιωργας — αλλά και η κυβέρνηση συνολικά! — να παραπέμψει στις «καλένδες» της συζήτησης του Νομοσχεδίου για τη δημόσια διοίκηση, (που θα γίνει — ίσως — στα τέλη αυτού ή στις αρχές του άλλου μήνα στη Βουλή), την αναγκαία κάθαρση της τραγωδίας που λέγεται Δημήτριος Π. Οικονόμου.

Ο νυν — επί κυβέρνησης της Αλλαγής — σύμβουλος στο Υπουργείο Προεδρίας για θέματα δημόσιας διοίκησης, *καταγγέλθηκε δυο φορές επώνυμα*, σαν «φιλότιμος» συνδρομητής στη θεωρητική γύμνια της δικτατορίας των συνταγματαρχών (αρθρογραφώντας σε «ιδεολογικο-επιστημονικό» επίπεδο), σαν υμνητής και αρωγός-της σε συγκεκριμένα πλαίσια, όταν χρειάστηκε (ΕΟΤ επί Μπαλόπουλου) και σαν «παλαιάμαχο» επιλεκτο στέλεχος της ΚΥΠ στο απώτερο παρελθόν...

Δεν μπαίνουμε «επί της ουσίας» — γιατί η ουσία βρίσκεται αλλού:

Όταν έγινε η πρώτη καταγγελία από τον συνάδελφο Αριστείδη Μανωλάκο — δηλαδή από υπεράνω πάσης υποψίας για τις προθέσεις-της και το ποιόν-της κατεύθυνση, πριν από ενάμιση περίπου μήνα, δεν υπήρξε η *πρέπουσα αντίδραση... κοινώς τσιμουδιά!*

Ιανουαρίου, αποτελεί την πρώτη ουσιαστικά σύγκρουση κυβέρνησης και αντιπολίτευσης που θα συνεχίζεται κλιμακούμενη, όποτε, τουλάχιστον, το ΠΑΣΟΚ προχωρεί όχι με βήματα που του «επιτρέπουν οι αντικειμενικές συνθήκες», όπως είπε ο πρωθυπουργός στο πρωτοχρονιάτικο μήνυμά του, αλλά που *διαμορφώνουν τις αντικειμενικές συνθήκες*.

Αλλά στο νομοσχέδιο δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει το σχετικό κεφάλαιο της διακήρυξης της κυβερνητικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ που αναφέρεται στο κτύπημα του αφόρητου και υπέρμετρου συγκεντρωτισμού του κρατικού μηχανισμού, στην εξάλειψη της γραφειοκρατίας, στην κάθετη αποκέντρωση, στην απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών και στον εκδημοκρατισμό της διοίκησης. Ζητήματα, άλλωστε τα οποία υπενθυμίζει το δημοσιογραφικό όργανο του κινήματος στο άρθρο εκείνο που με τον εύγλωττο τίτλο: «Τέρμα το κράτος των μανδρινών» αναλύει, από μεριά-του, το νομοσχέδιο για τη δημόσια διοίκηση.

Σχετικά, χαρακτηριστική ήταν και η αντίδραση των άλλων κομμάτων τα οποία τάχθηκαν υπέρ της αρχής του νομοσχεδίου εκφράζοντας άλλα έντονα κι άλλα περισσότερο ήπια επιφυλάξεις για το μέτρο της αξιοκρατίας, που μελλοντικά θα επικρατήσει. Εξαίρεση αποτέλεσε το ΚΟΔΗΣΟ, το οποίο χωρίς να παραγνωρίζει την ανάγκη αποσυμφόρησης της δημόσιας διοίκησης παρατηρεί πως: «οι προτεινόμενες μεταβολές ισοδυναμούν με υποταγή στο κόμμα που κυβερνά».

Ο Τύπος τοποθετήθηκε απέναντι στο

Όταν έγινε η δεύτερη καταγγελία από νεοδημοκράτη βουλευτή — ενταγμένη αναμφισβήτητα αυτή τη φορά σαν επιπρόσθετο βέλος (και «φαρμακερό») στη φαρέτρα της ΝΔ για να υπηρετήσει τον «ιερό πόλεμο» ενάντια στο Νομοσχέδιο για τη δημόσια διοίκηση «*υπέρ βωμών και εστιών*», στην κυριολεξία — το φαινόμενο επαναλαμβάνεται για δεύτερη φορά... σε παραλλαγή:

Αντί της *πρέπουσας αντίδρασης* του Υπουργού Προεδρίας, επιφορτίζεται ο («δύσμοιρος») κυβερνητικός εκπρόσωπος «να βγάλει το φίδι απ' την τρύπα» — επί ματαιώ:

— «*Στη Βουλή θα δοθεί, απάντηση για όσα περί χουντικών κτλ. ισχυρίζεται ο βουλευτής της ΝΔ... Εκείνο, πάντως, που προκαταβολικά μπορεί να ειπωθεί, είναι ότι ασφαλώς δεν είναι σοβαρό να μιλούν περί χουντικών βουλευτές της ΝΔ που εψήφισαν το «στιγμαίο» και εκώφευσαν στην απαίτηση του λαού για κάθαρση στον κρατικό μηχανισμό και στη Δικαιοσύνη...*

Δηλαδή προς το παρόν, «*άλλα λόγια ν' αγαπιώμαστε...*»

Η *πρέπουσα αντίδραση* μετά την πρώτη καταγγελία και ύστερα από τη δεύτερη, έπρεπε να είναι άμεση και ουσιαστική — και θα συνέφερε εξάλλου την κυβέρνηση, αν δει κανείς τα πράγματα λίγο πιο μακροπρόθεσμα. Έπρεπε να υπαγορεύεται πρώτα απ' ό-

σχέδιο νόμου, όπως άλλωστε ήταν φυσικό, ανάλογα με τη γενική (ή... καθολική) αρχή της συμπολιτευτικότητας ή αντιπολιτευτικότητας που διέπει κάθε εφημερίδα.

Κι εδώ όμως δεν θα πρέπει να διαφύγουν της προσοχής οι επισημάνσεις ορισμένων «κενών» που έγιναν από μερίδα του συμπολιτευόμενου Τύπου, καθώς και η ανάδειξη «επίμαχων περιπτώσεων» για τις οποίες άλλωστε, και εφημερίδες της αντιπολίτευσης, υπαινίσσονται ή θεωρούν πιθανό πως θα τροποποιηθούν.

Οι τροποποιήσεις αυτές, αν και εφόσον γίνουν, δεν θεωρούνται άσχετες από υποσχέσεις που φέρεται να έδωσε ο υπουργός Προεδρίας κ. Μ. Κουτσόγιωργας σε εκπροσώπους ιατρικών συλλόγων. Αντίθετα θεωρούνται συναφείς με δηλώσεις άλλων υπουργών, όπως των Κοινωνικών Υπηρεσιών κ. Π. Αυγερινού για αντικειμενική κρίση των νοσοκομειακών και πανεπιστημιακών γιατρών, ενώ δημοσιογραφικές πληροφορίες θέλουν την εφαρμογή ορισμένων παρεκκλίσεων όσον αφορά τους ενδιαφερόμενους γιατρούς και δικηγόρους.

Κάτι, άλλωστε, που μαζί με τις αντιδράσεις ορισμένων συνδικαλιστικών φορέων (και δεν εννοούμε, φυσικά, την ΑΔΕΔΥ) δείχνει πως η διαβλεπόμενη τάση της Κυβέρνησης να στρέψει το ενδιαφέρον-της πολύ περισσότερο στις κατώτερες εισοδηματικές τάξεις παρά στην κατηγορία των ελευθέρων επαγγελματιών (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί κτλ.) δεν συναντά, κατ' αρχήν, ιδιαίτερα πολλούς θερμούς υποστηρικτές...

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Υπό το πρίσμα της Διοικητικής Επιστήμης και ως συμβολή εις την «Οργανωτικήν Επιστήμην»
Υπό του κ. ΔΗΜ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΔΝ., ΔΠΕ., Παρέδρου Δ. Γ. Δ. Υ.

ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Υπό το πρίσμα της σύγχρονης Πολιτικής Επιστήμης

Υπό του κ. ΔΗΜ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΔΝ., ΔΠΕ., Πολιτιολόγου

Δύο από τα εμβριθή «Θεωρητικά» άρθρα του κ. Δ.Π. Οικονόμου στο ιδεολογικό περιοδικό της χούντας «Θέσεις και Ιδέαι», δημοσιευμένα τον Σεπτέμβριο του '68 το πρώτο και τον Φεβρουάριο του '69 το δεύτερο.

λα από την αναγκαιότητα της εκδήλωσης μιας δημοκρατικής ευαισθησίας. Και η εκδήλωση της δημοκρατικής ευαισθησίας δεν αναβάλλεται — είτε υπάρχει «*εδώ και τώρα*» είτε.. «*κάποιο λάκκο έχει η φάβα!*»

Δυο φορές «το κορόιδο» - πάει πολύ! Εξάλλου και οι... αρχαίοι ημών πρόγονοι έλεγαν ότι «*το δις εξαμαρτείν ταυτώ ουκ ανδρός σοφού*»...

ἡ λέξη

ἡ κλεψύδρα
Χρήσιμος Ν. Βαλαστιάς, Διεύθυνση Ποταμίων, Κάστρος Καστολίας,
Καπρίνη Αργολίδας-Ραμ.
Ἡ κλεψύδρα (ἀπὸ τοῦ γένους κλέω, θάλασσα)
Ἡ κλεψύδρα (ἀπὸ τοῦ γένους κλέω, θάλασσα)
Ἡ κλεψύδρα (ἀπὸ τοῦ γένους κλέω, θάλασσα)

Ἀντικείμενο Ποταμίου καὶ Ἀ' τάξης (τοῦ 1-10)

Σχέδιο καὶ Στοιχείωσις τοῦ Ἀλφειοῦ Ποταμοῦ

δεκέμβριος '81

10

δρχ. 90

πολιορκία

τοῦχος 15

A... ὅπως Aragon

εἰσαγωγή, ἐπιλογή κειμένων: Daniel Bougnoux

B... ὅπως Borges

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Μεγάλοι σοσιαλιστικά αλλαγαί εις την Πολωνίαν. Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι εις πρωτοχρονιάτικόν-του μήνυμα, αναγγέλει προς τον Λαόν ότι τα «Ταμεία είναι άδεια» κε εξαγγέλει «δέσμην οικονομικών μέτρων» δια την ανάκαμψιν της οικονομίας. Κυριότερα των μέτρων τούτων είνε α. Μονοτονικόν, β. καθιέρωσις πολιτικού γάμου, γ. αναγνώρισις μοιχίας, δ. κατάργησις εισιτηρίων εξετάσεων και ε. άφξεις μισθού των ενόπλων δηνάμεων. Όλοι οι μισθοτοί των ανθρακορηχίων, στέλνουν εφχαριστήρια τηλεγραφήματα προς την κηβέρνησιν κε εξέρχονται από τας στοάς. Βαρησήμαντος επιστολή του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Καραμανλή προς τον κήριον Γιαρουζέλσκι, δια την μόνιμον τέλεσιν των Ολυμπιακών αγώνων εις την Ολυμπίαν. Προτοφανής κάψων εις την Λαπωνίαν, όπου το θερμόμετρο κυμένεται εις υψηλά δια την εποχήν επίπεδα, φθάνον εις πολάς περιοχάς τους 3 βαθμούς άνωθεν του μηδενός. Τριάντα Εσκιμώοι αποθνήσκουν από ηλιάσιν.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ο αρχηγός της αξιοματικής αντιπολιτέψεως κήριος Αβέρωφ, ευρίσκει ύποπτον την στάσιν του κ. Παπανδρέου εις το Πολωνικόν. Η εφημερίς ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΩΡΑ φέρει εις φως την πληροφορίαν ότι η μυτέρα του προθυπουργού Σοφία ήτο Πολωνίς κε επομένως εις το αίμα-του ρέει Πολωνικόν αίμα. Ρίπτεται το σύνθημα Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ κε ζητείται παρέτησις της Κυβερνήσεως. Σάλος εις την Βουλήν όπου ο προθυπουργός αποστομόνει τον κ. Αβέρωφ δηλώνων «Πράγματι, πλήν της αιμνήστου μυτρός-μου που ήτο Πολωνίς και της συζύγου-Μου που είναι Αμερικανίς, όλοι οι άλλοι οικογενειακώς είμεθα Πολωνοί.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Δέσμη νέων οικονομικών μέτρων εις την Πολωνίαν. Όλοι οι διευθυντέ των σουπερ-μάρκετ της Βαρσοβίας, διατάσσονται να μεταβούν εις το Γκντανσκ και όλοι οι διευθύνται του Γκντανσκ μετατίθενται εις την

Βαρσοβίαν. Εις την εαρινήν σήνοδον του ΝΑΤΟ, εξετάζεται με μεγάλην προσοχήν το θέμα δια την μόνιμον τέλεσιν των Ολυμπιακών αγώνων εις την Νοτιοανατολικήν πτέρυγα της συμαχίας. Προτότηπος σσηκεβή νεαρού Εσκιμούδου δια την πρόβλεψιν των καψόνων. Άφτη σηνίστατε από ποτήριον ύδατος εντός του οποίου τοποθετείται τεμάχειον πάγου. Όταν ο πάγος αρχίζει να λυόνη, σημένει ότι προμηνύεται ζέστη. Έξοθι της Καβάλας ανακαλήπτονται αρχέα ορυχεία απ' όπου ο Φίλιπος έβγαζε χρυσόν δια να πληρόνη τον στρατόν-του. Μικρά άφξεις των τηλεφωνικών τελών.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ο Δ/Τής του σεισμολογικού κέντρου της Γροιλανδίας, απορίπτει την σσηκεβήν του Εσκιμούδου, ισχυριζόμενος ότι πρόβλεψιν των καψόνων δεν είναι δηνατή. Η Ακαδημία της Αλάσκας τάσεται υπέρ της εφεβρέσεως. Ψυχρότης εις τον Βόρειον Πόλον. Όμιλος ξένων θεατρικών επιχειρηματιών, προτείνει εις την κηρίαν Βουγιουκλάκη, τριπλάσιον ημερομίσθιον του ποσού που δηλόνει εις την εφορίαν δια να παίξη την «Εβίτα» εις το εξωτερικόν, αλλά η εθνική σαρ απορρίπτει την δελεαστική αφτήν πρότασιν, άγνωστον διατί. Άφξεις της παραγωγής πετρελέου εις τον Πρίνον. Μικρά άφξεις της τιμής της βενζίνης. Ο Πρόεδρος Ρήγκαν καλεί επιγόντως όλους τους Αμερικανούς που εργάζοντε εις τα ηφόματα του Γκολάν να επιστρέφουν εις τας Ηνομένες Πολιτείας. Αναβρασμός εις το Κογκρέσον εξ αιτίας των ανέργων. Πολλοί γερουσιασταί κατηγορούν τον Πρόεδρον, ότι με τας σσηνεχείς ανακλήσεις το ποσοστόν ανεργίας αφξάνεται επικινδύνως κε πιέζουν τον κ. Ρήγκαν να στείλη τον βον στόλον εις την Λιβύην για να επαναπροσλάβη ο σσηνταγματάρχης Καντάφι τους ανακληθέντας με αντάλλαγμα την απομάκρησιν των Αμερικανικών βάσεων.

ΜΑΪΟΣ

Εορταί και πανηγήρεις εις την Γαλλίαν δια την σσημπλήροσιν έτους από την ανάληψιν της Προεδρίας από τον κήριον Μητεράν. Δια να μη γίνεται σύγχισις με την διεθνώς εορταζομένην Ημέραν της Μητέρας, η Γαλλική εθνοσυνέλεψις ψηφίζει νομοσχέ-

δειον ώστε το Σοσιαλιστικόν κόμα να εορτάζη χωριστά την Ημέραν του Μητεράν. Τας πρότας προΐνάς ώρας, προαγγέλεται εις τας Αθήνας χάρις εις τα μηχανήματα ΒΑΝ, μέγας σεισμός 8 βαθμών της κλίμακος Ρίχτερ που πρόκειται να συμβή μετά επτάωρον και όλοι οι Αθηναίοι με αυτοκίνητα εγκαταλείπουν την προτέβουσαν κατεφθνήόμενοι προς Θεσσαλονίκην. Συμφόνως προς τους αριθμούς που δίδει η τροχέα Προαστίων, διέρχονται από τα διόδια 500.000 οχήματα και το Κράτος εισπράτει 20 εκατομήρια δραχμάς, με τας οποίας το ηπουργίον Οικονομικών πληρόνει μέρος από τας υποσχεθείσας αγροτικάς σσηντάξεις. Ταφτοχρόνως τα μηχανήματα προαγγέλουν κε μέγαν σεισμόν δια την Θεσσαλονίκην και 400.000 οχήματα παντός τύπου κατευθύνονται ιλιγγιοδός προς τας Αθήνας. Εις το ύφος της Λαρίσης κε εις τα στενά των Τεμπών λαμβάνει χώραν τρομακτική σύγκρουσις χιλιάδων αφτοκινήτων. Καταμετρώνται 8.765 νεκροί και 44.987 τραβματίες. Ο κ. Αβέρωφ ζητεί παρέτησιν της κηβερνήσεως διότη δεν εφρόντισεν να κάνη εγχέρως παρακαμπτήριους οδούς καθ' ήν στιγμήν διατυμπανίζει ότι κόπτεται δια τον Λαόν ενώ αφήνει ανενόχλητα τα ιλιγγιοδώς ανερχόμενα κε κατερχόμενα να εισέρχονται εις το αντίθετον ρέμμα κηχλοφορίας.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Μεγάλη σσηκεψις εις το ηπουργείον οικονομικών εις την οποίαν λαμβάνουν μέρος οικονομικοί παράγοντες και επιστήμονες. Οι Υπουργοί Λάζαρης κε Δρεττάκης προτείνουν εις τους κ. Καίσαρα Αλεξόπουλον κε Βαρώτσον, εάν είναι επιστημονικός κα-τορβοτόν να αναγγέλουν δύο-τρείς σεισμούς μηνιαίως ώστε συντόμως η Εθνική-

μας οικονομία να εξέλθη νικηφόρα από την στενωπόν του 82. Τεχνοκράται του Υπουργείου ρίπτουν ταφτοχρόνως την ιδέα να διδόμεθα μέχρι Λαμίας να γίνουν οκτώ, ώστε η ανάκαμψις της οικονομίας να είναι ταχύτερα. εις ιδιαιτέρως σήσκεψιν καλείται και ο καθηγητής της σεισμολογίας κήριος Δρακόπουλος κε ξένοι σεισμολόγοι της Ουφάλας, από τους οποίους ζητούνται να μη φέρουν αντιρρήσεις και να μην κάνουν δηλώσεις εις τας εφημερίδας κε πανγκόσμιον Τύπον «ότι οι σεισμοί δεν προβλέπονται». Εις τα περίχωρα της Λαρίσης ιδρύονται μονάδες μικρομεσσαίων επισκεβαστών αφτοκινήτων κε συνεργεία παντός τύπου. Αρχίζει η εκβιομηχάνησις της Ελλάδος.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Ανακαλύπτονται νέα κοιτάσματα χρυσού εις το Παγγαίον. Αφξάνεται κατά τρεις δραχμάς η τιμή των τσιγάρων. Γεωτρήσεις εις το Κατάκωλον προαγγέλουν την ύπαρξιν μεγάλης ποσότητας αερίων κε πετρελαίου αρίστης ποιότητας. Αφξάνονται κατά πέντε δραχμάς τα εισιτήρια των λεοφορείων. Εντοπίζονται δεξιά του Νέστου ορυχεία αμιάντου και αργύρου και τα οποία κατά τους αρμοδίους είναι εκμεταλέψιμα κε ημπορούν να καλήψουν όλας τας ανάγκας-μας εις αμιάντον κε άργυρον. Αφξάνονται κατά 30% τα τηλεφωνικά τέλη εξωτερικού. Μεγάλη πορεία διαμαρτηρίας εις όλας τα πόλεις της Ελλάδος δια τας συνεχιζόμενας ανασκαφάς των πλουτοπαραγωγικών-μας πόρων. Μισθοτοί, εργαζόμενοι κε προβληματικά επιχειρήσεις, τρέμοντες με την ιδέα ότι ημπορεί εις Θάσον να αφξηθή η άντλησις πετρελέου ή να ανακαληφθούν κε να εντοπισθούν αδάμαντες εις την Κομοτηνήν, ζητούν από τον προθυπουργόν της Χώρας να λάβη τα κατάλληλα μέτρα ώστε ν' αποφευχθούν νέαι ανακαλύψεις, τιμωρών παραδειγματικός τους υπευθύνους.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Δραματικά μεταβολαί εις την Πολωνείαν. Μετατίθενται οι διευθυντέ των Σούπερ-μάρκετ του Γκντανσκ εις την Κρακοβίαν κε οι διευθυντέ της Βαρσοβίας εις το Γκντανσκ. Καταργούνται επίσης 4.560 θέσεις Γενικών διευθυντών εις τα καταστήματα τροφίμων, δια την πάταξιν της γραφιοκρατίας. Τώρα δια την απόκτησιν μισού κιλού κρέατος χριάζονται μόνον επτά υπογραφαί αντί των μέχρι σήμερον δώδεκα. Εις τα καταστήματα θα υπάρχουν μόνον

τρεις μισθολογικάι κατηγορίαί. ΠΩΛΗΤΗΣ - ΤΑΜΙΑΣ και ΚΑΘΑΡΙΣΤΡΙΑ. Η θέσις Γενικού Διευθυντού ή τμηματάρχου καταργείται.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Άφιξις εις την Βαρσοβίαν του Έλληνοσ υπουργού Γεωργίας δια συνομιλίας σχετικής με την αποθήκεψιν των γεωργικών-μας πλεονασμάτων εις τά αδρανούντα ορυχεία έναντι λογικού ενοικίου προς ελαχιστοποίησιν του κόστους διανοίξεως νέων φρεατίων εις τον Ελλαδικόν χώρον. Τραγικός θάνατος του μοναδικού απομεινάντος οπαδού του Σάχη εις την Τεχεράνην από πτώσιν κακώς στηριγμένης αγχόνης την οποίαν ο ατυχής Βασιλόφρων περιηργάζετο. Καθημεριναί προαγγελίαί σεισμών, αφήνους αδιάφορους τους κατοίκους των μεγάλων πόλεων. Η κυβέρνησις μελετά δέσμη άλλων οικονομικών μέτρων δια την πάταξιν της φοροδιαφυγής.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Εις τας 18 του μηνός η Κυβέρνησις του ΠΑΣΟΚ συμπληρώνει ένα χρόνον εις την Κηβέρνησιν και ο Λαός ένα χρόνον εις την εξουσίαν. Μεσίστιοι σημαίαι εις τα γραφεία της νέας Δημοκρατίας που συμπληρώνει ένα έτος εις την αντιπολίτεψιν. Οι άνεργοι εις την ΕΟΚ φθάνουν τα 15 εκατομήρια. Εργασιακή πειθαρχία εις όλα τα κράτη του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Κατάργησις και της θέσεως του πωλητού και του ταμία εις την Πολωνείαν. Τα ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία ομιλούν δια σφαγάς των δημοσίων υπαλλήλων εις την Βαρσοβείαν. Συμπαράστασις του κηρίου Αβέρωφ προς τον χειμαζόμενον λαόν της Πολωνίας και μήνυμα του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας προς τους ιθύνοντας της Αλληλεγγύης δια την μόνιμον τέλεσιν των Ολυμπιακών αγόνων εις την Ολυμπίαν προς εμπέδωσιν της διεθνούς ομοψυχίας. Πρότασις των Ισραηλινών δια την τέλεσιν των διεθνών αγόνων εις τον ανασκαφέντα χώρον του Λιβάνου απορίπτεται υπό των Παλαιστινίων.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Θάνατος υπό τραγικάς και μυστηρώδεις συνθήκας του νεαρού Εσχιμώου εφεβρέτου που προέβλεπε τους κάφσωνας, βυθίζει εις μέγα πένθος ολόκληρον τον Βόριον Πόλον. Χιλιάδες Εσχιμώοι που έχουν αποθηκευμένας μεγάλας ποσότητας τάρανδων και κρέατος φώκιας ευρίσκονται ανίσχυροι προ

των στοιχείων της φήσεως κε αγωνιούν δια πιθανήν άνοδον της θερμοκρασίας. Η Δεξιά κηβέρνησις της Αλάσκας υποχρεόνη τους κηνηγούς να θάπτουν τα κρέατα εις χωματεράς. Διαμαρτηρίε των κατοίκων αρκτικών περιοχών δια την έλλειψιν κρέατος. Η μάβρη αγορά εις έξαρσιν εις όλην την λεφκήν έκτασιν.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Μεγάλαί προετοιμασίαί δια την καθιερωμένην εορτήν του Μακρυγιάννη. Συντελούνται μεγάλαί αλλαγαί και εις την εθνικόφρονα παράταξιν. Τελεία αλλαγή και εις το εθιμοτυπικόν μέρος. Ο πρώην αρχηγός κήριος Ράλλης εισέρχεται από την κεντρικήν πύλην της Μητροπόλεως ως απλούς οπαδός και όχι από την πλαγίαν θύραν απ' όπου εισήρχετο ως πρωθυπουργός. Γενικώς ο μην αφτός δεν έχη να παρουσιάση άλλα σημαντικά γεγονότα. Πάντως με μεγάλην βεβεότητα ημπορεί κανείς να προβλέψη την ετησίαν άφιξιν επαιτών εις όλον το λεκανοπέδιον της προτεβούσης, την εξαγγελίαν πατάξεως της φοροδιαφυγής και την καθιερωμένην άφξησιν των μισθών των στρατιωτικών δια στεγαστικών επίδομα ή άλλην ένοπλον ανάγκην. Επίσης με ακρίβειαν 100% ημπορεί να προβλεφθή ότι την παραμονήν Χριστουγέννων και Νέου έτους ομάδες πεδιών θα βγούν εις τους δρόμους δια να φάλλουν και να ευχηθούν προς όλους. Χρόνια πολλά και εφτηχές το Νέον έτος 1983. Ενώνων κι εγώ τας φονάς-μου με τας αγνάς φονάς των πεδιών που αποτελούν την ελπίδα της σήμερον και τους ψηφοφόρους της αύριον, έφχομαι προκαταβολικός προς όλους κλείων αφτόν τον προφητικόν καζαμίαν, «Πάσαν εφτηχίαν προς όλους κε με ηγίαν κε εφτηχίαν το 1983 ώστε ηνομένοι να αποφύγομεν την στενωπόν του '84.

ΜΠΟΣΤ

πρ πτικη

εφημερίδα κοινωνικής κριτικής και πολιτικής παλης

τεύχος 3

Από τη φυσική στη μεταφυσική Νίκου Ταμπάκη

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
Σύγχρονη φιλοσοφική βιβλιοθήκη

Αϊνστάιν δημιουργός και έπαναστάτης Banesh Hoffmann

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
Σύγχρονη φιλοσοφική βιβλιοθήκη

«Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ»
Εκδόσεις Ε. & Μ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΠΕ
Αθήνα, Αρσάκη 6, Τηλ. 3233271, 3255736

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΜΙΧ. ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ
Φαναριώτες
Ανθη Ευλαβείας
Επτανήσιοι ποιητές
από τη σειρά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
●
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

Το εκλογικό αποτέλεσμα έθεσε θέμα ηγεσίας στο ΚΚΕ

του Τάσσου Δήμου

Από το στέλεχος του ΚΚΕ, παλιό αντιστασιακό του Εργατικού ΠΑΜ, Τάσσο Δήμου πήραμε το κείμενο που ακολουθεί με τη διευκρίνιση ότι είχε δοθεί προηγουμένως στο «Ριζοσπάστη» που αρνήθηκε να το δημοσιεύσει.

Δύο ήταν οι βασικοί στόχοι του ΚΚΕ στην εκλογική αναμέτρηση της 18 Οκτώβρη. Ο ένας σκόπευε στην αφαίρεση της κυβερνητικής εξουσίας από τη Δεξιά και ο άλλος στην κατάκτηση του 17% και στη συμμετοχή του Κόμματος στη δεύτερη κατανομή. Και τους δύο στόχους το Κόμμα τους υπεράσπισε με αληθινό πάθος και μάλιστα στις παραμονές των εκλογών το πάθος αυτό γέννησε στους κομμουνιστές και στους ΚΝίτες και τη σιγουριά της νίκης.

Σήμερα, που κρίνουμε το αποτέλεσμα των εκλογών, μπορούμε πια και επιβάλλεται να πούμε δημόσια ότι το Κόμμα είχε παγιδευτεί από μόνο-του σε μια λαθεμένη τακτική εκλογικού αγώνα που προδίκαζε και το εκλογικό αποτέλεσμα. Από την πρώτη στιγμή, που με αφέλεια και σχηματικότητα, συναρτήθηκαν οι εκλογικές επιδιώξεις, δημιουργήθηκε μια κραυγαλέα αντίφαση ανάμεσα στους δύο βασικούς στόχους. Ο ένας στόχος συγκρούονταν με τον άλλον. Λογικά ήταν αδύνατη η επίτευξη και των δυο στόχων. Αντίθετα η πραγμάτωση του ενός στόχου προϋπόθετε την αποτυχία του άλλου. Γι' αυτό και ο λαός έλυσε αυτή την αντιφατικότητα, ψηφίζοντας όπως ψήφισε με το δικό-του κριτήριο, αγνοώντας τα καλέσματα του ΚΚΕ.

Η Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος εκτιμώντας τα αποτελέσματα των εκλογών, με τη γνωστή απόφαση που δημοσιεύτηκε στο «Ριζοσπάστη» στις 5/11/81, προσπαθεί με δικολαβική επιχειρηματολογία να εξωραΐσει την πραγματικότητα και αποφεύγει να αναλάβει τις ευθύνες της. Μας μιλάει γενικά για νίκη των δημοκρατικών δυνάμεων και για «αποφασιστική συμβολή» στην ήττα της Δεξιάς. Ταυτόχρονα υποβαθμίζει μαζοχιστικά το στόχο του 17% και θεωρεί ότι το αποτέλεσμα είναι «μια αξιολογή νίκη» του ΚΚΕ.

Δυστυχώς ούτε περηφάνεια μπορεί να αισθάνεται η ηγεσία του Κόμματος, ούτε ορθή κρίση της ανήκει. Από μια άποψη μάλιστα η εκλογική ήττα της Δεξιάς ήταν αποτέλεσμα αντίθεσης του λαού προς την γραμμή του ΚΚΕ. Στη λογική του απλού Έλληνα ποτέ δεν μπορούσε να γίνει κατανοητό το έωλο επιχείρημα ότι, αν θέλεις να φύγει η Δεξιά ψήφισε το ΚΚΕ. Αντίθετα ο λαός — και εδώ εννοούμε μεγάλες μάζες της Αριστεράς που ήταν ή θα είναι στο μέλλον ψηφοφόροι του Κ — σκέφτηκε, ότι αν θέλω να φύγει η Δεξιά πρέπει να ψηφίσω ΠΑΣΟΚ. Αυτή η λογική είχε το δυναμισμό της ιστορικής συγκυρίας γι' αυτό και έγινε λογική των μαζών, που πολλές φορές στην ιστορία οι μάζες αυτές αποδείχθηκαν σοφότερες από τους ηγέτες.

Συνεπώς αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς η ηγεσία του Κόμματος δεν δικαιούται μερίδιο συμβολής στην ήττα της Δεξιάς γιατί η εμπλοκή-της στο 17% και ο τρόπος με τον οποίο το υποστήριζε, λειτουργούσε ουσιαστικά υπέρ της διατήρησης της Δεξιάς στην κυβερνητική εξουσία ή τουλάχιστον οδηγούσε σε ισοδύναμο εκλογικό αποτέλεσμα των δύο μεγάλων κομμάτων. Η Δεξιά έτριβε τα χέρια-της και ευχόταν στο βάθος να ανέβει το ΚΚΕ γιατί ήξερε πως όσο πιο ψηλά ανέβει το ΚΚΕ τόσο χαμηλότερα θα πέσει ο βασικός αντίπαλός-της, το ΠΑΣΟΚ.

Και ερχόμαστε στο δεύτερο βασικό στόχο του 17%. Πίστεψε η ηγεσία του Κόμματος στο 17%; Αν ναι, τότε πρέπει να βγει και να αναγνωρίσει με θάρρος τις

ευθύνες-της γιατί έπεσε τόσο πολύ έξω στους υπολογισμούς, γιατί στάθηκε τόσο ανίκανη να πιάσει το σφυγμό των λαϊκών μαζών, γιατί ουσιαστικά τραυμάτισε το κύρος του Κόμματος.

Αν πάλι δεν πίστευε στο 17%, τότε γιατί κορόιδευε και τον εαυτό-της και τα μέλη του Κόμματος (προπαντός αυτά που έκλαιγαν την επομένη των εκλογών), και τους ψηφοφόρους, γράφοντας και φωνάζοντας στη διαπασών ότι το 17% είναι ρεαλιστικό, είναι εφικτό, πραγματοποιήσιμο, σίγουρο! Μήπως γιατί είχε παγιδευτεί στο 17%, και ήθελε δεν ήθελε έπρεπε να πιεί το πικρό ποτήρι της ρηχής πολιτικής-της σκέψης και της ανικανότητάς-της;

Από όλα αυτά ας διαλέξει η ηγεσία του Κόμματος ό,τι θέλει. Και ας αναλάβει τις ευθύνες-της. Δεν πρόκειται να της πάρουμε το κεφάλι. Ίσα-ίσα η αναγνώριση των λαθών μπορεί να είναι μια ελπιδοφόρα αφετηρία για το Κόμμα.

Εκείνο όμως που είναι απαράδεκτο και ανησυχητικό είναι η εφεύρεση διαφόρων δικαιολογιών για να κρυφτεί η αλήθεια. Είναι δικαιολογίες για μικρά παιδιά, λόγου χάρη, τα όσα λέγονται για «πλημμυρίδα», του ΠΑΣΟΚ, για πόλωση δυνάμεων, για «σκληρή μάχη», ή για νίκη του ΚΚΕ. Η αμείλικτη αλήθεια είναι, ότι το ΚΚΕ είχε μεγάλες απώλειες ψηφοφόρων παλιών και νέων. Όχι μόνο έμεινε μακριά από τον εκλογικό στόχο αλλά και έχασε πολλούς ψηφοφόρους που το είχαν ψηφίσει το 1977. Γιατί; Οφείλεται αυτό μόνο στην ιστορική συγκυρία ή και στις εσωτερικές αδυναμίες του Κόμματος.

Επίσης παιδαριώδης είναι η δικαιολογία ότι αν δεν είχαμε στόχο το 17% θα πέφταμε πολύ κάτω. Οι πολιτικοί αγώνες δεν γίνονται με «κόλπα» και τρικλοποδιές.

Το Κόμμα ποτέ δεν έχει να χάσει όταν κάνει σωστά τη δουλειά-του, όταν δένεται σταθερά και εκλογικίστικα με τις μάζες, όταν λέει την αλήθεια στις μάζες.

Επίσης είναι παρηγοριά στον άρρωστο τα όσα λέγονται για δήθεν εκμηδένιση του «Εσ.». Δυστυχώς το «Εσ.» ενώ είχε εκμηδενιστεί στις εκλογές του 1977, στις τωρινές εκλογές ουσιαστικά διατήρησε τις δυνάμεις-του (ανεξάρτητα αν δεν έβγαλε βουλευτή) και ειδικά για το Ευρωκοινοβούλιο τις αύξησε. Είναι μεγάλες οι ευθύνες της ηγεσίας του Κόμματος πάνω σ' αυτό το ειδικό θέμα, γιατί με την τακτική-της είναι σαν να πληρώνει έξοδα διατροφής για τη συντήρηση του «Εσ.».

Το κρίσιμο ερώτημα της στιγμής είναι πού οφείλεται η απώλεια δυνάμεων του ΚΚΕ. Αν ψύχραιμα, νηφάλια και αυτοκριτικά ερευνήσουμε τα αίτια (πράγμα που δεν το κάνει δυστυχώς η απόφαση της ΚΕ) και δώσουμε σωστή απάντηση στο ερώτημα, τότε είναι βέβαιο ότι σωστά θα πορευτούμε και στο μέλλον, στη νέα κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στη χώρα-μας. Πού οφείλονται λοιπόν οι απώλειες; Οφείλονται μόνο στην ιστορική συγκυρία που έφερε την πλημμυρίδα του ΠΑΣΟΚ ή και στον τρόπο που λειτουργεί και οικοδομείται το Κόμμα και που έχει σαν αποτέλεσμα τη δοσμένη πια και κραυγάζουσα αναντιστοιχία ανάμεσα στην καθοδηγητική γραφειοκρατική παγερότητα και στη ζωντανή λαϊκή πραγματικότητα;

Προσωπικά λυπούμαι γιατί δικαιώθηκα για όσα είχα πει σχετικά με την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί μέσα στο Κόμμα. Πολύ έγκαιρα, και αν θέλετε και σκληρά, είχα επισημάνει ότι το Κόμμα δεν μπορεί να σκοπεύει σε υψηλούς στόχους, γιατί η πορεία-του από το 1978 και δώθε ήταν

πορεία που οδηγούσε σε στασιμότητα αν όχι και σε συρρίκνωση των δυνάμεων-του. Και εστήριξα αυτή τη διαπίστωση στην εκτίμηση ότι το Κόμμα δεν μπορεί να έχει ανοδική πορεία γιατί απέτυχε σε δυο κρίσιμα μέτωπα: στο εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα και στη σωστή οικοδόμηση και λειτουργία του Κόμματος. Αυτή τη φωνή δεν την άκουσαν. Και όχι μόνο αυτό. Με κατακεραύνωσαν από τις στήλες του «Ριζοσπάστη» με αλαζονικούς φανφαρονισμούς: «Το Κόμμα μεγάλωσε και δυνάμωσε, αύξησε πολύ την επιρροή-του και την ακτινοβολία-του. Γι' αυτό ο στόχος του 17% είναι ρεαλιστικός!...». «Το 17% είναι στόχος εφικτός και πραγματοποιήσιμος...» «Η ανταπόκριση που βρίσκει το Κόμμα μέσα στη νεολαία αποτελεί ελπίδα και εγγύηση για το ότι το ΚΚΕ θα περάσει στη δεύτερη κατανομή...». «Το λέω κατηγορηματικά το ΚΚΕ θα βγει σημαντικά ενισχυμένο από αυτές τις εκλογές...». Δεν αναφέρομαι στην εκλογική ειδησεογραφία του «Ρ» που μας βεβαίωνε για «σεισμούς» και εκλογικούς θριάμβους.

Η κατακλείδα. Νομίζω ότι η ίδια η πορεία του Κόμματος έβαλε επιτακτικά θέμα ηγεσίας. Είναι ανάγκη να αναγνωρισθούν τα λάθη και να επιμερισθούν οι ευθύνες στα συγκεκριμένα στελέχη που καθοδηγούν κρίσιμους τομείς της Κομματικής δουλειάς. Οι αλλαγές στα πρόσωπα έγιναν επιβεβλημένες πολύ περισσότερο τώρα που οι νέες συνθήκες απαιτούν σωστή και σοφή πολιτική γραμμή και τακτική. Αν δεν γίνουν οι απαραίτητες αλλαγές το ΚΚΕ το περιμένουν κι άλλες πικρότερες απογοητεύσεις. Οι κομμουνιστές δεν έχουμε δικαίωμα να σιωπήσουμε.

Τάσος Δήμου

εκδόσεις **ΟΥΤΟΠΙΑ**

προς την ελευθερία
στον εργάτη

ΚΑΡΟΛΟΣ ΦΟΥΡΙΕ

ΟΥΤΟΠΙΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑ

Αργολίδος 60-62, Αθήνα 605

Τηλ. 6927015

Εξόρμηση

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Χάλασε η σούπα της τελευταίας Συνόδου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο, που έγινε από τη Δευτέρα, 14 Δεκεμβρίου, μέχρι και την Παρασκευή, 18 του ίδιου μήνα — κι ο λόγος ευνόητος:

Ο «μέγας αρχιμάγειρας» Λέονιντ, έκρινε ότι «αυτά» που «μαγειρεύονται» εδώ και τόσους μήνες στην Πολωνία — κάτι «Χάρτες του Γκντανσκ», κάτι αυτοδιαχειρίσεις, κάτι δημοκρατικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες, κάτι περί του αναφαίρετου δικαιώματος της απεργίας, κάτι σκέψεις για ανεξαρτησίες και απεγκλωβισμούς από στρατιωτικές και άλλες κηδεμονίες — και μάλιστα από «ανεύθυνα, αντισοσιαλιστικά στοιχεία» και βάλε, που δεν έχουν καν — άκουσον - άκουσον! — δίπλωμα μαγειρικής από τη «Μεγάλη Σχολή της Μόσχας», είναι «επικίνδυνα πράγματα»... Θα μπορούσαν να χαλάσουν τη δική-του σούπα του «υπαρκτού σοσιαλισμού», να βγάλουν σκάρτη την «σοσιαλιστική»-του συνταγή - πατέντα της «περιορισμένης κυριαρχίας» και να διαταράξουν την αρμονία της μεγάλης κουζίνας του λεγόμενου «σοσιαλιστικού στρατόπεδου».

Κι αφού επί μήνες «νουθετούσε» ο Λέονιντ (κι ανεβοκατέβαζε) τους ιθαγενείς πολωνούς αρχιμάγειρες για να βάλουν φρένο στους... τυχάρπαστους — δεν μπορεί στο κάτω - κάτω της γραφής να μαγειρεύει όποιος κι όποιος! — που επέμεναν να μαγειρεύουν μόνοι-τους αυτά που τρώνε — ή σωστότερα: αυτά που θα θέλανε να φάνε — έστειλε τελικά — είχε φτάσει πια «ο κόμπος στο χτένι» που λένε, τα γενέθλιά-του ήταν «επί θύραις» τελοςπάντων! — τους παραγιούς-του στη Βαρσοβία (κάτι Ζαγκλαντίν, κάτι Αντρόπωφ και κάτι Κουλικώφ) για να διαμηνύσουν στους ντόπιους αρχιμάγειρες τα δέοντα: ότι «δεν πάει άλλο» δηλαδή, κι ότι αν δεν βάλουν αυτοί τάξη στην πολωνική κουζίνα θα «επιληφθούν» οι ίδιοι της κατάστασης...

Και οι ντόπιοι αρχιμάγειρες — διπλωματούχοι άλλωστε: η πλειοψηφία του 21μελούς Στρατιωτικού Συμβουλίου (της Πολωνικής χούντας, δηλαδή) έχει αποφοιτήσει από την Ακαδημία Πολέμου της Μόσχας — «τοίς κείνων — και όχι του πολωνικού λαού — ρήμασι πειθόμενοι», έβγαλαν τα τανκς στους δρόμους... για να «αποκατασταθεί» ο «νόμος», η «τάξη» και η ιεραρχία στην κουζίνα-«τους».

Το «μαλλί» και το «κούρεμα»

(Απ' τον Προϋπολογισμό στην Πολωνία)

Έτσι η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου — και η ελληνική ευρωκοινοβουλευτική αντιπροσωπεία αντίστοιχα — ενώ προετοιμαζόταν βασικά να συζητήσει για το «μαλλί» (το κύριο θέμα στην ημερήσια διάταξη των εργασιών της Ευρωβουλής ήταν η «δεύτερη — και τελική — ανάγνωση» του Προϋπολογισμού της ΕΟΚ για το 1982), βρέθηκε μπρος στο πρόβλημα να συζητήσει για το «κούρεμα» — με την «ψιλή» μάλιστα κι οι ερπύστριες δεν προσφέρονται για καλλιτεχνικές κομώσεις — των λίγων, αλλά σημαντικών για τα δεδομένα του υπαρκτού σοσιαλισμού, δημοκρατικών ελευθεριών που κατάκτησε από τον Αύγουστο του '80 ο πολωνικός λαός.

Η ανατροπή αυτή του πλαισίου — την παραμονή της έναρξης των εργασιών της Συνόδου, σήμαινε ταυτόχρονα και την μετάθεση του κέντρου βάρους των πολιτικών διεργασιών και των ζυμώσεων μέσα στους κόλπους των Πολιτικών Ομάδων (και των ελληνικών κομμάτων, βέβαια) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, «θέτοντας επί τάπητος» το πρόβλημα να πάρουν θέση απέναντι στην «κήρυξη εκτάκτου ανάγκης» και την «επιβολή του στρατιωτικού νόμου» — απέναντι δηλαδή στη δικτατορία του στρατηγού Γιαρουζέλσκι στην Πολωνία.

Πρόβλημα καθόλου εύκολο στην επίλυσή-του, αν πάρει κανείς υπόψη μια σειρά από παράγοντες:

Το πρώτο «ευρω-τεστ» για τη δικτατορία στην Πολωνία

του Πέτρου Στάγκου

- Οι ευρωβουλευτές — που βρίσκονται γενικά (και ανεξάρτητα από χώρα προέλευσης, εθνική κομματική ιδιότητα και πολιτική ένταξη σε μian απ' τις Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου), στις «παρυφές» των εθνικών και κομματικών κέντρων αποφάσεων — ήταν ανέτοιμοι κατ' αρχήν ν' αντιμετωπίσουν το γεγονός.

- Οι εθνικοί-μητρικοί πολιτικοί σχηματισμοί των ευρωβουλευτών (τα κόμματα στην πατρίδα δηλαδή) δεν είχαν προλάβει να «εξετάσουν» το ζήτημα ή «περίμεναν σαφέστερες πληροφορίες για τις εξελίξεις».

- Οι Πολιτικές Ομάδες, που συγκροτούνται από διαφορετικές εθνικές ευρωκοινοβουλευτικές αντιπροσωπείες υπόκεινται σε περιορισμούς ανακλαστικών — κι αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την Σοσιαλιστική και την Κομμουνιστική Ομάδα — που απορρέουν από τις ανάγκες εξισορόπησης και συγκερασμού των διαφόρων τάσεων και αποκλίσεων.

«Δυσκολίες», αρχές, και πολιτική

(Χωρίς γραμμή εκεί μακριά στα ξένα)

«Δύσκολα» τα πράγματα μ' άλλα λόγια για τους έλληνες ευρωβουλευτές αυτήν την πρώτη βδομάδα του πολωνικού χειμώνα — και μάλιστα χωρίς γραμμή, χωρίς Θεό, εκεί μακριά στα ξένα... Με διαβαθμίσεις όμως — διάολε και αρχές κι ιδεολογία

Γαλλική αφίσα.

έχουμε και πολιτική ξέρουμε! — και με τον πέλεκυ των συνεπειών σε διαφορετικό ύψος, για τους ευρωβουλευτές κάθε κόμματος, επικρεμάμενο...

● Για τους ευρωβουλευτές της ΝΔ όμως και γενικότερα τη Δεξιά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα πράγματα ήταν βέβαια εύκολα και από πλευράς αμεσότητας στις αντιδράσεις, αλλά και από πλευράς περιεχομένου — η Δεξιά δεν είχε και δεν έχει πρόβλημα να καταδικάσει τους κρετινισμούς του «υπαρκτού σοσιαλισμού» προκειμένου να συγκαλύψει τους δικούς-της. Κι όσο για τον κίνδυνο του πέλεκυ ήταν και είναι σχεδόν ανύπαρκτος.

● Λιγότερο δύσκολα ήταν σχετικά τα πράγματα για τους ευρωβουλευτές των δύο ΚΚΕ — κι αυτό γιατί, σ' επίπεδο ιδεολογικό τουλάχιστον, η τροχιά ήταν προδιαγεγραμμένη... Οι τρεις ευρωβουλευτές του ΚΚΕ (Β. Εφραιμίδης, Δ. Αδάμος και Αλ. Αλαβάνος) είχαν εκ προοιμίου τη γραμμή: *κάθε τι που φράζει το δρόμο στα «αντισοσιαλιστικά στοιχεία, τους προβοκάτορες και τους ανατροπείς του υπαρκτού σοσιαλισμού» στην Πολωνία (πρόκειται για τον κωδικοποιημένο προσδιοριστικό χαρακτηρισμό του εργατικού και λαϊκού κινήματος εκεί) είναι καλό — ό,τι κι αν είναι. Το κόμμα-τους είχε μεριμνήσει έγκαιρα για να μην το.. ξεχάσει κανείς. Από την άλλη πλευρά και ο ευρωβουλευτής του ΚΚΕ εσ. κ. Λ. Κύρκος μπορούσε κατ' αρχήν να κινηθεί σχετικά στα ίδια πλαίσια ευκολίας-δυσκολίας, δεδομένου ότι το ερμηνευόμενο σαν ανανεωτικό του «υπαρκτού σοσιαλισμού» κίνημα της «Αλληλεγγύης», είχε τη συμπαράσταση του κόμματός-του «από χέρι»...*

● Εκείνοι όμως που «την είχαν» δύσκολα πραγματικά ήταν οι ευρωβουλευτές του ΠΑΣΟΚ: Χωρίς να έχει μιλήσει ο «τα πάντα πληρών» Πρόεδρος, με νωπή τη δήλωση του κυβερνητικού εκπρόσωπου την Κυριακή το βράδυ στην Αθήνα «περί εσωτερικής υπόθεσης των Πολωνών» — κατά το πρότυπο της πρώτης δήλωσης του γάλλου υπουργού Εξωτερικών κ. Σεϋσσόν, που όμως του «τράβηξαν το αυτί» αμέσως μετά και ο Μωρουά και ο Μιττεράν και άλλαξε βιολί — και με τον πέλεκυ του πειθαρχικού έτσι κι αλλιώς απειλητικά — έστω και υπό τύπον «καλαμπουριού» — παρόντα, «τι να πουν και τι να μολογήσουν»; Γι' αυτό και κατ' αρχήν προτίμησαν να μη μιλήσουν, μουνδιασμένοι, προβληματισμένοι, αμήχανοι και... αναμένοντες. Αυτός ήταν ο κανόνας...

Η εξαίρεση του κανόνα

(Η δήλωση του Χρήστου Μαρκόπουλου)

Όπως όμως σ' όλους τους κανόνες υπάρχουν και οι εξαιρέσεις για να τους επιβεβαιώνουν, έτσι και στην περίπτωση αυτή των ευρωβουλευτών του ΠΑΣΟΚ υπήρξε — και ευτυχώς — μία εξαίρεση:

Ο ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ και ταυτόχρονα Πρόεδρος της ΚΕΑΔΕΑ (Κίνηση για την Εθνική Ανεξαρτησία, τη Διεθνή Ειρήνη και τον Αφοπλισμό) Χρήστος Μαρκόπουλος, ξεπέρασε το φράγμα (της σιωπής) και το τραύμα (της αυτολογοκρισίας) που περιόριζαν και ταλάνιζαν — θέλουμε να πιστεύουμε — τους υπολοίπους ευρωβουλευτές του ΠΑΣΟΚ, και τόλμησε το μεσημέρι της Δευτέρας, 14 Δεκεμβρίου, στο αεροπλάνο «καθ' οδόν» (ή μάλλον για να κυριολεκτούμε: «εν πτήσει») προς το Στρασβούργο, τη... βουτιά και την «πρωτιά» — έστω και με το άλλοθι (;) της δεύτερης-του ιδιότητας.

Δημοσιεύουμε ολόκληρη τη δήλωσή-του, μια και δεν «φιλοξενήθηκε» πουθενά ολόκληρη (εκτός από την εφημερίδα «ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ») και συρρικνώθηκε στα «ψιλά» του δημοκρατικού συμπολιτευόμενου τύπου σε 4-5 αράδες — για ... ευνόητους λόγους προφανώς:

● «Η ΚΕΑΔΕΑ από την ίδια-της την ιδρυτική διακήρυξη τάσσεται

ΑΣ. ΦΩΤΗΛΑΣ: ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΘΥΜΑ ΤΟΥ ΓΙΑΡΟΥΖΕΛΣΚΙ ΣΤΟ... ΠΑΣΟΚ

Το πρώτο θύμα του στρατηγού Γιαρουζέλσκι στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στο... ΠΑΣΟΚ, ονομάζεται Ασημάκης Φωτήλας, πρώην υφυπουργός Εξωτερικών, που «απελύθη», γιατί αμάρτησε «σφόδρα» στις Βρυξέλλες.

— ματαιώνοντας κατ' αρχήν (μαζί με τον γάλλο υπουργό Εξωτερικών) την διαμεσολαβητική αποστολή - «βιτρίνας» του κ. Τίντεμανς στη Βαρσοβία, ζητώντας σαν προϋπόθεση, την εγγύηση από το πολωνικό στρατιωτικό καθεστώς, ότι θα εξασφαλίσει τη δυνατότητα συνάντησης του εκπροσώπου της ΕΟΚ και με τον Λεχ Βαλέσα.

— προσυπογράφοντας «εν κατακλείδι» το Κοινό Ανακοινωθέν των «Δέκα», που συμπεριλαμβάνει την «αντισοβιετική θέση» (που έχουν διατυπώσει εδώ και εβδομάδες γάλλοι, ιταλοί και άλλοι σοσιαλιστές), ότι «οι Δέκα σημειώνουν με ανησυχία και αποδοκιμασία τις σοβαρές εξωτερικές πιέσεις και την εκστρατεία που διεξάγει η ΕΣΣΔ και άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ενάντια στην προσπάθεια για ανανέωση στην Πολωνία...»

Θύμα του Γιαρουζέλσκι και ταυτόχρονα θύμα της «ισορροπιστικής» κεντριστικής εξωτερικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ ο κ. Φωτήλας, που «δεν συνεμορφώθη προς τας υποδείξεις» και «παρέβη τις εντολές» — Ποιές αλήθεια; Να «ποιήσει τη νήσσα» σε ό,τι και για ό,τι θα μπορούσε να δυσανεστήσει τη μεγάλη Σοβιετική Ένωση και πιθανόν τους ημεδαπούς «φίλους»-της;

Όση αηδία προκαλούν οι δυτικοί κροκόδειλοι με την ιδιοτέλεια της «αλληλεγγύης»-τους στον πολωνικό λαό, άλλη τόση αγανάκτηση προκαλούν οι στρουθοκάμηλοι που αρνούνται να δουν ευθύνες και υπεύθυνους για τον στραγγαλισμό-του!

εναντίον της βίας από οπουδήποτε κι αν προέρχεται και οπουδήποτε κι αν αποσκοπεί. Στη θέση-μας αυτή είναι φυσικό να μη κάνουμε επιλογή περιπτώσεων. Καταδικάζουμε συνεπώς απερίφραστα (η υπογράμμιση δική-μας) την απόφαση της πολωνικής κυβέρνησης για επιβολή στρατιωτικού νόμου και αναστολή των ελευθεριών του πολωνικού λαού, για οποιονδήποτε λόγο κι αν πάρθηκε και από οποιεσδήποτε συνθήκες ανάγκης και αν υπαγορεύτηκε.

Εκφράζοντας τη λύπη-μας γιατί ο πολωνικός λαός δεν μπόρεσε μέχρι τη στιγμή αυτή να βρει λύση στα προβλήματά-του και γιατί η κατάσταση της χώρας-του οδηγήθηκε σε τέτοια κλιμάκωση, για την οποία είναι βέβαιο πως πολλοί παράγοντες έπαιξαν ρόλο, εσωτερικοί αλλά και εξωτερικοί (η υπογρ. δική-μας).

Ελπίζουμε όμως και ευχόμαστε, ακόμη και σ' αυτό το επικίνδυνο σημείο, ο πολωνικός λαός να βρει μόνος το δρόμο-του για την έξοδό-του από την κρίση, χωρίς την επέμβαση άλλων ξένων δυνάμεων, θέλουμε δε να πιστεύουμε ότι ιδιαίτερα οι μεγάλες δυνάμεις δεν θα εκμεταλλευτούν και δεν θα υποδαυλίσουν την πολωνική τραγωδία.

Το αντίθετο θα σήμαινε κλυδωνισμό επικίνδυνο για την παγκόσμια ειρήνη, την οποία επιθυμούν και για την οποία αγωνίζονται όλοι οι λαοί του κόσμου, έχοντας στραμμένα τα βλέματά-τους τούτη τη στιγμή στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για τον αφοπλισμό, από το οποίο, παρ' όλες τις αντιξοότητες πρέπει να υπάρξουν θετικά αποτελέσματα».

Ανεξάρτητα από τις οποιεσδήποτε και όχι λίγες επιφυλάξεις που μπορεί να έχει κανείς (και που έχει!) ως προς τις απόψεις και τις θέσεις που διατυπώνονται συνολικά μέσα στις παραγράφους του κειμένου της δήλωσης αυτής του κ. Μαρκόπουλου, το γεγονός και μόνο ότι έγινε κατ' αρχήν εκείνη την συγκεκριμένη χρονική στιγμή κι ότι συμπεριλαμβάνει την έκφραση «καταδικάζουμε συνεπώς απερίφραστα...», είναι προς τιμήν-του.

Η «μαγική» λεζούλα

(«Δεν καταδικάζουμε αλλά ψηφίζουμε»)

Ο «καβγάς» — ή μάλλον η «δυστοκία» και η δυσλεξία του ΠΑΣΟΚ — στο θέμα της καταδίκης της πολωνικής χούντας ή-

ταν ακριβώς για την «μαγική» λεζούλα: «καταδικάζουμε»... Από τη Δευτέρα το μεσημέρι 14 Οκτωβρίου μέχρι και την Πέμπτη 17 Δεκεμβρίου τα μεσάνυχτα, όταν έγινε τελικά η συζήτηση στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Πολωνία, η αντιπροσωπεία του ΠΑΣΟΚ — και κυρίως ο επικεφαλής-της κ. Σπύρος Πλασκοβίτης — προσπαθούσε να βρεί μπουσούλα και γραμμή πλεύσης, δεδομένου μάλιστα ότι ήδη την Δευτέρα το βράδυ η Σοσιαλιστική Ομάδα με συνυπογράφοντα τον πρόεδρο-της Έρνεστ Γκλίν «κατέβασε» Ψήφισμα, που ζητούσε «την άρση του στρατιωτικού νόμου» έκφραζε «τη λύπη-του για τη σύλληψη των ηγετών της «Αλληλεγγύης» και πολιτικών προσωπικοτήτων» και απαιτούσε «την αποκατάσταση των πολιτικών συνδικαλιστικών δικαιωμάτων και ελευθεριών που κατακτήθηκαν από τον Πολωνικό λαό».

Και τα πράγματα «ζόρισαν» ακόμα περισσότερο, όταν από το πρωί της Τρίτης, 15 Δεκεμβρίου, άρχισε να διαφαίνεται ότι σαν βάση του κοινού Ψηφίσματος όλων των πολιτικών Ομάδων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, που θα συζητιόταν την Πέμπτη, 17 Δεκεμβρίου, θα χρησίμευε το Ψήφισμα που «κατέβασαν» — επίσης τη Δευτέρα, 14 Δεκεμβρίου, — η οϊταλοί ευρωκομμουνιστές το οποίο «καταδικάζει τα μέτρα που έχουν παρθεί και ζητά ν' αποσυρθούν...».

Τι να σου κάνει ο άνθρωπος — κι αυτό ίσως να είναι και η προσωπική-του τραγωδία — όταν:

— Τη Δευτέρα ο κυβερνητικός εκπρόσωπος» μιλάει «περί εσωτερικής υπόθεσης των Πολωνών»!

— Την Τρίτη ο υπουργός Εξωτερικών κ. Χαραλαμπίδης δηλώνει στο Λονδίνο ότι η προσυπογραφή του Κοινού Ανακοινωθέντος των «Δέκα» εκφράζει και τη θέση της κυβέρνησης. (Το πρώτο αυτό Κοινό Ανακοινωθέν δεν καταδικάζει τίποτε και κανέναν και περιορίζεται σε «ανησυχίες για την εξέλιξη των γεγονότων στην Πολωνία», σε «εκδήλωση συμπάθειας προς τον Πολωνικό λαό», σε «αναμονή της μη... ανάμιξης των χωρών που υπέγραψαν την Τελική Πράξη του Ελσίνκι» και σε «ελπίδες ότι η Πολωνία θα μπορέσει να επιλύσει μόνη-της τα προβλήματα-της, δίχως να καταφύγει στη βία...».

— Την Τετάρτη το βράδυ το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ κάνει κι αυτό την εμφάνισή-του με «βαθιά ανησυχία» και με ευχολόγια — και μόνο.

Κι έτσι φτάνουμε στη «μοιραία» Πέμπτη 17 Δεκεμβρίου όπου το ΠΑΣΟΚ ενώ ψηφίζει «επί της αρχής» το Κοινό Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου («για τον λόγο ότι το κείμενο αυτό εκφράζει την κοινή επιθυμία των ευρωπαίων βουλευτών, για την παροχή κάθε δυνατής ηθικής βοήθειας στον πολωνικό λαό στις δύσκολες αυτές στιγμές», όπως είπε ο κ. Πλασκοβίτης — αλλά και για να μην απομονωθεί από τους Σοσιαλιστές των άλλων χωρών που είχαν πάρει στο μεταξύ σαφή θέση υπέρ της καταδίκης) καταψηφίζει το σημαντικότερο σημείο του Ψηφίσματος με το οποίο καταδικάζονται τα μέτρα που λήφθηκαν κλπ.

Κι η επιχειρηματολογία αποτελεί το... «κερασάκι» στο κομμάτι αυτό της τούρτας: «Το ΠΑΣΟΚ καταψήφισε γιατί πιστεύει ότι οι κρίσιμες ώρες τις οποίες διέρχεται ο πολωνικός λαός δεν επιτρέπουν ούτε την έκφραση καταδίκης και αποδοκιμασίας οποιασδήποτε από τις πολιτικές δυνάμεις της Πολωνίας...»

(Αφήνουμε συνειδητά απ' έξω το θέμα της επισιτιστικής και οικονομικής βοήθειας, — που διαφοροποιούνται άλλωστε και μεταξύ-τους — των χωρών - μελών της ΕΟΚ προς την Πολωνία, τόσο γιατί δεν είναι το κύριο θέμα από ιδεολογικής πλευράς, πράγμα που προέχει στην συγκεκριμένη περίπτωση, όσο και γιατί θα μας οδηγούσε αναπόφευκτα στην αναγκαιότητα της ανάλυσης και της παράθεσης ενός «βουνού» στοιχείων για

τις οικονομικές σχέσεις της Πολωνίας με τη Δύση και τα συνεπακόλουθά-της, πράγμα που δεν είναι εφικτό στα πλαίσια αυτού του άρθρου.).

Η άδοξη πάντως αυτή κατάληξη της νεοελληνικής σοσιαλιστικής έκφρασης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτέλεσε και εξακολουθεί ν' αποτελεί μια τραυματική εμπειρία για όσους πιστέψαν στην επαγγελία — και την συνέπειά-της — του δημοκρατικού ουμανιστικού Σοσιαλισμού από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ στο συγκεκριμένο αυτό ζήτημα.

Αλλά και πέρα απ' αυτό: αποτέλεσε και μια καταγραφή βραδυπορίας στην χειραφέτηση των ελλήνων Σοσιαλιστών από το πλέγμα του νεο-σοσιαλισμού — ενώ το γεγονός της έλλειψης αμαρτωλού παρελθόντος από το οποίο βαρύνεται η Αριστερά, «δογματική», «ανανεωτική», «επαναστατική» και όποια άλλη, είναι περισσότερο «αβαντάζ» παρά κώλυμα — και μια εκδήλωση δυσπροσαρμοστικότητας στις νέες συνθήκες που αρχίζουν και διαφαίνονται στον ευρωπαϊκό ορίζοντα αναφορικά με τους πολιτικοideολογικούς προσανατολισμούς και αναπροσανατολισμούς των σοσιαλιστικών κομμάτων και ιδιαίτερα των κομμάτων του Νότου και της Σκανδιναβίας.

Κοινοτυπίες και παραλλαγές

(Οι παρεμβάσεις Β. Εφραιμίδη — Α. Κύρκου

Το ΚΚΕ δεν είχε περιθώρια να «πρωτοτυπήσει» στο Πολωνικό κι ακολούθησε την πεπατημένη της Τσεχοσλοβακίας και του Αφγανιστάν...

● Ο κ. Β. Εφραιμίδης έμεινε κατ' αρχήν επιδεικτικά — και μόνος — μαζί με τους άλλους δύο ευρωβουλευτές του ΚΚΕ καθιστός στην εκφώνηση της γενικόλογης πρώτης δήλωσης για την Πολωνία της Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ. Σιμόν Βέλ, (ενώ το σύνολο των ευρωβουλευτών όλων των πολιτικών Ομάδων την παρακολούθησαν όρθιοι) και «κοντράρησε» έτσι από την αρχή.

Και στη συνέχεια «αιτιολογώντας» την αποχή του κόμματός-του από την ψηφοφορία διατύπωσε το ...«εύλογο» ερώτημα: «Μήπως την ευθύνη για τα γεγονότα (στην Πολωνία) την έχει η εξτρεμιστική και αντισοσιαλιστική πτέρυγα της «Αλληλεγγύης», που με την τυχοδιωκτική-της δράση, υπονόμει όλες τις προσπάθειες για την σωτηρία της χώρας από την πλήρη κατάρρευση;»

● Αποχή όμως στην ψηφοφορία έκανε και ο ευρωβουλευτής του ΚΚΕσ. κ. Α. Κύρκος — «πλησιάζοντας» (τί σημαίνει ίσως αυτό, θα φανεί αργότερα) έτσι και τους γάλλους συναδέλφους-του στην Κομμουνιστική Ομάδα και «απομακρυνόμενος» από τους Ιταλούς, που υπερψήφισαν το Ψήφισμα — προβάλλοντας, σε μια παραλλαγή από την «ανανεωτική» πεπατημένη, περισσότερο τις δικές-του «ιδιαιτερότητες» μέσα στο ΚΚΕσ. και λιγότερο τις ιδιαιτερότητες του ΚΚΕσ μέσα στην Κομμουνιστική Ομάδα και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο!

★ ★ ★

Το πρώτο «ευρω-τέστ» για την δικτατορία στην Πολωνία σφραγίστηκε αρνητικά για τα ελληνικά κόμματα της ευρωκοινοβουλευτικής Αριστεράς — με την παραδοσιακή και τρέχουσα έννοια του όρου — κι άφησε πίσω-του «κομμένους» και «μεταξεταστέους»...

Το «φάντασμα που φτερουγίζει πάνω απ' την Ευρώπη», όπως είπε εκτός προγράμματος και κανονισμού ο ιταλός ριζοσπάστης Μάρκο Πανέλλα — χαλώντας κι αυτός τη σουπα της «ευταξίας» και της «κοσμιότητας» των κανόνων του κοινοβουλευτικού παιχνιδιού — «το φάντασμα μιας εξουσίας που οι ηγέτες-της ποδοπατούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και έρχονται σε σύγκρουση με το λαό-τους», δεν αφήνει πολλά περιθώρια... για εξετάσεις!

Πολυφωνία και παραφωνίες

Είμαστε όλοι στην Ευρώπη, πλην του ΚΚΕ! Αυτό έδειξε τουλάχιστον η αντίδραση των ελληνικών πολιτικών κομμάτων στο πραξικόπημα του Γιαρουζέλσκι. Αντίδραση, που ούτε άμεση ήταν, ούτε φανέρωνε τις ευαισθησίες πολιτικών δυνάμεων, που πέρασαν σχετικά πρόσφατα από τη δοκιμασία μιας δικτατορίας. Αντίθετα η κλιμάκωση των δηλώσεων ή των διάφορων πρωτοβουλιών έδειχνε μια «βήμα το βήμα» παρακολούθηση της κίνησης των ευρωπαϊκών βαρομέτρων και μια τάση άμεσης προσαρμογής στις ενδείξεις-τους.

Την Κυριακή 13/12, από τα δελτία ειδήσεων των 10 π.μ. τουλάχιστον, όλος ο ελληνικός λαός γνώριζε ότι «εσώθη» η Πολωνία. Και όλος ο ελληνικός λαός περίμενε σίγουρα τις αντιδράσεις, τις τοποθετήσεις των πολιτικών φορέων, που στο παρελθόν καθόλου φειδωλοί δεν υπήρξαν στην άμεση ανταπόκρισή-τους σε τέτοιου είδους γεγονότα.

Παρ' όλα αυτά, την Κυριακή το απόγευμα μόνο το ΚΚΕεσ. και η Χριστιανική Δημοκρατία είχαν εκδόσει ανακοίνωση με την οποία καταδικάζαν το στρατιωτικό νόμο του Γιαρουζέλσκι.

Παράλληλα, την Κυριακή το απόγευμα οργανώθηκε συγκέντρωση στα προπύλαια από δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, του Ρήγα Φεραίου και ανένταχτων αριστερών. Το ίδιο βράδυ συγκροτήθηκαν σε πρώτη μορφή δυο επιτροπές συμπαραστάσης: Η «Επιτροπή συμπαραστάσης στους πολωνούς εργάτες» και η «Επιτροπή Αλληλεγγύης στον Πολωνικό λαό». Η πρώτη από δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, η δεύτερη από πρωτοβουλία ανένταχτων αριστερών, όπου συμμετείχε πλατύ φάσμα δυνάμεων και προσωπικοτήτων και στελέχη του ΚΚΕεσ.

Τη Δευτέρα εύστοχα η «Μεσημβρινή» συμπύκνωνε σε ένα υπότιτλο συζευκτικά: «Κυβέρνηση — Αντιπολίτευση σιωπούν» για να επεξηγήσει ότι η κυβέρνηση «παρακολουθεί» την κατάσταση σε επαφή με τις πρεσβείες στο εξωτερικό, ενώ «από την πλευρά της «Νέας Δημοκρατίας» τονιζόταν ότι για ένα τόσο λεπτό θέμα εξωτερικής πολιτικής σκόπιμο είναι το προβάδισμα να το έχει η κυβέρνηση». Οποία αβροφροσύνη! νιώθει κανείς την ανάγκη να αναφωνήσει...

Ίσως η εξήγηση της σύμπτωσης να βρίσκεται στη γενικότερη «συμφωνία σιωπής» των πρώτων ημερών σ' Ανατολή και Δύση, που διαταράχθηκε τις επόμενες μέρες «χάρις» στην αντίσταση των πολωνών στο πραξικόπημα, που απογύμνωνε τις «προσεγμένες» αντιδράσεις και εξέθετε ανεπανόρθωτα τους φορείς-τους.

Τη Δευτέρα πάντως 14/12, εκδόθηκε νέα ανακοίνωση του ΚΚΕεσ. πληρέστερη και «σκληρότερη» από την πρώτη. (Κατά σύμπτωση, ίσως, είχε μεσολαβήσει η καθαρή και τελεσίδικα καταδικαστική ανακοίνωση του Ιταλικού ΚΚ). Επίσης καταδικαστική ανακοίνωση υπήρξε από την Εκτελεστική Επιτροπή της ΕΔΑ, το ΚΟΔΗΣΟ ενώ 14 βουλευτές της «ΝΔ» κατέθεσαν ερώτηση στη Βουλή.

Η κατάθεση δήλωσης από τους 14 βουλευτές της «ΝΔ» δεν ήταν πάντως ακόμα επίσημη τοποθέτηση του κόμματος αυτού. Αλλά ήδη η χειρονομία έδειχνε τα όρια της πειθούς, που

διαθέτει σ' αυτό το θέμα η Δεξιά. Η ερώτηση ζητούσε από τον Υπουργό Εξωτερικών να πληροφορήσει τη Βουλή α. για την πολιτική της κυβέρνησης απέναντι στον αγώνα των εργατών στην Πολωνία και β. για το αν πρόκειται να πάρει μέτρα στους διεθνείς οργανισμούς για τη διασφάλιση των δημοκρατικών δικαιωμάτων του πολωνικού λαού. Το ερώτημα βέβαια είναι ευθέως αντιστρεπτό: «τι έκανε η κυβέρνηση της «ΝΔ» επί 14 μήνες που αναπτύσσονταν η «Αλληλεγγύη»; «πώς τώρα ξαφνικά η αγωνία για τους πολωνούς εργαζόμενους; Ή απλά γίναν και αυτοί ευκαιρία περισσότερο εσωτερικής αντιπολίτευσης παρά ουσιαστικό ενδιαφέρον για την τύχη ενός λαού (που αδιαφορήσαμε όταν μπορούσαμε να ενδιαφερθούμε) και αρχών (που τις περιφρονήσαμε όταν είχαμε ταχθεί να τις περιφρουρούμε).

Ξαφνικά πάντως, την Τρίτη, άρχισαν οι τοποθετήσεις: Η κυβέρνηση τοποθετήθηκε «εκ του πλαγίου» (δηλώνοντας ότι δεν πρόκειται να εκδόσει ειδική ανακοίνωση για τα γεγονότα στην Πολωνία γιατί η δήλωση των 10 Υπ. Εξωτερικών της ΕΟΚ «καλύπτει πλήρως την ελληνική κυβέρνηση».

Το κείμενο της «εκκλήσεως» των «Δέκα» που συμφωνήθηκε στη διάρκεια της διάσκεψής-τους στο Λονδίνο, έχει ως εξής:

«Οι υπουργοί των Εξωτερικών των χωρών-μελών της ΕΟΚ ανησυχούν για την εξέλιξη των γεγονότων στην Πολωνία, όπως και για την επιβολή στρατιωτικού νόμου και τη φυλάκιση συνδικαλιστών. Εκδηλώνουν τη συμπάθειά-τους προς τον Πολωνικό λαό σ' αυτές τις δύσκολες ώρες. Αναμένουν ότι όλες οι χώρες που υπέγραψαν την Τελική Πράξη του Ελσίνκι δεν θ' αναμιχτούν στις εσωτερικές υποθέσεις της Λαϊκής Δημοκρατίας της Πολωνίας. Ελπίζουν ότι η Πολωνία θα μπορέσει να επιλύσει μόνη-της τα προβλήματά-της, δίχως να καταφύγει στη βία, έτσι ώστε να συνεχιστεί η διαδικασία της ανανέωσης και των μεταρρυθμίσεων».

Ταυτόσημη δηλαδή αναιμική και «διπλωματική» υπήρξε ουσιαστικά και η δήλωση του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ:

«Εκφράζουμε τη βαθιά ανησυχία-μας για τις δραματικές εξελίξεις κατασταλτικού χαρακτήρα μετά την κήρυξη του στρατιωτικού νόμου στην Πολωνία. Ελπίζουμε ότι η λύση του πολιτικού προβλήματος της Πολωνίας θα προκύψει αποκλειστικά και μόνο με εσωτερικές διαδικασίες χωρίς καμιά ξένη επέμβαση.

Ευχόμαστε ότι ύστερα από μια εθνική συμφωνία θα αποκατασταθούν σύντομα οι ατομικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες στη χώρα αυτή».

Ο κ. Αβέρωφ, ως αρχηγός (πια) της «Νέας Δημοκρατίας», έκανε μια δήλωση που σίγουρα δεν πρέπει να ικανοποίησε τους οπαδούς-του. Έχει παρατηρηθεί άλλωστε ότι ο κ. Αβέρωφ, ακόμη, δεν βρήκε το κατάλληλο «στύλ» στο νέο-του ρόλο και ταλαντεύεται ανάμεσα στην ανάγκη ισορροπιών, τη λογοτεχνική-του φλέβα, την κοινωνιολογικοφιλοσοφική διάθεση που αιφνιδίως τον καταλαμβάνει σε κρίσιμες στιγμές. Ή ίσως να είχε εσωτερική αναστολή από τη σκέψη του «σοφού» Εβρέν. Γιατί να μην είναι σοφός κι ο Γιαρουζέλσκι;

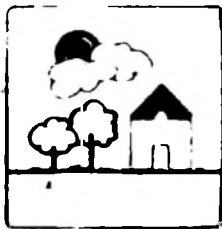
Έτσι, αφού εξέφρασε και αυτός τη θλίψη-του «για τις νέες

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΣΕ ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΡΙΛΑΚΗ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

● Ιστορική διαδρομή ● Κρίση ●
Προοπτικές

ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131 - τηλ. 729.237 - 732.819

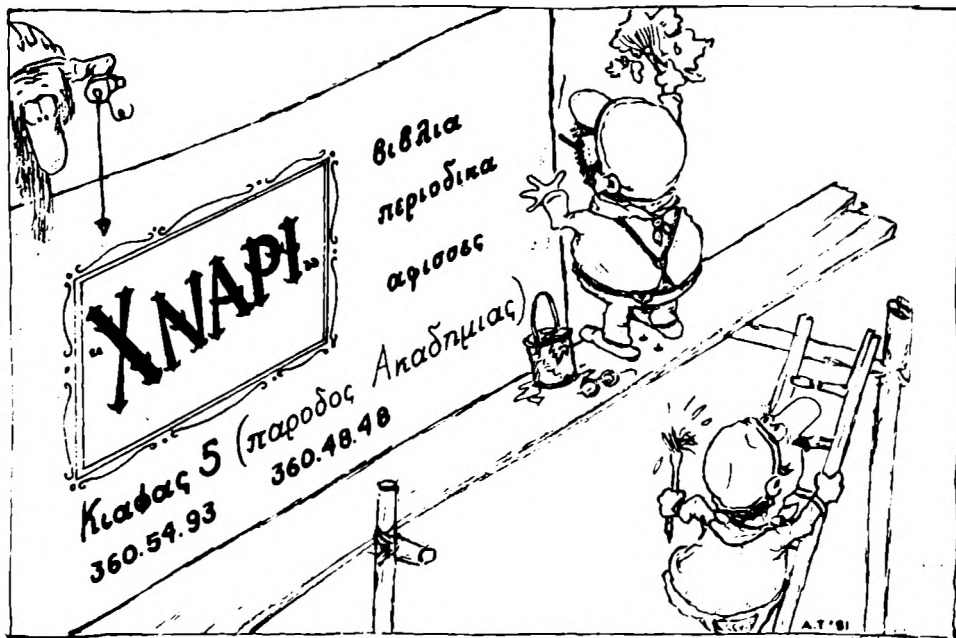
Παιδότοπος
παιδικός σταθμός
νηπιαγωγείο

"Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οί ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη

- Λ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι Τηλ. 68.32.073

Αλκιβιάδου 165 Πειραιας

ταλαιπωρίες των πολωνών συνδικαλιστών που είναι ίσως και ταλαιπωρίες του ηρωικού λαού της Πολωνίας» η δήλωση του κ. Αβέρωφ καταλήγει: «Πάντως τα γεγονότα αν είναι όπως παρουσιάζονται οδηγούν σε μια περίεργη παρατήρηση: Φαίνεται να είναι η πρώτη φορά που σε χώρα η οποία είναι Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία, αναλαμβάνει την εξουσία στρατιωτική χούντα, παραμερίζοντας ίσως και αυτήν ακόμη την πολιτική εξουσία. Αν είναι έτσι, το πρωτόφαντο αυτό φαινόμενο είναι άξιο πολιτικού στοχασμού και συναγωγής συμπερασμάτων». Το δε Γραφείο Τύπου του ΚΚΕ σε μια ανακοίνωση «ηπιότερου» κλίματος από την έξαλλη αρθρογραφία του «ΡΙζοσπάστη» γραμμένη σε ένα λεπτό δραματικό τόνο για την «κρίση» της πολωνικής κοινωνίας, μας θυμίζει ότι η «ομαλοποίηση» στην Πολωνία είναι προς το «συμφέρον της διεθνούς ειρήνης και της ασφάλειας στην Ευρώπη». Καλεί δε τις «υπεύθυνες πολιτικές δυνάμεις της χώρας-μας να αποκρούσουν τις προσπάθειες των ιμπεριαλιστικών και αντιδραστικών δυνάμεων να αξιοποιήσουν τις πολωνικές εξελίξεις για να πλήξουν την ύφεση και την ειρήνη και να επιβάλλουν τα ψυχροπολεμικά-τους σχέδια».

Την Πέμπτη πάντως 16/12, διοργανώνεται στα Προπύλαια συγκέντρωση της «Επιτροπής συμπαράστασης στους πολωνούς εργάτες», ενώ αναρχικοί επιτίθενται με Μολότωφ στη «Σύγχρονη Εποχή», στην «Αεροφλότ», τη «Λουφτχάνσα» κ.α. Την ίδια μέρα σε «σκληρή» δήλωση για τα πολωνικά ο κ. Ηλιού διαπιστώνει ότι ο σοσιαλισμός είναι ανύπαρκτος στις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού», και επανέρχεται το ΚΚΕσσ. με μακρά δήλωση της ΚΕ με ανάλυση των δομικών αιτίων της πολωνικής κρίσης.

Την ίδια μέρα, Πέμπτη, το Πολωνικό «έκανε εμφάνιση» και υπέστη εξαφάνιση, στη Βουλή των Ελλήνων. Συγκεκριμένα, ο κ. Αβέρωφ κατέθεσε «πρόταση ψηφίσματος της Βουλής των Ελλήνων» και ζήτησε να προταχθεί το θέμα σύμφωνα με σχετική διάταξη του κανονισμού της Βουλής. Η κυβέρνηση απέρριψε την πρόταση και επί της ουσίας — με το πρόσχημα της έλλειψης «έγκυρων, επίσημων και υπεύθυνων πληροφοριών» και επί της διαδικασίας με την επίκληση — αμφιλεγόμενων πάντως — διατάξεων του κανονισμού της Βουλής.

Παρ' όλα αυτά πάντως, και ενώ στην Πολωνία επιβεβαιώνονται επίσημα οι απεργίες, οι συγκρούσεις, οι πρώτοι νεκροί, οι αντιδράσεις πρακτικής και ουσιαστικής συμπαράστασης έρχονται κυρίως από τις επιτροπές συμπαράστασης και μαζικοί φορείς, όπως η ΕΦΕΕ, η ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ, η ΟΛΜΕ κτλ. Μεγάλη συγκέντρωση στα Προπύλαια και πορεία στο κέντρο της Αθήνας οργανώθηκε από την «Επιτροπή Αλληλεγγύης στον πολωνικό λαό» και την ΕΦΕΕ, όπου συμμετείχαν πολλές μαζικές οργανώσεις εργαζομένων, την Παρασκευή 18. Χιλιάδες έλληνες πολίτες διαδήλωσαν την αντίθεσή-τους στο πραξικόπημα του Γιαρουζέλσκι.

Το Σάββατο 19, δόθηκε στη δημοσιότητα η πρώτη — στην πραγματικότητα — επίσημη κυβερνητική ανακοίνωση για τα πολωνικά, ανακοίνωση που διαμορφώθηκε στο Υπ. Συμβούλιο της προηγούμενης μέρας, Παρασκευής: «Η ελληνική κυβέρνηση, ορμώμενη από βαθιά συμπάθεια προς τον πολωνικό λαό, παρακολουθεί με μεγάλη ανησυχία την εφαρμογή των μέτρων κατάστασης έκτακτης ανάγκης στην Πολωνία και εκφράζει τη βαθιά θλίψη-της για τις τελευταίες δραματικές εξελίξεις.

Η Ελλάδα αναμένει, μαζί με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ότι τα κράτη που έχουν υπογράψει την τελική πράξη του Ελσίνκι, θα απόσχουν από οποιαδήποτε μορφή αναμείξεως στις εσωτερικές υποθέσεις της Πολωνίας.

Η ελληνική κυβέρνηση πιστεύει ότι η Πολωνία πρέπει μόνη-της, και χωρίς χρήση βίας, να επιλύσει τα προβλήματά-της ώστε η διαδικασία μεταρρυθμίσεων και ανανεώσεων να μπορέσει να συνεχισθεί».

Είναι ενδιαφέρον να εντοπίσει κανείς την εσωτερική συγγέ-

νεια της κυβερνητικής δήλωσης με την ταυτόχρονη ανακοίνωση του προεδρείου της Σοσιαλιστικής Διεθνούς που έφερε την υπογραφή του Μπράντ: «Η Σοσιαλιστική Διεθνής ελπίζει ότι ο πολωνικός λαός θα μπορέσει να επιλύσει τα προβλήματά του χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις... Συμβουλές που δεν έχουν ζητηθεί και ανακοινώσεις σε «σκληρή» γλώσσα δεν πρόκειται να βοηθήσουν τον πολωνικό λαό... Σημειώνει επίσης (η Σοσ. Διεθνής) την πρόθεση της πολωνικής ηγεσίας να μην διακόψη και να μην ανατρέψει αλλά να συνεχίσει τη διαδικασία μεταρρυθμίσεων και ανανέωσης της χώρας».

Τέλος, ως επισφράγιση της ανακοινωσιολογικής πολιτικής για το πολωνικό, το Σάββατο υπήρξε στις εφημερίδες δήλωση της Διοικούσας Επιτροπής της «ΝΔ» που καταλήγει:

«Η Διοικούσα Επιτροπή, της Νέας Δημοκρατίας έχοντας ιδιαίτερη ευαισθησία στα θέματα των ατομικών ελευθεριών, ευαισθησία που προέρχεται από πικρές εμπειρίες καταδικάζει κάθε παραβίαση των ατομικών ελευθεριών του πολωνικού λαού. Καταγγέλει την αχαρκτήριστη σιωπή της κυβερνήσεως και την άρνησή-της να συζητηθεί στη Βουλή το κατατεθέν από τη Νέα Δημοκρατία σχετικό ψήφισμα».

Τέλος, την Κυριακή 20 Δεκέμβρη, και ενώ οι πολωνοί αντιστέκονταν γενναία, απομονωμένοι και εν «σιωπή» το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ με ανακοίνωσή-του αποφαινεται περί των γεγονότων με μία γλώσσα που κανένα Κομμουνιστικό Κόμμα, ούτε καν το Πορτογαλέζικο αποτόλμησε σε όλη την Ευρώπη.

«Οι εξτρεμιστικές σοσιαλιστικές δυνάμεις... έσπρωξαν την πολωνική κοινωνία στο χείλος της εμφύλιας αναμέτρησης και στο χάος, προκειμένου να προωθήσουν το διακηρυγμένο στόχο-τους για επιστροφή στο σύστημα της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής».

Αμέσως μετά το ΠΓ διαπιστώνει, πως «οι πιο αδίστακτες ιμπεριαλιστικές και αντιδραστικές δυνάμεις... συνεχίζουν και σήμερα τις ωμές επεμβάσεις στα εσωτερικά της Πολωνίας». Αμέσως μετά διευκρινίζει ποιές είναι αυτές οι δυνάμεις και οι στόχοι-τους: «Οι δυνάμεις αυτές και πρώτ' απ' όλα η αμερικανική ηγεσία, εκμεταλλεύονται τα γεγονότα στην Πολωνία για να... φέρουν την Ευρώπη και τον κόσμο στο χείλος της αβύσσου».

Συνεχίζοντας το ΠΓ ανιχνεύει τα εντόπια παραρτήματα των πιο «αδίστακτων και αντιδραστικών δυνάμεων». «Σ' αυτή την κατεύθυνση (της ώθησης προφανώς της ανθρωπότητας «στο χείλος της αβύσσου»), και στη χώρα-μας υποδαυλίζεται από διάφορα κέντρα (συγκροτήματα του αστικού τύπου, κρατικά

ραδιοτηλεοπτικά μέσα κτλ.) από τη Δεξιά, το λεγόμενο «εσωτερικό» και άλλες περιθωριακές ομάδες μια συντονισμένη εκστρατεία που... υπηρετεί το κλίμα της ψυχροπολεμικής υστερίας, που καλλιεργούν οι ιμπεριαλιστές για να πλήξουν την ύφεση».

Και συνεχίζει επί μακρόν σ' αυτό το μοτίβο η ανακοίνωση του ΠΓ για να καταλήξει στη διαπίστωση ότι: «ο ελληνικός λαός ξέρει καλά από την ίδια-του την πείρα (της δικτατορίας του Παπαδόπουλου να εννοεί άραγε;) τί σημαίνουν οι υποκριτικές κραυγές των ιμπεριαλιστών δήθεν για τους πολωνούς εργαζόμενους, και θα αποκρούσει την ψυχροπολεμική-τους εκστρατεία, θα συμπαρασταθεί ενεργά στις πατριωτικές και σοσιαλιστικές δυνάμεις της Πολωνίας... Το ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ καλεί τον ελληνικό λαό να κρίνει νηφάλια τις περίπλοκες πολωνικές εξελίξεις (προς το τέλος γίναν περίπλοκες' στην πρώτη παράγραφο ήταν τόσο απλές...) και να περιφρουρήσει την ενότητά-του για να προχωρήσει η δημοκρατική πορεία του τόπου-μας προς την αλλαγή». Άλλα λόγια ν' αγαπιόμαστε δηλαδή. Τέλος πάντων. Όταν φάνηκε πως τα πολωνικά «έκλεισαν» προσωρινά, και η βία, η αυθαιρεσία, η τρομοκρατία επέβαλαν τη γνωστή σιωπή στον πολωνικό λαό, ανακοινώθηκε πως έγινε δεκτή η πρόταση του κ. Αβέρωφ και τα πολωνικά θα συζητηθούν σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων με την επαναλειτουργία της Βουλής μετά τις διακοπές.

Αυτά περίπου γίνανε με τις ελληνικές πολιτικές δυνάμεις. Γι-ναν στη χώρα που ο λαός έσκυβε επί εφτά χρόνια στους ξένους σταθμούς που τονώνοταν όταν άκουγε για εκδηλώσεις συμπαραστάσης σε όλο τον κόσμο. Που γινόταν έξαλλος όταν «επίσημα χείλη» στην Ευρώπη ή Αμερική έλεγαν ότι ο Παπαδόπουλος είναι «εσωτερική υπόθεση» της Ελλάδας. Στη χώρα που φτύναν τις ξένες εφημερίδες που διαπίστωναν «γαλήνη» στη χώρα, επειδή ο λαός «πάει στις εργασίες-του» και περπατάει στους δρόμους.

Γίναν στη χώρα που ξέρει τι σημαίνει «στρατιωτικός νόμος», «προσωρινή αναστολή» των ελευθεριών. Που έχει ξανακούσει την ανατριχιαστική φράση: «ο στρατιωτικός νόμος θα διατηρηθεί όσο είναι αναγκαίος' ούτε μια ώρα παραπάνω».

Αυτός ο λαός έτσι αντιπροσωπεύτηκε απ' τις πολιτικές-του δυνάμεις όταν ένας άλλος λαός βρέθηκε στην ίδια μ' αυτόν θέση.

Με τι ηθικό κύρος θα ζητήσει συμπάρασταση από άλλους λαούς αν αύριο ο ίδιος ξαναβρεθεί στην ίδια ανάγκη; Ποιός θα απαντήσει άραγε σ' αυτό το ερώτημα;

ΒΡΑΚ ΖΑΓΚ ΠΑΡΑ ΤΑ ΤΖΟΥΚΑ ΤΖΟΥΚΑ ΤΖΟΥΚΑ

ΑΝ ΔΕΝ ΕΧΕΤΕ ΑΚΟΜΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΝΑ ΔΙΑΛΕΓΕΤΕ ΜΟΝΟΙ ΣΑΣ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΟΥ ΘΕΛΕΤΕ Ν' ΑΚΟΥΤΕ...

ΘΥΜΗΘΕΙΤΕ ΤΗ ΣΟΦΗ ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΟΙΜΙΑ

ΚΑΛΛΙΟ ΠΑΡΑ ΑΥΓΑ ΠΟΥΡΕ®

ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΜΥΣΤΙΚΟ ΧΑΡΤΗ

MISTICOS HARTIS

ΛΟΝΔΟΝ ΠΑΡΙΣ ΡΩΜΗ ΑΘΗΝΑ ΜΟΣΚΩΝ

ΑΔΙΝΑ ΟΜΦΑΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76

ΘΑ ΦΤΑΣΙΤΕ ΕΔΩ ΟΠΟΥ

ΕΝΑΣ ΦΥΣΙΚΟΣ-ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΚΙ ΕΝΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ-ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΣΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΤΕ ΜΑΖΙ ΤΟ ΚΑΜΙΤΕΡΟ ΣΤΕΡΕΟΦΩΝΙΚΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΤΕ ΚΑΙ ΤΑ ΛΕΦΤΑ ΣΑΣ ΝΑ ΠΙΑΣΟΥΝ ΤΟΠΟ

MICAVOX SCASHOS STEREOPLATS

ΣΤΟ ΜΑΓΑΖΙ ΜΑΣ ΘΑ ΒΡΗΤΕ

- * ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΜΑΡΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ
- * ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ
- * ΤΙΣ ΧΑΜΙΛΙΤΕΡΕΣ ΔΥΝΑΤΕΙΣ ΤΙΜΕΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΤΕΡΟ

ΤΟΥΣ ΚΑΜΙΤΕΡΟΥΣ ΣΥΝΔΙΑΣΜΟΥΣ ΣΤΟ ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΔΙΑΒΕΙΓΕΤΕ

ΑΝ ΜΕΜΕΡΕ Σ' ΕΠΑΡΚΙΑ ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ-ΘΑ ΣΑΣ ΣΤΕΙΛΟΥΜΕ ΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΑ...

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76-ΑΘΗΝΑ 706 ΤΗΛ 3627858-3602697

Οι αλλοιθωρισμοί των μέσων μαζικής ενημέρωσης

του Παύλου Μαραγκού

«Σας ζητάμε να πληροφορήσετε την παγκόσμια κοινή γνώμη για την πάλη της πολωνικής κοινωνίας, να αντιταχθείτε στους προπαγανδιστικούς χειρισμούς των χωρών του Συμφώνου της Βαρσοβίας».

Από την έκκληση της Επιτροπής Συντονισμού του Συνδικάτου Αλληλεγγύη, 17.12.81

Τα κρατικά μέσα ενημέρωσης *διακριθήκαν* στις 15 μέρες μετά το πολωνικό πραξικόπημα από πολλές απόψεις: υποτίμησαν το ζήτημα, περιορίστηκαν πολλές φορές στην αποκλειστική μετάδοση των «επίσημων ειδήσεων» που προέρχονταν από το ίδιο το στρατιωτικό καθεστώς της Πολωνίας ή τους «συμμάχους»-της, απέκρυψαν ειδήσεις που μετέδιδαν τα διεθνή πρακτορεία και παραποίησαν ακόμα ορισμένες ειδήσεις ή το νόημα κάποιων δηλώσεων. Ενώ μεταδίδουν συστηματικά περιλήψεις άρθρων της Πράβδα και τηλεγραφημάτων του Τας, απέκρυψαν σειρά ειδήσεων από δυτικές εφημερίδες. Όχι μόνο δεν κάλυψαν ούτε στοιχειωδώς τη διεθνή συμπαράσταση στους Πολωνούς εργάτες, αλλά και δημιούργησαν με

την επιλογή ειδήσεων την εντύπωση ότι αυτό που κυρίως συμβαίνει στην Πολωνία είναι σύγκρουση Αμερικής - ΕΣΣΔ. Ενώ, όπως πλήθος πληροφορίες επιβεβαιώνουν, οι δυτικές μεγάλες δυνάμεις έχουν στην προμετωπίδα-τους το «Δεν πεθαίνουμε για το Ντάντσιχ», τη συμφωνία της Γιάλτας και τα λεφτά που τους χρωστούν οι Πολωνοί.

Ενδεικτικά μόνο είναι τα παραδείγματα που παραθέτουμε. Να ζητήσουμε κάποιες εξηγήσεις; Νομίζουμε πως θα ήταν το στοιχειώδες αίτημα, όταν η διακηρυκτική βάση της κυβέρνησης σχετικά με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ήταν αυτή ακριβώς η *αντικειμενική και πλήρης πληροφόρηση*.

Τα ξένα μέσα ενημέρωσης

Στη «σοσιαλ-κομμουνιστική» Γαλλία, οι εφημερίδες έχουν καθημερινά το πολωνικό πρώτο θέμα. Τις δυο πρώτες βδομάδες η «Λιμπερασιόν» ποτέ δεν έπεσε κάτω από 15, η σοσιαλιστική «Ματέν» κάτω από 5 και η «Μοντ» κάτω από 4 σελίδες. Το ίδιο έγινε και με το βδομαδιακό Τύπο: η Αριστερή επιθεώρηση «Λε Νουβέλ Ομπσερβατέρ», π.χ., αφιέρωσε στα πολωνικά 2 κανονικά κι ένα έκτακτο τεύχος-της.

Η γαλλική τηλεόραση και το ραδιόφωνο έχουν για πρώτο θέμα-τους σχεδόν αποκλειστικά την Πολωνία στην οποία αφιερώνουν από 15 μέχρι και 40 ακόμη λεπτά. Όχι μόνον είχαν πλήρεις ανταποκρίσεις απ' όλες τις δυτικές και ανατολικές πηγές, αλλά και συνεντεύξεις από ταξιδιώτες, φυγάδες, εκπροσώπους της Αλληλεγγύης, ιστορικές αναδρομές, συνεντεύξεις από προσωπικότητες κτλ. Ταυτόχρονα πρόβαλλαν ειδικές εκπομπές για την Πολωνία και ιδιαίτερα τα φιλμ «Άνθρωπος από Σιδερό» και «Εργάτης '80» — το ντοκυμανταίρ που γύρισε η ίδια η Αλληλεγγύη.

Το δίκτυο του BBC για πάνω από δυο βδομάδες είχε μόνιμα σαν πρώτη είδηση τα πολωνικά και, ορισμένα μάλιστα δελτία-του καλύφθηκαν αποκλειστικά από τις σχετικές ειδήσεις.

Τα τηλεγραφήματα των διεθνών πρακτορείων για την Πολωνία, σπάζοντας κάθε ρεκόρ, έφτασαν τα 1.200. Ακόμα και στο Βέλγιο, τη στιγμή που στη χώρα υπήρχε κυβερνητική κρίση, η εφημερίδα «Σουάρ» αφιέρωνε τη μισή-της πρώτη σελίδα στο πολωνικό.

Στην Ελλάδα όμως;

Η ΕΡΤ, στα τηλεοπτικά-της προγράμματα, είχε την ακόλουθη σειρά ειδήσεων. Στις 25.12, 21.00: κίνηση και τροχαία, γιορτασμός των Χριστουγέννων, δώ-

ρα γιορτών κτλ., ειδική ανταπόκριση από τη Βηθλεέμ, πολωνικά. Την ίδια μέρα, 21.30 η YENEΔ είχε την εξής σειρά ειδήσεων: γιορτασμός στη Βηθλεέμ, ρεπορτάζ για τα Χριστούγεννα, μετεωρολογικό δελτίο, ο γιορτασμός στο Λίβανο, ανταπόκριση για τα εγγλέζικα Χριστούγεννα, ειδήσεις για την Πολωνία.

Έτσι για την τηλεόραση της YENEΔ στις (24.12, 6μ.μ.) οι ειδήσεις για την Πολωνία βρίσκονταν στην 6η θέση, και περιορίζονταν στην αναμετάδοση των ειδήσεων του πολωνικού ραδιοφώνου. Αν και θα φανεί παράξενο, 7 λεπτά μετά, στις ειδήσεις στα αγγλικά, η Πολωνία από 6η έγινε 1η είδηση και υπήρχαν και καινούριες πληροφορίες! Σύμφωνα με την τηλεόραση της ΕΡΤ στις 30.12, 21.00, ο σοβιετικός πρεσβευτής συζήτησε με τον Α. Παπανδρέου τον αφοπλισμό και τα πολωνικά. Για την YENEΔ (τηλεορ. 21.30), η συζήτηση έγινε μόνο για τον αφοπλισμό!

Ο Α. Παπανδρέου ανέβαλε το ταξίδι-του στην Κύπρο λόγω της «κατάστασης στην Ευρώπη». Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος εξηγώντας ποιά είναι τα καινούρια στοιχεία που διαθέτοντας η κυβέρνηση δέχτηκε επί τέλους την περί Πολωνίας συζήτηση στη Βουλή, είπε ότι τέτοια στοιχεία πρόσφερε η επίσκεψη του Μπραντ. Εμείς, όμως, πληροφορηθήκαμε από τα κρατικά μέσα ενημέρωσης και από το δημοσιογράφο που πήρε συνέντευξη από τους Μπραντ και Παπανδρέου ότι το θέμα συζήτησης ήταν οι επιπτώσεις των γαλλικών και ελληνικών εκλογών στην Ευρώπη. Οι ειδήσεις της τηλεόρασης στις 29.12, 21.00 και 21.30, θα «παραλείψουν» τις απαντήσεις Σεϋσόν - Χαραλαμπίδου στην πρεσβυτική κόνφερανς. Η YENEΔ θα μεταδώσει ορισμένες μόνο στις 24.00. Αντίθετα, πληροφορηθήκαμε από τις δυο ελληνικές εκπομπές του BBC (21.45 και 00.30), σε ε-

κτενή περίληψη των ερωταποκρίσεων, ότι οι δυο κυβερνήσεις θα ζητήσουν από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας να στείλει παρατηρητές στην Πολωνία.

Στις 2 μ.μ. της 29.12, όπου το ραδιόφωνο είχε μία και μόνη είδηση για την Πολωνία. Κι αυτή αναφερόταν σε άρθρο της Πράβδα. Εννοείται ότι μετά απ' όσα έγραφε η Πράβδα, όλες οι απορίες-μας είχαν λυθεί...

Στις 28 Δεκεμβρίου το BBC στην ελληνική εκπομπή (00.30) μετέδωσε ότι σύμφωνα με ανεξάρτητες πληροφορίες-του υπήρξαν κρούσματα απειθαρχίας στον πολωνικό στρατό, συνελήφθησαν 10 αξιωματικοί κτλ. Αντίθετα, η ΕΡΤ στις 18.30 και τα μεσάνυχτα, δεν είπε τίποτα σχετικό, μετέδωσε μάλιστα πολλά καλά που είπε το πολωνικό ραδιόφωνο και άρθρο πολωνικής εφημερίδας. Η YENEΔ την ίδια μέρα στις 18.00 παρασύρθηκε από το BBC. Και δεν ήταν η μοναδική φορά: στις 25.12, 21.30, είχε πάλι δώσει δυο ειδήσεις από το BBC, που η ΕΡΤ, όμως, δεν έδωσε.

Ο πρωθυπουργός της Γαλλίας έκανε κάποιες δηλώσεις στις 23 Δεκεμβρίου. Σύμφωνα με την ΕΡΤ και την YENEΔ (τηλεορ. 21.00 και 21.30 και YENEΔ μεσάνυχτα) και το BBC κατηγόρησε τη Σοβιετ. Ένωση για επέμβαση στην Πολωνία. Η σοσιαλιστική γαλλική εφημερίδα «Ματέν» είχε την επόμενη τον πρωτοσέλιδο τίτλο: «Ο Μωρουά καταγγέλλει την ΕΣΣΔ». Ωστόσο μόνο στο δελτίο-της τα μεσάνυχτα και μόνο η τηλεόραση της ΕΡΤ κατάλαβε ότι κατά τον Μωρουά υπάρχει διαφορά μεταξύ της παρούσας κατάστασης και μιας ανοιχτής επέμβασης. Η ΕΡΤ έπιασε, λοιπόν, αυτό που ήθελε να πει ο Μωρουά και γι' αυτό από 4 φράσεις αναφερόμενες στην ΕΣΣΔ και τη Συμφωνία της Γιάλτας έφτιαξε είδηση από τμήμα του μισού μιας φράσης!

Στις 23.12 από κάποιες τηλεο-

πτικές «ειδήσεις» της YENEΔ, ακούσαμε πως έγινε λέει «φιλανθρωπική εκδήλωση» υπέρ του πολωνικού λαού στην Όπερα του Παρισιού. Αυτό που δεν καταλάβαμε είναι γιατί η ΕΡΤ την είπε «εκδήλωση διαμαρτυρίας». Κατά την γαλλική «Μοντ» πάντως, επρόκειτο για εκδήλωση που οι οργανωτές-της (μεταξύ των οποίων ένας υπουργός, ένα βραβείο Νόμπελ και άλλοι «φιλόανθρωποι») είπαν πως την έκαναν «προς τιμήν του πολωνικού λαού και των Πολωνών καλλιτεχνών». Μεταξύ των «φιλόανθρωπων» παρευρίσκονταν ο πρωθυπουργός της Γαλλίας, 5 υπουργοί, ο Μπεν Μπέλλα, η Ντανιέλ Μιτεράν και 2.000 Γάλλοι καλλιτέχνες και διανοούμενοι.

Η τηλεόραση της ΕΡΤ 29.12, 21.00, θέλει να επιτρέψει στους Πολωνούς να ταξιδεύουν, χωρίς άδεια. Βέβαια το BBC στην ελληνική εκπομπή, 15.00, και ο διεθνής Τύπος επιμένουν ότι οι Πολωνοί χρειάζονται πάντα τέτοια άδεια, εκτός αν ταξιδεύουν στην ίδια επαρχία.

Στις 22 Δεκεμβρίου ακούσαμε τον νεολογισμό «στρατόπεδα κρατουμένων». Ενώ όροι όπως «εγκλωβισμός εργατών» (τηλεόραση YENEΔ, 21.12) ή «αποκατέστησαν την τάξη» (ραδιόφωνο 2.30 μ.μ., 24.12), μας θύμισαν την δική μας χούντα...

Η τηλεόραση δεν μας είπε...

Για παράδειγμα τις δηλώσεις του εκπροσώπου της χούντας στρατηγού Σζατσίλο που δήλωσε ότι «δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κόμμα έχασε την εξουσία... Η λειτουργία του κόμματος κάτω από το στρατιωτικό νόμο καθορίζεται με ειδικούς κανόνες και το κόμμα δρα σύμφωνα μ' αυτούς» (Ελευθεροτυπία 30.12). Σύμφωνα επίσης με την πολωνική τηλεόραση (27.12) η προσωπική παρουσία των δύο πρεσβευτών που ζήτησαν άσυλο κατασχέθηκε. Η ίδια τηλεόραση είπε επίσης ότι ήταν άμπλουτοι. Τέλος, η πολωνική κυβέρνηση δεν επέτρεψε την αποστολή στην Πο-

λωνία παρατηρητών της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας του ΟΗΕ.

Απασχολημένη καθώς ήταν με το διάβασμα της Πράβδα και της Τριμπούνα Λούντου, η τηλεόρασή-μας δε βρήκε τον καιρό να διαβάσει την τελευταία συνέντευξη του Βαλέσα (TIME, 28.12), ούτε τη συνέντευξη του Πολωνού στρατηγού Ντουμπίνκ, συνεργάτη του Γιαρουζέλσκι, που ζήτησε άσυλο στη Γερμανία και που εξήγησε πως ο Γιαρουζέλσκι προετοιμάζε το πραξικόπημά-«του» εδώ και ένα χρόνο (Σπήγκελ, 26.12), ούτε τις εκτιμήσεις των δυτικογερμανικών μυστικών υπηρεσιών σύμφωνα με τις οποίες ο πολωνικός στρατός έχει πολλές αναστολές στο να χρησιμοποιηθεί κατά της Αλληλεγγύης (Λιμπερασιόν 13.12).

Η τηλεόρασή-μας δεν μετέδωσε ακόμη τη δήλωση του Πυράρζ, Πολωνού διπλωμάτη στον ΟΗΕ που κατηγορήσε τη Μόσχα ότι επενέβη στην Πολωνία μέσω του στρατιωτικού μιας «Χούντας Μαρionετών» προσθέτοντας, «ότι οι πραγματικοί υπεύθυνοι κάθονται πίσω από τους τοίχους του Κρεμλίνου», ούτε και τις δηλώσεις του διάσημου δικώκτη των ναζι εγκληματιών πολέμου M. W. Iesenthal σύμφωνα με τον οποίο η πολωνική κυβέρνηση ξεκίνησε μια αντισημιτική καμπάνια στη χώρα (Βιέννη 23.12).

Δεν πληροφορηθήκαμε ποτέ

● Τα όσα έγραφε το 2ο τχ. του Δελτίου του τμήματος Βαρσοβίας της Αλληλεγγύης που δόθηκε στην δημοσιότητα από το Γαλλικό Πρακτορείο Ειδήσεων (Liberation 25.12): 15 νεκροί στο εργοστάσιο βαγονιών του Πάφαβαγκ στο Βροκλάου, και ότι «Τη νύχτα του Σαββάτου προς την Κυριακή δεκαπέντε παιδιά και βρέφη ακόμα οδηγήθηκαν στο ορφανοτροφείο μετά τη σύλληψη των μανάδων-τους... Αυτές οι μέθοδοι θυμίζουν τους καιρούς των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Θα παλέψουμε ενάντια σε τέτοιες μεθόδους, όπως πάντα ξέραμε να παλεύουμε εναντίον του κατακτητή».

● Ότι στις 24 Δεκεμβρίου, το Ρώτερ δημοσίευσε περιγραφή των συγκρούσεων στο ορυχείο Βούλεκ της Σιλεσίας, με φωτογραφίες από τις εκδηλώσεις του πλήθους προς τιμήν των σκοτωμένων εργατών! Και ότι ξέσπασε μάχη όταν οι δυνάμεις ασφαλείας υποστηριζόμενες από 34 τανκς επετέθησαν κατά του κατειλημμένου από τους απεργούς ορυχείου. Η επίθεση ξεκίνησε με το σπάσιμο του τοίχου γύρω από το ορυχείο από δύο τανκς.

Οι εργάτες επετέθησαν στα τανκς με αιχμηρές μεταλλικές βέργες και κοκτέηλ μολότωφ και ακινητοποίησαν ένα τανκ. 4 εργάτες τραυματίστηκαν θανάσιμα από ριπές αυτομάτων των τανκς, ενώ δυο άλλοι σκοτώθηκαν πέφτοντας από ένα τοίχο...

Δύση, Πολωνία, Ριζοσπάστης και τηλεόραση

Η «θεωρία» του Ριζοσπάστη είναι ότι η Αλληλεγγύη είναι το κόμμα των Βαλέσα-Πάπα-Ρήγκαν. Τη στήριξη-της, ανέλαβε και η κρατική τηλεόραση με το να παρουσιάζει τα συμβαίνοντα στην Πολωνία — περίπου — σαν σύγκρουση μεταξύ Αμερικάνων και Σοβιετικών όπου, κατά τα φαινόμενα, οι Πολωνοί εργάτες δουλεύουν για τους Αμερικάνους, ενώ τα τανκς υπερασπίζονται το σοσιαλισμό!

Η κρατική τηλεόραση, λοιπόν, αποσιωπά μια σειρά στοιχεία που χρησιμοποιούνται από κάποιους άλλους σχολιαστές για να στηρίξουν τη «θεωρία»-τους που μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: Οι δυτικές μεγάλες δυνάμεις γράφουν στα παλιά-τους τα παπούτσια τους Πολωνούς. Όχι μόνο ο Γιαρουζέλσκι δεν τους ενόχλησε, αλλά και τους βοηθάει. Δίνει μάλιστα, ένα πρόσχημα για την εγκατάσταση των πυραύλων και την αντικομμουνιστική σταυροφορία του Ρήγκαν όχι βέβαια στην Πολωνία, αλλά στην Κεντρική Αμερική. Γι' αυτό όχι μόνο υπήρξαν (και με την εξαίρεση των ΗΠΑ είναι ακόμα) πολύ διακριτικές οι δυτικές κυβερνήσεις, αλλά ακόμα, καθώς φαίνεται, παρ' όλο που γνώριζαν από τα πριν το πραξικόπημα δεν κούνησαν το δαχτυλάκι-τους. Και μόνο η ηρωική πρωτοφανής αντίσταση των Πολωνών απέναντι στα τανκς που εφαρμόζουν τη συμφωνία της Γιάλτας υποχρέωσε τους δυτικούς ν' αρχίσουν να διαμαρτύρονται με την άκρη των χειλιών-τους. Από ένα πλήθος πληροφοριών που στηρίζουν μια τέτοια άποψη και δεν μεταδόθηκαν από την κρατική τηλεόραση διαλέξαμε μερικές.

Για τον Πάπα

● Οι Σάντεϊ Τάιμς (20.12) γράφουν ότι υπήρξε κάποια συμφωνία Πάπα και Γιαρουζέλσκι.

● 150.000 αντίτυπα στα πολωνικά της εφημερίδας Ομπερβατόρε Ρομάνο του Βατικανού στάλθηκαν στην Πολωνία μετά από σχετική άδεια της χούντας (28.12). Το φύλλο αυτό της εφημερίδας περιέχει την πρώτη αντίδραση του Πάπα που ζητά «να μη χυθεί εκ νέου το πολωνικό αίμα».

● Ο Μ. Ούρμπαν, εκπρόσωπος της πολωνικής κυβέρνησης δηλώνει: «Η κυβέρνηση εκτιμάσαν θετική τη στάση της καθολικής εκκλησίας» (Συνέντευξη στο τσεχοσλοβακικό πρακτορείο ειδήσεων, 23.12).

Για τον Ρήγκαν

Σύμφωνα με τις δηλώσεις του προέδρου Ρήγκαν τα γεγονότα της Πολωνίας «πιθανώς επιταχύνθηκαν από την πρόταση της Αλληλεγγύης να ψηφίσει ο πολωνικός λαός για τη μορφή διακυβέρνησής-του... Θά 'πρεπε (οι ηγέτες της Αλληλεγγύης) να

αντιληφθούν ότι ζητούσαν κάτι που μια κομμουνιστική κυβέρνηση δεν μπορεί να επιτρέψει» (Δηλώσεις στις κυριότερες αμερικανικές εφημερίδες, 27.12)

Για τους Δυτικούς

Δεν είναι μόνο ο Ρήγκαν που ειδοποιήθηκε για το επικείμενο πραξικόπημα. Σύμφωνα με την Λιμπερασιόν, οι μεγάλες γερμανικές τράπεζες και η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση στους οποίους η Πολωνία χρωστά το 1/3 του τεράστιου χρέους-της είχαν ειδοποιηθεί 10 μέρες νωρίτερα ότι η «αποκατάσταση της τάξης» θα γινόταν πολύ σύντομα, αυτός δε είναι ο λόγος που ο Σμιτ δέχτηκε αμέσως το αίτημα των ανατολικογερμανών να επισπευσθεί η επίσκεψή-του στη χώρα-τους. (23.12).

Μίλησαν για τον αγώνα του Πολωνικού λαού, χωρίς όμως η φωνή-τους να φτάσει στο στούντιο της Αγίας Παρασκευής:

● Πολωνοί διανοούμενοι, όπως ο Μίλοστς, βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας που απηύθυναν έκκληση για τη σωτηρία των Γιότσεκ Κούρον και Άνταμ Μίχνικ που βασανίστηκαν μετά τη σύλληψή-τους (25.12).

● Στο Βελιγράδι 400 Γιουγκοσλάβοι διανοούμενοι που έδωσαν ψήφισμα διαμαρτυρίας στην πολωνική πρεσβεία (29.12).

● Το Ιταλικό και το Σουηδικό ΚΚ που οι δηλώσεις-τους περιέχουν τις σκληρότερες κατηγορίες που εκτοξεύτηκαν ποτέ από ΚΚ εναντίον του Κρεμλίνου και των δορυφόρων-του (29.12). (Περίεργως, όμως, την ίδια μέρα θα μεταδοθεί η δήλωση του Γερμανού σοσιαλδημοκράτη Μπραντ που, εκφράζοντας την προσωπική-του άποψη, θα διαφωνήσει με την επίσημη γραμμή καταγγελίας που υιοθέτησαν τα Σ.Κ. της Ευρώπης).

● Η Ένωση Συγγραφέων της Γαλλίας, η Ένωση Συγγραφέων του Κεμπέκ και μια σειρά παγκόσμια γνωστοί Γάλλοι συγγραφείς και επιστήμονες της Αριστεράς, με επικεφαλής τους νομπελίστες Άλφρεντ Καίσιτλεφ, Φρανσουά Ζακόμπ και τον διάσημο μαθηματικό Λωράν Σβαρτς που δηλώνουν τη συμπαράστασή-τους στους Πολωνούς εργάτες και την Αλληλεγγύη, επαναλαμβάνοντας τη γνωστή ρήση των Ρώσων επαναστατών για την Πολωνία: «Η δική-σας λευτεριά, είναι κι η δική-μας λευτεριά» (Μοντ, 23.12)

● Ο Πρόεδρος της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης, σοσιαλιστής Π. Μερμάζ που δηλώνει μεταξύ άλλων: «Πρέπει να δώσουμε στην Σοβιετική Ένωση να καταλάβει ότι τη θεωρούμε υπεύθυνη για τα όσα συμβαίνουν στην Πολωνία... Δεν πρέπει ν' αποδεχτούμε τη συμφωνία της Γιάλτας, δεν πρέπει να υπάρξει πάγωμα απ' την μια κι απ' την άλλη μεριά» (21.12)

● Ο συγγραφέας Χάινριχ Μπελ, που καταδικάζει το καθεστώς της Βαρσοβίας και λέει ότι «η ελευθερία και αξιοπρέπεια του ανθρώπου βρίσκονται σε κίνδυνο» (Μοντ, 25.12).

● Ο Γάλλος πρωθυπουργός που διαπιστώνει την «άκρα επιφύλαξη» για τη θέση στο Πολωνικό της βρετανικής και γερμανικής κυβέρνησης, χαρακτηρίζει «πολύ μετριοπαθείς» τις αντιδράσεις των δυτικών χωρών και δηλώνει ότι η κυβέρνησή-του είναι αποφασισμένη να χρησιμοποιήσει τις συμφωνίες του Ελσίνκι στα σημεία που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τελειώνοντας αυτή την ανθολογία θα θέλαμε να πούμε ότι δεν θα ζητήσουμε από τους Έλληνες παρουσιαστές της τηλεόρασης να βγουν στον αέρα με το σημάκι της Αλληλεγγύης, όπως τό έκανε ένας συνάδελφός-τους στην Γαλλία. Δεν θα τους ευχηθούμε να περάσουν τις γιορτές που πέρασαν οι Πολωνοί δημοσιογράφοι. Δεν θα τους ευχηθούμε να τους πιάσουν τα κλάματα την ώρα που λένε τις ειδήσεις, όπως συνέβη σε μια πολωνέζα παρουσιάστρια. Αφιερώνουμε πάντως σ' αυτούς καθώς και στους πολιτικούς υπευθύνους των μέσων μαζικής ενημέρωσης μια από τις αναρίθμητες μαρτυρίες που κράτησαν άγνωστες στο ελληνικό κοινό. (Λιμπερασιόν, 28.12.81):

Κύριε, δεν πιστεύω. Μα οι εκκλησίες έγιναν σήμερα ο μόνος χώρος όπου είναι ακόμα καλά για ένα Πολωνό κι ο πιο σίγουρος, ίσως βέβαια, όχι για πολύ ακόμα. Βλέπετε, σε λίγο θά 'μαι 60 χρονώ, δεν πίστεψα ποτέ ότι θα το ξαναζούσα αυτό ακόμα μια φορά. Θέλω να πω έναν λαό ταπεινωμένο, προγραμμαμένο, τρομοκρατημένο όπως κάτω από τους ναζί. Ήρθαν τη νύχτα, όπως σε δεκάδες χιλιάδες άλλους. Μένω στη Βαρσοβία, αλλά εκείνο το βράδυ ήμουν σε συγγενείς, 6 χιλιόμετρα από το Γκντανσκ. Δε μ' άφησαν καν να ντυθώ, μόλις πούβαλα ένα πανωφόρι πάνω απ' τις πυτζάμες. Η οικογένειά-μου ήθελε να μου δώσει κάτι φαγώσιμο, να πάρω μαζί-μου. Δε θέλησαν. Οι πολιτοφύλακες με μετέφεραν έτσι μέχρι ένα στρατώνι. Μερικοί ήταν τόσο νέοι που θα μπορούσαν νά 'ναι εγγόνια-μου. Στην αυλή είμαστε δεκάδες μαζεμένοι. Ποσοι δεν ξέρω, δε βάστηξα να μετρήσω. Πολλοί με πυτζάμες και πανωφόρι, όπως κι εγώ, τραβηγμένοι απ' τα κρεβάτια-τους.

Μείναμε έτσι 14 ώρες συνέχεια, υποχρεωμένοι να στεκόμαστε όρθιοι, μ' ένα τρομερό κρύο. Είχε μείον δεκαπέντε. Μας πέρασαν χειροπέδες, σ' ορισμένους πίσω απο την πλάτη. Γιατι είμαστε επικίνδυνοι εγκληματίες, που τολμήσαμε να ονειρευτούμε την ελευθερία.

"Ε! όχι και να δουλέψουμε..."

του Φοίβου Αρβανίτη

Όπως και τον Αύγουστο του '80, η Αλληλεγγύη δε διαλέγει να δώσει τη μάχη στο δρόμο αλλά στο κύτταρο της κοινωνικής αναπαραγωγής, μέσα στο χώρο δουλειάς, εκεί όπου ο συσχετισμός δύναμης την ευνοεί.

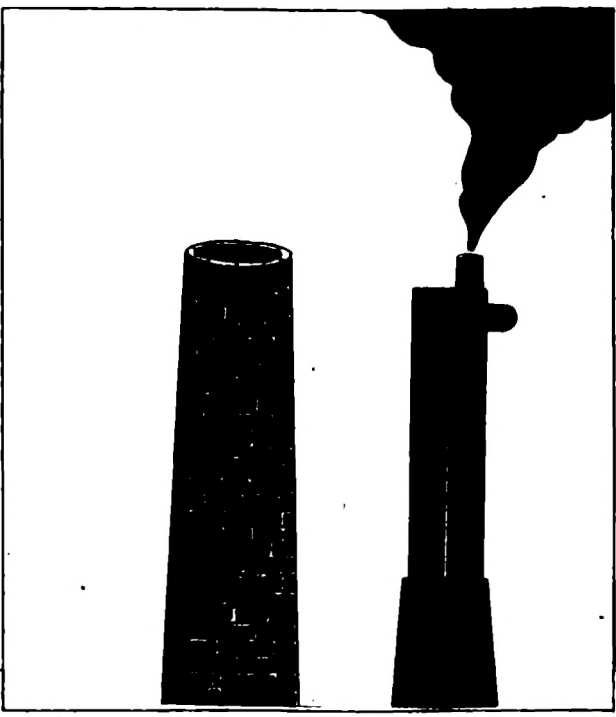
«Οι εργαζόμενοι υποδέχτηκαν με κατανόηση την ανάληψη της εξουσίας από το στρατό και δείχνουν πνεύμα συνεργασίας με τις δυνάμεις της τάξεως».

Το σχόλιο είναι του ΠΑΠ, η φωτογραφία από δρόμο της Βαρσοβίας λίγο μετά το πραξικόπημα.

Είκοσι περίπου μέρες μετά την κήρυξη του στρατιωτικού νόμου στην Πολωνία και την ανάληψη της εξουσίας από το Στρατιωτικό Συμβούλιο, θα ήταν δυνατό να επιχειρήσει κανείς μια πρώτη «αποδελτίωση» ορισμένων γνωρισμάτων της νέας κατάστασης με όση νηφαλιότητα επιτρέπει η συναισθηματική ταύτιση, έστω κι από τόσο μακριά, με τους πόθους και τους αγώνες του πολωνικού λαού. Οι προϋποθέσεις για μια πρώτη εκτίμηση της δυναμικής που δημιουργεί το πραξικόπημα είναι υπαρκτές δεδομένου ότι, από τις 13 Δεκεμβρίου μέχρι σήμερα, οι πρωταγωνιστές της σύγκρουσης έδωσαν δείγμα γραφής.

● Οι στρατιωτικές αρχές της Πολωνίας

Γαλλική αφίσσα για την Πολωνία.

Απ' την πρώτη κιόλας μέρα του στρατιωτικού νόμου, κυκλοφόρησαν προκηρύξεις σ' ολόκληρη την Πολωνία που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο εξέφραζαν τη διάθεση του πληθυσμού ν' αντισταθεί. Τα σκίτσα που αναδημοσιεύουμε είναι από προκηρύξεις που μοιράστηκαν στη Βαρσοβία. Είναι παρμένα από το φύλλο της 22ας Δεκεμβρίου της εφημερίδας "Libération".

επιμένουν ότι «η ζωή στη χώρα ξαναβρίσκει τον κανονικό-της ρυθμό». Οι ίδιες οι πράξεις της χούντας διαψεύδουν τον ισχυρισμό αυτό.

Μπαίνοντας το 1982, η χώρα εξακολουθεί να ζει χωρίς τηλεφωνικές επικοινωνίες ενώ απαγορεύεται πάντα η βραδυνή κυκλοφορία και η μετακίνηση από επαρχία και, σε πολλές περιπτώσεις, από πόλη σε πόλη μέσα στην ίδια επαρχία. Λείπει, δηλ. ένας αναγκαίος όρος για την ομαλή λειτουργία του παραγωγικού μηχανισμού της οικονομίας η οποία αποτελεί πρώτιστη επιδίωξη των αρχών.

Παρά τις δεκάδες χιλιάδες συλλήψεις, παρά την αιματηρή κατάπνιξη των εκδηλώσεων διαμαρτυρίας σε διάφορα μέρη της χώρας, παρά τον υποτιθέμενο «αποκεφαλισμό» του κινήματος, οι αρχές φοβούνται ν' αφήσουν τους πολίτες να επικοινωνήσουν, έστω και τηλεφωνικά. Αλλά

γιατί αυτός ο φόβος; Αν στη Σιλεσία όλα είναι ήσυχα, γιατί την καλή αυτή είδηση να μην την πληροφορηθούν και οι εργαζόμενοι στο Γκντανσκ, όχι μόνο από τα κρατικά μέσα ενημέρωσης αλλά κι από τους φίλους και τους συγγενείς-τους;

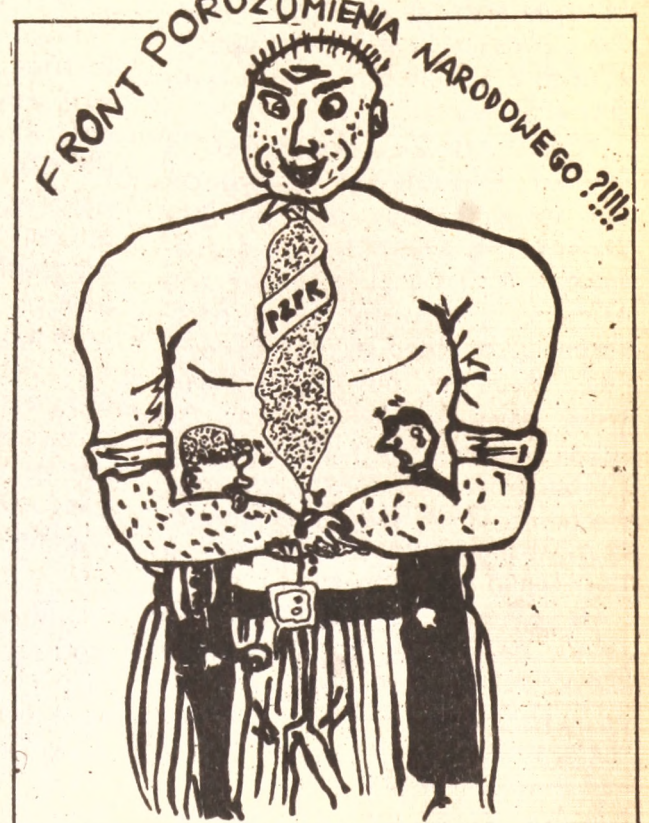
Όσο για τα μπλόκα στους δρόμους, αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι τον ίδιο τον απεσταλμένο του Πάπα, Λουϊτζι Πότζι, τον σταματούσαν κάθε τόσο καταμεσίς στο κέντρο της Βαρσοβίας, και θα πάρει μια ιδέα του τί γίνεται.

Η προσπάθεια της χούντας να εμποδίσει το συντονισμό της αντίστασης σε εθνική κλίμακα και να κατακερματίσει τις δραστηριότητες της παράνομης Αλληλεγγύης είναι φανερή. Και η διατήρηση της διακοπής των επικοινωνιών τόσες μέρες μετά το πραξικόπημα δίνει ασφαλώς το μέτρο της έκτασης και της αποφασιστικότητας του κινήματος.

1. Ήταν καιρός ν' αντιμετωπίσουμε τα πράγματα με κομματικό τρόπο.

2. Μέτωπο Εθνικής Συμφιλίωσης.

● Το πραξικόπημα της 13ης Δεκεμβρίου κόμισε ποιοτική μεταβολή στον τρόπο άσκησης της εξουσίας. Μπροστά στην παράλυση και την πλήρη ανικανότητα του μηχανισμού του Κόμματος να ασκήσει την εξουσία κατά τρόπο που να προστατεύει τις κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις και να περιφρουρεί τα γεωπολιτικά συμφέροντα του Κρεμλίνου, επωμίστηκε το καθήκον αυτό ο μηχανισμός του στρατού παραμερίζοντας ολότελα το Κόμμα. Για την ακρίβεια, από τον Αύγουστο του '80 ως τα σήμερα, υπήρξαμε μάρτυρες μιας διαδικασίας αποσάθρωσης του Κόμματος ως μηχανισμού εξουσίας και εκχώρησης των αρμοδιοτήτων-του στο στρατό. Η εκχώρηση αυτή, με την οποία το ΠΕΕΚ παραδεχόταν την παράλυσή-του, έγινε βασικά με τη μορφή της τοποθέτησης του Γιαρουζέλσκι στη θέση του πρώτου γραμματέα. Ο Γιαρουζέλσκι, υπό την ιδιότητα του αρχηγού ενόπλων δυνάμεων και υπουργού άμυνας, έγινε διαδοχικά πρωθυπουργός και αρχηγός του Κόμματος. Έτσι, ο στρατιωτικός μηχανισμός ήρθε, με το πραξικόπημα, να καλύψει το κενό εξουσίας που δημιουργήθηκε χάρη στη λύση της συνοχής του Κόμματος. Το τελευταίο, πέρα από την πλήρη ανυποληψία-του, είχε προσβληθεί από το «μικρόβιο» της Αλληλεγγύης με την αθρόα προσχώρηση μελών-του στο ανεξάρτητο συνδικάτο και την αναγκαστική εφαρμογή κάποιας στοιχειώδους δημοκρατικής διαδικασίας κατά το τελευταίο συνέδριό-του το καλοκαίρι του '81.

Άλλωστε, είναι ενδεικτικό ότι ο Γιαρουζέλσκι, κηρύσσοντας το στρατιωτικό νόμο, δεν επικαλέστηκε καμιά κομματική απόφαση (η οποία και δεν υπήρξε), για να φτάσει μάλιστα πριν λίγες μέρες να μιλήσει απερίφραστα για διάλυση του ΠΕΕΚ και αντικατάστασή-του από άλλο κόμμα που θα πρέπει να συγκροτηθεί εξαρχής.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, η πλήρης στρατιωτικοποίηση της οικονομικής και πολιτι-

κής ζωής της χώρας δεν είναι παρά λογική συνέπεια. Ο νέος μηχανισμός, με το δικό-του προσωπικό, το δικό-του «στυλ δουλειάς» και το δικό-του «Πολιτικό Γραφείο» που λέγεται «Στρατιωτικό Συμβούλιο Εθνικής Σωτηρίας», καταπιάστηκε με το έργο της σωτηρίας του καθεστώτος. Δύσκολο έργο...

Η πολιτική των στρατιωτικών καθορίζεται από μια θεμελιακή και γνωστή σε όλους προτεραιότητα: να ξαναβάλουν τους εργάτες να δουλέψουν υπό συνθήκες στέρισης και ανελευθερίας. Η επιδίωξη αυτή είναι επιτακτική για το καθεστώς. Προϋποθέτει όμως την πλήρη συντριβή του αγωνιστικού φρονήματος της εργατικής τάξης και των άλλων εργαζόμενων στρωμάτων της κοινωνίας, επιτάσει να δοθεί στην εργατική τάξη πλήγμα τραυματικό που να την κάνει να παραδεχτεί την ανημπόρια.

Ποιο σχέδιο βάζει η χούντα σ' εφαρμογή για την εξυπηρέτηση αυτής της προτεραιότητας; Χτυπάει την Αλληλεγγύη ως αυτόνομη συνδικαλιστική και πολιτική έκφραση της εργατικής τάξης και προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τη «μεσολάβηση» της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για να εξασφαλίσει την ανοχή ενός μέρους της κοινωνίας υποσκάπτοντας τη μαχητική διάθεση των εργατών με υποσχέσεις περί μεταρρυθμίσεων. Ταυτόχρονα, δηλώνει την πρόθεσή-της για τη συγκρότηση ενός κηδεμονευόμενου πολιτικού οργανισμού, με συμμετοχή καθολικών και «μετριοπαθών» της Αλληλεγγύης, ο οποίος θα παίζει ρόλο ιμάντα μεταβίβασης της πολιτικής-της. Αποβλέπει, δηλαδή, στο να επιτύχει μια στοιχειώδη συναίνεση, απαραίτητη για την επιβίωση του καθεστώτος, εξαγοράζοντας ορισμένα από τα λιγότερο συνειδητά στελέχη της Αλληλεγγύης υπό τις ευλογίες της Εκκλησίας.

● Στον αντίποδα αυτής της πολιτικής στέκεται η δραστηριότητα της παράνομης Αλληλεγγύης. Τα στελέχη του ανεξάρτη-

«μουσική γωνιά»

Βουλής 12 Σύνταγμα τηλ. 3234269

προσφορές

MOZART: SUMPHONIES No 21-41

Academy of St. Martin-in-the-Fields
Δ/νει ο Neville Marriner 8 Δ. PHILIPS (2720 δρχ.)

BEETHOVEN: 32 Piano SONATAS

Alfred Brendel, piano 13 Δ. PHILIPS (3000 δρχ.)

BEETHOVEN: 10 VIOLIN SONATAS

Arthur Grumiaux, violin
Clara Haskil, piano 4 Δ. PHILIPS (1070 δρχ.)

J. S. BACH: ORGAN WORKS Vol. I

Helmut Walcha, organ 8 Δ. DG (2550 δρχ.)

BRUCKNER: COMPLETE SYMPHONIES

Δ/νει ο Eugen Jochum 11 Δ. DG (3400 δρχ.)

BRAHMS: CHAMBER MUSIC

Grumiaux, violin-Seböck, piano-Orval, horn-Starker, cello-Beaux Arts Trio-Quartetto Italiano-Pieterse, clarinet-Berlin Philharmonic Octet 15 Δ. PHILIPS (5100 δρχ.)

J.S. BACH: ORGAN WORKS Vol II

Helmut Walcha, organ 7 Δ. D.G. (2300 δρχ.)

μουσικοκασέτες

WAGNER: DIE MEISTERSINGER VON NÜRNBERG*

Ludwig-Fischer Dieskau-Ligendza
Domingo/Chor und Orchester der Deutschen Oper, Berlin
Δ/νει ο Eugen Jochum 5 MC DG (2700 δρχ.)

VERDI: I MASNADIERI*

Caballé-Bergonzi-Raimondi/Ambrosian Singers New Philharmonia Orchestra
Δ/νει ο Lamberto Gardelli 3 MC PHILIPS (1620 δρχ.)

VERDI: I DUE FOSCARI*

Ricciarelli-Ramey Carreras/ORF Symphony Orchestra and Chorus
Δ/νει ο Lamberto Gardelli 2 MC PHILIPS (1080 δρχ.)

LISZT: 19 HUNGARIAN RHAPSODIES

Roberto Szidon, piano 3 MC DG (1620 δρχ.)

HANDEL: ACIS AND GALATEA

Burrows-Hill-White-Rolfe Johnson
English Baroque Soloists
Δ/νει ο J. E. Gardiner 2 MC ARCHIV (1120 δρχ.)

BERLIOZ: LA DAMNATION DE FAUST

Mathis-Burrows-McIntyre/Boston Symphony Orchestra
Δ/νει ο Seiji Ozawa 3 MC DG (1620 δρχ.)

VERDI: MACBETH*

Verrett-Cappuccilli-Domingo-Ghiaurov/Coro e Orchestra del Teatro alla Scala
Δ/νει ο Claudio Abbado 3 MC DG (1620 δρχ.)

BRAHMS: 4 SYMPHONIES

Berlin Philharmonic Orchestra
Δ/νει ο H. von Karajan 3 MC DG (1620 δρχ.)

WAGNER: DAS RHEINGOLD GÖTTERDÄMMERUNG

Fischer Dieskau-Kelemen-Ridderbusch-Donath-Talvela-Stewart-Janowitz-Chookasian-Ligendza/Chor der Deutschen Oper, Berlin/Berlin Philharmonic Orchestra
Δ/νει ο H. von Karajan 6 MC DG (3240 δρχ.)

SCHUBERT: 8 SYMPHONIES

Berlin Philharmonic Orchestra
Δ/νει ο Karl Böhm 5 MC DG (2700 δρχ.)

BEETHOVEN: 9 SYMPHONIES

Jones-Troyanos-Thomas-Ridderbusch
Vienna Philharmonic Orchestra
Δ/νει ο Karl Böhm 6 MC DG (3240 δρχ.)

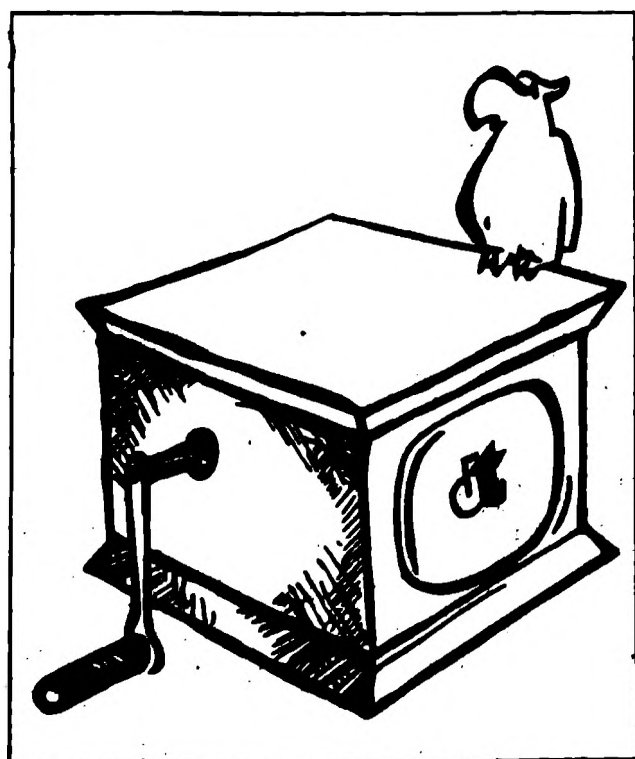
Δεχόμαστε παραγγελίες απ' όλη την Ελλάδα

Μάρκο Ε.Π.Ε.

Βουλής 12

Σύνταγμα τηλ. 3234269

3. Η τηλεόραση είναι μηχανάκι που μας παίζει μουσική. Δε θα χορέψουμε στο ρυθμό-της.

4. Η γενιά των υγιών είναι η δική-μας.

Άνθη και προσκύνημα στον τόπο που έπεσαν τα πρώτα, επίσημα γνωστά, θύματα του στρατιωτικού καθεστώτος. Στα κάγκελα του ανθρακωρυχείου Βούγιεκ της Σιλεσίας, οι κάσκες και οι λάμπες των 7 εργατών που «επιτέθηκαν ενάντια στα τάνκς με σιδερόβεργες».

του συνδικάτου που έχουν περάσει στην παρανομία δουλεύουν για το στήσιμο ενός πανεθνικού παράνομου μηχανισμού που θα δώσει πιό οργανωμένο και μόνιμο χαρακτήρα στην αντίσταση. Αλλά για τη γραμμή του ανεξάρτητου συνδικάτου είναι καλύτερα ν' αφήσουμε να μιλήσει το ίδιο παραθέτοντας αυτούσια μια από τις πρόσφατες προκηρύξεις-του με την οποία δίνει οδηγίες στον πληθυσμό για την παθητική αντίσταση. Πρόκειται για ένα κείμενο που πρωτοκυκλοφόρησε λίγο μετά τα Χριστούγεννα στη Σιλεσία με την υπογραφή «Αντιστασιακή Οργάνωση Αλληλεγγύη Σιλεσίας», και μετά από μερικές μέρες διανεμήθηκε παράνομα στη Βαρσοβία, από τον εκεί κλάδο του ανεξάρτητου συνδικάτου:

«Έχουμε σήμερα να διαλέξουμε ανάμεσα στην αντίσταση και στη συνθηκολόγηση. Σε όσους διαλέξουν τον πρώτο δρόμο, δίνουμε τις ακόλουθες συμβουλές:

1. Σε περίπτωση απεργίας, μην ξεκόβεις από τη μάζα των εργαζόμενων. Μην δημιουρ-

γείς απεργιακή επιτροπή, δεν πρέπει να υπάρχει ηγέτης.

2. Στις σχέσεις-σου με τις δυνάμεις της τάξης πρέπει να κάνεις τον αφελή: δεν ξέρεις τίποτε, τὰ 'χεις χαμένα.

3. Η Αλληλεγγύη πρέπει να διατηρήσει την παρουσία-της σε κάθε χώρο δουλειάς: μην αφήνεσαι, λοιπόν, να σε πιάσουν βλακωδώς για πράξεις ασυλλόγιστης αποκοτιάς.

4. Μην καταφέρεις εναντίον του διπλανού-σου. Εχρός-σου είναι ο πολιτοφύλακας, ο υπάλληλος με τον υπερβάλλοντα ζήλο, ο χαφιές.

5. Δούλευε αργά, κάνε κριτική στην ακαταστασία και στην ανικανότητα του επικεφαλής. Άφησε και τις παραμικρές αποφάσεις στην ευθύνη των στρατιωτικών επιτροπών και των χαφιέδων. Βομβάρδισέ-τους με ερωτήσεις, ανακοινώνέ-τους τις αμφιβολίες-σου, μη σκέφτεσαι για λογαριασμό-τους, κάνε το βλάκα.

6. Μην εφαρμόζεις δουλικά τις αποφάσεις των στρατιωτικών και των συνεργατών-τους. Εκείνοι πρέπει να βγάλουν πέρα όλη τη βρώμικη δουλειά. Δημιουργείς έτσι κενό γύρω από τα καθάρματα και, κατ' αυτό τον τρόπο, πνίγοντάς-τους με ερωτήσεις για τα μικροπροβλήματα, προκαλείς βαθμιαία φθορά του στρατιωτικού και αστυνομικού μηχανισμού.

7. Ακολούθησε κατά γράμμα και τις πιο βλακώδεις οδηγίες. Μην προσπαθείς να λύσεις προβλήματα, άφησέ-τα στους στρατιωτικούς και στους χαφιέδες γιατί η ασυναρτησία των κανονισμών είναι ο πιο σίγουρος σύμμαχός-σου. Συγχρόνως, να θυμάσαι σε κάθε στιγμή πως πρέπει να συντρέχεις το συνάδελφό-σου στη δουλειά και το γείτονά-σου χωρίς να λογαριάζεις τις διαταγές.

8. Αν κανένα καθαрма σου δώσει διαταγή να παραβλέψεις τον κανονισμό, ζήτη γραπτή τη διαταγή. Κάνε πως φοβάσαι να τον παραβλέψεις και τραινάρησε αυτό το παιγνίδι όσο το δυνατόν περισσότερο. Αργά ή γρήγορα, ο στρατιωτικό επιτροπος θα παραιτηθεί από την προσπάθεια προτιμώντας να βρει την ησυχία-του. Θα είναι η αρχή του τέλους της δικτατορίας.

9. Πάιρνε όσο πιο συχνά γίνεται άδεια να λείψεις απ' τη δουλειά για λόγους υγείας ή για ν' ασχοληθείς με τα παιδιά-σου.

10. Στις ιδιωτικές σχέσεις-σου, μπουκοτάριζε ανοιχτά τα καθάρματα και τους χαφιέδες.

11. Βοήθα τις οικογένειες των κρατουμένων, των τραυματισμένων, όλων των θυμάτων.

12. Δημιούργησε στο χώρο της δουλειάς-σου ταμείο κοινωνικής βοήθειας.

13. Πάρε ενεργητικό μέρος στην προπαγάνδα από στόμα σε στόμα. Μεταβίβαζε όλες τις πληροφορίες για τη σημερινή κατάσταση, για τις πράξεις αντίστασης.

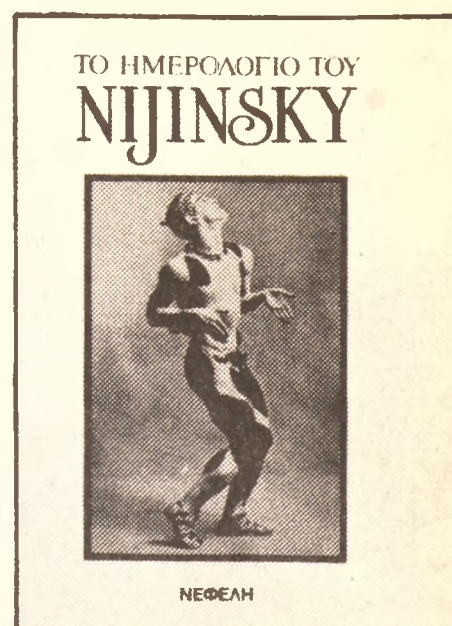
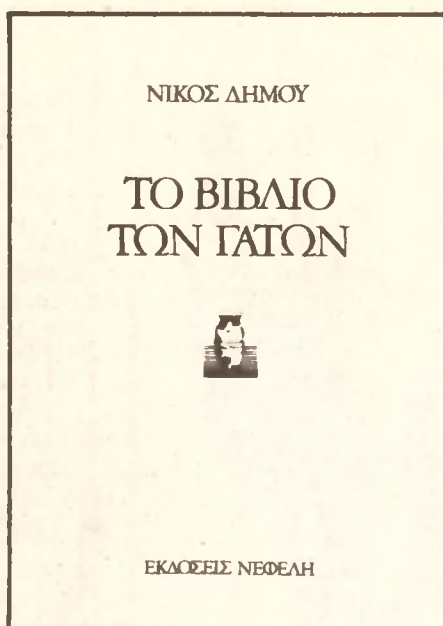
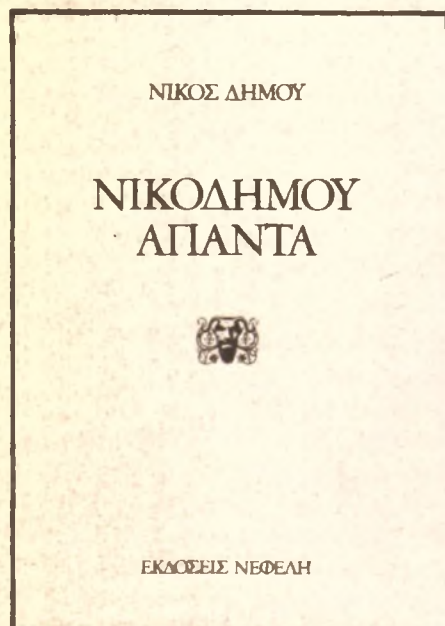
14. Γράφε συνθήματα στους τοίχους, κόλλα αφίσες, μοίραζε τις προκηρύξεις, αλλά έχε πάντα στο μυαλό-σου ότι πρέπει να παίρνεις τις αναγκαίες προφυλάξεις.

15. Η δραστηριότητά-σου πρυτανεύεται από δύο αρχές: δεν είναι ανάγκη να ξέρεις περισσότερα απ' όσα χρειάζονται το σημαντικότερο σήμερα είναι η πάλη για την εθνική απελευθέρωση, για την άρση του στρατιωτικού νόμου, για το σεβασμό των ατομικών και συνδικαλιστικών ελευθεριών.

Πέρα απ' αυτές τις οδηγίες, είναι γνωστό ότι το ανεξάρτητο συνδικάτο, σε άλλες προκηρύξεις-του, έχει φέρει ως παράδειγμα προς μίμηση τους εργάτες του URSUS οι οποίοι, σε μια εργάσιμη βδομάδα, έβγαλαν ένα τρακτέρ!

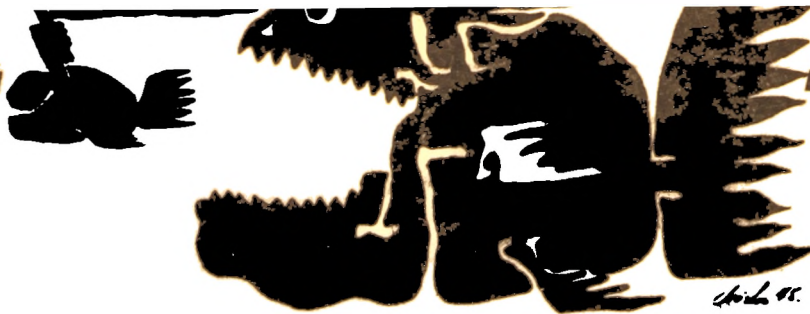
Όπως και τον Αύγουστο του '80, η Αλληλεγγύη δε διαλέγει να δώσει τη μάχη στο δρόμο αλλά στο κύτταρο της κοινωνικής αναπαραγωγής, μέσα στο χώρο δουλειάς, εκεί ακριβώς που ο συσχετισμός, δύναμης την ευνοεί. Και η μάχη αυτή θα κρίνει τελικά την επικράτηση ή μη του πραξικοπήματος. Γιατι, αν το ανεξάρτητο συνδικάτο καταφέρει να αποδείξει έμπρακτα ότι ακόμα και υπό συνθήκες στρατιωτικού νόμου, είναι σε θέση να μπλοκάρει τον παραγωγικό μηχανισμό, τότε αποδεικνύει ότι η χώρα δε μπορεί να κυβερνηθεί χωρίς τη συγκατάθεσή-του. Ανοίγει, έτσι, το δρόμο για την ανατροπή της δικτατορίας. □

Τα τελευταία βιβλία της Νεφέλης

Μαυρομιχάλη 9 τηλ. 36.07.744

άντί - έρευνα

ΦΙΛΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

Επιτακτική ανάγκη για κάθε περιοδικό και πολύ περισσότερο για ένα περιοδικό όπως το «ΑΝΤΙ», είναι να γνωρίζει τι γνώμη έχουν για το περιοδικό αυτοί που το διαβάζουν· τι τους ενοχλεί, τι θα επιθυμούσαν ν' αλλάξει. Για το σκοπό αυτό στα επτά χρόνια της έκδοσής-του το «ΑΝΤΙ» έχει οργανώσει τρεις έρευνες με ερωτηματολόγιο βλ. τεύχη, 30, 80, 81, 100 και 150, που συνάντησαν μεγάλη ανταπόκριση και στάθηκαν εξαιρετικά ωφέλιμες για το περιοδικό. Μας επέτρεψαν να αντλήσουμε χρήσιμες γνώμες και προτάσεις, να προσεγγίσουμε πληρέστερα τις απόψεις των αναγνωστών του περιοδικού και με βάση αυτές να το βελτιώσουμε στο μέτρο φυσικά των δυνάμεών-μας. Έχουν όμως ήδη περάσει πάνω από δύο χρόνια από την εποχή που πραγματοποιήθηκε η τελευταία «αντι-έρευνα» και στο διάστημα αυτό είναι βέβαιο πως πολλά πράγματα έχουν αλλάξει. Αισθανόμαστε λοιπόν και πάλι την ανάγκη να απευθυνθούμε στους αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» και να ζητήσουμε να μάθουμε τις απόψεις-τους για το περιοδικό. Οι γνώμες-σας και οι υποδείξεις-σας μας είναι πολύτιμες και απαραίτητες για να φτιάξουμε μαζί ένα καλύτερο ΑΝΤΙ. Αν σε κάποια ερώτηση δεν μπορείτε ή δεν θέλετε να απαντήσετε, παραλείψτε-την και απαντήστε στις υπόλοιπες. Στείλτε-μας τις απαντήσεις-σας στη διεύθυνση του περιοδικού:

Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
ΑΘΗΝΑ 601

Περιμένοντας όσο το δυνατόν περισσότερες απαντήσεις, σας ευχαριστούμε

Το «ΑΝΤΙ»

● ΦΥΛΟ

Άνδρας..... ☐
Γυναίκα..... ☐

● ΗΛΙΚΙΑ

Ώς και 18..... ☐
19-24..... ☐
25-30..... ☐
31-40..... ☐
Πάνω από 40..... ☐

● ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Μαθητής (ή υποψήφιος ανώτατης σχολής)..... ☐
Σπουδαστής (μέσης ή ανώτερης σχολής)..... ☐
Φοιτητής..... ☐
Εργάτης..... ☐
Αγρότης..... ☐
Εκπαιδευτικός (στοιχειώδους, μέσης ή ανωτάτης)..... ☐
Υπάλληλος (ιδιωτικός ή δημόσιος εκτός εκπαιδευτικών)..... ☐
Ελεύθερος επαγγελματίας..... ☐
Άλλο..... ☐

● ΔΙΑΜΟΝΗ

Αθήνα..... ☐ Θεσσαλονίκη..... ☐ Υπόλοιπη Ελλάδα..... ☐ Εξωτερικό..... ☐

● ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ (Για όσους ΔΕΝ είναι μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές)

Δημοτικό, Γυμνάσιο ή Λύκειο..... ☐ Πανεπιστήμιο ή άλλη Ανώτατη Σχολή..... ☐
Μέση ή Ανώτερη Σχολή..... ☐ Μεταπτυχιακές σπουδές..... ☐

● ΠΟΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

Αυγή..... ☐	Καθημερινή..... ☐	Ριζοσπάστης..... ☐
Βήμα..... ☐	Νέα..... ☐	Θεσσαλονίκη..... ☐
Ελευθεροτυπία..... ☐	Αυριανή..... ☐	Μακεδονία..... ☐
Μεσημβρινή..... ☐	Έθνος..... ☐	Άλλες..... ☐

● ΠΟΙΑ ΑΠ' ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ή ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΤΑΚΤΙΚΑ;

Πολιτικά Θέματα..... ☐	Θούριος..... ☐
Οικονομικός Ταχυδρόμος..... ☐	Οδηγητής..... ☐
Εξόρμηση..... ☐	Πολίτης..... ☐
Αντιθέσεις..... ☐	Περιοδικά ή εφημερίδες της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς.... ☐
Αγωνιστής..... ☐	Προσανατολισμοί..... ☐

● ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ

● Ποιό πολιτικό χώρο θεωρείτε περισσότερο συγγενικό προς την ιδεολογία και την πολιτική-σας τοποθέτηση;

Νέα Δημοκρατία..... ☐	ΠΑΣΟΚ..... ☐	ΚΚΕ..... ☐
ΚΟ.ΔΗ.ΣΟ..... ☐	ΚΚΕεσ..... ☐	Εξωκοινοβουλευτική Αριστερά..... ☐
Ε.ΔΗ.Κ..... ☐	ΕΔΑ..... ☐	Άλλον (ποιόν);..... ☐

● Μπορείτε να ταξινομήσετε τα παρακάτω πέντε πολιτικά κόμματα — Ν.Δ., ΚΟ.ΔΗ.ΣΟ., ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕεσ., ΚΚΕ — ανάλογα με τη συμπάθεια που έχετε γι' αυτά, σημειώνοντας πρώτο αυτό που σας είναι περισσότερο συγγενικό και τελευταίο αυτό που σας είναι περισσότερο απομακρυσμένο;

1ο.....	.....
2ο.....	.....
3ο.....	.....
4ο.....	.....
5ο.....	.....

● ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΕΡΑ Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ:

- Na ασκεί κριτική στο σύνολο της κυβερνητικής πολιτικής..... ☐
 Na ασκεί κριτική σε συγκεκριμένα κυβερνητικά μέτρα..... ☐
 Na στηρίζει την κυβερνητική πολιτική..... ☐

● ΑΠΟ ΠΟΤΕ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΤΟ «ΑΝΤΙ»

- Απ' τα πρώτα τεύχη (1974)..... ☐ Απ' το 1976..... ☐ Απ' το 1978..... ☐ Απ' το 1980..... ☐
 Απ' το 1975..... ☐ Απ' το 1977..... ☐ Απ' το 1979..... ☐ Απ' το 1981..... ☐

● ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΤΟ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

- όλο ☐ σχεδόν όλο ☐ μερικά μόνο άρθρα ☐

● ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ, δηλαδή τα 193,194,195 ΠΟΣΑ ΕΧΕΤΕ ΑΓΟΡΑΣΕΙ,

- και τα τρία ☐ δύο ☐ ένα ☐ κανένα ☐

● ΤΙ ΓΝΩΜΗ ΕΧΕΤΕ ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ «ΑΝΤΙ»; Είναι

- πολύ καλό ☐ αρκετά καλό ☐ μέτριο ☐ κακό ☐

● ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ, ΤΙ ΓΝΩΜΗ ΕΧΕΤΕ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΜΕ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΓΕΝΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ;

	Καλύπτει ικανοποιητικά	Καλύπτει μέτρια	Υστερεί
Ελληνική πολιτική.....	☐	☐	☐
Κυπριακό.....	☐	☐	☐
Διεθνής πολιτική.....	☐	☐	☐
Εργατικό κίνημα.....	☐	☐	☐
Φοιτητικό κίνημα — Παιδεία.....	☐	☐	☐
Οικονομικά θέματα.....	☐	☐	☐
Κοινωνικά θέματα.....	☐	☐	☐
Ιστορικά θέματα.....	☐	☐	☐
Πολιτιστικά — Καλλιτεχνικά.....	☐	☐	☐

● ΤΙ ΓΝΩΜΗ ΕΧΕΤΕ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΜΕ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ;

- καλύπτει ικανοποιητικά ☐ καλύπτει μέτρια ☐ Υστερεί ☐

● ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΙ ΓΝΩΜΗ ΕΧΕΤΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»;

	Ενδιαφέρουσα	Μέτριου Ενδιαφέροντος	Χωρίς ενδιαφέρον
Γράμμα σύνταξης (3η σελίδα).....	☐	☐	☐
Πολιτικό δεκαπενθήμερο (4η και 5η σελίδα).....	☐	☐	☐
Ημερομηνίες (5η σελίδα).....	☐	☐	☐
Αντι-θέσεις (6η και 7η σελίδα).....	☐	☐	☐
Αντι-θέσεις στον κόσμο (31η σελίδα).....	☐	☐	☐
Αντι-θέματα (46η-47η σελίδα).....	☐	☐	☐
Βουλή (9η σελίδα).....	☐	☐	☐
Γελοιογραφικές σελίδες (8η και 32η).....	☐	☐	☐
Επισημαίνουμε — γενική καλλιτεχν. επικαιρότητα(45η σελίδα).....	☐	☐	☐

● ΤΙ ΓΝΩΜΗ ΕΧΕΤΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟΥ «ΔΙΑΛΟΓΟΥ» (γράμματα αναγνωστών);

- πολύ ενδιαφέρουσες ☐ αρκετά ενδιαφέρουσες ☐ μέτριου ενδιαφέροντος ☐ χωρίς ενδιαφέρον ☐

● ΤΙ ΓΝΩΜΗ ΕΧΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ ΕΞΗΣ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

	Πολύ καλή	Αρκετά καλή	Μέτρια	Κακή
Εξώφυλλο.....	☐	☐	☐	☐
Τυπογραφικά στοιχεία.....	☐	☐	☐	☐
Φωτογραφίες.....	☐	☐	☐	☐
Σκίτσα.....	☐	☐	☐	☐
Διάταξη ύλης.....	☐	☐	☐	☐

● ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΓΝΩΜΗ-ΣΑΣ ΓΙΑ ΤΟ «ΥΦΟΣ ΓΡΑΦΗΣ» ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ ΠΟΥ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ ΣΤΟ «ΑΝΤΙ»:

- Είναι απλό και εύληπτο..... ☐
 Είναι δυσνόητο..... ☐
 Είναι σαφές..... ☐

● ΑΝΑΦΕΡΕΤΕ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΠΟΥ ΕΧΕΤΕ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ-ΣΑΣ:

- Α' παράδειγμα (άρθρο που θεωρώ πετυχημένο στο ύφος γραφής-του).....
 Β' παράδειγμα (άρθρο που δεν θεωρώ πετυχημένο στο ύφος γραφής-του).....

- ΕΣΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ, ΩΣ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΣΑΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΟΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΤΟΜΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ:

	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Καθόλου
Ελληνική πολιτική.....	☐	☐	☐	☐
Κυπριακό.....	☐	☐	☐	☐
Διεθνής πολιτική.....	☐	☐	☐	☐
Εργατικό κίνημα.....	☐	☐	☐	☐
Φοιτητικό κίνημα - Παιδεία.....	☐	☐	☐	☐
Οικονομικά θέματα.....	☐	☐	☐	☐
Κοινωνικά θέματα.....	☐	☐	☐	☐
Ιστορικά θέματα.....	☐	☐	☐	☐
Πολιτιστικά και Καλλιτεχνικά θέματα.....	☐	☐	☐	☐
Άλλα (να εξειδικευθεί).....	☐	☐	☐	☐

- ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΘΡΑ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ (ΤΧ. 196) ΣΗΜΕΙΩΣΤΕ ΑΥΤΟ (ή αυτά) ΠΟΥ ΣΑΣ ΑΡΕΣΕ ή ΣΑΣ ΕΝΔΙΕΦΕΡΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ

- ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ (ΤΧ. 195) ΣΗΜΕΙΩΣΤΕ ΑΥΤΟ (ή αυτά) ΠΟΥ ΣΑΣ ΑΡΕΣΕ
ή ΣΑΣ ΕΝΔΙΕΦΕΡΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ

- ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΛΙΟΤΕΡΑ ΑΡΘΡΑ, ΕΡΕΥΝΕΣ ή ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ», ΣΗΜΕΙΩΣΤΕ ΔΥΟ ΠΟΥ ΣΑΣ ΑΡΕΣΑΝ ΠΟΛΥ ή ΣΑΣ ΕΝΔΙΕΦΕΡΑΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ

- ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ
ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΤΟ ΠΕΤΥΧΑΙΝΕΙ:

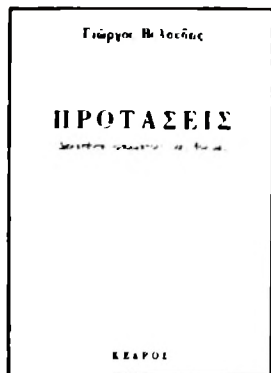
ναι ☐   ως ένα μόνο βαθμό ☐   όχι ☐

- ΤΙ ΓΝΩΜΗ ΕΧΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»;

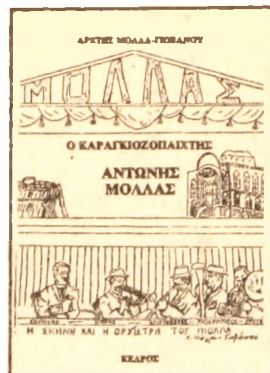
- **ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ, ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ-ΣΑΣ ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΤΕΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΙΑ ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»;**

- ΤΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ-ΣΑΣ ΛΕΙΠΕΙ ΑΠΟ ΤΟ «ΑΝΤΙ»; ΤΙ ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΧΕΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ;

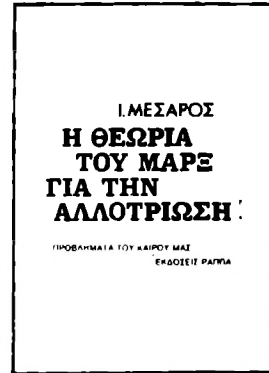
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

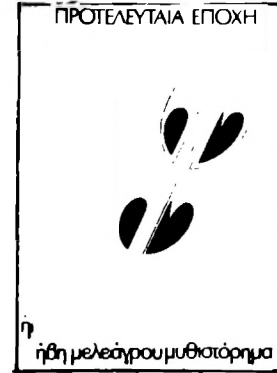
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΟΥΔΗΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΑΡΕΤΗ ΜΟΛΛΑ - ΓΙΩΒΑΝΟΥ
**Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΟΠΑΙΧΤΗΣ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΟΛΛΑΣ**

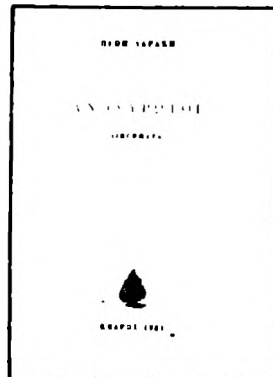
Ι. ΜΕΣΑΡΟΣ
**Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΕ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ**

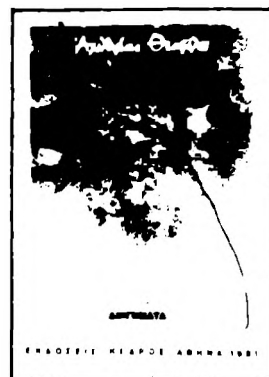
ΗΒΗ ΜΕΛΑΓΡΟΥ
ΠΡΟΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΠΟΧΗ
(Μυθιστόρημα)

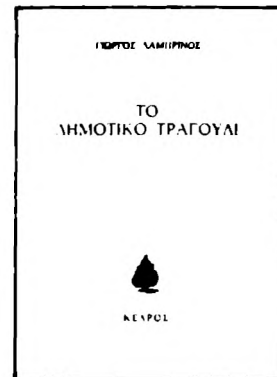
ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΣΟΓΛΟΥ
ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΡΑΤΑ
(Μυθιστόρημα)

ΠΕΠΗ ΔΑΡΑΚΗ
ΑΝΟΧΥΡΩΤΟΙ
(Διηγήματα)

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΕΝΑ ΚΑΠΕΛΟ ΕΛΛΗΝΕΣ
(Διηγήματα)

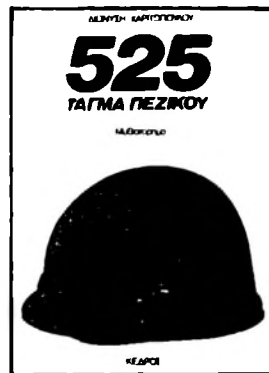
ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ
ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
(Μελέτη)

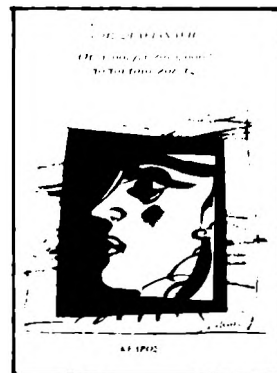
ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΣΟΥΛΑΣ
Ο ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ
(Μυθιστόρημα)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
Ο ΓΥΨΟΣ
(Μυθιστόρημα)

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ
525 ΤΑΓΜΑ ΠΕΖΙΚΟΥ
(Μυθιστόρημα)

ΑΡΗΣ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ
**ΟΤΑΝ ΒΡΕΧΕΙ ΚΑΙ ΦΟΡΑΣ
ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΚΟΛΕΤΖ** (Διηγήματα)

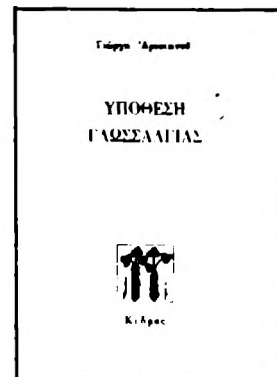
ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ
ΤΑ ΓΟΝΑΤΑ ΤΗΣ ΡΩΞΑΝΗΣ
(Ποιήματα)

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΚΑΛΙΟΡΗΣ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ
(Δοκίμια)

ΣΤΕΛΙΟΣ ΡΑΜΦΟΣ
**Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ
ΘΕΟΛΟΓΟΥ**

ΓΙΩΡΓΗΣ ΑΡΙΣΤΗΝΟΣ
ΥΠΟΘΕΣΗ ΓΛΩΣΣΑΛΓΙΑΣ
(δοκίμες - γυμνάσματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου Γενναδίου 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) τηλ.: Τηλ.: 36.15.783

ΡΟΥΜΑΝΙΑ: Ο επόμενος αδύνατος κρίκος;

Όσοι είχαν προβλέψει ότι η Πολωνική εξέγερση είναι απλά η εκδήλωση μιας βαθύτερης και πιο συνολικής κρίσης του «υπαρκτού σοσιαλισμού» ίσως να δουν σύντομα να επαληθεύονται με την όξυνση της κοινωνικής δυσарέσκειας στη Ρουμανία.

Εξαιτίας της κακής διαχείρισης της αγροτικής οικονομίας και των καιρικών καταστροφών που έπληξαν τις καλλιέργειες θα είναι αδύνατο να ικανοποιηθεί η εσωτερική ζήτηση τροφίμων, ενώ η εξωτερική χρέωση της χώρας με 8,5 δις δολάρια την αναγκάζει να εξάγει σημαντικό μέρος της παραγωγής-της για εξόφληση. Η επιδείνωση της κατάστασης ανάγκασε την κυβέρνηση Τσαουσέσκου να χαρακτηρίσει στις 9 Οκτωβρίου την αποταμίευση τροφίμων σαν ποινικό αδίκημα τιμωρούμενο με φυλάκιση έως πέντε χρόνων και να δημοσιεύσει στις 17 Οκτωβρίου ένα ακόμα σκληρότερο νόμο, που επέβαλε περιορισμούς στην κατανάλωση του ψωμιού και απαγόρευε τη χρησιμοποίηση του σταριού σαν ζωοτροφή.

Παράλληλα άρχισε μια εκστρατεία ενθάρρυνσης των χωρικών, αλλά και όσων διαθέτουν κάποιο κήπο, να καλλιεργούν λαχανικά και να τρέφουν πουλερικά για να βελτιώσουν κάπως το επίπεδο διατροφής ή και το εισόδημά-τους. Ταυτόχρονα ο υπουργός γεωργίας Μικουλέσκου, αντικαταστάθηκε από τον αντιπρόεδρο Τέσκου ενώ η Τηλεόραση προβάλλει συχνά τον Τσαουσέσκου να επισκέπτεται «γεμάτα μαγαζιά» σε μια αγωνιώδη προσπάθεια καθυσύχασης της κοινής γνώμης.

Ο ρουμάνικος Τύπος βάλλει διαρκώς εναντίον του ελεύθερου συνδικαλισμού των πολωνών εργαζομένων, ιδίως μετά την έκκληση των τελευταίων προς τους εργάτες των γειτονικών χωρών να ακολουθήσουν το παράδειγμά-τους, είναι αμφίβολο όμως αν θα καταφέρει να αναχαιτίσει ένα παρόμοιο ξεσκήκωμα. Σημεία αναταραχής έχουν αρχίσει να παρατηρούνται στους ανθρακωρύχους της κοιλάδας Τζίου — όπου το 1977 είχε σημειωθεί μεγάλη απεργία και οι ηγέτες-της έκτοτε εξαφανίστηκαν — υπόκωφη αγανάκτηση υπάρχει όμως και σ' άλλα στρώματα χαμηλόμισθων εργαζομένων, που βλέπουν το επίπεδο διαβίωσής-τους να χειροτερεύει και το Κόμμα να μην μπορεί πια να εγγυηθεί μια απρόσκοπτη ανάπτυξη.

Μπροστά σ' αυτά τα ογκούμενα προβλήματα το καθεστώς Τσαουσέσκου — που θεωρείται από τα πιο προσωποπαγή του Συμφώνου της Βαρσοβίας — δείχνει ότι δεν είναι διατεθειμένο να παραχωρήσει πολιτικές ελευθερίες και να κινητοποιήσει τους εργαζόμενους σ' ένα ειλικρινή διάλογο με την εξουσία για να βρεθεί διέξοδος από την κρίση. Μια τέτοια κατεύθυνση θα μπορούσε να ανανεώσει την

αμφισβητούμενη σήμερα κοινωνική συναίνεση, να πατάξει τη διαφθορά των κρατικών υπηρεσιών και να οδηγήσει σ' ένα εκδημοκρατισμό της δημόσιας ζωής, αλλά θα απειλούσε ταυτόχρονα και την ανεξέλεγκτη εξουσία του κόμματος και της γραφειοκρατίας, πράγμα που κάνει ανεπιθύμητη την εφαρμογή-της.

Στις εξωτερικές σχέσεις-της η Ρουμανία αρχίζει και προσεγγίζει πάλι τη σοβιετική τροχιά εγκαταλείποντας βαθμιαία την ανεξάρτητη στάση που κρατούσε απέναντι σε πολλές ενέργειες της ΕΣΣΔ, πράγμα που κάνει αρκετούς να πιστεύουν πως θα επικροτήσει κάθε «αδελφική επέμβαση» στην Πολωνία, σε αντίθεση με τη στάση που κράτησε εναντίον της εισβολής στην Τσεχοσλοβακία το 1968. Άλλη αιτία του πρόσφατου φιλοσοβιετισμού-της είναι, εκτός από το φόβο των Πολωνικών εξελίξεων, και η αυξανόμενη εξάρτησή-της από το σοβιετικό πετρέλαιο. Αν και παλιότερα η Ρουμανία ήταν εξαγωγέας πετρελαίου, σήμερα αναγκάζεται να πραγματοποιεί μεγάλες εισαγωγές για

την πετροχημική-της βιομηχανία. Πέρσι αγόρασε 1,5 εκατομμύριο τόνους από την ΕΣΣΔ και φέτο πιθανό να πάρει περισσότερο καθώς ο Ιρανο-Ιρακινός πόλεμος περιώρισε σημαντικά τις εισαγωγές που μπορούσε να κάνει απ' αυτές τις χώρες.

Αν τελικά η ρουμάνικη ηγεσία δεν επιδείξει την τόλμη για ριζικές αλλαγές στην οικονομική και πολιτική διαδικασία και αν δεν θεωρήσει τους εργαζόμενους ώριμους να συμμετάσχουν αυτοπροσώπως στην επίλυση των προβλημάτων-τους, τότε εκτός από την αποτυχία της ως τώρα προσπάθειας να οικοδομηθεί μια δικαιότερη κοινωνία θα δούμε και την πλήρη ταύτισή-της με το σοβιετικό συνασπισμό, πράγμα που θα αυξήσει την ένταση στη Βαλκανική χερσόνησο και θα εξανεμίσει τις ελπίδες όσων αγωνίζονται για τον πυρηνικό αφοπλισμό της περιοχής και την αποσύνδεσή-της από τα στρατιωτικά Σύμφωνα.

Το διδάγμα, ότι μια πολιτική εθνικής ανεξαρτησίας μπορεί να στηρίζεται μόνο σε μια εσωτερική οργάνωση δημοκρατικού και σοσιαλιστικού χαρακτήρα, θα έχει βέβαια πάλι επαληθευτεί, αλλά θα είναι (πάλι) αργά.

Ένας «απόρρητος» στρατηγός απάγεται

Καθώς το ενδιαφέρον της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης έχει μονοπωληθεί από τα πολωνικά, η απαγωγή του στρατηγού Τζαίημς Λη Ντόζιερ από τις Ερυθρές Ταξιαρχίες πέρασε σχεδόν στα ψιλά. Ο υπαρχηγός του επιτελείου των χερσαίων δυνάμεων του NATO στην Ευρώπη στα χέρια των τρομοκρατών: σε άλλη εποχή, η παρακολούθηση της υπόθεσης δεν θα ξεκόλαγε απ' την πρώτη σελίδα καμιάς ευρωπαϊκής εφημερίδας. Τώρα... ας είν' καλά ο Γιαρουζέλσκι.

Κι όμως, η περίπτωση του καμμένου του στρατηγού (ανδραγάθησε στο Βιετνάμ απ' όπου και εισέπραξε τ' αστέρια-του) δεν αξίζει ίσως την τόση αδιαφορία. Δεν πρόκειται για τη σωτηρία της ζωής-του για την οποία, άλλωστε, δεν ενδιαφέρεται άλλος από τη γυναίκα-του και τα παιδιά-του. Πρόκειται περισσότερο για την ευκολία με την οποία έπεσε θύμα απαγωγής κάποιος που, κατά πάσα πιθανότητα, ξέρει ένα σωρό μυστικά του NATO και που, παρά τις διαψεύσεις, φαίνεται πως είχε στα συρτάρια-του άκρως απόρρητα έγγραφα. Σε μια χώρα όπου, οι απαγωγές και οι εκτελέσεις έχουν γίνει μέρος της καθημερινής πολιτικής ζωής, η Ουάσιγκτον βάσισε την «προστασία» του ανθρώπου-της στη συνήθεια των Ερυθρών Ταξιαρχιών να διαλέγουν τους στόχους-τους μεταξύ των Ιταλών κι όχι των ξένων.

Πράγματι, είναι η πρώτη φορά που οι ταξιαρχίτες χτυπάνε προσωπικότητα του

διεθνούς κατεστημένου σπεύδοντας να τη σημασιολογήσουν ως «επίθεση ενάντια στον ιμπεριαλισμό των πολυεθνικών και στη στρατιωτική δομή κατοχής, το NATO». Από τα ανακοινωθέντα που έστειλαν ως τώρα στον Τύπο, προκύπτει ότι οι Ταξιαρχίες — ή για την ακρίβεια, το κομμάτι εκείνο της οργάνωσης που πήρε την πρωτοβουλία της απαγωγής — προσπαθούν να συνδέσουν την πράξη-τους με «την ανάπτυξη ισχυρών αντιιμπεριαλιστικών και αντιπυρηνικών κινημάτων». Οι συγκεκριμένες αναφορές-τους στο Κομίζο της Σικελίας όπου πρόκειται να εγκαταστήσει το NATO νέα βάση πυραύλων, δείχνει ότι επιδιώκουν ν' αξιοποιήσουν την αντιαμερικανική ευαισθησία που συγκεντρώνεται γύρω από τα ειρηνιστικά κινήματα.

Η πρόθεσή-τους να «διεθνοποιήσουν» το χαρακτήρα της δραστηριότητάς-τους υπογραμμίζεται ακόμη περισσότερο από τις αναφορές που κάνουν για πρώτη φορά σε ομόλογες οργανώσεις άλλων δυτικοευρωπαϊκών χωρών όπως η γερμανική RAF, η ETA και ο IRA. «Οι μαχητικές αυτές οργανώσεις», λέει το ανακοινωθέν-τους, «τοποθετούνται στο κεντρικό σημείο επίθεσης ενάντια στο φιλοπόλεμο σχέδιο του NATO». Τέλος, το ανακοινωθέν κάνει ένα είδος έκκλησης για τη δημιουργία «Τρομοκρατικής Διεθνούς» τονίζοντας ότι «οι ευρωπαϊκές επαναστατικές δυνάμεις (ETA και IRA) μπορούν έτσι να πραγματοποιήσουν ένα ποιοτικό άλμα που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο με το ξεπέρασμα της ασφυκτικής οπτικής του εθνικισμού και την ένταξη μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο του αντιιμπεριαλιστικού αγώνα».

Μια άλλη γνώμη

του Γιώργου Κατηφόρη

Στην αγγλική μηνιαία πολιτική επιθεώρηση "Encounter", στο τεύχος του Νοέμβρη του 1981, δημοσιεύθηκε μία συνέντευξη του παλαιμάχου Αμερικάνου διπλωμάτη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου Άβερελ Χάριμαν σχετικά με την προσωπικότητα και μερικές πτυχές από τη δράση του Ιωσήφ Στάλιν. Ο Χάριμαν είναι πρόσωπο εξαιρετικά κατάλληλο να έχει γνώμη πάνω στο θέμα. Συνεργάστηκε στενά με τον Στάλιν κατά τη διάρκεια του πολέμου, παίζοντας το ρόλο του ειδικού απεσταλμένου του προέδρου Ρούζβελτ προς τον Στάλιν και τον Τσώρτσιλ για ζητήματα αμερικανικής βοήθειας και συντονισμού των ενεργειών της Αμερικής με κείνες των συμμάχων-της. Από τη γενικότερα ενδιαφέρουσα αυτή συνέντευξη θα ήθελα να μεταφέρω εδώ, για τους αναγνώστες του «Αντί», τις ερωτήσεις και απαντήσεις του Χάριμαν για ένα ζήτημα που έχει — και πολύ σωστά — βασανίσει την κοινή γνώμη της ελληνικής Αριστεράς: την περίφημη συμφωνία Τσώρτσιλ - Στάλιν για κατανομή, ανάμεσα στην Αγγλία και τη Σοβιετική Ένωση, μεταπολεμικών ποσοστών επιρροής σε τέσσερις βαλκανικές χώρες — τη Ρουμανία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Ουγγαρία και Ελλάδα. Θα μεταφράσω πρώτα το σχετικό κομμάτι από τη συνέντευξη και στο τέλος θα προσθέσω ορισμένα δικά-μου σχόλια. Η συνέντευξη λέει τα εξής:

για τη συμφωνία των ποσοστών

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΧΑΡΙΜΑΝ

ΕΡ: Ποιά ήταν η αντίδραση, του Προέδρου (Ρούζβελτ), στη διαίρεση της Ανατολικής Ευρώπης σε σφαίρες επιρροής πάνω σ' ένα τώρα πιά εξαιρετικά περίφημο κομμάτι χαρτί που πάνω-του ο Τσώρτσιλ είχε γράψει τα ποσοστά; Η ιστορία, όπως τη διηγείται ο Τσώρτσιλ, είναι πολύ γνωστή: «Η στιγμή ήταν πρόσφορη για να κλείσουμε συμφωνίες, κι έτσι είπα: "Ας τακτοποιήσουμε τις διαφορές-μας στα Βαλκάνια. Οι στρατιές-σας βρίσκονται στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Εμείς εκεί έχουμε συμφέροντα, αποστολές και πράκτορες. Ας μη συγκρουσθούμε για μικροπράγματα. Σε ό,τι αφορά τη Βρετανία και τη Ρωσία, πώς θα σας φαινόταν να είχατε ενενήντα τοις εκατό υπεροχή στη Ρουμανία, εμείς να έχουμε ενενήντα τοις εκατό υπεροχή στην Ελλάδα και να το πάμε μισά μισά στη Γιουγκοσλαβία;"».

Όσο διαρκούσε η μετάφραση στα ρωσικά, ο Τσώρτσιλ έγραφε τα ποσοστά αυτά σε ένα κομμάτι χαρτί, προσθέτοντας μία μοιρασιά 50-50 για την Ουγγαρία και 75-25 για τη Βουλγαρία.

«Έσπρωξα το χαρτί απέναντί-μου στο Στάλιν... Έγινε μια μικρή παύση. Ύστερα πήρε το μπλέ μολύβι-του, έφτιαξε ένα μεγάλο τικ πάνω στο χαρτί και το ξαναπέρασε σε μας. Το ζήτημα κανονίστηκε σε τόσο λίγο χρόνο όσος χρειάζεται για να γραφτούν αυτές οι γραμμές...

Μετά ακολούθησε μακρά σιωπή. Το χαρτί με το τσεκάρισμα κοιτόταν στη μέση του τραπεζιού. Τελικά μίλησα εγώ "Δε θα μπορούσε να θεωρηθεί κάπως κυνικό, αν φαινόταν ότι ρυθμίσαμε αυτά τα ζητήματα, τόσο μοιραία για εκατομμύρια ανθρώπους, με τόσο ευκαιριακό τρόπο; Ας κάψουμε το χαρτί". "Όχι, κρατήστε-το", είπε ο Στάλιν»

Χάριμαν: Ποτέ δεν πήρα στα σοβαρά αυτή την υπόθεση και δεν νομίζω ότι ήταν σημαντική γιατί δεν επηρέασε το μέλλον. Ο Στάλιν, όπως ξέρουμε, το αγνόησε, αν και ο Τσώρτσιλ ισχυριζονταν πάντα ότι ο Στάλιν σεβάστηκε την ελληνική πλευρά της συναλλαγής με την έννοια ότι η βοήθεια στους Έλληνες κομμουνιστές δόθηκε από τη Γιουγκοσλαβία, όχι από τη Ρωσία. Αυτή η λεγόμενη συμφωνία ήταν ένα από εκείνα τα θεαματικά μη-γεγονότα που αρέσει στους ιστορικούς να μαζεύουν και να διογκώνουν. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν πήραν μέρος σ' αυτή τη συναλλαγή! Μάλιστα ο Ρούζβελτ εκ των προτέρων ξεχώρισε τη θέση-του από οποιαδήποτε συνεννόηση που θα μπορούσε ο Τσώρτσιλ να πετύχει με το Στάλιν στις συνομιλίες-

τους στη Μόσχα τον Οκτώβρη του 1944.

Ο Τσώρτσιλ, βλέπετε, επειγόταν για ένα τετ-α-τετ με τον Στάλιν σε δύο κύρια σημεία: Τη ρωσική συμμετοχή στον πόλεμο με την Ιαπωνία και το μέλλον της Ανατολικής Ευρώπης. Ήθελε πλήρη αμερικανική συμμετοχή στις συζητήσεις, ο Ρούζβελτ, όμως, αρνήθηκε. Μάλιστα έστειλε και μήνυμα, που εγώ μετέφερα, στο Στάλιν, ξεκαθαρίζοντας πέρα για πέρα ότι ο Τσώρτσιλ δεν είχε εξουσιοδότηση να εκπροσωπήσει τις Ηνωμένες Πολιτείες.

«Είμαι απόλυτα πεπεισμένος», έγραφε ο Ρούζβελτ, «ότι οι τρεις εμείς, και μόνον οι τρεις εμείς μπορούμε να βρούμε τις λύσεις στα προβλήματα που μένουν ακόμη ανεπίλυτα. Με την έννοια αυτή, και μολονότι εκτιμώ την επιθυμία του κυρίου Τσώρτσιλ για τη συνάντηση, προτιμώ να θεωρώ τις επικείμενες συνομιλίες-σας με τον πρωθυπουργό προκαταρτικές σε μια συνάντηση των τριών-μας... Ο κύριος Χάριμαν φυσικά δε θα είναι σε θέση να αναλάβει δεσμεύσεις για την κυβέρνησή-μας για τα σοβαρά ζητήματα που πολύ φυσικά θα συζητηθούν ανάμεσα σε σας και στον κύριο Τσώρτσιλ». Ο Τσώρτσιλ, φυσικά, απογοητεύθηκε που ο Ρούζβελτ αρνήθηκε να εγκρίνει αμερικανική συμμετοχή και ο Στάλιν επίσης εξέφρασε τη στενοχώρια-του. Περιμένε ότι ο Τσώρτσιλ θά 'φθανε στη Μόσχα κρατώντας στα χέρια-του συμφωνίες κλεισμένες στη διάσκεψη της Κεμπέκ και ότι θα ήταν έτσι εξουσιοδοτημένος να διαπραγματευθεί και για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αλλά το πράγμα δεν ήταν έτσι. Όταν ο Τσώρτσιλ πρότεινε τις ιδέες-του για τη διανομή σφαιρών επιρροής δεν ήμουν καν παρών. Εκ των υστέρων τα πληροφορήθηκα από τον Τσώρτσιλ αρκετές μέρες αργότερα, αν και ο Τσώρτσιλ (τελείως λανθασμένα) αναφέρει στο βιβλίο-του ότι ήμουν ένας από τους παρευρισκομένους.

ΕΡ: Αλλά από τη στιγμή που καταρτίστηκε η συμφωνία για σφαίρες επιρροής (αν πραγματικά τέτοια ήταν) ο Ρούζβελτ δεν την αποκήρυξε.

Χάριμαν: Δεν ήξερε τίποτε γι' αυτήν και δεν είχε να κάνει τίποτε μαζί-της. Είχε (όπως είπα) αποκηρύξει όλα όσα θα έλεγε ή θα συμφωνούσε ο Τσώρτσιλ πριν ο Τσώρτσιλ ξεκινήσει για τη Μόσχα. Το ξεκαθάρισε πέρα για πέρα στον Τσώρτσιλ και πέρα για πέρα σε μένα ότι κατ' αρχήν δεν ήθελε καθόλου να πάει ο Τσώρτσιλ να δει τον Στάλιν και ύστερα ότι δε θα δεσμευόταν από οτιδήποτε ο Τσώρτσιλ έλεγε ή συμφωνούσε με τον Στάλιν. Ποτέ δεν του πέρασε από το μυαλό του Ρούζβελτ ότι ο Τσώρ-

τσιλ θα ξεφούρνιζε πρόταση για διανομή σφαιρών επιρροής.

Όπως και αν έχει το πράγμα δεν πήρα αυτή τη λεγόμενη συμφωνία στα σοβαρά, και αφού δεν την πήρα στα σοβαρά τότε, δεν μπορεί να ήταν πολύ σοβαρή, επειδή βρισκόμουν επί τόπου, σε θέση να κρίνω τι ήταν σοβαρό και τι δεν ήταν.

ΕΡ: Η συμφωνία διανομής σφαιρών επιρροής είχε επίδραση στη δουλειά-σας στη Ρουμανία το 1945, όταν είσαστε μέλος της επιτροπής Χάριμαν-Κλάρκ-Βισίνσκ;

Χάριμαν: Καμία απολύτως. Οι Ρώσοι, φυσικά, επέβαλαν την κυβέρνησή-τους στο βασιλέα Μιχαήλ, παρά τις επανειλημμένες διαμαρτυρίες-μας, αλλά η συμφωνία του Τσώρτσιλ με τον Στάλιν δεν αναφέρθηκε ποτέ. Επιμείναμε σε απόλυτα ελεύθερες εκλογές, όπως είχε συμφωνηθεί στη Γιάλτα, στο Χάρτη

του Ατλαντικού και στη Ρουμανική Συμφωνία Ανακωχής, αλλά η συμφωνία διανομής σφαιρών επιρροής δεν μπήκε στο οπτικό-μας πεδίο. Ούτε οι Ρώσοι δεν την ανέφεραν, αν και θα μπορούσαν να την επικαλεσθούν υπέρ-τους, αφού ο Τσώρτσιλ τους είχε δώσει το 90% στη Ρουμανία. Σε μήνυμα-του στον Τσώρτσιλ στις 11 του Μάρτη, 1945 ο Ρούζβελτ είπε ότι ήταν αποφασισμένος να μην αφήσει τις αποφάσεις τις Γιάλτας να του ξεγλιστρήσουν μέσα από τα χέρια στην περίπτωση της Ρουμανίας και σχολίασε με κάποια πικρία το γεγονός ότι οι Ρώσοι είχαν εγκαταστήσει κυβέρνηση μειοψηφίας της δικής-τους εκλογής. Απέφυγε, όμως, να αναφέρει καν τη συνεννόηση Τσώρτσιλ-Στάλιν. Τόσο άξιζε το περιβόητο εκείνο κομμάτι χαρτί.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Αυτή είναι η γνώμη του Χάριμαν για τη συμφωνία των ποσοστών. Είναι αντίθετη με τις μέχρι τώρα διαμορφωμένες απόψεις πολλών — και μένα του ίδιου — σχετικά με τη σημασία της συμφωνίας. Το ότι είναι αντίθετη δε θα πρέπει να μας εμποδίζει να την ακούσουμε με την προσοχή που επιβάλλει η ταυτότητα του Χάριμαν — κορυφαίου διπλωμάτη, αυτόπτη μάρτυρα στις σχετικές διαπραγματεύσεις. Όταν ένας τέτοιος άνθρωπος επιμένει να χαρακτηρίζει τη συμφωνία «μη-γεγονός» και να της αρνιέται οποιεσδήποτε επιπτώσεις για την εποχή που καταρτίστηκε ή για αργότερα, υποχρέωση δική-μας είναι να μην αντιπαρέλθουμε αβασάνιστα τα όσα λέει.

Πριν, όμως, προχωρήσουμε στις κρίσεις του Χάριμαν, ας κοιτάξουμε αν προσθέτει τίποτε στις γνώσεις-μας για τα γεγονότα. Από ελληνική πλευρά την πληρέστερη εξιστόρηση για τα καθέκαστα της συνδιάσκεψης της Μόσχας (Οχτώβρης 1944) τη βρίσκουμε στον τρίτο τόμο της «Νικηφόρας Επανάστασης που χάθηκε», του Θανάση Χατζή, (σ. 142 και μετά). Εκεί ο Χατζής στο γνωστό απόσπασμα από τα Απομνημονεύματα του Τσώρτσιλ που αναφέρει, προσθέτει αποσπάσματα από την επίσημη σοβιετική ιστορία του πολέμου. Η επίσημη σοβιετική εκδοχή είναι ότι στη συνδιάσκεψη υποβλήθηκε πρόταση του Τσώρτσιλ για διανομή σφαιρών επιρροής στα Βαλκάνια, αλλά ότι δεν κλείστηκε καμιά συμφωνία. Ο Χατζής αναφέρεται επίσης στα Απομνημονεύματα του τότε υπουργού των εξωτερικών των ΗΠΑ Κορντέλ Χαλ. Η σημασία των Απομνημονευμάτων αυτών βρίσκεται στο ότι περιέχουν τη μοναδική άλλη — εκτός από του Τσώρτσιλ — επιβεβαίωση ότι στη Μόσχα καταρτίστηκε πραγματικά συμφωνία διανομής σφαιρών επιρροής. Ο Κορντέλ Χαλ σημειώνει εκθέσεις των αμερικανικών πρεσβειών στη Μόσχα και στην Άγκυρα που διαβιβάζουν σχετικές πληροφορίες. Σχολιάζοντας τα Απομνημονεύματα του Χαλ, ο Χατζής, που αποδέχεται τη σοβιετική άποψη ότι δεν υπήρξε συμφωνία, λέει, με πολύ αξιόλογη παρατηρητικότητα,

τα εξής:

«Τα παραπάνω» (δηλ. τα Απομνημονεύματα του Χαλ) «γράφτηκαν πολλά χρόνια μετά τον Πόλεμο. Μπορούμε να δεχτούμε πως ο Χάριμαν, επίσημος απεσταλμένος των ΗΠΑ, παραμέλησε να ενημερώσει τους προϊσταμένους-του, για ένα τόσο σοβαρό πρόβλημα, για το οποίο όπως έχουμε διαπιστώσει και μπορούμε να βεβαιωθούμε από τα ίδια τα «Απομνημονεύματα» του Τσώρτσιλ, έδειχνε εξαιρετική ευαισθησία ο Ρούζβελτ και ο ίδιος ο Χαλ; Και ακόμα: Αν πραγματικά είχε κλειστεί συμφωνία στη Μόσχα, μπορούμε να δεχτούμε πως κρατήθηκε μυστική και από τον ίδιο τον Πρόεδρο Ρούζβελτ, έτσι που ο Υπουργός των Εξωτερικών να αναφέρεται σε «πληροφορίες» από τις πρεσβείες των ΗΠΑ στη Μόσχα και την Άγκυρα και ακόμη περισσότερο — όπως έγραψε ο Τσώρτσιλ — να «ξαφνιαστεί» ο Ρούζβελτ στη διάσκεψη της Γιάλτας;» (Χατζής: Η νικηφόρα... τ.3, σ.147).

Η συνέντευξη του Χάριμαν απαντάει, ίσως, στα ερωτήματα του Χατζή. Ο Χάριμαν, πρώτα πρώτα, ήταν προσωπικός απεσταλμένος του Ρούζβελτ και δεν υπαγόταν στον Κορντέλ Χαλ. Γι' αυτό δεν είναι περίεργο ότι δεν ενημέρωσε τον υπουργό Εξωτερικών. Όσο για το αν ενημέρωσε τον ίδιο τον Ρούζβελτ, από τη στιγμή που ο πρόεδρος των ΗΠΑ είχε προκαταβολικά αποφασίσει ότι οποιαδήποτε συνεννόηση ανάμεσα στους Τσώρτσιλ-Στάλιν θα ήταν ανύπαρκτη για την αμερικανική κυβέρνηση, *και είχε ειδοποιήσει σχετικά τον Στάλιν*, είχε κάθε συμφέρον να «μην ξέρει» καν τι διαμοιφθηκε μεταξύ των συμμάχων-του. Και ή ο Χάριμαν, πραγματικά, αφού μάλιστα ο ίδιος δε θεώρησε σοβαρή υπόθεση τη συμφωνία, δεν τον ενημέρωσε, ή τον ενημέρωσε «ιδιωτικά», ενώ η επίσημη αλήθεια ήταν και είναι ότι ο πρόεδρος δεν είχε ιδέα από τέτοια πράγματα. Και στη μία και στην άλλη περίπτωση εξηγείται η έκπληξη του Ρούζβελτ στη Γιάλτα.

ΕΓΙΝΕ Η ΠΕΡΙΦΗΜΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Ο Χάριμαν δεν επιβεβαιώνει τη σκηνή που περιγράφει ο Τσώρτσιλ στα Απομνημονεύματά-του, αλλά ούτε την απορρίπτει. Σιωπηρά δέχεται την εικόνα των πραγμάτων όπως την έχει δώσει ο Βρετανός πρωθυπουργός. Αμφισβητεί, όμως, τη σημασία-της. Αλλά στην υπόθεση της συμφωνίας των ποσοστών όλοι (εκτός από τους σοβιετικούς που δεν αναφέρουν τίποτε για τις αντιδράσεις του Στάλιν, εκτός από ένα κάπως ύποπτο «αλλά, εννοείται(!), ο Τσώρτσιλ να πετύχει από τον αρχηγό της κυβέρνησης της ΕΣΣΔ υποστήριξη στο σχέδιό-του»), όλοι, όχι μόνον ο Χάριμαν, ερμηνεύουν κάνουν. Ερμηνεύουν τις αντιδράσεις του Στάλιν. Και ο Τσώρτσιλ αυτό κάνει. Τι σήμαινε το τικ με το μπλέ μολύβι του Στάλιν; Τι σήμαινε η φράση-του «κρατείστε το χαρτί;» Για τον Χάριμαν — που αποστολή-του ήταν να επιτηρεί τον Τσώρτσιλ και να τορπιλίζει κάθε χωριστή συνεννόηση — αυτά δε σήμαιναν τίποτα. Για τον Τσώρ-

τσιλ σήμαιναν πάρα πολλά. Τα γεγονότα απέδειξαν ότι, για την Ελλάδα τουλάχιστον, μάλλον ο Τσώρτσιλ είχε δίκιο.

Ο Χάριμαν σημειώνει την επιμονή του Τσώρτσιλ στη γνώμη ότι ο Στάλιν τήρησε τη συμφωνία των ποσοστών στην ελληνική περίπτωση, «με την έννοια ότι οι Έλληνες κομμουνιστές πήραν τη βοήθειά-τους από τη Γιουγκοσλαβία, όχι από τη Ρωσία». Ο Αμερικάνος διπλωμάτης εδώ αναφέρεται, φαίνεται, στα γεγονότα του εμφυλίου πολέμου και όχι στα Δεκεμβριανά. Φυσικά η συμφωνία για την Ελλάδα χρησίμευσε στον Τσώρτσιλ για να καλύψει τη Δεκεμβριανή-του επέμβαση. Ο εμφύλιος πόλεμος είναι μια άλλη ιστορία που ο Χάριμαν, σκόπιμα ή μη, τη συγχέει με το επίμαχο θέμα.

Αν, όμως, ο Χάριμαν στο θέμα του αν υπήρξε συμφωνία, περιορίζεται και αυτός να ερμηνεύει την περιγραφή του Τσώρτσιλ

είναι, από την άλλη πλευρά, πολύ σαφής και κατηγορηματικός για τη στάση του Ρούσβελτ. Ο Αμερικανός πρόεδρος είχε μνησύνει στον Στάλιν ότι την Αμερική δεν τη δέσμευε καμιά συζήτηση με τον Τσώρτσιλ. Αυτό εξηγεί, ίσως, τη διστακτικότητα και την ασάφεια των αντιδράσεων του Στάλιν στις προτάσεις του Βρετανού πρωθυπουργού. Αν υποθέσουμε ότι ο Στάλιν έβρισκε συμφέροντες τις προτάσεις του Τσώρτσιλ και ήθελε να τις δεχθεί, μπορούμε παράλληλα να είμαστε βέβαιοι ότι με κανένα τρόπο δεν ήθελε να φερθεί ανταγωνιστικά προς τον Ρούσβελτ, που την αντίθεσή-του σε κάθε χωριστή συμφωνία την ήξερε από τον Χάριμαν. Γι' αυτό βρήκε έναν τρόπο να συμφωνήσει με τον Τσώρτσιλ, χωρίς και να έχει συμφωνήσει. Έδωσε στον Τσώρτσιλ ένα σήμα. Και ο Τσώρτσιλ κατάλαβε. Η συνεννόηση, όμως, μεταξύ-τους δεν ήταν του είδους που θα μπορούσε να προβληθεί επίσημα, και μάλιστα απέναντι στην Αμερική. Γι' αυτό, ίσως, δεν την επικαλέσθηκαν οι Ρώσοι όταν αντιμετώπιζαν τις αμερικανικές διαμαρτυρίες για τη Ρουμανία. Ήξεραν ότι για την Αμερική η συμφωνία δεν είχε υπάρξει ποτέ.

Πρέπει, όμως, να υποθέσουμε ότι ο Στάλιν βρήκε τις προτάσεις του Τσώρτσιλ συμφέροντες; Πιστεύω ακράδαντα, ναι. Και ο λόγος είναι ότι οι προτάσεις του Τσώρτσιλ στη διάσκεψη της Μόσχας δεν έπεσαν από τον ουρανό. Αποτελούν επέκταση προηγούμενης συμφωνίας, σχετικής με την Ελλάδα και τη Ρουμανία που είχε κλειστεί ανάμεσα στη Ρωσία, την Αγγλία και την Αμερική, ήδη από τα μέσα Ιουνίου 1944. Τα σχετικά περιστατικά που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση και δεν ξέρω να έχουν αμφισβητηθεί από κανέναν, τα έχει εκθέσει ο Αντρέας Κέδρος (Η Ελληνική Αντίσταση 1940-44, εκδόσεις «Θεμέλιο», Β' τόμος, σ. 168 και μετά) καθώς και ο Heinz Richter (Δύο επαναστάσεις και αντεπαναστάσεις στην Ελλάδα, εκδόσεις Εξάντας, Β' τόμος, σ. 159 και μετά). Η συμφωνία του Ιουνίου του 1944 ήταν τρίμηνης μόνο διάρκειας. Για τις ελληνικές ανάγκες της πολιτικής του Τσώρτσιλ χρειαζόταν να παραταθεί. Είναι λογικό να δεχτούμε ότι αφού οι Ρώσοι συμφώνησαν την πρώτη φορά (τον Ιούνιο) θα είχαν συμφέρον να συμφωνήσουν και τη δεύτερη φορά (τον Οχτώβρη). Τους εμπόδιζε, όμως, να εκδηλωθούν άνετα η αμερικανική αντίθεση που είχε φανερωθεί

στο μεταξύ.

Οι Αμερικάνοι, πάλι, έχοντας επίγνωση ότι την επομένη του πολέμου θα ήταν το ισχυρότερο οικονομικά και στρατιωτικά, το μόνο άτρωτο και άθικτο από πολεμικές καταστροφές κράτος στον κόσμο, αποβλέπαν, με την αντίθεσή-τους στη δημιουργία σφαιρών επιρροής, να μετατρέψουν ουσιαστικά όλο τον κόσμο σε σφαίρα δικής-τους επιρροής. Μέρος αυτού του προγράμματός-τους ήταν να κλονίσουν και τις θέσεις της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Γι' αυτό αντιστάθηκαν στις ενέργειες του Τσώρτσιλ για διανομή των Βαλκανίων.

Αντί για σφαίρες επιρροής, καθορισμένες αυθαίρετα από τις μεγάλες δυνάμεις, η οργάνωση της μεταπολεμικής Ευρώπης θα στηριζόταν, υποτίθεται, στην αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών, με ελεύθερες εκλογές σε κάθε απελευθερωμένη από τους Ναζί χώρα. Αυτά συμφωνήθηκαν το 1945 στη Γιάλτα, που με τις αποφάσεις-της επισκιάζει φυσικά τις προηγούμενες διευθετήσεις της διάσκεψης της Μόσχας.

Βασική διπλωματική και προπαγανδιστική θέση των Αμερικάνων στον ψυχρό πόλεμο και στον τωρινό-τους ανταγωνισμό με τη Σοβιετική Ένωση είναι ότι οι Ρώσοι παραβίασαν τη συμφωνία της Γιάλτας, με το να εμποδίσουν τη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών στις χώρες που απελευθέρωσε ο Κόκκινος στρατός. Για να είναι, όμως, βάσιμη αυτή η Θέση προϋποτίθεται ότι δεν υπήρξε ανάμεσα στους μεγάλους ούτε ίχνος συμφωνίας διανομής της Ευρώπης μεταξύ-τους. Η αυτοδιάθεση των λαών ή σφαίρες επιρροής. Και τα δύο μαζί δεν χωρούν. Γι' αυτό ο Χάριμαν επιμένει τόσο πολύ να ελαχιστοποιήσει τη σημασία της συνεννόησης Τσώρτσιλ-Στάλιν και ιδίως να τονίσει ότι ούτε άμεσα, ούτε έμμεσα, ούτε με κανέναν τρόπο είχε οτιδήποτε να κάνει ο Ρούζβελτ με οποιαδήποτε συμφωνία ποσοστών. (Θα ήθελα να προσθέσω στο σημείο αυτό ότι επισημαίνοντας την προπαγανδιστική και διπλωματική εκμετάλλευση από την Αμερική του αιτήματος της δημοκρατίας, καθόλου δε θέλω να δικαιολογήσω την ανικανότητα των κομμουνιστικών καθεστώτων να δώσουν, με δική-τους πρωτοβουλία, τη δημοκρατία και την πολιτική ελευθερία, συνδυασμένη με το σοσιαλισμό, στους λαούς που κυβερνούν).

Η ΔΥΝΑΜΗ ΚΑΙ Η ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΟΥ ΕΑΜ

Ανεξάρτητα, τώρα, από το αν υπήρξε ή δεν υπήρξε συμφωνία ποσοστών τον Οχτώβρη του 1944 στη Μόσχα, η συνέντευξη του Χάριμαν δείχνει πόσο φοβερά αδύνατη απέναντι στο ελληνικό κίνημα ήταν η διεθνής διπλωματική θέση του Τσώρτσιλ, στο τέλος του 1944. Η συμφωνία του Ιουνίου του ίδιου χρόνου είχε λήξει και ο Τσώρτσιλ το μόνο που κρατούσε ήταν το χαρτί με τη μπλε μολυβιά του Στάλιν, αλλά χωρίς αμερικανική έγκριση. Κάτω από τέτοιες συνθήκες θα του ήταν δυνατόν να επέμβει στην Ελλάδα, αν το ΕΑΜ τον έβαζε αντιμέτωπο σε μια κυβέρνηση του ΕΑΜ και ένα ελληνικό εαμικό κράτος που θα είχε πάρει στα χέρια-του όλη τη διοίκηση της χώρας, καταδιώκοντας μάλιστα και τους Γερμανούς κατά την υποχώρησή-τους, προτού καν πατήσει σε ελληνικό έδαφος μισός Άγγλος στρατιώτης; Επιτρέπεται κανείς να αμφιβάλλει. (Ο Στάλιν, φυσικά, μολονότι έβλεπε άριστα τη διπλωματική αδυναμία του Τσώρτσιλ, δεν προσέφερε την παραμικρή ενθάρρυνση στο ελληνικό κίνημα. Αντίθετα.).

Το ενδιαφέρον είναι ότι τις δυνατότητες του ΕΑΜ για μια πιο αποφασιστική πολιτική τις έχουν παραδεχτεί δύο συγγραφείς τόσο διαφορετικοί σε θέσεις και ιδιοσυγκρασία, όπως ο Πέτρος Ρούσος και ο Θανάσης Χατζής. Αρχίζω από τον δεύτερο που ρωτάει: «Τι αξία, λοιπόν, θα μπορούσε να έχει το "πούλημα" της Ελλάδας από τον Στάλιν, αν το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ προχωρούσε στην ολοκλήρωση της λαοκρατικής επανάστασης, με την εγκαθίδρυση μιας επαναστατικής κυβέρνησης στην Αθήνα;» (Χατζής, 3 τ., σ. 150). Και ο Πέτρος Ρούσος, σαν να συνε-

χίζει κάποιο διάλογο με έναν αόρατο συνομιλητή, σχολιάζει: «Ο Τσώρτσιλ, βέβαια, υποτίμησε τη δύναμη αντίστασης που θα συναντούσαν στον ελληνικό λαό τα ραδιούργα σχέδιά-του...»

Για μας, όμως, σημασία έχει τότε ακριβώς, σε κείνο το σίφουνα των πιο αντιφατικών γεγονότων του πολέμου στην περιοχή-μας... η ηγεσία του Εαμικού Κινήματος αγνοεί το συγκεκριμένο σχέδιο του νέου «δυνάμει» αντιπάλου και τις περιστασιακές δυσκολίες-του. Και αντί, με τη δύναμη που διαθέτει, να τις επωφεληθεί και συνεπώς να τις μεγαλώσει, τότε ακριβώς το ΚΚΕ και το ΕΑΜ αποφασίζουν να μπουν στην κυβέρνηση, χωρίς να επιμένουν στους όρους που έθεταν προηγούμενα και κυρίως χωρίς να ενεργήσουν ανάλογα από στρατιωτική άποψη για να τους κατοχυρώσουν. Εκείνη τη στιγμή ή αυτό σήμαινε υπερτίμηση των δυνάμεων ή των δυνατοτήτων του αντιπάλου, που κατά τη γνώμη-μου αποτελεί ίσως και το πιο ουσιαστικό λάθος-μας σε όλη εκείνη την τρικυμισμένη περίοδο». (Πέτρος Ρούσος: Η Μεγάλη Πενταετία, τ. Β. σ. 230).

Η συνέντευξη του Άβερελ Χάριμαν, ρίχνοντας πρόσθετο φως στις «περιστασιακές δυσκολίες του δυνάμει αντιπάλου» (δείχνοντας πόσο μεγάλες ακριβώς ήταν), ενισχύει την εκτίμηση του Ρούσου και του Χατζή. Η υπερτίμηση των δυνάμεων ή των δυνατοτήτων του αντιπάλου ήταν πιθανόν, το μοιραίο λάθος της ηγεσίας του ΕΑΜ.

ΝΙΚΟΛΑΪ ΤΟΝΤΟΡΩΦ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ ΕΤΟΣ 1301

Από τα πιο πρώιμα μνημεία στη Βουλγαρία είναι ο καβαλάρης στο Μανταρά· ανάγλυφο σε βράχο που παριστά καβαλάρη ή κυνηγό σε, σχεδόν, φυσικό μέγεθος. Γύρω στην παράσταση του βασιλιά — ή κυνηγού — είναι χαραγμένες επιγραφές που μερικές είναι από τα πιο πρώιμα γραπτά βουλγαρικά κείμενα.

Πάντοτε και στο σύνολό-της σχεδόν σαν ήπειρος, η γη-ραία Ευρώπη λύγιζε κάτω από το φορτίο της ιστορίας-της. Αυτό ισχύει περισσότερο για τα Βαλκάνια όπου οι διεθνείς σχέσεις ήσαν ανέκαθεν εξαιρετικά περίπλοκες ή μάλλον — ιδιαίτερα στο παρελθόν — ανοιχτά εχθρικές. Σ' αυτά τα παλιά προβλήματα προστέθηκαν και προσθέτονται, χθες και σήμερα, λίγο - πολύ καινούριοι ανταγωνισμοί. Επίσης, για να μπορέσουμε να παρακολουθήσουμε καλύτερα την πορεία της σύγχρονης Βουλγαρίας, την εσωτερική-της εξέλιξη και την εξωτερική-της πολιτική σε σχέση με τις γειτονικές και τις πιο απομακρυσμένες χώρες, μου φάνηκε χρήσιμη μια μικρή αναδρομή στην ιστορία-της, επισημαίνοντας τις κυριότερες καμπές στη διάρκεια μιας σύντομης επιστροφής στις πηγές.

Στην παγκόσμια ιστορική κληρονομιά, η Βουλγαρία, που αυτή τη χρονιά γιορτάζει τα 1.300 χρόνια-της, είναι μάλλον ευνοημένη από την τύχη. Στο σταυροδρόμι των μεγάλων πολιτισμών της αρχαιότητας, όπου βρέθηκαν αντιμέτωπες οι πολιτικές και στρατιωτικές δυνάμεις της Ανατολής και της Δύσης, τα Βαλκάνια ήταν η χοάνη, όπου γινόταν ο — συχνά ωφέλιμος — μετασχηματισμός αυτών των πολιτισμών· η Βουλγαρία είχε έτσι μια πολύ έντονη εξελικτική πορεία.

Οι μεγάλες συγκρούσεις και οι διαρκέστερες και γονιμότερες επαφές για τη βουλγαρική κοινωνία ξεκινούν αρχικά, από την παρουσία του Βυζαντίου, κατά τη διάρκεια όλων αυτών των αιώνων του κοινωνικού και πολιτικού αναβρασμού, που είθισται να ονομάζεται Μεσαιώνας. Αυτοκρατορία απέραντη, που διαιώνιζεται με μύθους, το Βυζάντιο σημαδεύει με την ιστορική-του σφραγίδα όλες τις περιοχές του μεσαιωνικού πολιτισμού στην οικουμένη εκείνης της εποχής, και η επιρροή-του είναι πολύ πιο δυνατή στη νοτιο-ανατολική Ευρώπη. Υπήρξε όπως σωστά το είπε ο Paul Valéry - η πρώτη ευρωπαϊκή αυτοκρατορία.

Οι συμπαγείς σλάβικες μάζες που κατοίκησαν εκτενείς περιοχές της χερσονήσου αξιώθηκαν να αναζωογονήσουν την παλιά αγροτική παράδοση, να ανανεώσουν τα λαϊκά ειδωλολατρικά έθιμα που είχαν ξεχαστεί και να ξαναδώσουν, στον τόπο-μας, ένα νέο νόημα στο δημοκρατικό πνεύμα, που είχε χαθεί στην εξέλιξη της δουλοκτητικής κοινωνίας.

Στην καινούρια αυτή πραγματικότητα, η εμφάνιση των πρωτο-Βουλγάρων, εισήγαγε στο πυκνό και μόνιμα εγκαταστημένο σλάβικο στοιχείο τη διοικητική οργάνωση και την εμπειρία μιας συγκεντρωτικής κυβέρνησης. Η Βουλγαρία είχε γεννηθεί: το 681, επίσημη ημερομηνία της γέννησής-της, είναι η χρονιά της αναγνώρισης του νέου κράτους από το Βυζάντιο.

Τον 9ο αιώνα η Βουλγαρία των Χάν συνδέεται με το Βυζάντιο μέσω αυτής της μυστικιστικής μεσαιωνικής συγγένειας όπου ο προσηλυτισμός κάθε «βάρβαρου» κράτους πρόσφερε στους μονάρχες-του μια θέση στην «οικογένεια των εθνών». Αν και προσκολλημένη στο Βυζαντινό πολιτισμό, η νέα σλάβικη κουλτούρα, που πήγαζε από την Πρεσλάβα, την Οχρίδα και το Τάρνοβο, μεγάλα κέντρα βουλγαρικής άνθισης, αποτελεί έναν αποφασιστικό σταθμό στη γενική ανάπτυξη της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Στις συγκρούσεις πολιτικού ή εθνοτικού χαρακτήρα στα Βαλκάνια, το βουλγαρικό κράτος προσφέρει με τη σειρά-του ένα κρατικό πρότυπο σφυρηλατημένο κατά τη διάρκεια των αγώνων με τον ισχυρό-του γείτονα, τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Και στην αντιπαράθεση Ανατολής - Δύσης οι Βούλγαροι γίνονται με τη σειρά-τους ένας λαός εκπολιτιστής, χάρη στη μετάδοση πνευματικής παράδοσης που προέρχεται εν μέρει από το Βυζάντιο, μολονότι αντιτάσσονται σ' αυτή. Η παλιά βουλγαρική γλώσσα — ζωντανή γλώσσα την εποχή εκείνη — κατέχει μια θέση ανάμεσα στις λεγόμενες «καλλιεργημένες» μεσαιωνικές γλώσσες, τέταρτη σε χρονολογική σειρά. Το αλφάβητο των Θεσσαλονικέων αδελφών Κυρίλλου και Μεθό-

διου διασφαλίζει στο τέλος της πρώτης χιλιετηρίδας μια γοργή εξάπλωση της λογοτεχνίας, η οποία δεν απευθυνόταν πια μόνο σε μια αριστοκρατική μειοψηφία. Έφερνε μέσα-της το σπέρμα ενός πρώιμου ανθρωπισμού, που διαφύλαξαν ζωντανό τα «απόκρυφα» γραπτά, όσα κρίθηκαν αιρετικά από την Εκκλησία και ανατρεπτικά από το κράτος, σε μια εποχή που η επίσημη φιλολογία είχε απαρνηθεί το χρέος να δώσει τα φώτα-της στην υπηρεσία του λαού.

Στη διαλεκτική των διεθνών σχέσεων και στην εναλλαγή των περιόδων πολέμου και ειρήνης εκείνη την εποχή όπου, η Ευρώπη, στην Ανατολή όπως και στη Δύση, αναζητά τον εαυτό-της και αργά προβαίνει προς την Αναγέννησή-της, η μεσαιωνική Βουλγαρία δεν παύει να κατέχει μια σημαντική θέση, που κατά διαστήματα την προσεγγίζει και την απομακρύνει από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία και τις άλλες βαλκανικές χώρες. Βλέπουμε έτσι να δημιουργείται προοδευτικά στα Βαλκάνια ένα απροσδιόριστο κλίμα ενότητας, συγγένειας και διαλλακτικότητας μέσα απ' τις αντιξοότητες, παρά τον ανταγωνισμό και τις διενέξεις μεταξύ των λαών, που ολοένα περισσότερο συνειδητοποιούν τις εθνικές-τους αξίες.

Οι αιρέσεις, εκδήλωση λαϊκής δυσαρέσκειας και συμπτώματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής κρίσης που προσλαμβάνουν τη μορφή δογματικών διαφωνιών βρήκαν πρόσφορο έδαφος στη Βουλγαρία, μόλις έναν αιώνα από τον προσηλυτισμό-της στον Χριστιανισμό. Στη χριστιανική θρησκεία που γρήγορα έγινε βάση της επίσημης ιδεολογίας της άρχουσας τάξης, της κοσμικής και εκκλησιαστικής, ο λαός αντέταξε το δικό-του κοινωνικό - θρησκευτικό και ηθικό σύστημα αντιλήψεων. Η φαινομενική αυταπάτηση απ' τ' αγαθά του κάτω κόσμου που είναι ταγμένος στο Κακό δεν εμπόδισε τις μάζες να αμφισβητήσουν, τις απρόθυμες για τη βελτίωση της ανθρωπίνης μοίρας ιθύνουσες τάξεις ούτε εμπόδισε την εξουσία να καταπολεμήσει και να καταστείλει την εξέγερση. Η αίρεση των Βογομίλων είχε διακλαδώσεις Καθάρων έξω από τα Βαλκάνια, στη Λομβαρδία και μέχρι το Νότο της Γαλλίας. Για τις ρίζες της γαλλικής λέξης «bongre» που σημαίνει αλιτήριο (με καλή ή κακή σημασία, αδιάφορο) και που ετυμολογείται φυσικά από το «Βούλγαρος» θα πρέπει να ξανακάνει ο γλωσσολόγος το μακρύ ταξίδι από την πατρίδα των Αλβιγηνών* ως τα βουλγάρικα βουνά-μας που τους έστειλαν τους Βογομίλους ιεροκήρυκες πριν χίλια περίπου χρόνια. Στα λαϊκά αυτά κινήματα αναγνωρίζουν ορισμένοι μελετητές τους πρόδρομους της μεταρρύθμισης. Αλιτήριοι (bongres) ή όχι, οι περιπλανώμενοι αυτοί φορείς μιας ιδέας είναι κοινωνικοί χυμοί που θρέφουν τους βλαστούς της πίστης.

Όταν πάλι, η ταρταρική μάστιγα απ' το Βορρά έπληξε τη χώρα, που ήδη κατατρεχόταν από άλλες συμφορές, ο λαός χρειάστηκε να στηριχτεί στις δικές-του δυνάμεις και να αποδείξει ότι ήταν ικανός ο ίδιος να εξασφαλίσει τη σωτηρία-του. Αγνοώ αν είναι η πρώτη περίπτωση όπου μια, αγροτική εξέγερση στη φεουδαρχική Ευρώπη κατέληξε στην απομάκρυνση ενός μισητού μονάρχη. Πάντως ο χοιροβοσκός Ιβάιλο, που τον ανέβασε στο θρόνο του Τάρνοβο ο στρατός των χωρικών, έδιωξε τον εισβολέα από τα λιβάδια όπου άλλοτε έβοσκε τα κοπάδια-του.

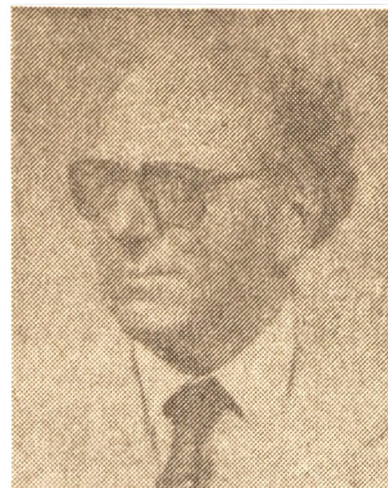
Στα βαλκανικά κράτη όπου διαδιδόταν τον XIV αιώνα, ένα ανανεωτικό πνεύμα σε σχέση με τα δυτικά έθνη, η οθωμανική κατάκτηση ήρθε να σβύσει τη δημιουργική φλόγα που είχε δώσει — για να μη μιλήσουμε παρά μόνο για μας και, για τις τέχνες-μας — τις μοναδικές τοιχογραφίες του Μπογιάννα, που

Το «ΑΝΤΙ» με την ευκαιρία του εορτασμού για τα 1.300 χρόνια από την ίδρυση του Βουλγαρικού κράτους δημοσιεύει ένα κείμενο του πρεσβευτή της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας στη χώρας μας, διακεκριμένου επιστήμονα και ιστορικού Nikolai Todorov.

Το κείμενο αυτό αποτελεί ανακοίνωση στη Διεθνή Διπλωματική Ακαδημία για τα 1.300 χρόνια του Βουλγαρικού κράτους.

Η μετάφραση έγινε με ευθύνη της σύνταξης του Αντί.

ΝΙΚΟΛΑΪ ΤΟΝΤΟΡΩΦ

Συμβουλίου της UNESCO (1972-76).

● Πρόεδρος του Committee for culture and information στην XX Γενική Σύνοδο της UNESCO (1976, NAIROBI).

● Αντιπρόεδρος της Επιτροπής εκδόσεως της νέας Ιστορίας της Ανθρωπότητας της UNESCO (από το 1980).

● Ο Nikolai Todorov, που έχει τιμηθεί με πολλά παράσημα και μετάλλια από Βουλγαρικές και ξένες οργανώσεις, έχει κάνει ειδικεύσεις:

— Στην Ακαδημία των Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης (1954-1956).

— Στην Ελλάδα — 1963 (με υποτροφία της UNESCO).

— Στις ΗΠΑ — 1968.

— Επισκέφθηκε πολλές φορές την Ελλάδα για επιστημονικούς σκοπούς — διαλέξεις και συμμετοχή σε συνδιασκέψεις.

— Έδωσε διαλέξεις στην Γαλλία, Αγγλία, ΗΠΑ, Ιταλία, Βέλγιο, Σοβ. Ένωση, Τουρκία, Γιουγκοσλαβία, Ρουμανία και αλλού.

● Οι εργασίες-του αναφέρονται στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Βαλκανικής Χερσονήσου κατά τη διάρκεια των ΧΧ-ΧΙΧ αιώνων, καθώς και στα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα των Βαλκανικών λαών.

Έχει 370 επιστημονικά δημοσιεύματα: 270 με επιστημονικό - ερευνητικό χαρακτήρα (μεταξύ αυτών και 15 βιβλία), και πάνω από 100 επιστημονικά - εκλαϊκευτικά.

● Από τις μελέτες-του που αναφέρονται στην Ελλάδα, σημειώνουμε:

«Η βαλκανική πόλη στην Οθωμανική περίοδο» (Λονδίνο 1977).

«Η βαλκανική πόλη τον 15ο, 16ο, 19ο αιώνα: κοινωνικοοικονομική και δημογραφική ανάπτυξη» (Βουκουρέστι, 1980).

«Η Φιλική Εταιρεία και οι Βούλγαροι» (Σόφια, 1973).

«Βούλγαροι που συμμετείχαν στον απελευθερωτικό αγώνα στην Ελλάδα» (Σόφια, 1971).

Πρέπει ακόμα να σημειώσουμε το άρθρο-του «Όψεις της μετάβασης από το φεουδαλισμό στον καπιταλισμό στα βαλκανικά εδάφη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας», που περιλήφθηκε στον τόμο «Οικονομική δομή των Βαλκανικών Χωρών», που εκδόθηκε με επιμέλεια Σπύρου Ασδραχά από τη «Μελίσσα» (Αθήνα, 1979).

● Ο Nikolai Todorov γεννήθηκε τον Ιούνιο του 1921 στη Βάρνα, όπου, είκοσι χρόνια μετά, τέλειωσε το κλασικό Γυμνάσιο. Τα επόμενα δέκα χρόνια (ως το 1950) σπούδασε στην ανώτατη σχολή ιατρικής και στη φιλολογική και ιστορική σχολή του Πανεπιστημίου της Σόφιας.

● Διατέλεσε επιστημονικός συνεργάτης και ανώτερος επιστημονικός συνεργάτης στο Ινστιτούτο Ιστορίας της Βουλγαρικής Ακαδημίας των Επιστημών (1951-1963). Υποψήφιος των Ιστορικών Επιστημών (1957 - Ακαδημία των Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης).

● Από το 1957 και εξής διδάσκει στο φροντιστήριο για την ιστορία των Βαλκανικών λαών στο Πανεπιστήμιο της Σόφιας.

● Ιδρυτής και Διευθυντής του Ινστιτούτου Βαλκανικών Σπουδών της Ακαδημίας των Επιστημών (από το 1964).

● Καθηγητής Πανεπιστημίου από το 1966.

● Διευθυντής του Τμήματος Ιστορίας της Ακαδημίας των Επιστημών, μέλος του Προεδρείου της Ακαδημίας (1972-1979).

● Διδάκτωρ των Ιστορικών Επιστημών το 1971 της Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ.

● Αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας των Επιστημών — 1974 και Ακαδημαϊκός το 1979.

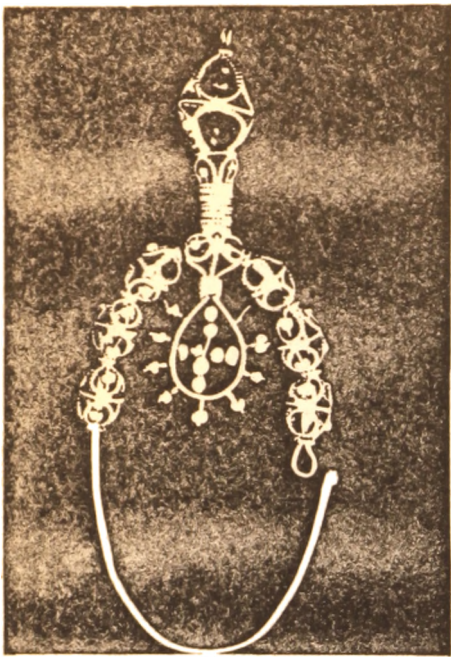
● Μέλος (1963), αντιπρόεδρος (1967), πρόεδρος (1974-79) της Association Internationale d'Études Du Sud-Est Européen (AIESEE).

● Γενικός Γραμματέας του CIBAL (από το 1976).

● Μέλος της Association pour l'histoire contemporaine του Στρασβούργου (1977), της Societe francaise de demographie historique (1968), του Comité International sur l'histoire des villes (1969).

● Μέλος του Εκτελεστικού

*Αλβιγηνόι: Αίρεση από ομάδες Βάλδων και Καθάρων που συγκεντρώθηκαν τον 12ο αιώνα στην πόλη Albi της Ν. Γαλλίας, ίδρυσαν επισκοπή και θέλησαν να επαναφέρουν μια χαμένη αγνότητα στα θρησκευτικά ήθη της εποχής (Χριστιανική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια).

Χρυσό σκουλαρίκι από το Πρέσλαβ. 10ος αιώνας.

μοιάζουν με προανάκρουσμα της ιταλικής τέχνης του 14ου αιώνα.

Αν η απώλεια της ελευθερίας μετριέται με την απώλεια των πνευματικών αξιών, μπορούμε εύκολα να καταλάβουμε την άγρια λαϊκή θέληση για ανάκτηση της ανεξαρτησίας, τις συνομοσίες και τις εξεγέρσεις που διαδέχονται η μία την άλλη από την αρχή της καταδυνάστευσης, με εμψυχωτές χωρικούς, βιοτέχνες και εμπόρους, ελλείψει καθοδηγητών προερχόμενων από μια αριστοκρατία που είχε εξαφανιστεί. Μανιώδης αντίσταση, αλλά σποραδική και ανελέητα καταπιγμένη εξασθενημένη από

τους αιώνες της αιχμαλωσίας αναζωπυρώθηκε χάρη στους πολέμους που έκαναν η Ευρώπη πρώτα, και μετά μόνη η Ρωσία, με την Τουρκία, στηρίζοντας πια τις ελπίδες-της σε μια εξωτερική παρέμβαση... για τη σωτηρία που δεν ερχόταν, μέχρι τα τέλη του XIX αιώνα οπότε έγινε πραγματικότητα το πέρασμα των βαλκανικών λαών στην ελευθερία. Αιώνας της Βουλγαρίας επίσης, όπου, μετά το μοναχό Παΐσιο και το χειρόγραφο του Istorija Slavyanobalgarska, από αδέξια χέρια αντιγραφμένο και διαδομένο από ρωμαλέες καρδιές μέσα σε ταπεινές καλύβες, μια πληθώρα επαναστατών δημιούργησαν τον αιώνα της εθνικής αφύπνισης. Η Αναγέννηση που την περίμεναν εδώ και 450 χρόνια γράφτηκε με το αίμα του Λαού. Είχε για πρωτεργάτες, αγωνιστές για τους οποίους η πένα ήταν ένα εξάρτημα του σπαθιού: Ρακόβσκυ, Καραβελόβ, Μποτέβ, και ο πιο αγνός απ' όλους ο παράτολμος, ασύλληπτος διάκονος, ο Απόστολος της ελευθερίας - Βασίλης Λέβσκι. Αδυσώπητος για τον εαυτό-του, εξώθησε τη μετριοφροσύνη και την αυταπάρνηση ως την ολοκληρωτική υποταγή του αγωνιστή στην ιδέα-του έτσι ώστε να μας αφήσει μόνο το θρύλο-του. Πριν προδοθεί και κρεμαστεί στα 1873, μετά από μια προσπάθεια 6 χρόνων, δημιούργησε ένα δίκτυο μυστικών επιτροπών, με το οποίο κάλυψε, μόνος-του, όλη τη χώρα. Μόνος; Αλλά είναι κανείς ποτέ μόνος, όταν έχει την αγάπη και την αφοσίωση των καταπιεσμένων αδελφών-του; «Αν κερδίσω, όλος ο λαός θα κερδίσει, αν χάσω, θα χαθώ μόνον εγώ»... Αυτό τα λέει όλα.

Η συνέχεια είναι περισσότερο γνωστή. Η εξέγερση του Απριλίου του 1876 που την προετοιμασία-της ολοκλήρωσαν οι νεαροί οπαδοί των πρώτων «αποστόλων» πνιγμένη στο αίμα και στη φωτιά, προκάλεσε τη συμπάθεια της Ευρώπης. «Είναι απαραίτητο να προσελκύσουμε το ενδιαφέρον των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, σ' ένα γεγονός, ένα τόσο μικρό γεγονός που οι κυβερνήσεις ούτε καν το διακρίνουν. Νά ποιο είναι: Σφάζουν ένα λαό. Πού; Στην Ευρώπη. Αυτό το γεγονός έχει μάρτυρες; Μόνον έναν - τον κόσμο όλο. Οι κυβερνήσεις το διακρίνουν; Όχι». Είναι μια φωνή με καθαρό γαλλικό τονισμό η φωνή του Victor Hugo που μιλά στο κοινοβούλιο τον Αύγουστο του 1876 και που προσθέτει: «Το μαρτύριο αυτού του μικρού ηρωϊκού λαού θα έχει τέλος; Είναι καιρός ο πολιτισμός να το απαγορέψει. Εμείς, τα έθνη, διατάζουμε τις κυβερνήσεις να εκδώσουν νόμο γι' αυτή την απαγόρευση».

Ο ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1877 - 78 ήρθε επιτέλους να εκπληρώσει την ευχή τόσων γενεών που είχαν ζήση κάτω από το ζυγό και να δικαιολογήσει τις τεράστιες θυσίες που είχε αποδεχτεί το έθνος για να κατακτήσει ελεύθερη ζωή. Εν τούτοις οι ρίζες της παροιμιώδους αφοσίωσης που έτρεφαν οι Βούλγαροι για τη Ρωσία και το ρωσικό λαό, είναι προγενέστερες απ'

αυτόν τον απελευθερωτικό αγώνα και πιστεύω ότι αξίζουν μια μικρή ιστορική αναδρομή.

Είναι πασίγνωστη αλήθεια ότι το αποτέλεσμα είναι το καλύτερο κριτήριο για την εκτίμηση ενός φαινομένου και τα κοινωνικά γεγονότα δεν αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα. Γενικεύοντας, με βάση την τελική έκβαση των εθνικών απελευθερωτικών κινημάτων όλων των βαλκανικών λαών, καταλήγουμε σταθερά στο συμπέρασμα ότι κανένας λαός στα Βαλκάνια δεν πέτυχε να αποτινάξει την οθωμανική κυριαρχία στηριζόμενος μόνο στις δικές-του δυνάμεις. Αποτέλεσμα λογικό άλλωστε, αν λάβουμε υπόψη τη δύναμη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που εξαπλώθηκε σε τρεις ηπείρους, συνέχιζε να έχει την όψη του φοβερού κολοσσού, ακόμη και την εποχή της προϊούσας αποσύνθεσης της φεουδαρχίας.

Καθώς η απελευθέρωσή-τους προήλθε από το περισσότερο ή λιγότερο εμφανή συνδυασμό του εσωτερικού και εξωτερικού παράγοντα, μπορούμε να πούμε ότι για τους βαλκανικούς λαούς, με μόνη ίσως εξαίρεση τον αλβανικό, ο εξωτερικός παράγοντας εμφανίζεται κυρίως με τους ρωσοτουρκικούς πολέμους.

Βέβαια ο ρωσικός τσαρισμός επιδίωκε με την εξωτερική-του πολιτική τους δικούς-του στόχους, που δεν ήταν στόχοι κατάκτησης των Βαλκανίων. Πρέπει να υπολογίσουμε επίσης τα εσωτερικά προβλήματα, στα οποία οι τσαρικές κυβερνήσεις ζητούσαν να δώσουν διέξοδο με τον πόλεμο, αποπροσανατολίζοντας τις λαϊκές μάζες από τις οξυμένες κοινωνικές αντιφάσεις ή από τις νέες πολιτικές προοπτικές στην ίδια τη Ρωσία.

Ο ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1877 - 78 αποτελεί μια εξέλιξη που είναι συνέπεια του θετικού ρόλου που παίζουν η Ρωσία και η ρωσική γνώμη τον 19ο αιώνα στην ανάπτυξη του Εθνικού Απελευθερωτικού Βουλγαρικού Κινήματος. Το κύριο αποτέλεσμα αυτού του πολέμου ήταν η απελευθέρωση του βουλγαρικού λαού και η Ρωσία έχει, επιπλέον την ευθύνη της εγκαθίδρυσης ενός σύγχρονου κράτους με αρκετά προηγμένους για την εποχή δημοκρατικούς θεσμούς.

★ ★ ★

Η επανενσωμάτωση της Βουλγαρίας στην οικογένεια των ελεύθερων ευρωπαϊκών εθνών και η γοργή και εμφανής πρόοδος του ανορθωμένου κράτους δεν έλυσαν εν τούτοις το εθνικό ζήτημα, που παρουσιαζόταν πάλι στις αρχές του XX αιώνα με καινούργια οξύτητα. Αρπάζοντας τους μοχλούς της εξουσίας και σφετεριζόμενη τους πόρους της χώρας με απληστία που εγκυμονούσε μελλοντικές συγκρούσεις, η νεοδημιούργητη αστι-

Η βασιλική στην Πλίσκα πρώτη πρωτεύουσα της Βουλγαρίας.

κή τάξη μπόρεσε να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη. Αλλά οι δυνάμεις-της σπαταλήθηκαν ανώφελα σε ύποπτους συνδυασμούς και σε περιπέτειες εξωτερικής πολιτικής, καθώς εκμεταλλεύτηκε με ιδιοτελείς σκοπούς, τους πόθους του έθνους για την ενότητα όλων των Βουλγάρων των οποίων ένα μέρος είχε μείνει με τις συνθήκες ειρήνης, έξω από τα σύνορα της χώρας.

Η όξυνση των κοινωνικών ανταγωνισμών, που είναι σύμφυτοι με την πρόοδο του καπιταλισμού, δίνει ένα νέο περιεχόμενο στα πολιτικά προβλήματα των Βαλκανικών Εθνών το πρώτο μισό του ΧΧ αιώνα. Η αστική τάξη είναι ανίκανη να επιβληθεί παρά τη συχνή προσφυγή σε σκληρά μέτρα, και η πολιτική ζωή εκφυλίζεται σε εσωτερικές διαμάχες για την εξουσία. Διαφθορά, παραβιάσεις της κοινοβουλευτικής πρακτικής και βιαιότητες χαρακτηρίζουν τα πολιτεύματα και τους οπαδούς-τους μέχρι το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Αδιέξοδο που έρχεται να περιπλέξει, στον εξωτερικό τομέα, το παιχνίδι των δυνάμεων που πρωτοστάτησαν στη συνθήκη του Βερολίνου για την οθωμανική διαδοχή και που, από δω και στο εξής, θα προσπαθήσουν να μεταβάλουν τους εγγώνιους ηγέτες σε πειθήνια όργανα των τοπικών ανταγωνισμών.

Υπέρμετρη πολιτική μισαλλοδοξία, απολυταρχικές φιλοδοξίες ξενόφερτων δυναστειών, υπόκωφος κλεφτοπόλεμος και φανερές συγκρούσεις — είναι η βαλκανική σύγχυση που απασχολούσε συχνά τις στήλες του τύπου της εποχής, πλουτίζοντας το διπλωματικό λεξιλόγιο με τον παροιμιώδη όρο της βαλκανοποίησης.

Στερημένα από κύρος και ενότητα τα ευρωπαϊκά κινήματα για μια δίκαιη και δημοκρατική ρύθμιση του βαλκανικού ζητήματος, αποτυγχάνουν. Θα πρέπει να περιμένουμε να μετατοπιστεί ο καθοριστικός παράγοντας της κοινωνικής εξέλιξης και η έκβαση του αγώνα που φέρνει αντιμέτωπες τις δύο κύριες δυνάμεις — την αστική και την εργατική τάξη — να αποφασίσει σε τελική ανάλυση για τον προσανατολισμό της ιστορικής διαδικασίας και για τη λύση των κοινωνικών και εθνικών προβλημάτων.

Στο τέλος του ΧΙΧ αιώνα ένα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα γενιέται στη Βουλγαρία. Σύντομα οργανώνεται και η απήχησή-του στη χώρα και στο διεθνές κίνημα αυξάνεται προοδευτικά χάρη στην αυστηρά μαρξιστική πλατφόρμα που υιοθέτησε και χάρη στην αξία των ηγετών του Blagoef, Kirkov, Kolarov και Δημητρώφ. Προωθώντας τις πανβαλκανικές συνδιασκέψεις, καταγγέλλει το милитарισμό, το σωβινιστικό πνεύμα των καθεστώτων στα Βαλκάνια. Ευγενής στόχος, του οποίου όμως η απήχηση παρέμεινε περιορισμένη εξαιτίας της αριθμητικής αδυναμίας του προλεταριάτου και των πρόωρων επαναστατικών εκκλήσεων σε μια εποχή όπου ο εθνικισμός, ταυτιζόμενος με τον πατριωτισμό, ήταν αρκετά δυνατός για να παρασύρει τις αγροτικές μάζες στο άρμα των αστικών κομμάτων που κατείχαν την εξουσία.

Η Βουλγαρική Αγροτική Ένωση, που δημιουργήθηκε την ίδια εποχή γύρω από την ισχυρή προσωπικότητα του Αλεξάνδρου Σταμπολίνζκι, για να υποστηρίξει τα συμφέροντα του αγροτικού πλυθυσμού ενάντια στις τοκογλυφικές και φορολογικές καταχρήσεις εξελίχθηκε επίσης σε αντιμιλιταριστική και μεταρρυθμιστική τάση κάτω από την πίεση της κρίσης που υπόβοσκε στη βουλγαρική κοινωνία.

Η Ευρώπη, βάδιζε ξανά προς τον πόλεμο. Όπως και αλλού οι δημοκρατικές δυνάμεις στα Βαλκάνια δεν μπόρεσαν να προλάβουν την ανάμειξη των λαών-τους στη γενική σύρραξη. Οι συνέπειες για μια ακόμα φορά ήταν καταστροφικές για τη Βουλγαρία. Μετά τον όλεθρο του 1918, οι στρατιώτες έστρεψαν τα όπλα εναντίον των υπεύθυνων της συμφοράς και βάδισαν προς τη Σόφια. Η Δημοκρατία που ανακηρύξαν διάρκεσε μόνο τέσσερες μέρες, αλλά ο δρόμος για έναν εκδημοκρατι-

σμό είχε πια ανοίξει.

Προσωρινή ήταν επίσης και η κυβέρνηση Σταμπολίνζκι, που έχασε την υποστήριξη της εργατικής τάξης και η απόπειρά-της για «αγροτική δημοκρατία» ανακόπηκε από το πραξικόπημα του στρατού, τον έλεγχο του οποίου είχε επιδέξια ανακτήσει το παλάτι ο αρχηγός-της, που είχε μια υπέρμετρη αυτοπεποίθηση δολοφονήθηκε άγρια.

Το Μάη του 1923 ο φασισμός έδωσε το πρώτο χτύπημα στα Βαλκάνια. Είναι και το πρώτο μάθημα που

παίρνουν το εργατικό και το αγροτικό κόμμα για την έλλειψη ενότητας μπροστά στην ανερχόμενη αντίδραση. Θα είναι επωφελές για την εξέγερση που ξεσπάει, τον Σεπτέμβρη του ίδιου έτους υπό την αιγίδα του κομμουνιστικού κόμματος, που προσπαθεί να ανατρέψει την κατάσταση πριν τη σταθεροποίηση του καθεστώτος που προήλθε από το στρατιωτικό πραξικόπημα; Ανεπαρκής χρόνος προετοιμασίας, εντολές διφορούμενες, άνισοι αγώνες κατά του τακτικού στρατού — τελικά η στρατιωτική δύναμη κατανικά το θάρρος των επαναστατημένων μαχητών και οι Spitz-Commando θα ασχοληθούν με τη βρώμικη αγγαρεία των νυχτερινών εκτελέσεων και των τάφων που σκάβονται από τα ίδια τα θύματα δίχως άλλη διαδικασία. Ο απολογισμός αυτής της νέας λευκής τρομοκρατίας θα είναι φοβερός. Περισσότερες από 20.000 μητέρες και σύζυγοι θα πενθήσουν τους «εξαφανισθέντες» μεταξύ 1923 και 1925 στην παγωμένη χώρα από το μεγάλο και αιφνίδιο τρόμο· δεκάδες χιλιάδες φεύγουν στην εξορία. Μέχρι τη νικηφόρα επανάσταση του Σεπτέμβρη του 1944, παρά το κοινοβουλευτικό ένδυμα που παίρνει ή αφήνει η μοναρχία ανάλογα με τις περιστάσεις, το πολίτευμα θα μείνει αυτό που είναι, και θα είναι άξιο της ονομασίας με την οποία θα καταχτεί στη σύγχρονη ιστορία της Βουλγαρίας: δικτατορία φασιστικού τύπου.

Με κακή επίσης διαχείριση των οικονομικών-της, η Βουλγαρία του μεσοπολέμου σερνόταν πίσω από τις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Μερικές εκτιμήσεις την τοποθετούν από 10 μέχρι 16 φορές πίσω από τα εκβιομηχανισμένα κράτη· προπορεύεται μόνο από χώρες όπως το Μεξικό, η Τουρκία, η Αλβανία και η Ινδία. Μόνο οι μεταφορές παρουσιάζουν κάποια πρόοδο χάρη στους κρατικοποιημένους σιδηροδρόμους. Στον αγροτικό τομέα, ο τεμαχισμός της καλλιεργήσιμης γης και η ανικανότητα των μικροκτηματιών να επωφεληθούν από τον μηχανικό εκσυγχρονισμό αντιστρατεύονται τις βαθιές μεταβολές που προάγει ένα δραστήριο και φωτισμένο συνεταιριστικό κίνημα. Η καθυστέρηση σε σύγκριση με τις πρότυπες καλλιέργειες είναι ακόμη πιο σημαντική - από 15 ως 20 φορές σ' ένα ουσιαστικό κλάδο που πρέπει να εξασφαλίσει διατροφή για τα 3/4 περίπου ενός πληθυσμού 7.000.000 ψυχών. Δηλ. η εξαφάνιση του Βουλγαρικού καπιταλισμού από το προσκήνιο της ιστορίας υπήρξε λιγότερο καρπός μιας σύμπτωσης στρατιωτικών περιστάσεων στο τέλος του πολέμου, και περισσότερο το λογικό αποτέλεσμα μιας συγκυρίας, όπου το ίδιο το σύστημα είχε εξαντλήσει τους πολιτικούς και οικονομικούς-του πόρους. Η ανικανότητα της εξουσίας στη διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων διεύρυνε το χάσμα που την απομάκρυνε από το λαό και η αστική τάξη για να διαφυλάξει την εξουσία-της ή να την κάνει σεβαστή χρειάστηκε να καταφύγει επανειλημμένα στο διοικητικό καταναγκασμό, χωρίς να αναφέρουμε την

Χρυσό ρυτό από το Παναγκιούριστε.

αστυνομική και στρατιωτική καταπίεση που χρησιμοποίησε κατά κόρο, το είπαμε, είτε σε καταστάσεις «έκτακτης ανάγκης» είτε εναντίον των πολιτικών αντιπάλων-της.

Έτσι οι εργατικές μάζες δεν είχαν τίποτα να νοσταλγήσουν από αυτό το ανίκανο, διεφθαρμένο και σκληρό καθεστώς που και η εξωτερική-του πολιτική επίσης χαρακτηρίστηκε από επανειλημμένες αποτυχίες. Η τελευταία αποτυχία ήταν η απόφαση μιας μυωπικής κυβέρνησης, που ξεχνώντας το έγκλημα της γερμανικής δυναστείας του 1915, πρόσθεσε πάλι τη χώρα, μη υπολογίζοντας τη θέληση του λαού-της, στο άρμα των δυνάμεων του Άξονα, πράγμα που παραλίγο να οδηγήσει τη Βουλγαρία σε τρίτη εθνική καταστροφή σε διάστημα τριάντα χρόνων. Η εχθρότητα του βουλγαρικού λαού γι' αυτό τον πόλεμο εκφράστηκε με γεγονότα που βάρυναν στον απολογισμό των ευθυνών των δορυφόρων της ναζιστικής Γερμανίας μετά την ήττα του 1945: Ούτε μια κυβέρνηση δοσίλογων, η πιο δουλοπρεπής, δεν τόλμησε να κηρύξει πόλεμο εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης, ούτε να στείλει το Βούλγαρο στρατιώτη στο ανατολικό μέτωπο. Το 1942 το Πατριωτικό Μέτωπο που δημιουργήθηκε με την πρωτοβουλία του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, συγκέντρωσε τις αντιφασιστικές πατριωτικές δυνάμεις, προσέφερε ένα πρόγραμμα και ανάλαβε τη διεύθυνση του ένοπλου κινήματος της Αντίστασης, του ισχυρότερου μεταξύ των χωρών συμμάχων της χιτλερικής Γερμανίας. Ο βουλγαρικός λαός, ξένος προς κάθε ρατσιστική προκατάληψη δεν επέτρεψε επιπλέον, τον εκπατρισμό των Εβραίων της Βουλγαρίας και την εξολόθρευσή-τους στα ναζιστικά στρατόπεδα.

★ ★ ★

Η λαϊκή νίκη της 9ης Σεπτεμβρίου 1944 υπήρξε κάτι περισσότερο από μια μεταβίβαση εξουσίας. Αφετηρία μιας κοινωνικής επανάστασης, σήμαινε μια ριζική αλλαγή σε όλους τους τομείς της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Η Βουλγαρία που προήλθε από την Αντίσταση, δεν μπορούσε παρά να είναι δημοκρατική αντιμοναρχική και αντιφασιστική. Η πρώτη κυβέρνηση του Πατριωτικού Μετώπου, τετραμερής, περιλάμβανε από τέσσερεις εκπροσώπους του Κομμουνιστικού Κόμματος, της Λαϊκής Αγροτικής Ένωσης και του κύκλου Ζβένο, (ο κύκλος Ζβένο είχε συγκεντρώσει τον καιρό της δικτατορίας, γύρω από ένα αντιμοναρχικό πρόγραμμα, στρατιωτικούς και διανοούμενους, που συμπαθούσαν τη Γαλλία), και δύο εκπροσώπους του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Μόνο δύο, γιατί στη Βουλγαρία, όπως και στις άλλες βαλκανικές χώρες άλλωστε, η σοσιαλδημοκρατία είχε προοδευτικά χάσει το κύρος και την επιρροή-της.

Η κυβέρνηση, θεωρώντας πρωταρχικό-της καθήκον την ενεργή συμμετοχή της χώρας στον πόλεμο κατά του Γ' Ράιχ, του οποίου τα στρατεύματα εκκένωσαν το νότο της χερσονήσου, διέταξε γενική επιστράτευση και ο λαϊκός βουλγαρικός στρατός, ενσωματώθηκε στο Τρίτο Ουκρανικό Μέτωπο και ενεργοποιήθηκε. Οι επιθετικές-του επιχειρήσεις τον έφεραν αρχικά στη Νίσα και τα Σκόπια, μετά, μέσω Κροατίας και Ουγγαρίας, στη Βιέννη. Αυτή η συμμετοχή δεν υπήρξε συμβολική: η Βουλγαρία έχασε 30.000 άνδρες, νεκρούς και βαριά τραυματισμένους.

Το Σεπτέμβριο του 1946, μετά από ένα δημοψήφισμα, η χώρα ανακηρύχθηκε Δημοκρατία και ο βασιλιάς Σιμεών Β', ηλικίας 9 ετών, εγκατέλειψε τη χώρα με τη μητέρα και την αδελφή-του, εφοδιασμένος μ' ένα ποσό 20.000.000 δολαρίων, σαν αποζημίωση για την περιουσία-του που δημεύτηκε.

Προς το τέλος του 1947 και κατά το 1948 σημαντικές οικονομικές αλλαγές ανοίγουν το δρόμο για μια σοσιαλιστική αναδόμηση της εθνικής οικονομίας: εκκαθάριση του ιδιωτικού κα-

πιταλιστικού τομέα στο εξωτερικό και εσωτερικό χονδρεμπόριο, εθνικοποίηση της βιομηχανίας και των τραπεζών και υιοθέτηση του πρώτου πενταετούς προγράμματος αναπτύξεως. Ένα άλλο βήμα μπροστά έγινε τα επόμενα χρόνια με την κοινωνικοποίηση της αγροτικής παραγωγής. Το 1952, το 65,5% της καλλιεργήσιμης γης υπαγόταν ήδη σε συνεταιρισμούς: 3452 αγροκτήματα 1.000 εκταρίων κατά μέσο όρο το καθένα. Το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα έχοντας συνείδηση της βαθιάς προσκόλλησης του βούλγαρου αγρότη στη γή-του και της κυρίαρχης παρουσίας των ατομικών αγροτεμαχίων, όπου δεν χρησιμοποιείται βοηθητική εργατική δύναμη, επέλεξε ένα μεικτό σύστημα προσαρμοσμένο στις συνθήκες της χώρας-μας χωρίς εθνικοποίηση της έγγειας ιδιοκτησίας, που καλλιεργείται από κοινού. Εξάλλου το ενθαρρυντικό παράδειγμα του πλατιού προπολεμικού συνεταιριστικού κινήματος — ευτυχής ιδιομορφία του βουλγαρικού χωριού — διευκόλυνε την αναδιοργάνωση πάνω σ' αυτή τη βάση.

Μετά από ένα διάστημα ψηλάφησης και αποκατάστασης μιας οικονομίας που είχε δεινοπαθήσει από την κατοχή και τον πόλεμο, οι χρονιές 1957 - 1958 φέρνουν χειροπιαστά αποτελέσματα στη μέση απόδοση και στο συνολικό όγκο της αγροτικής παραγωγής, ο δε ρυθμός της αύξησης προσδίδει στη Βουλγαρία μια ζηλευτή θέση στην παγκόσμια αγροτική ανάπτυξη.

Ήταν η πρώτη από τις χώρες της σοσιαλιστικής κοινότητας που αποπειράθηκε να χρησιμοποιήσει τον τύπο των αγροτικο-βιομηχανικών συμπλεγμάτων' δεν διστάζει να ερευνήσει νέους τρόπους βελτίωσης του συνεταιριστικού συστήματος με την εγκατάσταση βιομηχανικών μονάδων που δραστηριοποιεί τις παραγωγικές δυνάμεις, βοηθώντας τη σταδιακή προσέγγιση της παραγωγής και της εργασίας τόσο στη γεωργία όσο και τη βιομηχανία. Το 1977 στη βάση της ανακατανομής και της ειδικής χρήσης των ήδη υπαρχόντων αγροκτημάτων, κτίστηκαν 143 αγροτο-βιομηχανικά συγκροτήματα απολύτως εκμηχανισμένα.

Η οικονομική βοήθεια που δόθηκε από τη Σοβιετική Ένωση στα πρώτα πενταετή προγράμματα ήταν πρώτιστης σημασίας για το σύνολο της οικονομίας-μας και ειδικά για την εκβιομηχάνιση.

Οι αισθητές μεταβολές που έγιναν στα πλαίσια της βιομηχανικής παραγωγής είχαν σαν αποτέλεσμα τη βαθμιαία προσέγγισή-της στην τομεακή δομή των χωρών με προηγμένη εκβιομηχάνιση. Η βουλγαρική βιομηχανία παρέχει σήμερα το 58% του εθνικού εισοδήματος.

Μια χαρακτηριστική πλευρά της σημερινής Βουλγαρίας είναι η ανάπτυξη βασικών κλάδων βιομηχανίας, όπως οι μηχανικές κατασκευές, η ηλεκτρονική και η χημική βιομηχανία, που το 1979 αποτελούν το 38% της εθνικής βιομηχανίας.

Μετά από μια ενημερωτική αποστολή στη Βουλγαρία, τις παραμονές του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Άγγλος περιηγητής Bernard Newman έγραφε: «εδώ και εκατό χρόνια ένας βρετανός επισκέπτης ανέφερε ότι τα άροτρα και οι σβάρνες στα Βαλκάνια δεν ήταν άλλο από κλαδιά δένδρων. Και τα πρωτόγονα κάρα κυλούσαν με ξύλινους τροχούς. Ακόμη και σήμερα μπορούμε να δούμε να χρησιμοποιούνται στη Βουλγαρία τέτοια είδη και να μην βρίσκονται στα Μουσεία». Και νά, 35 χρόνια αργότερα, μια άλλη μαρτυρία του Αμερικάνου δημοσιογράφου Sulzberger: «Ο κομμουνισμός στη Βουλγαρία εργάστηκε καλά για το βιοτικό επίπεδο και την εκβιομηχάνιση της χώρας».

★ ★ ★

Η εξωτερική πολιτική της σοσιαλιστικής Βουλγαρίας έπρεπε φυσικά να προσαρμοστεί και προσαρμόστηκε στις νέες αρχές που υιοθέτησε. Δεν διανοείται και δεν ισχυρίζεται βέβαια, ότι διαδραματίζει ένα βασικό ρόλο στη λύση των παγκόσμιων

προβλημάτων. Και όμως, πιστεύουμε ότι όσο ταπεινές κι αν είναι χώρες όπως η δική-μας, οφείλουν να έχουν μια δραστήρια εξωτερική πολιτική, ώστε να συνεισφέρουν με τις δυνατότητές-τους, στη δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος για τη ρύθμιση σοβαρών προβλημάτων της ανθρωπότητας.

Ξέρουμε καλά ότι η Βουλγαρία είναι μέλος της σοσιαλιστικής κοινότητας, ότι συνδέεται με τις σοσιαλιστικές χώρες με ταξικά συμφέροντα, με μια κοινή ιδεολογία, με συγκλίνοντες πολιτικούς στόχους. Οι σχέσεις-μας με αυτά τα κράτη στηρίζονται στην αρχή του προλεταριακού και σοσιαλιστικού διεθνισμού. Έχουν συνυπογραφεί — εφαρμόζοντας το χάρτη του ΟΗΕ — σε διμερείς και πολυμερείς αμοιβαίες συμφωνίες. Προσδίδουμε μια ιδιαίτερη σημασία στις σχέσεις-μας με τη Σοβιετική Ένωση — προσπάθησα πριν από λίγο να φωτίσω τις ιστορικές ρίζες αυτής της εύνοιας — σχέσεις που η βουλγαρική κυβέρνηση, όπως πολλές φορές το υπογράμμισε, θεωρεί σαν ακρογωνιαίο λίθο της εξωτερικής πολιτικής της χώρας, εγγύηση για το παρόν και το μέλλον-της.

Η συγγένεια της Βουλγαρίας με μια ομάδα χωρών δε σημαίνει καθόλου τον εγκλεισμό-της στο εσωτερικό αυτής της ομάδας. Αντίθετα, χωρίς να απομονοθούμε από τον υπόλοιπο κόσμο, προσπαθούμε να αναπτύξουμε τις σχέσεις-μας με όλους τους άλλους ανεξάρτητα από το κοινωνικο-πολιτικό-τους σύστημα και την περιοχή του κόσμου όπου βρίσκονται, στη βάση της αρχής της ειρηνικής συνύπαρξης των κρατών με διαφορετικά κοινωνικά συστήματα.

Η Βουλγαρία επιθυμεί να προάγει, ειρηνικά και για το αμοιβαίο συμφέρον, τις διεθνείς-της σχέσεις σε όλους τους τομείς, — εμπόριο, επιστημονική και τεχνολογική συνεργασία, τουρισμό, μεταφορές, επικοινωνία, κτλ.

Χώρα μικρής έκτασης, και έχοντας έλλειψη πρώτων υλών, θεωρεί τις επαφές με το εξωτερικό ζωτικά απαραίτητες. Οι επαφές αυτές όμως δεν είναι εφικτές παρά μόνο τον καιρό της ειρήνης. Έτσι οι επίμονες προσπάθειες για τη διαφύλαξη της ειρήνης, τη σταθεροποίηση της ασφάλειας και της ύφεσης αποτελούν ένα από τα θεμελιώδη γνωρίσματα της εξωτερικής πολιτικής του βουλγαρικού κράτους. Διαμορφώνοντας σταθερά αυτή την πολιτική για πολλές δεκαετίες, η Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας κέρδισε τη διεθνή αναγνώριση, χάρη στις προσπάθειές-της να συμμετέχει στη βελτίωση του διεθνούς κλίματος, πράγμα που φανερώνει επίσης η ενεργή συμμετοχή-της στους διεθνείς οργανισμούς και διασκέψεις.

Λογικά τα Βαλκάνια κατέχουν μια θέση άμεσης σημασίας στην εξωτερική πολιτική της Βουλγαρίας, που βρίσκεται στο κέντρο της Χερσονήσου.

Η βαλκανική κοινότητα αποτελεί μια αντικειμενική πραγματικότητα, η θέση που της αντιστοιχεί στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού δικαιολογεί για την περιοχή-μας αφενός το αυξανόμενο ενδιαφέρον της σύγχρονης ανθρωπότητας για τα γεγονότα του παρελθόντος-της, αφετέρου τον θαυμασμό-της που, πρέπει να το πούμε - είναι ανάμεικτος με φόβο. Διότι τα γεγονότα στα Βαλκάνια είχαν και συνεχίζουν να έχουν φοβερή αντανάκλαση, μερικές φορές μοιραία, στις διεθνείς σχέσεις. Αναφέρθηκα ήδη στους ιστορικούς παράγοντες που καθόρισαν τη διαδοχή των φυλών και των πολιτισμικών συστημάτων, των πόλεων και των αυτοκρατοριών, των πολέμων και κατακτήσεων — αποτέλεσμά-τους είναι το βαρυμένο από εθνικιστικές καταβολές βαλκανικό κράμα, αυτή η κοινή κληρονομιά των λαών-μας που φαίνεται ότι επηρεάζει πάντα την πολιτική των σύγχρονων κρατών-μας. Είπα ότι στους ανταγωνισμούς που μετέτρεψαν πολλές φορές τα Βαλκάνια σε αρένα καταστροφικών συγκρούσεων, η πάλη των συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων σπάνια έφερε το ανακουφιστικό αποτέλεσμα που η πολιτική-τους ισχυριζόταν ότι επεδίωκε. Αντίθετα αβγάτισε το πείσμα και την έχθρα, ξαναζωντανεύοντας παλιές

πληγές, παρασύροντας τους «προστατευόμενους» ή «συμμάχους» σε τοπικές και παγκόσμιες συγκρούσεις.

Εντούτοις παρά τα σκοτεινά χρώματα αυτού του πίνακα, ένα άλλο συναίσθημα απορρέει από τη μακραίωνη ιστορία των βαλκανικών λαών. Το ξαναβρίσκουμε σε όλα τα ανθρώπινα επίπεδα και πρώτα - πρώτα μεταξύ των γειτόνων: εριστικοί και φιλοπόλεμοι — σύμφωνοι — είναι έτσι η τύχη-μας' αλλά είναι η ίδια η τύχη που αποφάσισε να ζήσουμε μαζί' αν και διαπληκτιζόμαστε, αν και ευκαιριακά ερχόμαστε στα χέρια, αυτό κρατάει όσο κρατάει, πρέπει να τελειώνουμε μ' αυτά, γιατί βρισκόμαστε όλοι εδώ στον τόπο-μας, και δεν υπάρχει τρόπος να πάμε αλλού' πέρασε η εποχή των μεγάλων μεταναστεύσεων. Ίσως υπεραπλουστεύω τα πράγματα το ξέρω — αλλά η επιστήμη και η πολιτική είναι «βίοι παράλληλοι»...

«Τόπος-μας» είναι η κοινή-μας κληρονομιά και λίγοι λαοί είχαν την τύχη να συγκατοικήσουν για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα σε μια γωνιά της γης, τόσο πλούσια σε ερείπια πολιτισμών που δημιούργησαν την Ευρώπη σε αρχαία και πρόσφατα διδάγματα' «τόπος-μας» είναι οι αναρίθμητοι και συχνά αόρατοι αρμοί ενός προαιώνιου δεσμού μιας κοινωνικής, πολιτικής και πολιτισμικής αλληλοεπιρροής, που δε θα είχαμε άδικο να θεωρήσουμε — συνυπολογίζοντας και το μείγμα των εθνών — σαν δεσμούς συγγένειας' «τόπος-μας» είναι όλων-μας η ευθύνη για το μέλλον-μας σε έναν κόσμο, που δεν φάνηκε να έχει συγκινηθεί από το λυπηρό-μας παράδειγμα. Αυτό το σύνολο με μια έννοια, που η διχόνια μας κάνει να ξεχνάμε, αλλά που επιβιώνει παρά την απόσταση, τις αντιθέσεις και τις φυσικές ή τεχνικές συγκρούσεις.

Το πρόβλημα μιας κοινότητας στην ιστορική και πολιτισμική εξέλιξη των βαλκανικών λαών βρήκε πολλούς οπαδούς και μια πλατιά αναγνώριση στους επιστημονικούς-μας κύκλους. Η απόδειξη: οι βαλκανικές μελέτες, νεοσύστατος ιστορικός κλάδος, αλλά που ήδη έχει έδρες και ειδικευμένα ιδρύματα στις περισσότερες χώρες των Βαλκανίων ενώ προσελκύει διεθνώς ενδιαφέρον και ενθάρρυνση.

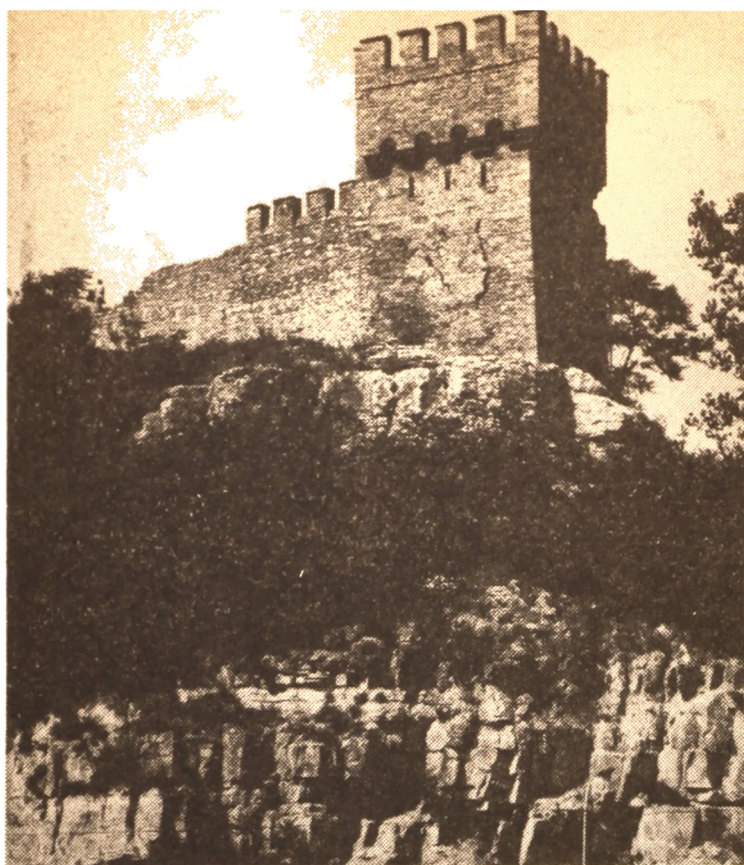
Αυτό το αυξανόμενο ενδιαφέρον έγινε αφορμή να συσταθεί το CIBAL, Διεθνές Κέντρο Πληροφόρησης για τις πηγές της Βαλκανικής και Μεσογειακής ιστορίας, που κάνει τακτικά συνέδρια και διαλέξεις με την ηθική και υλική υποστήριξη της UNESCO.

Αν προβάλλω την αξία των ιστορικών, δεν είναι τόσο από συναδελφικό πνεύμα όσο για το θετικό φαινόμενο που συνιστά η πρωτοβουλία-τους σαν έκφραση της καινούριας φάσης που περνούν οι σχέσεις μεταξύ των βαλκανικών χωρών. «Χερσόνησος της ελπίδας» — η έκφραση που συνοψίζει τόσο καλά τις αλλαγές που έγιναν στα Βαλκάνια μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ανήκει στον Rene Maheu τον γενικό διευθυντή της UNESCO, που ήρθε στη Σόφια για

Το μοναστήρι της Ρίλας.

Ο «Πύργος Μπάλντουιν» στο μεσαιωνικό κάστρο του Βέλικο Τούρνοβο, πρωτεύουσας του Β' βουλγαρικού κράτους (1185-1393).

μια διάλεξη στο πρώτο συνέδριο των Βαλκανικών Σπουδών. Χρειάζεται να προσθέσουμε ότι οι βαλκανικές μελέτες και η επιστημονική συνεργασία μεταξύ ερευνητών των βαλκανικών χωρών αντιπροσωπεύουν μία μόνο πλευρά — οσοδήποτε σημαντική — της νέας κατάστασης στα Βαλκάνια; Οι επαφές πολλαπλασιάζονται επίσης στη σφαίρα της πολιτιστικής ζωής του αθλητισμού και σε πολλούς άλλους τομείς με μόνιμες μορφές χρήσιμων και ποικίλων ανταλλαγών. Η ιδέα της συνεργασίας παίρνει λοιπόν το δρόμο-της, ανεξάρτητα από διαφορές κοινωνικοπολιτικών συστημάτων. Και οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι στο βάθος αυτών των νέων εκδηλώσεων και των θετικών τάσεων, υπάρχει η καλή θέληση των ιθυνόντων και των κυβερνήσεων των βαλκανικών κρατών που φανερώνουν μια νέα προσέγγιση, ξεκινώντας από αναθεωρημένες αντιλήψεις του θυελλώδους παρελθόντος της χώρας-τους και όλης της περιοχής-μας.

Για μια διαφωτιστική παρένθεση θα μνημονεύσω εδώ ένα απόσπασμα από το λόγο του προέδρου του Συμβουλίου του κράτους της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας Todor Zivkov στις 8 Ιουλίου 1980, κατά τη διεθνή συνάντηση - διάλογο για την ύφεση, που οργανώθηκε στη Σόφια με την ευκαιρία της 80ης επετείου της Λαϊκής Αγροτικής Βουλγαρικής Ένωσης:

«Όσον αφορά ειδικότερα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας, όπως ξέρετε, ευτυχώς ή δυστυχώς, βρισκόμαστε στην καρδιά της Βαλκανικής Χερσονήσου. Στο παρελθόν τα Βαλκάνια ήταν μια πυριτιδαποθήκη. Η ιστορία μας κληροδότησε μεγάλο αριθμό εστιών διαμάχης. Αλλά, αν εμείς, οι λαοί της χερσονήσου-μας, αρχίσουμε να τις ανασκαλεύουμε, θα πρέπει κάθε στιγμή να είμαστε έτοιμοι να έρθουμε στα χέρια.

Εκτιμούμε ότι η πραγματικότητα στα Βαλκάνια είναι μια πραγματικότητα που έγινε σαφής από, όλα όσα συνέβηκαν μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο μετά το Ελσίνκι και προσπαθούμε να το λάβουμε αυστηρά υπόψη. Δεν έχουμε καμιά εδαφική ή άλλου είδους αξίωση από τους γείτονές-μας. Δεν έχουμε καμιά αξίωση από κανένα κράτος στον κόσμο, από κανένα λαό. Η μόνη-μας επιθυμία είναι να ζήσουμε ειρηνικά, να ζήσουμε με ομόνοια. Η Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας έχει μια συνεπή πολιτική αρχών ειρηνική, με καλή διάθεση για τους γείτονες και για αμοιβαία επωφεληή συνεργασία με όλες τις βαλκανικές χώρες. Και θα ακολουθήσουμε απαρασάλευτα αυτή τη γραμμή και στο μέλλον».

Αυτή η συνειδητοποίηση από τη Βουλγαρία της πραγματικότητας στα Βαλκάνια δεν είναι απλά μια δήλωση. Αιτιολογημένη και επικυρωμένη επανειλημμένα βρίσκει την πρακτική-της επιβεβαίωση στην πολιτική πορεία της κυβέρνησής-μας και στην παιδεία του λαού-μας, στην προπαγάνδα και τις δημο-

σιεύσεις των μέσων μαζικής ενημέρωσης στο εσωτερικό της χώρας-μας.

Έδωσε ένα σαφές περιεχόμενο στην πολιτική-μας στα Βαλκάνια διασαφηνίζοντας κάθε τι το διφορούμενο και βρήκε κατανόηση στους γείτονές-μας. Έτσι μπορέσαμε να εγκαθιδρύσουμε σχέσεις εμπιστοσύνης, καλής γειτνίασης και συνεργασίας με τις χώρες που δεν αποτελούν μέρος της σοσιαλιστικής κοινότητας και που είναι μάλιστα μέλη αντίθετων στρατιωτικών και πολιτικών συμμαχιών.

Πόση μελάνη κατασπαταλήθηκε με εικασίες κάθε λογής για να επικρατήσει η συκοφαντία που ήθελε τη Βουλγαρία αιχμή του δόρατος του Συμφώνου της Βαρσοβίας, που θα απειλούσε τα Βαλκάνια — σύμφωνα με τον κατευθυνόμενο Τύπο — στοχεύοντας άλλοτε τη Γιουγκοσλαβία, άλλοτε την Αλβανία, άλλοτε την Ελλάδα και την Τουρκία ακόμη και τη σύμμαχό-μας τη Ρουμανία. Η πραγματική πολιτική της Βουλγαρίας στα Βαλκάνια τις τελευταίες δεκαετίες είναι η καλύτερη ανασκευή αυτής της επινόησης. Αυτή η πολιτική έδειξε ότι όχι μόνον η Βουλγαρία δεν απειλεί κανέναν, αλλά επίσης ότι είναι ένας παράγοντας σταθερότητας στη χερσόνησο. Χάρη στην πολιτική-της, στις προσπάθειες όλων των βαλκανικών λαών και φυσικά σαν συνέπεια της εξέλιξης των διεθνών σχέσεων, εγκαθιδρύθηκαν σ' αυτή την περιοχή της Ευρώπης καλές αμοιβαίες σχέσεις, παρά τις περιπλοκές-του που προέκυπταν ή θα μπορούσαν να προκύψουν στο μέλλον.

Σ' αυτή την αλληλουχία των ιδεών, θα ήθελα να σταθώ για λίγο στο ζήτημα της πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας που συζητιέται πολύ τον τελευταίο καιρό. Κι εδώ μιλούσαν για βέτο που προβάλλεται από την πλευρά της Βουλγαρίας και για τα εμπόδια που επισώρευε η θέση-της στην υλοποίηση μιας συνεργασίας για το κοινό συμφέρον. Είναι αλήθεια ότι επιμένουμε στην προαγωγή των διμερών σχέσεων, ξεκινώντας από την πεποίθηση ότι, ακολουθώντας ακριβώς το δρόμο της επέκτασης των σχέσεών-μας με όλες τις βαλκανικές χώρες θα συνεισφέρουμε στην καλύτερευση του πολιτικού κλίματος στην περιοχή, και επομένως, στην Ευρώπη και στον κόσμο. Από την άλλη πλευρά, δεν ήμασταν ποτέ εναντίον της πολυμερούς συνεργασίας, αλλά μόνο σε τομείς όπου υπάρχει πραγματικό ενδιαφέρον και βάσιμες ελπίδες να καταλήξουμε σε κάποιο θετικό αποτέλεσμα. Η συνάντηση κορυφής Ζίβκοβ - Καραμανλή στην Κέρκυρα, τον Απρίλη του 1979 προσδιόρισε, για παράδειγμα, μερικούς τομείς για συνεργασία: μεταφορές, μέσα επικοινωνίας, ενέργεια, τουρισμός κτλ. Τον προσεχει Ιούνιο η Σόφια θα φιλοξενήσει την τακτική πανβαλκανική συνάντηση των εμπειρογνομόνων για τη συνεργασία στον τομέα των μεταφορών. Είμαστε ρεαλιστές και δεν πιστεύουμε ότι η σωστή λύση είναι να τοποθετήσουμε το άροτρο μπροστά από τα βόδια.

Μινιατούρα από το τετραβάγγελο του Τσάρου Ιβάν Αλέξανδρου (14ος αιώνας).

Εξ άλλου, η χώρα-μας κρίνει ότι από την τοπική συνεργασία δεν πρέπει να αποκλείονται ούτε οι χώρες που βρίσκονται έξω από την περιφέρειά-μας, αρκεί να υπάρχει σοβαρό και δικαιολογημένο ενδιαφέρον, πράγμα που είναι απολύτως σύμφωνο με το πνεύμα του Χάρτη του ΟΗΕ και την Τελική Πράξη του Ελσίνκι.

Όσο για τις διμερείς σχέσεις, προσπαθούμε να τις ενισχύσουμε στη βάση των αρχών που διέπουν την εξωτερική πολιτική-μας στο σύνολό-της.

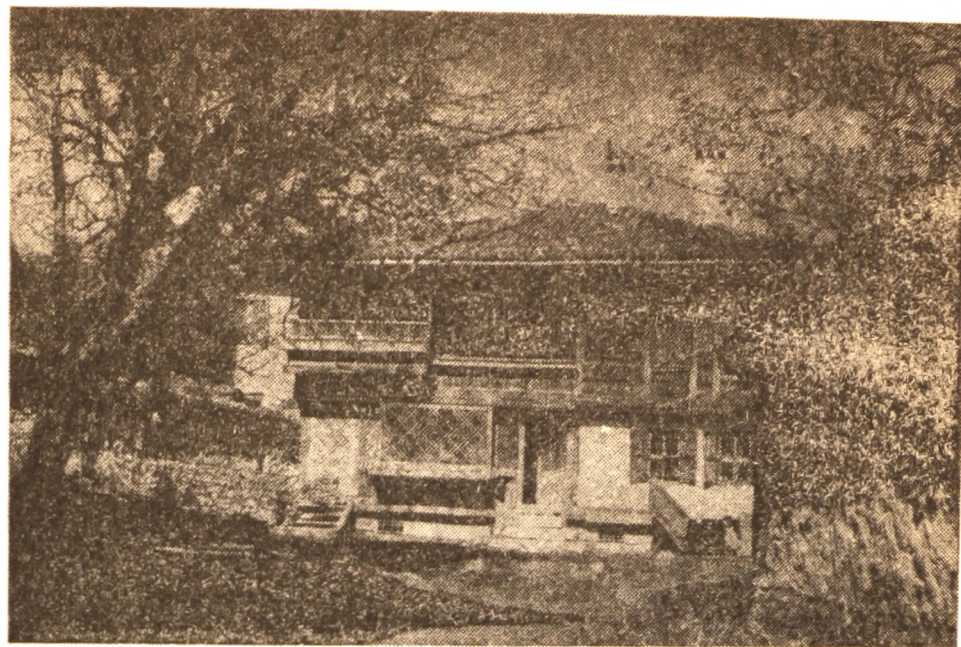
Τίποτε δεν επισκιάζει τις σχέσεις-μας με τη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Ρουμανίας — είναι στενές, φιλικές, η συνεργασία-μας είναι ακμαία και δυναμική όχι μόνο σε διμερές επίπεδο, αλλά και στα πλαίσια επίσης της κοινής συμμετοχής-μας στο Συμβούλιο της Οικονομικής Αλληλοβοήθειας και στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Πρέπει να πούμε ότι οι τακτικές συνομιλίες των ηγετών των δύο χωρών συμβάλουν σημαντικά στον κοινό σκοπό. Σύμφωνα με τις προβλέψεις, οι εμπορικές ανταλλαγές με τη Ρουμανία θα πρέπει να διπλασιαστούν μετά από πέντε χρόνια. Σημαντικά προγράμματα έχουν μπει σ' ένα δρόμο, όπως οι βαριές βιομηχανίες στο Roussé και το Ciurgiu, το επιβλητικό υδροηλεκτρικό συγκρότημα Nikopol - Turgu - Magurele στο Δούναβη, η συνεργασία στην παραγωγή προχωρεί σε πολλούς τομείς. Πέρα από το άμεσο οικονομικό αποτέλεσμα, αυτές οι πρωτοβουλίες δίνουν ένα καλό παράδειγμα για το πόσο μπορεί κανείς να επωφεληθεί από τις πλατιές δυνατότητες και προοπτικές της καλής γειτνίασης στα Βαλκάνια.

Βέβαια, οι θέσεις-μας απέναντι σε ορισμένα διεθνή θέματα δεν συμπίπτουν με αυτές της ρουμανικής κυβέρνησης, διαφωνούμε επίσης, στην ανάλυση ορισμένων γεγονότων, αλλά αυτό το βρίσκουμε φυσικό — τίποτε δεν είναι τέλει όπως λένε — υπάρχει τόπος για τα πάντα στη ζωή και δεν είναι εύκολο, ακόμα και για χώρες με κοινή ιδεολογία και ίδιο πολίτευμα, να έχουν πάντα ταύτιση γνώμων. Εξάλλου, η συνεχής πρόοδος της συνεργασίας-μας δείχνει ότι αυτές οι αποκλίσεις των απόψεων δεν αλλοιώνουν τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών.

Αναπτύσσονται επίσης οι σχέσεις-μας με τη Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Οι πρόοδοι στη διεύρυνση των οικονομικών ανταλλαγών είναι αισθητές, οι πολιτικές-μας επαφές ενεργοποιήθηκαν, έγιναν βήματα συνεργασίας και σε άλλους τομείς. Υπάρχουν κατά τη γνώμη-μας, δυνατότητες να εντείνουμε ακόμη περισσότερο τις βουλγαρο-γιουγκοσλαβικές σχέσεις και να τις επεκτείνουμε σε άλλους τομείς, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις αντικειμενικές δυνατότητες και τις πραγματικές ανάγκες των δύο χωρών. Το γεγονός ότι υπάρχουν μεταξύ-μας εστίες διένεξης δεν πρέπει να αποτελέσει τροχοπέδη στη διεργασία της βελτίωσης. Η Βουλγαρία έχει συμφέρον να είναι η Γιουγκοσλαβία ενωμένη και σταθερή — το αντίθετο θα είχε αρνητικό αντίκτυπο και όχι μόνο στα Βαλκάνια.

Οι ελληνοβουλγαρικές σχέσεις είναι ίσως ένα από τα φαινόμενα τα πιο σημαντικά στην ιστορία των Βαλκανίων μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο ρεαλισμός των ιθυνόντων των δύο χωρών οδήγησε σε μια αποφασιστική — ιστορική όπως τη χαρακτήρησαν — καμπή: ήταν η εγκαθίδρυση, εδώ και 17 χρόνια, των σχέσεων καλής γειτνίασης και εμπιστοσύνης, που μπορούν να χρησιμεύσουν, σύμφωνα με την έκφραση του Todor Zivkov, σαν «πρότυπο σχέσεων καλής γειτνίασης και αμοιβαίας ωφέλιμης συνεργασίας μεταξύ χωρών με διαφορετικά κοινωνικά καθεστώτα».

Οι σχέσεις-μας με την Τουρκία γνώρισαν επίσης μία θετική εξέλιξη κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Ανεξάρτητα από τα εσωτερικά πολιτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτός ο νότιος γείτονας της χώρας-μας, σεβόμαστε όλες τις συμφωνίες που συνομολογήθηκαν μεταξύ των δύο κρατών και τις

Το αρχοντικό Κιζέλκωφ στην Κοπρίφστιτσα. Η Κοπρίφστιτσα, όνομα στο κεφαλοχώρι, στάθηκε η κοιτίδα της βουλγαρικής παλιγγενεσίας και σήμερα είναι ένας άριστα διατηρημένος οικισμός. Σ' ένα πέτρινο γεφύρι έπεσαν οι πρώτες τουφεκίες στο σηκωμό του Απρίλη του 1876 ενάντια στους Τούρκους κατακτητές.

υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτές. Η επιθυμία-μας είναι να αναπτύξουμε και να συσφίξουμε τις σχέσεις-μας, πράγμα που ανταποκρίνεται, εξίσου στα συμφέροντα των δύο χωρών, όσο και στα συμφέροντα όλης της περιοχής των Βαλκανίων.

Ο απολογισμός των σχέσεων-μας με την Αλβανία είναι μέτριος. Οι εμπορικές συναλλαγές εξελίσσονται μέσα σε ορισμένα όρια, ενώ υπάρχουν επίσης επαφές και σε άλλους τομείς. Ανεξάρτητα από τις ιδεολογικές διαφορές, επιθυμούμε να δούμε να προοδεύουν οι βουλγαρο-αλβανικές σχέσεις εκτιμώντας ότι δεν υπάρχουν αντικειμενικοί λόγοι που να εμποδίσουν την ομαλοποίηση και τη διεύρυνσή-τους.

Η 1.300η επέτειος, από την ίδρυση του κράτους-του, που τιμά ο βουλγαρικός λαός αυτό το χρόνο, είναι μια μεγάλη εθνική γιορτή. Η ματιά που ρίχνει, με αυτή την ευκαιρία, στο δρόμο που διέτρεξε αυτούς τους 13 αιώνες, στρέφεται τελικά περισσότερο προς το παρόν και το μέλλον. Αν εξετάζει το παρελθόν, είναι πάνω απ' όλα για να δείξει στις σημερινές βουλγαρικές γενιές το εποικοδομητικό έργο των προγόνων-τους, για να τιμηθεί το θάρρος των παιδιών της Βουλγαρίας, στο οποίο οφείλει την επιβίωσή-της γιατί αψηφώντας το χρόνο και τις δοκιμασίες, προφύλαξε και ανέπτυξε τις εθνικές αρετές που βοηθούν σήμερα στην οικοδόμηση μιας νέας κοινωνίας.

Ο κύκλος παρελθόν - παρόν - μέλλον καταλαμβάνει μια πρώτης τάξης θέση στο πρόγραμμα που αφιερώνουμε στην 1.300η επέτειο της Βουλγαρίας. Ανιχνεύοντας τις ρίζες του ιστορικού και πολιτισμικού παρελθόντος-μας, ανοίγουμε ένα σταθερό δρόμο, που συνεισφέρει στην ισχυροποίηση των ειρηνικών-μας σχέσεων με όλους τους λαούς που έχουν καλή θέληση.

Αν, όπως όλοι οι λαοί, είμαστε περήφανοι που μπορούμε να επισημάνουμε την ιστορική συμβολή του βουλγαρικού λαού στην ανάπτυξη των ανθρωπίνων αξιών, η ορθοφροσύνη και η ειλικρίνεια μας επιβάλλουν να αναγνωρίσουμε αυτή την άλλη πολύπλευρη προσφορά, που οι άλλοι έβαλαν στη διάθεσή-μας, στο όνομα μιας ανταλλαγής προορισμένης να προσεγγίσει τα έθνη και τα άτομα. Εδώ βρίσκεται μια από τις πιο σημαντικές πλευρές αυτού του Ιωβηλαίου του βουλγαρικού έθνους — να βρει πραγματικές αναλογίες που θα δώσουν στον πολιτισμό-του τη δυνατότητα να αναπτυχθεί στα πλαίσια των παγκόσμιων ανταλλαγών.

Αυτά είναι τα συναισθήματα που εμπνυχώνουν τους Βούλγαρους αυτές τις μέρες, αυτούς τους μήνες, αυτές τις περιόδους εθνικής και διεθνούς ωριμότητας. Αυτές είναι οι πνευματικές αποσκευές που θα θέλαμε να κρατάμε μπαίνοντας γαλήνια στον 14ο αιώνα της ύπαρξής-μας σαν Βούλγαροι και σαν πολίτες του κόσμου.

ΦΕΝΤΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ

ΤΟ ΚΟΙΝΟ

Δράμα σε έξι σκηνές

ΚΩΜΩΔΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ

Μονόπρακτο

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΚΟΣΜΑΣ ΞΕΝΑΚΗΣ

«Τολμηρότατο και με μιά έντελως νέα τεχνική. Είναι το καλύτερο που έχω γράψει για το θέατρο. (...) Δεν αντίληφθηκαν τίποτα ή τρόμαξαν — το καταλαβαίνω. Το έργο είναι πολύ δύσκολο και για την ώρα δεν μπορεί να παιχτεί. Έχουν δίκιο. Άλλα σε δέκα ή είκοσι χρόνια θα γίνει τρομερή επιτυχία. Θα το δείς».

Αυτά είναι τα λόγια του Λόρκα, μετά την πρώτη ανάγνωση του έργου ΤΟ ΚΟΙΝΟ σε φίλους του, το φθινόπωρο του 1931. Από τότε το έργο ξαναδουλεύτηκε αλλά δεν εκδόθηκε ποτέ ολόκληρο. Μια μορφή του χειρογράφου παραδόθηκε στον R. M. Nadal που για χρόνια πολλά έψαχνε άλλες εκδοχές του έργου και την χαμένη 5η σκηνή του χειρογράφου. Εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1978 στην Ισπανία μαζί με το μονόπρακτο ΚΩΜΩΔΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ, που

αρχικά νόμισαν ότι πρόκειται για την περίφημη χαμένη 5η σκηνή.

Το ΚΟΙΝΟ, δράμα υπερρεαλιστικό, δίνει μια άλλη εικόνα για το έργο του Λόρκα. Τολμηρή αναζήτηση ενός ονειρικού θεάτρου με ποιητικές εκλάμψεις, όπου μέσα από τεχνικές και μοτίβα που πολύ αργότερα θα χρησιμοποιηθούν από την πρωτοπορία του θεάτρου (Pirandello, Cocteau, Genet, Beckett κ.ά.), μιλάει για τον όμοφυλόφιλο έρωτα, το θάνατο, την αδυναμία και το τυχαίο στον έρωτα, προβληματίζεται πάνω στη φύση του θεάτρου, στις σχέσεις συγγραφέα - έργου - θεατή.

Η ΚΩΜΩΔΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ, απόηχος των ταραγμένων χρόνων 1935-36, κινείται σ' ένα κλίμα ανησυχητικό κι απειλητικό, κι έχει σαν θέμα της την τέχνη, το θέατρο και την επανάσταση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Πλατεία Σταδίου 5, Αθήνα 501 - τηλ. 728.263
Διάθεση στην Αθήνα: Σόλωνος 114 - τηλ. 36.30.214

ΤΕΚΜΗΡΙΟ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΥΣ (ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ)

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ
ΚΡΙΣΤΙΝΕ ΝΕΣΤΛΙΝΓΚΕΡ

ΠΡΟΣΟΧΗ Ο ΒΡΑΝΕΚ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΤΕΛΕΙΩΣ ΑΚΙΝΔΥΝΟΣ

αλλά αυτό δεν πρέπει να μας ξεγελάσει. Γιατί ο Βράνεκ έκανε την τρομερή ανακάλυψη του ΑΡΜ, της μηχανής που κάνει τα παιδιά φρόνιμα, υπάκουα και μελετηρά. Μπρος στο φοβερό κίνδυνο (κι αφού κανείς δεν τους ακούει) η Λέλε και η παρέα της αποφασίζουν να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο μόνοι τους και θ' αγωνιστούν να μη φτάσει ποτε η εφεύρεση στα χέρια του υπουργού Παιδείας...

Ένα βιβλίο με πολύ χιούμορ και φαντασία από την Αυστρία, εικονογραφημένο με πολύ κέφι.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΕΚΜΗΡΙΟ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 17 - ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 6448510

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

- Με 83 εικόνες
- Μετάφραση: Δημήτρης Ψυχογιός
- Επιμέλεια: Μαριλίζα Μητσού - Παππά

Κεντρική διάθεση:

Αθήνα: Εκδόσεις «Υποδομή», 3ης Σεπτεμβρίου 22, τηλ. 52.34.790

Θεσ/νίκη: Μ. Κοτζιά & Σια Ο.Ε., Τσιμισκή 78, τηλ. 279-720

Οι εισαγωγικές εξετάσεις

Οπωσδήποτε δεν πρέπει να είναι ευτυχισμένο το Υπ. Παιδείας για το «πάγωμα» που προκάλεσε η εξαγγελία των περιπόθητων νέων μέτρων για τις εξετάσεις που θα «καταργούσαν» τους φραγμούς προς τις Ανώτατες Σχολές. Όπως ήταν φυσικό και αναμενόμενο, οι εξετάσεις δεν καταργήθηκαν. Άλλαξαν και πάλι το όνομά-τους από «Πανελλήνιες» σε «σύστημα αξιολόγησης και επιλογής» κοινώς, «εισαγωγικές εξετάσεις».

Φυσικά καμία, ουσιαστικά, ευθύνη δεν υπάρχει της σημερινής ηγεσίας του Υπ. Παιδείας για τις διαψεύσεις ελπίδων και τις αναγκαστικές μετονομασίες των ιδίων πραγμάτων. Η ευθύνη έγκειται στην προεκλογική τακτική του ΠΑΣΟΚ, που δημιούργησε ένα κλίμα ασάφειας, με βασικό γνώρισμα τη βεβαιότητα ότι κάθε απόφοιτος Λυκείου, κατά κάποιο τρόπο, ήταν δυνάμει και φοιτητής Ανώτατης Σχολής.

Τα πράγματα όμως ήταν — και είναι — διαφορετικά. Και τίποτε δεν είναι ενοχλητικότερο από το να τα συγκαλύπτουμε με λόγια, ενώ όλοι έχουν συγκεκριμένη πείρα της πραγματικότητας.

Αυτό που διακήρυξε το Υπουργείο είναι στην πραγματικότητα επιστροφή στο παλιό σύστημα επιλογής, που ίσχυε πριν τις Πανελλήνιες. Το παλιό σύστημα είχε ορισμένα πλεονεκτήματα, όπως την αποφυγή του ψυχοφθόρου «τρεναρίσματος» των εξετάσεων στη Β' και Γ' Λυκείου, τη δυνατότητα πιο συγκεκριμένης επιλογής σχολής κτλ.

Δεν παύει όμως να αποτελεί σύστημα εξετάσεων, δηλαδή επιλογής και αποκλεισμού. Και αυτό πρέπει να λέγεται με το όνομά-του. Όσο για άλλες πλευρές, όπως τη δημιουργία «εθνικού φροντιστηρίου» θα θέλαμε να θυμίσουμε στους επιτελείς του Υπ. Παιδείας, πως, όπως έλεγε ο Έγκελς, «ο ράφτης του συντάγματος» δεν είναι βέβαια σοσιαλιστικός θεσμός.

«Μουσικές Ταξιαρχίες»

* «Μουσικές Ταξιαρχίες» λέγεται το ρόκ-γκρουπ που «αμάρτησε» και κάθεται για δεύτερη φορά «στο σκαμνί» την Τρίτη 12 Ιανουαρίου στη Λάρισα — και «αμάρτησε» βαριά, αφού η καλή-μας η κυρα-Δικαιοσύνη το «φιλοδώρησε» συνολικά με 54 μήνες φυλάκισης τον περασμένο Απρίλιο.

Κι όσο για το «έγκλημα» — δεν πρόκειται ούτε περί απαγωγών (αλήθεια, μεγάλο κελεπούρι ο Ντόζιερ, ε!;) ούτε περί εκτελέσεων, «δολοφονιών» και των άλλων συναφών δραστηριοτήτων των ιταλών «Ερυθρών» ομωνύμων του γκρουπ — για τα τραγούδια μιας συναυλίας πρόκειται που λένε ορισμένα πράγματα — σαν άποψη και κριτική — με τ' όνομά-τους χωρίς φιοριτούρες και κορδελλάκια.

Συνασπίστηκαν λοιπόν οι θιγόμενοι *Κράτος-Θεία-Υπουργεία και Σχολεία* (μεταφορικά το εννούμε) και — με εκπρόσωπο, μεταξύ άλλων και εκφραστή τον Πρόεδρο πολυτέκνων, συνταξιούχο της ΑΤΕ και πρώην, σύμφωνα με τις πληροφορίες-μας, κομματάρχη της «με το όπλο παρά πόδα» ευρισκομένης «Εθνικής Παράταξης» κ. Ευάγγελο Παπαευαγγέλου — ζήτησαν την κεφαλή των «υβριστών» επί πινακι...

— «Κι εγώ σ' αγαπώ μωρό-μου, γαμώ τον Χριστό-μου!...»

Να το τεκμήριο της «εξύβρισης των Θείων»! Κι ας το πούμε κι αυτό: τέτοια εκδήλωση τρυφερότητας θα την ζήλευαν και θα την ήθελαν πολλοί-πολλές-πολύ!

Και κάτι ακόμη: ποιός νεοέλληνας δεν έχει διατυπώσει — στον ιδιωτικό αλλά και στο δημόσιό-του βίο — το δεύτερο στιχάκι;

Υποκρισίας της επαρχιακής αστικής ηθικής το ανάγνωσμα — overdrive!

● Το περιοδικό «μαμούθ» κυκλοφόρησε ένα τεύχος γεμάτο χιούμορ, παράδοξα και φαντασία. Περιοδικό comic για μεγάλους! Το τελευταίο επεισόδιο του «Κορσάρ», η «μπλε περίοδος», το «πρόσωπα

του διαβόλου» και πολλή
σάτιρα που το κάνουν ένα
πραγματικά γιορταστικό...
μαμούθ!

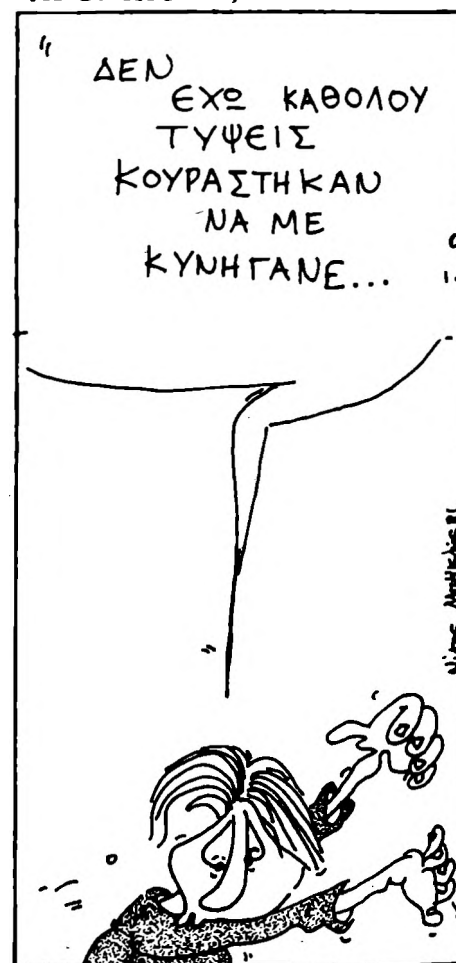
Ύστερα από ένα αιώνα ιστορίας, τα COMICS στη σύγχρονη μορφή-τους,

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Στις 10 Γενάρη αρχίζει η Β' περίοδος του Ελεύθερου Πανεπιστημίου του Φιλοπρόοδου Όμιλου Υμηττού με μια σειρά εκδηλώσεων για τη γυναίκα και το γυναικείο ζήτημα. Το πρόγραμμα, θα διαρκέσει από τις 10 ως τις 21 Φλεβάρη, περιλαμβάνει ομιλίες για το γυναικείο κίνημα, τη θέση της γυναίκας στον Αστικό Κώδικα, το ρόλο της γυναίκας, τη συμμετοχή-της στην πολιτική, τη γυναικεία σεξουαλικότητα, τη βία, το βιασμό κτλ. Ακόμα θα προβληθεί η ταινία «ταξική συνείδηση» της Ουγγαρέζας Μάρθα Μετζάρος, καθώς επίσης και θα οργανωθεί συζήτηση με θέμα το γυναικείο κίνημα με συμμετοχή όλων των τάσεων του γυναικείου κινήματος. Θα προβληθεί επίσης και η ταινία «Μια γυναίκα εξομολογείται».

Η είσοδος είναι ελεύθερη και μετά τις διαλέξεις-εισηγήσεις, που αρχίζουν στις 8.30 μ.μ., θα ακολουθεί συζήτηση. Για περισσότερες πληροφορίες τα τηλέφωνα του Φ.Ο.Υ. είναι τα 7660.181 και 7662.787, Θράκης-Σμύρνης και Αμισσού, Υμηττός.

● Κυκλοφόρησε το χρονικό με κάποια καθυστέρηση λόγω της προεκλογικής περιόδου. Ο φετινός τόμος κρατά την ανανεωμένη διάρθρωση της ύλης-του με τον τίτλο «ΧΡΟΝΙΚΟ '81, ΓΡΑΜΜΑΤΑ

αναγνωρίζονται σ' ολόκληρο τον κόσμο σαν μια από τις πολλές μορφές της τέχνης. Από αυτή την άποψη το «μαμούθ» προσπαθεί να δώσει την πραγματική μορφή του comic στο ελληνικό κοινό.

ΧΡΟΝΙΚΟ '81
γράμματα - τέχνες '82

— *TEXNES '82*», όπου το δεύτερο αυτό σκέλος αποτελεί, με τα κείμενα που περιέχει, ένα αυτόνομο ζωντανό περιοδικό.

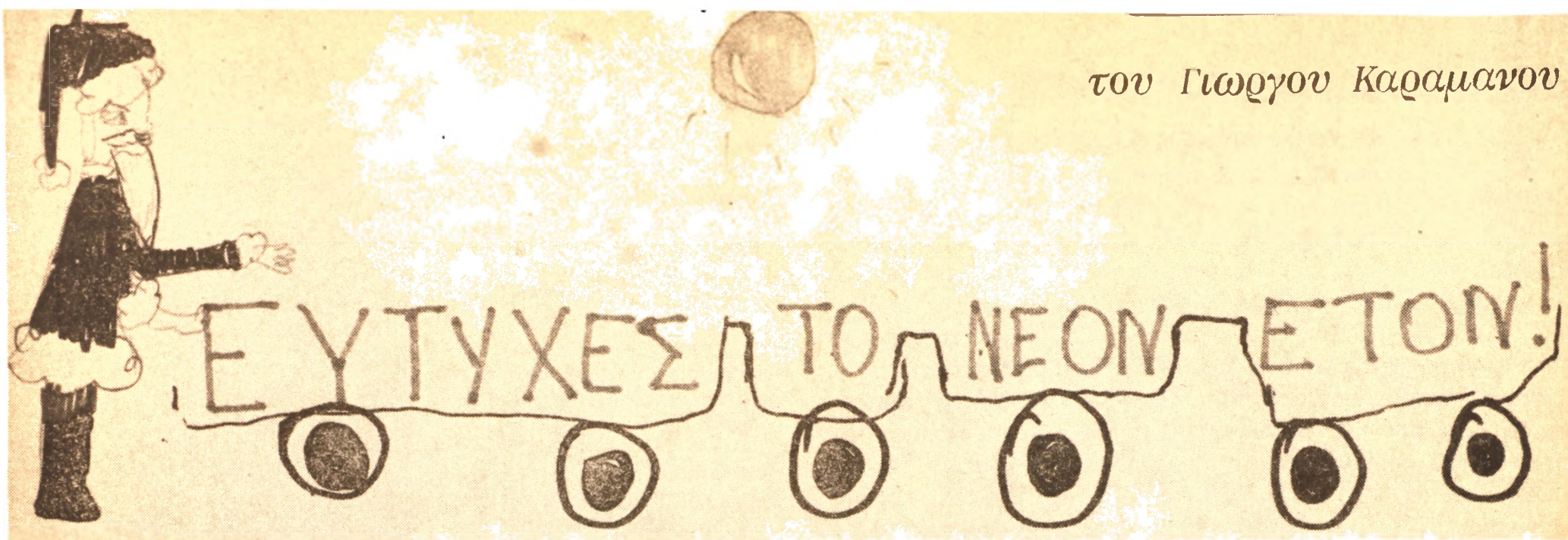
Σκοπός της έκδοσης, όπως τονίζεται και στο σύντομο εισαγωγικό του τόμου είναι «η πανοραμική κάλυψη της πολιτιστικής-μας ζωής και των προβλημάτων-της, τα οποία εξετάζονται με τη μεγαλύτερη δυνατή ειλικρίνεια κι αντικειμενικότητα». Για τη μελλοντική πορεία του χρονικού επισημαίνεται ότι η προσπάθεια αυτή θα συνεχιστεί «μένοντας πιστοί σ' αυτή την αδέσμευτη και ανεξάρτητη πορεία, πολύ περισσότερο τώρα, μετά την πολιτική αλλαγή».

● Η αυτόνομη ομάδα
ανύπαντρες μητέρες έχει ζωή 3
μηνών και συγκεντρώνει ήδη 30
γυναίκες, που αντιμετωπίζουν
τα κοινά-τους προβλήματα.
Όπως λένε οι ίδιες «ο τίτλος
της "ανύπαντρης μητέρας" και
του "εξώγαμου" παιδιού-της,
είναι το κοινό σημείο-τους, που
γίνεται ευχάριστα αποδεκτό από
το ευρύ κοινό μια και, λίγο-
πολύ, υπάρχει κάποιο "μελό"
στοιχείο».

Όμως, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι πολύ περισσότερα και η προσπάθειά τους ήδη στρέφεται προς νομικές και κοινωνικές διεκδικήσεις.

Παράλληλα, τις διακρίνει ένας ευρύτερος προβληματισμός που σχετίζεται με το θέμα της ελεύθερης επιλογής της μητρότητας, αλλά και της νομιμοποίησης της δωρεάν έκτρωσης σαν εναλλακτική επιλογή.

Η ομάδα λειτουργεί σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο και παρέχεται ήδη νομική και ιατρική κάλυψη σε όσες γυναίκες χρειάζονται. Και καλεί όσες γυναίκες έχουν ανάλογο πρόβλημα να επικοινωνήσουν μαζί-τους όποια στιγμή το θελήσουν στο τηλέφωνο 3624-708.

του Γιώργου Καραμανου

Καθώς πήγα να βγώ με ρώτησε ο πατέρας.

— Πας για το σπίτι της μπαμπ' Τασίνας;

— Ναι.

— Ξέρεις τι θα τους πεις;

— Ξέρω...

— Έ, για πέστο και σ' εμάς ντε να τ' ακούσουμε!

Κουρντισμένος από το πρωί είχα τα λόγια στα χείλη-μου και χωρίς να κομπιάσω καθόλου τά' φησα να πέσουμε με τη σειρά.

— Καλημέρα-σας! Χρόνια πολλά! Με υγείες κι ευτυχίες να περάσουμε το νέο έτον!

— Μπράβο παιδί-μου! το φχαριστήθηκε, από καρδιάς, ο πατέρας και ζαρώθηκε όλο το πρόσωπό-του, καθώς σφίχτηκε ξαφνικά να πνίξει το γέλιο-του.

Δίπλα-του ήτανε και η μάνα. Με άλλη κρίση στο κεφάλι-της δεν ξεπερνούσε τη δική-μου και, φυσικά, δεν κατάλαβε την κοτσάνα που είχα βροντήξει! Αυτή μ' εκτίμησε σαν σοφό κι αισθάνθηκε όλη την ανάγκη-της να μου το δηλώσει με τον πιο περήφανο τρόπο.

— Αμ, τέτοιο ποδαρικό που θα τους κάνεις εσύ, παιδί-μου, θα τους αφήσεις όλους μ' ανοιχτό το στόμα!

Κι όπως καμάρωνε, σοβαρή σοβαρή, τό' κλεισε απότομα το δικό-της έτσι που την έκοψε άγρια ο πατέρας για να μην της φύγουνε κι άλλα χειρότερα.

ο πρόβλημα της ελληνικής γλώσσας πάντα ήτανε μπερδεμένο στο χωριό-μου αλλά, τούτες τις μέρες των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, έδειχνε να παίρνει μια έξαρση υποτροπής. Όξω από τ' αρβανίτικα και τους τοπικούς ιδιωματισμούς μας κόλλαγε και η ξαφνική φώρα να παραστήσουμε τους σοβαρούς. Ανήμερα την Πρωτοχρονιά μας έπεφτε και σαν πρεμιέρα. Από τη μια το επίσημο ντύσιμο, από την άλλη η επίσκεψη των ξενητεμένων-μας (μαζί με τους ξένους που είχανε στη συντροφιά-τους) δεν πάγαινε πλέον να συμπεριφερθείς με τα κοινά καθημερινά μέτρα και τα χρούσματα της αλλαγής-μας ήσανε ομαδικά.

Σαν πρώτο και σοβαρότερο μέλημα το φρεναριστό βάδισμα. Ενώ τον άλλο καιρό δρασκελούσαμε με αέρα και άνεση, ξαφνικά μας έπιανε όλους σπονδυλοαρθρίτιδα και περπατούσαμε σαν καρφοπιασμένα μουλάρια. Με τον ανάλογο υπολογισμό και στα λόγια-μας. Μετρημένα και ζυγιασμένα μεταξύ-μας. Όχι τραβηγμένα πειράγματα και άστοχα χαζόγελα. Διαφορετικό τώρα το σκηνικό μας περιόριζε σ' έναν τυπικό διάλογο που άλλοτε αφορούσε τα μετεωρολογικά φαινόμενα, άλλοτε την απόδοση των φαλτάδων-μας, και άλλοτε — το πιο συνηθισμένο — την ελεεινότητα του κεντρικού δρόμου.

Ο δρόμος αυτός ποτέ δεν ήτανε καλύτερος αλλά τις μέρες αυτές γινότανε «τρισάθλιος» και «απερίγραφτος». Αναδιπλώνανε οι άντρες τα παντελόνια-τους κι όπως πηδούσανε τις επικίνδυνες ζώνες απλώνανε μετά το χέρι-τους να περάσουνε και οι γυναίκες.

— Καλέ τι λάσπες και τούτες! γαλιάντριζαν εκείνες με σκέρτσος και μειώνανε αισθητά τη διαφορά-μας με τους ξένους.

Τελικά, όσες προσπάθειες κι αν κάναμε ο ανταγωνισμός ήτανε άνισος. Εμείς μπορεί να κερδίζαμε στα σημεία αλλά οι πρωτευουσιάνοι είχανε περισσότερο τουπέ και πιο εύκολη την πρωτοβουλία.

Αυτό τό' βλεπες ολοκάθαρα σ' όλες τις περιπτώσεις. Ξεχωριστή η θέση-τους στην εκκλησία, ιδιαίτερη κουβέντα με τον παπά, κι άσε το ντύσιμο και η επιδερμίδα-τους που ήσαν φανταχτερότερα. Με το τέλος της λειτουργίας τραβούσανε και κάτι ξεγυρισμένες χαιρετούρες που μας αφήνανε εμβρόντητους.

— Με υγεία και ευτυχία το νέο έτος...

Πώς να προκόψεις εσύ τώρα με το ξερό «καλό χρόνο» ή τα σκέτα «χρόνια πολλά;» Ασύληπτη η διαφορά μεταξύ-τους χάσαμε ολότελα τη μιλιά-μας. Μερικοί μόνο πιο τολμηροί, δεν το βάλανε κάτου κι επιχειρήσαν την απόπειρα της αντιγραφής. Λίγο ο ένας, περισσότερο ο άλλος, νόμισαν στο τέλος πως τα κατάφεραν και την άλλη χρονιά λέγαμε.

— Με τις υγείες-μας και τις ευτυχίες-μας να περάσουμε το νέο έτον!

άπως έτσι είχα πάρει κι εγώ το μπόλιασμα. Μεγαλομανής από κείνα τα χρόνια, τά' χα καταφέρει να πετύχω και το δικό-μου αντίγραφο όπου θαρρώντας πως προωθούσε, μερικά βήματα, τον πολιτισμό του χωριού-μας το κράτησα να εντυπωσιάσω πρώτα τη θειά-μου την Τασίνα.

Κι αυτό γιατί η μπαμπ' Τασίνα, όπως τη φωνάζαμε, δεν ήταν απλά η αδερφή του πατέρα. Ξέχωρος άνθρωπος, ανάμεσα στους άλλους συγγενείς, ήταν η μόνη που πάθαινε στην παραμικρή ατυχία-μας και μας συμπονούσε. Κι εκεί που ήταν να βάνει το πόδι-της τό' βάζε μ' όλο το σθένος-της. Ανοιχτό το ενδιαφέρον-της το διαλαλούσε με παρρησία κι ήτανε ικανή να φτάσει μέχρι τη σύγκρουση, με τους άλλους του σπιτιού-της, προκειμένου να τους σκουντίσει τη συνείδηση και να μπουνε στα γεγονότα-μας. Κι απέσαν ήτανε ν' ασχοληθεί μ' εμάς τα μικρά, εκεί πια ήτανε χάρμα! Πλημμυριζότανε στην κάθε χαρά-μας και την κανάκευε μ' όλους τους τρόπους-της για να της δώσει μεγαλύτερη έμφαση και διάρκεια. Μαστόρισσα και στην κάθε-της έκφραση κέρδιζε εύκολα τον πρωταγωνιστικό ρόλο και τότε το γλένταγε μ' όλη-της την μεγαλοπρέπεια. Γιατι μαζί μ' αυτά έπαιζε και πολύ θέατρο. Ειδικά, όταν ήθελε να δείξει τη στενοχώρια-της ή να μας λοβώσει τη φούρια

Καλὲ τί λάσπες εἶναι τούτες!

για κάποια απρέπεια, τράβαγε ακόμη και τα μαλλιά-της. Κι άμα καμιά φορά την έπιανες να κρυφογελάει σε κοιτάζε σαστισμένη σαν να μην ήξερε και η ίδια γιατί το κάνει...

Κι όμως, παρ' όλα αυτά, την είχα την ταραχή-μου αυτή την η-μέρα. Περισσότερο μ' έτρωγε η αγωνία ώσπου ν' ανοίξω την πόρ-τα. Να τη χτυπήσω τρεις φορές και μόλις θά 'κουγα το «εμπρός» θα στηνόμουνα στο κατώφλι προτού με προλάβαιναν οι άλλοι με τα δικά-τους. Γιατι έτσι και μου 'φευγε άστοχος χρόνος, με χαζέ-ματα της στιγμής, θα χαλούσε όλη η σειρά της παράστασης και η αξία της ευχής-μου θα περνούσε σε δεύτερη μοίρα. Όλα έπρεπε να κρατήσουν την προεπούμενη συνοχή-τους, χωρίς όμως και παπαγα-λιστικές γρηγοράδες που θα είχαν τον κίνδυνο να με παρασύρουνε στο κωμικό...

Μα για την τύχη-μου η πόρτα ήτανε ανοιχτή. Είχε βγει η Πα-ναγιώτα, η ξαδέρφη-μου, να φέρει μίαν αγκαλιά ξύλα και καθώς έ-φτασα πίσω-της πρόλαβα να περάσω χωρίς να με καταλάβουν. Ί-σαμε να πάρει γύρισμα, για να την κλείσει, με είχανε χιόλας μπροστά-τους και τους τά 'λεγα με την πιο δυνατή φωνή-μου.

— Με τις υγείες και με τις ευτυχίες το νέον έτον!!!

Είχα φάει το «καλημέρα-σας» και το «χρόνια πολλά-σας» αλλά κι έτσι που τό 'πα τους εντυπωσίασα. Το καινούριο στοιχείο, που έπρεπε να ειπωθεί, τους το είχα φουρνίσει κι αυτό ήτανε που με-τρούσε περισσότερο κείνη τη στιγμή.

Και οι τέσσερις είχανε απομείνει ξαφνιασμένοι. Ο Δήμος, η Πανα-

γιώτα, ο μπαρμπα Γιώργης και η μπαμπ' Τασίνα. Γονικά, δηλα-δή, και παιδιά, όλοι-τους με κοιτάζαν γουρλωμένοι και με περιερ-γάζονταν σαν φαινόμενο.

— Βρε μπράβο ευχή! βρήκε πρώτος τη μιλιά-του ο μπάρμπα Γιώργης. Έχω δει κι έχω ακούσει πολλά στην Αμερική, αλλά τέτοιο σχέδιο σαν το δικό-σου, πρώτη φορά τ' ακούω!

Δεν ξέρω αν τό 'λεγε με την καρδιά-του ή αν στο βάθος το γλε-ντούσε. Εκείνο που έβλεπα καθαρά, ο Δήμος με την Παναγιώτα χαμογελούσαν — κάπως περιεργα — και μόνο η μπαμπ' Τασίνα βιάστηκε να μου δώσει τα «καλούδια»-της. Σε πρόχειρη θέση το πανεράκι το γέμισε με καρύδια, σύκα, και σταφύδες. Άμα τά 'βανε και στα χέρια-μου πάσχισε να επαναλάβει και την ευχή-μου. Μα την είχε καταλάβει τόσο διαφορετικά που μαζί με τις «ευτυ-χίες» πρόσθεσε και τις «Μαρίες», πίσω-τους έβανε και τις «Γιωρ-γίες» και ό,τι άλλα ονόματα της ερχόσανε εκείνη την ώρα ταιρια-χτά.

— Μα τι λες τώρα κι εσύ! την αποπήρε ο μπαρμπα Γιώργης. Το «νέον έτον» πού τά 'φησες;

— Ποιό «νέον έτον», τά 'χασε για καλά η θειά-μον. Σήμερις έ-χουμε Πρωτοχρονιά.

— Σάμπως και τ' άλλο δεν είναι το ίδιο;

— Μα ποιό άλλο! όλο και πελάγωνε η μπαμπ' Τασίνα.

— Εκείνο που μας είπε ο ανηψιός στην πόρτα. Τι διάολο, αυτός το κοπάνισε σαν βροντή κι εσύ δεν τά 'κουνες;

— Και τι ξέρω γω η κακομοίρα που είμαι αγράμματη... Το παι-δι τα ξέρει από τους Αθηναίους που φέρνει ο πατέρας-τον στο σπίτι-τους.

— Ε, γι' αυτό πέσε μονάχα «Καλό Χρόνο» κι αυτό τα λέει όλα.

Και στο σημείο αυτό ξανακοίταξα ύποπτα τον Μπαρμπα Γιώρ-γη να τον καταλάβω καλύτερα. Μάλωνε στ' αλήθεια τη θειά-μου ή μην ήθελε να μειώσει εμένα επειδή δούλεψε, μερικά χρόνια, λα-τζέρης στην Αμερική.

Υ.Γ. Έχουνε περάσει κοντά σαρανταπέντε χρόνια από τότε και κάθε φορά πού 'ρχονται τούτες οι γιορτές αναθυμάμαι τα λόγια του μπάρμπα-μου σα νά 'ναι χτες. Γιατι, αλήθεια, όσο κι αν πήρα-με διαφορά σε πολλά πράγματα στο θέμα της γλώσσας δεν βλέπω νά 'χούμε και πολύ αλλάξει. Πολλά συζητιούνται το τελευταίο καιρό και ειδικά με τη νέα κυβέρνηση. Λέτε να φέρει γούρι το νέον έτον 1982;

Τα σχέδια έγιναν από την δεκάχρονη Βασούλα — κόρη του συγγραφέα.

ΚΕΡΑΜΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Δημητρίου Γδύναρη 30 Θεσσαλονίκη

ΣΤΑΧΥ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

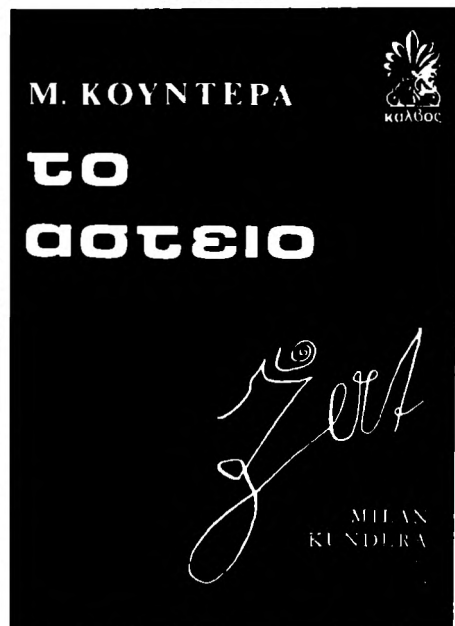
ΠΥΡΑΚΑΝΘΟΣ PUB

● Βαρελίσια μπύρα ● κοκτέιλς ● κρύο πιάτο ● απαλή μουσική
● φιλικό περιβάλλον

● Κασταλίας 35 και Καυκάσου - Κυψέλη. Τηλ. 88.30.670

Βιβλιο-κριτική

«Σε κάθε σελίδα αυτού του καταπληκτικού βιβλίου ακούγεται η φωνή του ώριμου καλλιτέχνη και πραγματικού ανθρώπου — αυτό είναι μεγάλη τύχη σ' αυτούς τους άτυχους καιρούς».

Glaude Roy,
(Le nouvelle observateur)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Λευτέρης Ξανθόπουλος

άντίψυχα

άνδρομέδα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ»

Κεντρική διάθεση:
Σόλωνος 116, τηλ. 36.19.724

Ο Χάιντς Ρίχτερ, γράφει για το βιβλίο του Στρατηγού Στέφανου Σαράφη, «ΕΛΑΣ: Ελληνικός Αντιστασιακός Στρατός», επιμέλεια της Μάριον Σαράφη, Εκδόσεις: Μέρλιν, Λονδίνο 1980

Το βιβλίο κυκλοφόρησε πρόσφατα στην Ελλάδα από τις εκδόσεις «Νέα Σύνορα».

Επιτέλους, ύστερα από τριανταπέντε χρόνια έντονης περιέργειας οι δυτικοευρωπαίοι ιστορικοί μελετητές και όσοι από τους αναγνώστες, ενδιαφέρονταν, αλλά δεν είχαν τη γνώση της νέας ελληνικής γλώσσας, έχουν τώρα την ευκαιρία να μελετήσουν και να συμβουλευτούν τα απομνημονεύματα ενός από τους ηγέτες της Ελληνικής Αντίστασης κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, σε αγγλική έκδοση.

Τα απομνημονεύματα αυτά του Αρχηγού του ΕΛΑΣ πρωτοεκδόθηκαν στην Ελλάδα το 1946.

Όταν το ΚΚΕ ετέθη εκτός νόμου το 1947, το βιβλίο απαγορεύτηκε. Προς το τέλος της περιόδου του ψυχρού πολέμου, το 1964, το βιβλίο επανεκδόθηκε. Αλλά το 1967 απαγορεύτηκε ξανά, από τη χούντα αυτή τη φορά και έμεινε απαγορευμένο ως την πτώση της το 1974, πράγμα όμως που δεν εμπόδιζε την αστυνομία να το πουλά με κάποιες μορφές μαύρη αγορά σε όσους ενδιαφέρονταν (όπως σ' εμένα το 1968).

Η πρώτη μη ελληνική έκδοση πραγματοποιήθηκε το 1951 στα αγγλικά από τις εκδόσεις Bierh. Δυστυχώς αυτή η έκδοση ήταν σε περιορισμένο αριθμό και σύντομα εξαντλήθηκε. Το 1964 η Deutscher Militarverlag στο Ανατολικό Βερολίνο πραγματοποίησε μία γερμανική έκδοση που δυστυχώς είχε μερικά σοβαρά λάθη: η μετάφραση ήταν ασαφής και ιδεολογικά παραμορφωτική· ο επιλογος έγινε μέσα στα ιδεολογικά πλαίσια του ΚΚΕ που ερμήνευσε το ιστορικό του Στρατηγού Σαράφη σύμφωνα με την μετέπειτα έγκυρη γραμμή του ΚΚΕ που δεν ήταν, βέβαια, ιδιαίτερη βοήθεια για τον αναγνώστη. Πέραν αυτού ο επιλογος περιείχε ένα ντοκουμέντο υποτίθεται του Ταξίαρχου Myers (επίσημου Αρχηγού της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής προς τους Έλληνες Αντάρτες) που ήταν ήδη από την τότε περίοδο γνωστό ως πλαστό. (Το βιβλίο του Myers παρουσιάστηκε το 1955).

Αυτά τα ελαττώματα έχουν τώρα υπερνικηθεί από τη νέα έκδοση που πραγματοποίησε η χή-

ρα του Στρατηγού, Μάριον Σαράφη. Το κείμενο είναι πλήρες και άνετα μεταφρασμένο από την Σύλβια Μούντυ. Η κ. Σαράφη πρόσθεσε μία διαφωτιστική βιογραφική εισαγωγή που διευκολύνει τον αναγνώστη να προσκτήσει ορισμένες διεισδυτικές απόψεις γύρω από το γενικό ιστορικό υπόβαθρο, καθώς επίσης και να διεισδύσει στη σταδιοδρομία του Στρατηγού. Αρκετοί, καλά σχεδιασμένοι, χάρτες (δύο μεγάλοι και 31 σκίτσα) και ένα ευρετήριο γεωγραφικών τοπωνυμίων και σημείων που διευκολύνουν με την επισημάνσή τους. Ένα πολύ καλό ευρετήριο ονομάτων, ιστορικών γεγονότων και θεσμών όπως η Βαλκανική Συνθήκη, τα Στρατηγεία της Μέσης Ανατολής, η Μοναρχία) με συντομογραφίες που κάνουν αυτό το βιβλίο ένα πραγματικό εργαλείο εργασίας. Μία επιλογή βιβλιογραφίας, μία λίστα συντομογραφιών και ακρωνυμίων, ένα γλωσσάρι, ένα πολύτιμο παράρτημα και μία σειρά από εικοσιτέσσερις καλοδιαλεγμένες φωτογραφίες μαζί με ένα μεγάλο αριθμό υποσημειώσεων κάτω από το κείμενο, κάνουν τη νέα αυτή έκδοση του ΕΛΑΣ μία πραγματικά κριτική έκδοση.

Η συμβολή αυτής της επανέκδοσης του ΕΛΑΣ γίνεται αυτόματα αντιληπτή εάν λάβουμε υπόψη-μας ότι:

1. Ός τώρα ο μη Έλληνας μελετητής που επιθυμούσε να συμβουλευτεί πρωτογενείς πηγές σχετικά με την Ελληνική Αντίσταση κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου περιοριζόταν σχεδόν αποκλειστικά στα βρετανικά αρχεία και απομνημονεύματα.

2. Αυτές οι πηγές, βέβαια, παρουσίαζαν κατά το πλείστον μια στενή και μονόπλευρη βρετανική οπτική και συχνά ήταν πολιτικά, οπαδού (όπως για παράδειγμα του C. M. Woodhouse).

3. Η θέση της ελληνικής Αριστεράς είχε γίνει ως τώρα προσιτή μέσα από αποσπάσματα και περιγραφή από δευτέρας διαλογής λογοτεχνία ποικίλων εθνικοτήτων και πολιτικής προέλευσης με όλες τις αρνητικές συνέπειες (δηλαδή ανολοκλήρωτη παρουσίαση, ασάφεια, προκατάληψη, ιδεολογική διαστρέβλωση κτλ.), διαμορφώνοντας-της έτσι ως πληροφωρία από δεύτερο χέρι.

Ο ΕΛΑΣ του Στεφ. Σαράφη, είναι λοιπόν, η πρώτη αυθεντική διήγηση για τη θέση της ελληνικής Αριστεράς κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου που έχει, ως τώρα, παρουσιαστεί στη Δυτική Ευρώπη.

Η χρήση του όρου ελληνική «Αριστερά» γίνεται επιτηδες, παρ' όλο που καλά γνωρίζω το γεγονός ότι ο Στρατηγός Σαρά-

φης είχε γίνει μέλος του ΚΚΕ κατά τη διάρκεια των χρόνων που ήταν Αρχηγός του ΕΛΑΣ.

Είναι αλήθεια ότι οι Έλληνες Κομμουνιστές ήσαν οι πρώτοι οργανωτές και εμπνευστές του μεγαλύτερου Ελληνικού Αντιστασιακού Κινήματος του ΕΑΜ, του οποίου ο ΕΛΑΣ ήταν το στρατιωτικό σκέλος. Υπήρχαν, επίσης, και άλλες ομάδες, αλλά ποτέ δεν κατόρθωσαν να γίνουν τόσο σημαντικές και μαζικές όσο το ΕΑΜ. Αλλά το ΕΑΜ κατά τη διάρκεια της εξέλιξης του έγινε κάτι πολύ περισσότερο από μια στενή κομμουνιστική μετωπική οργάνωση. Ανάπτυξε ένα πραγματικό λαϊκό μέτωπο, ένα κατόρθωμα που ονειρεύονταν όλα τα Κομμουνιστικά Κόμματα της δεκαετίας του '30. Στις γραμμές-του συγκαταλέγονταν, προς το τέλος της Κατοχής, όλες οι τάξεις και όλα τα κοινωνικά στρώματα, όλες οι πολιτικές απόψεις εκτός από τους δηλωμένους φασίστες και τους αθεράπευτους συντηρητικούς και αριθμούσε περισσότερο από ένα εκατομμύριο μέλη στις γραμμές-τους και στις υποοργανώσεις-του.

Η ανάπτυξη σε ένα πραγματικό μαζικό κίνημα οπωσδήποτε είχε την επίδρασή-της στο πολιτικό πρόγραμμα και τον αντίκτυπό-της στο ίδιο το Κόμμα. Οι ιδέες που αξιοποιήθηκαν μέσα στο ΕΑΜ για λαοκρατία έμοιαζαν πολύ περισσότερο, με τις ιδέες για δημοκρατικό σοσιαλισμό και περιείχαν πολλά στοιχεία αυτού που σήμερα ονομάζεται Ευρωκομμουνισμός, αλλά είχαν πολύ μικρή σχέση με την κυρίαρχη έκτοτε σταλινικού τύπου ιδεολογία. Το ΚΚΕ αναπτύχθηκε από μία ποσοτικά σχεδόν ασήμαντη δύναμη (το 1935 το ΚΚΕ είχε περίπου 5.000 μέλη) σε μία μεγαλύτερη πολιτική δύναμη με περισσότερα από 100.000 μέλη. Τα μέλη-του, επίσης, καλλιέργησαν παρόμοιες ιδέες, αλλά η ορθόδοξη νομεκλατούρα του ΚΚΕ, πάντως, τρομοκρατήθηκε από αυτή την ανάπτυξη και παρατήρησε το φαινόμενο με δυσπιστία· το 1945 μετά την ήττα του Δεκέμβρη '44 η νέα ηγεσία με τον σταλινικό Ζαχαριάδη τελικά κατάφερε να ανακόψει αυτή την «επικίνδυνη» ανάπτυξη και να φέρει πάλι το κόμμα πίσω στην «ορθόδοξη» γραμμή (με καταστρεπτικές συνέπειες για το κόμμα και όλη την ελληνική Αριστερά).

Η ιστορία όλης αυτής της ανάπτυξης προς ένα νέου τύπου Κομμουνιστικό Κόμμα που πήγαινε παράλληλα με την άγρια αντίσταση κατά της Κατοχής του Άξωνα είναι μια από τις πιο ενδιαφέρουσες απόψεις του βιβλίου. Ο Στρατηγός, βέβαια, ασχολείται πολύ περισσότερο με τις δραστηριότητές-του ως αρχηγός του ΕΛΑΣ αλλά σε πολλά σημεία κάνει ανακαλύπτει γεγονότα, συμ-

βάντα και απόψεις πάνω στο θέμα αυτής της ανάπτυξης.

Αυτό συχνά διαβάζεται ανάμεσα στις αράδες και συχνά χωρίς πρόθεση, γιατί όταν ο Στρατηγός Σαράφης έγραφε το βιβλίο-του «Ο ΕΛΑΣ» το 1945/46 όλη η ελληνική Αριστερά ήταν κάτω από μια ολοένα αυξανόμενη άγρια επίθεση από μέρους της πρόσφατα επανεγκατεστημένης ελληνικής Δεξιάς. Αλληλεγγύη και πειθαρχία (συσπείρωση) ήταν το σύνθημα της ημέρας. Γι' αυτό και ο Στρατηγός δεν παραδέχτηκε ποτέ δημόσια το γεγονός ότι ήταν μέλος του ΚΚΕ. Συγχρόνως, όμως, δεν δημοσίευσε όλα τα αμφισβητήσιμα γεγονότα και όλες-του τις απόψεις που περιείχαν στοιχεία διαφωνίας, γιατί τότε θα μπορούσαν να είχαν βλάψει το Κόμμα. Αυτό αργότερα οδήγησε τους κριτικούς-του να συμπεράνουν ότι «Ο ΕΛΑΣ» είχε επίσημα επικριθεί από το Κόμμα, αλλά υπάρχει αρκετή κριτική στο κείμενο που καθιστά αυτή την κατηγορία λανθασμένη.

Όπως μας πληροφορεί η χήρα του Στρατηγού, είχε την πρόθεση να ξαναγράψει το βιβλίο ΕΛΑΣ αργότερα σε χρόνια λιγότερο τρικυμώδη πολιτικά και να συμπληρώσει αυτά τα εσκεμμένα κενά. Ατυχώς πολύ γρήγορα έγινε θύμα ενός ισχυρά αμφισβητούμενου «τροχαίου ατυχήματος». Η αναφορά της Μάριον Σαράφη πάνω σ' αυτό είναι η ακόλουθη: δεν πιστεύει στην εύκολη εξήγηση, δηλαδή την πολιτική δολοφονία αλλά πάλι δεν την αποκλείει τελείως. Γι' αυτό η Μάριον Σαράφη εκπληρώνει τις προθέσεις του συζύγου-της και προσφέρει στον αναγνώστη αυτά τα τμήματα των πληροφοριών που ο Στρατηγός είχε παραλείψει.

Μεταξύ αυτών υπάρχουν περιγραφές της πολιτικής εξέλιξης

του Στρατηγού (από φιλελεύθερος δημοκράτης το 1935, σοσιαλιστής το 1938, σε κομμουνιστή κατά τη διάρκεια της Κατοχής). Συγχρόνως αποσαφηνίζεται ότι η εσωτερική ανάπτυξη του Στρατηγού σε σχέση με την Αριστερά ήταν περισσότερο μία συναισθηματική διαδικασία παρά μια συνειδητή ιδεολογική απόφαση να γίνει μαρξιστής, σοσιαλιστής ή κομμουνιστής. Ο Σαράφης ήταν ένας εξαιρετος στρατιώτης, αλλά όχι θεωρητικός. Ο σοσιαλισμός ήταν περισσότερο ένας σοσιαλισμός της καρδιάς και όχι του μυαλού. Από αυτό το γεγονός προκύπτει ότι ήταν σαν ένας από τους εκατοντάδες χιλιάδες των Ελλήνων, που από πατριωτικά κίνητρα προσχώρησαν στο ΕΑΜ και στο ΚΚΕ και που ήθελαν να πολεμήσουν για την ελευθερία της Ελλάδας και για μια καλύτερη μεταπολεμική κοινωνία. Η ιστορία του πώς αυτά τα όνειρα καταστράφηκαν από τον Τσώρτσιλ και πώς ο προπολεμικός πολιτικός κόσμος αναρριχήθηκε και πάλι στην εξουσία είναι η καθοδική πορεία του ΕΛΑΣ.

Πόσο υψηλή φυσιογνωμία ήταν ο Στρατηγός και τι αμφισβητήσεις προκάλεσε ως τις μέρες-μας έγινε φανερό πριν λίγες βδομάδες. Σε ένα πρόσφατο βιβλίο που παρουσιάστηκε στην Αθήνα ο Στρατηγός καταγγέλθηκε ότι υπήρξε Βρετανός πράκτορας. Αυτή η κατηγορία είναι τόσο παράλογη για να συζητηθεί αλλά «Semper aliquid haeret». Και από τις δύο εκθέσεις και του Σαράφη και της χήρας-του προκύπτει ότι ο Στέφανος Σαράφης ήταν ένας αληθινός πατριώτης και είχε τόσο πολύ ελληνικό φιλότημο που δε θα μπορούσε ούτε καν να σκεφτεί να προδώσει την πατρίδα-του στον οποιοδήποτε.

Ο.

Βιβλιο-παρουσίαση

ΥΒΟΝ ΜΠΟΥΡΝΤΕ — ΑΛΕΝ ΓΚΙΓΙΕΡΜ

Αγώνες για την αυτοδιαχείριση

Εκδ: ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ

Αθήνα 1981

Πρόκειται ίσως για την πιο συστηματική έκθεση των προβλημάτων της αυτοδιαχείρισης που έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα στα ελληνικά. Οι δύο συγγραφείς, μέλη της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού Autogestions επιχειρούν να αποσαφηνίσουν την αυτοδιαχειριστική πρόταση στο θεωρητικό πεδίο, την ιστορική εμπειρία και τις σημερινές-της εκδοχές.

Σε μια μεγάλη ενότητα με τον τίτλο «Μαρξισμός και αυτοδιαχείριση» παρακολουθούνται οι πρώτες συγκρούσεις του Μαρξ με τον Μπακούνιν γύρω από το πρόβλημα του κράτους και της αυτοκυβέρνησης των εργαζόμενων και προχωρεί με μια σκληρή αλλά συγκροτημένη κριτική του λενινισμού.

Η ιστορική εμπειρία που αρχίζει από την πρωτόγονη κοινωνία και το αρχαίο άστυ μελετιέται συστηματικά μέχρι τις σύγχρονες εκδόσεις αυτοδιαχειριστικού πειραματισμού, και καταλήγει στις σύγχρονες διεκδικήσεις.

Σίγουρα ένα βιβλίο πολύπλευρα ενδιαφέρον, μιας και ο όρος έχει εισαχθεί δυναμικά και στην ελληνική πολιτική ζωή, φυτοζωώντας και αυτός μέσα στη γενική σύγχυση.

ΓΙΟΖΕΦ ΡΟΤ

Ο βουβός προφήτης

Εκδ: «Οδυσσεάς», Αθήνα 1981

Πρόκειται για ένα έξοχο μυθιστόρημα - ανίχνευση του προβλήματος της κοινωνικής επανάστασης του 20ου αιώνα. Η σχέση του επαναστάτη με τις ιδέες, τους συντρόφους και τον ίδιο-του τον εαυτό όπως εμπλέκονται, αλλοιώνονται και αλλοτριώνονται τελικά, με την εμπλοκή-του στα προβλήματα που γεννά η εξουσία.

Κακώς — ίσως — ονομάστηκε «το μυθιστόρημα του Τρότσκι», καθώς τα θέματα αυτά και κυρίως η ματιά του Ροτ, αποτελούν στοιχεία μιας εντελώς σύγχρονης αγωνίας.

Μυθιστόρημα και ιστορία ενδιαφέρον έως χρήσιμο για όλους εκείνους που τη ζωή-τους έταξαν στις θερμοπύλες του 20ου αιώνα, ξέροντας όχι μόνο ότι μπορεί οι Μήδοι να διαβούν, αλλά ότι μπορεί να γίνουν και οι ίδιοι Μήδοι...

ΗΛΙΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πλάτωνος Πρωταγόρας

Εκδ: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Θεσ/νίκη 1981

Φωτοτυπική αναπαραγωγή της πρώτης έκδοσης του '75. Πρόκει-

ται για μια φροντισμένη έκδοση που δεν απευθύνεται μόνο στον φιλόλογο, αλλά σε κάθε πνευματικό άνθρωπο. Στην έκδοση υπάρχει το αρχαίο κείμενο, μετάφραση και ερμηνευτικά σχόλια. Μια μακρά εισαγωγή τοποθετεί τον «Πρωταγόρα» μέσα στο σύνολο του έργου του Πλάτωνα, το σκοπό του διαλόγου, ερευνά τις φιλοσοφικές μεθόδους που δοκιμάζονται μέσα στο έργο.

Και η πληρότητα της εισαγωγής, και η επιτυχία των ερμηνευτικών σχολίων, επιτρέπουν στον αναγνώστη — παρά τους περιορισμούς της όποιας μετάφρασης — να επικοινωνήσει με το διάλογο και σαν λογοτεχνικό έργο.

Το βιβλίο αυτό συνιστάται ανεπιφύλακτα, ως πρόσβαση στους κλασικούς, για όσους τους έχουν αηδιάσει ή αγνοήσει από την κατεστημένη γυμνασιακή εκπαίδευσή-μας

ΛΙΒΙΟΥ ΡΕΜΠΡΕΑΝΟΥ

Η εξέγερση

τ. Α': Αναβρασμός στην ύπαιθρο

τ. Β': Οι φωτιές

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1981

Σε μετάφραση Τάκη Αδάμου επανεκδόθηκε (α' έκδοση το 1967) το βιβλίο του Ρουμάνου συγγραφέα, που απεικονίζει τους αγώνες των αγροτών της πατρίδας-του στις αρχές του αιώνα-μας. Ο Ρεμπρεάνου, που θεωρείται ο μεγαλύτερος μυθιστοριογράφος της Ρουμανίας στο διάστημα του μεσοπολέμου, παρουσιάζει πολυδιάστατα τις πολιτικοκοινωνικές συνθήκες της πατρίδας-του που οδήγησαν στην εξέγερση.

NORBERTO BOBBIO

Για ποιό σοσιαλισμό;

Εκδ: Χελιδόνι, Αθήνα 1982

Ο Norberto Bobbio, Ιταλός διανοούμενος και καθηγητής, έχει συστηματικά ασχοληθεί με θέματα φιλοσοφίας του Δικαίου και πολιτικής φιλοσοφίας. Στη σειρά «Ευρώπη» και με εισαγωγή και μετάφραση Ν. Αργυρόπουλου, διαβάζουμε πέντε άρθρα που διαπραγματεύονται θέματα του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού.

1. Δημοκρατία σοσιαλιστική; 2. Υπάρχει ένα μαρξιστικό δόγμα για το κράτος; 3. Ποιές είναι οι εναλλακτικές λύσεις στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία; 4. Και γιατί δημοκρατία; 5. Για ποιόν σοσιαλισμό;

Η σημερινή «δραματική» διαπίστωση ότι η δημοκρατία χωρίς σοσιαλισμό, αλλά και ο σοσιαλισμός χωρίς δημοκρατία είναι ανολοκλήρωτα σχήματα και ότι η κρίση του καπιταλισμού επιτείνεται ανάλογα, σχεδόν, με την κρίση του «υπαρκτού σοσιαλισμού», οδηγούν σε νέους προβληματισμούς. Έτσι, είναι κυ-

ΝΑΙ ΜΕΝ, ΑΛΛΑ...

ΝΑΙ ΜΕΝ

υπάρχουν κι άλλα έντυπα για Συλλέκτες

ΑΛΛΑ

ένα είναι τό πιο υπεύθυνο!

ή Συλλεκτική

'Επιθεώρηση

ριολεκτικά σήμερα επιτακτικά αναγκαίος ο «νέος» πολιτικός διάλογος.

ΣΠΥΡΟΣ ΣΙΓΜΑ

Η σφαγή των εντόμων

Εκδ: Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο

Αθήνα 1981

Ένα «μυθ-ιστόρημα», όπου αποτολμάται μια μορφή προσχηματικής επιστολογραφίας — χωρίς απάντηση — ως σταδιακή εξέλιξη του μύθου μέσα στο χρόνο. Ο μύθος — υπερβολικός και ίσως κι αυτός προσχηματικός — υπάρχει για να υφανθεί πάνω-του όλη η προσπάθεια επι-βίωσης του «ήρωα». Η εξομολόγηση είναι αυτή που διαπερνά τις γραμμές και κάνει το βιβλίο κυριολεκτικά συναρπαστικό. Οι συγκρούσεις με όσον ιδεαλισμό περιέχει η εκκίνηση του νεαρού επαρχιώτη μικροαστού — που επηρεάζεται από τον θείο-του γιατρό. Και η διαδρομή μέσα από τον πανεπιστημιακό — κοινωνικό χώρο που δρα πάνω-του καταλυτικά. Για να τον οδηγήσει τελικά στο συμβιβασμό και την υποταγή.

Ο Σπύρος Σίγμα, προφανές ψευδώνυμο άγνωστου για μας συγγραφέα, με προφανές ταλέντο, ήταν για μας μια πραγματική έκπληξη!

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ

Ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος, συνολική θεώρηση του έργου του
Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981

Το λυρικό έργο του Ρίτσου υπολογίζεται σε 4.000 σελίδες περίπου. «Αν λογαριάσουμε 25 στίχους κατά μέσο όρο» τή σελίδα, μας κάνει 100.000 στίχους» γράφει σε μια υποσημείωση ο Π. Π. και συμπληρώνει: «η θάλασσα αυτή χρειαζόταν δίχως άλλο έναν πλοηγό, όπως δοκίμασα να γίνω».

Ο πλοηγός, στη συγκεκριμένη περίπτωση μας προσφέρει μια «κριτική ανάγνωση» (ένα rüping commentary, όπως το χαρακτηρίζει ο ίδιος) του συνόλου του έργου του Ρίτσου, από την πρώτη ποιητική συλλογή-του (Τρακτέρ, 1934), μέχρι την τελειώς πρόσφατη παραγωγή-του. Μια ανάγνωση που εδράζεται σε μια γνώση και βαθιά αγάπη για το έργο του Ρίτσου και ταυτόχρονα — στοιχείο ιδιαίτερης πρωτοτυπίας — ξεκινά από μια διαμετρικά αντίθετη ιδεολογική τοποθέτηση. Αναφερόμενος στην κομμουνιστική ιδεολογία του ποιητή π.χ., ο Π. Π. εντοπίζει τις ρίζες-της στη φυματίωση (sic): «ο φυματικός είναι ψυχικά τραυματισμένος από την εγκατάλειψη της κοινωνίας, επομένως πρόσφορος σε κάθε ανατρεπτική κατήχηση» και συμπληρώνει: «είναι ένα θαύμα πως η παγερή λέμφος της υλιστικής φιλοσοφίας δε μάρανε μέσα-του τις δημιουργικές λειτουργίες της ψυχής».

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΤΟ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Πρακτικά της 4ης Συνάντησης του Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου Βόλου 1980

Οργάνωση: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος - Τμήμα Μαγνησίας, Εργαστήριο Ειδικής Κυριολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Εκδοτική επιμέλεια: Τάσος Μ. Κωτσιόπουλος, Θεσσαλονίκη 1981

Ο τόμος αυτός των 355 σελίδων περιέχει τις 18 εισηγήσεις που έγιναν στην 4η συνάντηση του Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου του Βόλου (27 - 30.6.80) και οι οποίες περιστράφηκαν γύρω από το θέμα των σχέσεων και αλληλοεπιδράσεων πανεπιστημίου και πόλης. Τρεις από τις εισηγήσεις (του Δ. Πιτσιώρη, του Θ. Παπαγιάννη και ομάδας τελειοφοιτών της Αρχιτεκτονικής Θεσσαλονίκης) πραγματεύτηκαν το ειδικότερο θέμα της δημιουργίας πανεπιστημίου στο Βόλο. Οι υπόλοιποι εισηγητές, κατά σειρά παρουσίας, ήταν οι Ε. Παπανούτσος, Ντ. Δεμίρη, C.B. Wilson, Π. Τζώνος, Θ. Αργυρόπουλος και Μ. Γιαουτζή - Φλυτζάνη, Α. Bohkari, I.Δ. Τριανταφυλλίδης, Δ. Α. Φατούρος, Ν. Παπαμύχος, Α. Σισσούρας, Ρ. Lizon, Η. - J. Aminde και W. Dunkl, Γ. Κανδύλης, Τ. Κωτσιόπουλος, και Κ. Θεοδωρακόπουλος.

ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (του Ε.Ι.Ε.)

Εκθεση Εικοσαετίας 1960-1980
Αθήνα 1980

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης είκοσι χρόνων από την ίδρυση-του το Δεκέμβριο του 1980, το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών (ΚΝΕ) δημοσιεύει «ένα θεματικό και διαχρονικό διάγραμμα των επιστημονικών εργασιών, όσων έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ή βρίσκονται στο στάδιο της επεξεργασίας». Μετά από μια σύντομη εισαγωγή σχετικά με την ίδρυση και τον τρόπο λειτουργίας του ΚΝΕ παρουσιάζονται και αναλύονται όλα τα ερευνητικά προγράμματα που έχει αναλάβει στη διάρκεια της εικοσαετίας. Σε παράρτημα παρατίθεται πίνακας συνεργατών, κατάλογος δημοσιευμάτων-τους κτλ.

ΑΣΤΡΙΝΤ ΛΙΝΤΓΚΡΕΝ

Ευτυχισμένες μέρες

στο μικρό χωριό

Εκδ: Μετόπη, Αθήνα 1981

Απολαυστικές περιπέτειες έξι μικρών παιδιών σ' ένα χιονισμένο μικρό χωριό της Σουηδίας. Όλη η νοσταλγία του χωριού έτσι όπως, συνήθως, την ονειρεύονται τα παιδιά της πόλης. Η μετάφραση έχει γίνει από την Ντίνα Καμπά.

ΜΠΕΡΝΑΡ ΤΟΜΑ

Σταυροφορία των παιδιών

Εκδ: Χατζηνικολή, Αθήνα 1981

Μια συγκλονιστική, παρανοϊκή σχεδόν, ιστορία που συνέβη το 1212, όταν δυο παιδιά ξεκίνησαν την πορεία που έμεινε γνωστή σαν Σταυροφορία των παιδιών.

Μετά τη σταυροφορία του Πέτρου του ερημίτη, εξήντα χιλιάδες άοπλα παιδιά ξεκίνησαν από τη Γαλλία και τη Γερμανία για να λευτερώσουν τα Ιεροσόλυμα με μόνο όπλο-τους την αθωότητά-τους.

Το ελκυστικό αυτό βιβλίο προλογίζει ο Jacques Lacarriere. Η μετάφραση είναι του Μανώλη Πεταλά.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ

Ο διάβολος τραγούδησε σωστά

Εκδ: Εγνατία, Αθήνα 1981

Το τέταρτο ποιητικό βιβλίο του Α.Φ. έρχεται για να επιβεβαιώσει τη μέχρι τώρα διαδρομή-του προς λόγο μεστό και ποιητικά ολοκληρωμένο. Είναι ίσως δύσκολο να προβαίνει κανείς σε τέτοιες διατυπώσεις όταν αναφέρεται σε ένα τόσο νέο σε ηλικία ποιητή, όπως ο Α.Φ., όμως η σταθερά εξελισσόμενη παρουσία-του στα γράμματα επικυρώνει αυτή τη διαπίστωση. «Ο σατανάς δεν έχει φύλο / Δανείζεται το κόκκινο της έκστασης / Γεμίζει το κρεβάτι-μου φιλά / Ρούχα και στήματα ριγμένα πρόχειρα / Οι μύτες των μαστών να δείχνουνε / Ειρωνικά / Τα ουράνια / Δεν ξέρω ακόμα την ωραία-του φύση / Όμως με θέλουν οι ευστροφες κινήσεις-της / Η πειστική ανάπλαση του πάθους / — Κάθε φορά που αλλάζει σάρκα / και οστά / Με μάτια από αγνότητα / Ορκίζεται πως θάναι η τελευταία. / «Ο μόνος πόθος του εγώ είναι το εγώ» / Μου εκμυστηρεύεται «χιλιάδες δρόμοι φεύγουνε γυρίζουν, / Πάρε στην τύχη ένα: / Εδώ θα ρθείς / Εδώ λοιπόν, να ξέρεις, / Περιμένω».

Αξίζει να αναφερθεί κανείς και στην εξαιρετικά επιμελημένη έκδοση της «μικρής Εγνατίας», καθώς και στα ταιριαστά σχέδια της Μ.Δ. Παπαδοπούλου.

ΦΕΝΤΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ

ΛΟΡΚΑ

Το Κοινό

Κωμωδία χωρίς τίτλο

Εκδ: Άγρα, Αθήνα 1981

Το Κοινό, δράμα σε έξι σκηνές, πρωτοαναγνώσθηκε από τον ίδιο τον ποιητή σε φίλους-του το 1931. Ποτέ, όμως, δεν εκδόθηκε ολόκληρο. Για πρώτη φορά το 1978 δημοσιεύτηκε, έτσι όπως μπόρεσε να αποκατασταθεί από τον R. M. Nadal — χωρίς, δηλαδή, την πέμπτη σκηνή. Σ' αυτή την έκδοση ενσωματώθηκε και το μονόπρακτο Κωμωδία χωρίς τίτλο, που αρχικά είχε θεωρηθεί ως η πέμπτη σκηνή του δράματος.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ»

Κεντρική διάθεση:

Σόλωνος 116, τηλ. 36.19.724

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

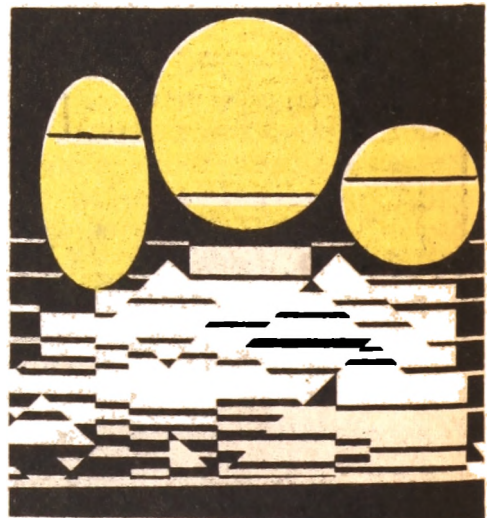
Ιδιαίτερα μαθήματα
καθώς και σε ομάδες
τριών μαθητών
από πεπειραμένο καθηγητή
Τηλ. 726.107

St. Ossowski

η ταξική δομή

στην κοινωνική συνείδηση

Η ασταμάτητη ταξική σύγκρουση στην Πολωνία πλουτίζει με νέες ιδέες την ανθρωπότητα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ

Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112

τηλ.: 52.46.241

Οι εκδόσεις «Άγρα» έχουν δώσει, ως τώρα, σοβαρά δείγματα της υψηλής ποιότητας των επιλογών-τους, αλλά και των αισθητικών-τους προτιμήσεων. Η εξαιρετικά επιμελημένη έκδοση έχει γίνει με φροντίδα και η μετάφραση είναι του Κοσμά Ξενάκη.

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

Παρ' όλα αυτά

Εκδ: Νεφέλη, Αθήνα 1981

Μικρά απροσδιόριστα πεζογραφήματα. Μια ενδιαφέρουσα καταγραφή προσωπικών εντυπώσεων και βιωμάτων. Ο συγγραφέας μέσα στις συμπληγάδες του χρόνου, υποκειμενικού και αντικειμενικού, αγωνιά και αγωνίζεται να υπάρξει. Πάντως, οι φιλοσοφικές αντλήσεις του Ν.Δ. είναι αρκετά διαφανείς. Η επιλογή έχει γίνει κυρίως από κείμενα που σε μια πρώτη μορφή δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό «Επίκαιρα».

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Λογοτεχνικά κείμενα και θεωρία
Εκδ: Αιγόκερως, Αθήνα 1981

Το τχ. 4 της περιοδικής έκδοσης λογοτεχνικών θεμάτων είναι αφιερωμένο στη Σύγχρονη Αμερικανική Λογοτεχνία. Με κείμενα των Γ. Μπούρρους, Τζων Απντάικ, Ν. Μαίηλερ, Τζακ Κέρουακ κ.ά. αλλά και θεωρητικά κείμενα. Μια αξιόλογη προσπάθεια.

ΑΡΜΑΝΤΑ ΓΚΟΥΙΝΤΟΥΤΣΙ

Το μήλο και το φίδι

Εκδ: Πύλη, Αθήνα 1981

Αυτοαναλύσεις μιας γυναίκας, όπως συστηματικά πια συνηθίζεται. Περιγραφή, δηλαδή, της ιδιαιτερότητάς-της βιολογικής και κατ' επέκταση ψυχολογικής. Η σεξουαλικότητα, η μητρότητα και όλα τα «προαιώνια» ζητήματα της ζωής μιας γυναίκας σε αμ-

φισβήτηση. Κυρίως, όμως, μία καταγραφή εμπειριών και πληροφοριών που συνθέτουν μέρος μιας νέας προβληματικής.

GEORG OSTROGORSKY

Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους

Μετ: Γιάννη Παναγόπουλου, Τ.Γ'

Ιστορικές εκδόσεις

Στεφ. Δ. Βασιλόπουλου

Αθήνα 1981

Με τον τρίτο τόμο ολοκληρώθηκε το κλασικό ιστορικό έργο του Οστρογκόρσκι. Αυτός ο τόμος χωρίζεται σε τρία μέρη και περιλαμβάνει το καθεστώς της στρατιωτικής αριστοκρατίας (1081 - 1204), τη Λατινική κυριαρχία και την παλινόρθωση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (1204 - 1282), την παρακμή και πτώση της αυτοκρατορίας (1282 - 1453). Το έργο συμπληρώνεται με εκτεταμένες υποσημειώσεις και προσθήκες της νέας βιβλιογραφίας, γενεαλογικούς πίνακες των βυζαντινών δυναστειών, κατάλογο ηγεμόνων, πίνακες προσώπων και πραγμάτων, και τέσσερις ιστορικούς χάρτες.

ΑΛΚΗΣ Ξ. ΞΑΝΘΑΚΗΣ

Ιστορία της ελληνικής φωτογραφίας 1839-1960

Εκδ: Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, Αθήνα 1981

Για πρώτη φορά εξετάζεται η εξέλιξη της φωτογραφίας στην Ελλάδα σε συνάρτηση με τους φωτογράφους που τη δημιούργησαν. Η φωτογραφία, ένα σημαντικό ντοκουμέντο της σύγχρονης ιστορίας είναι συγχρόνως και μέσο καλλιτεχνικής δημιουργίας. Στο βιβλίο παρουσιάζονται ανέκδοτες πληροφορίες για την πρώτη φωτογραφία που τραβήχτηκε στην Ελλάδα το 1839, το πρώτο ελληνικό φωτογραφείο στην πλατεία Κλαυθμώνος, καθώς και για τους Έλληνες φωτογράφους που δούλεψαν στην Ελλάδα και το εξωτερικό στα τέλη του περασμένου αιώνα. Στον ει-

κοστό αιώνα αναφέρονται μεταξύ άλλων ο Χρ. Πουλίδης ο πρώτος Έλληνας φωτορεπόρτερ, που φωτογράφησε τη δολοφονία του Δελγιάννη, οι φωτογράφοι και κινηματογραφιστές που κάλυψαν τη μικρασιατική εκστρατεία, Προκοπίου, Γαζιάδης, Γουλιέλμος, οι δυναμικοί φωτογράφοι της προπολεμικής περιόδου, όπως η Νέλλη, ο Μπούκας, ο Μελετζής, ο Πέννας, ο Μεγαλοκονόμου κ.ά. Περιλαμβάνονται επίσης τα χρόνια της κατοχής και του εμφύλιου και τέλος η μεταπολεμική δεκαετία του 1950-1960 που αποτέλεσε τη βάση της σύγχρονης ελληνικής φωτογραφίας.

Το βιβλίο διανθίζεται με αυτοσχέδια αποσπάσματα από κείμενα της εποχής που δείχνουν την αντίληψη που επικρατούσε τότε για τη φωτογραφία.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Δύσκολα χρόνια

Κύπρος 1950-1960

Εκδ: Εστία, Αθήνα 1981

Η εμπειρία και οι προσωπικές μνήμες από την πολυτάραχη περίοδο 1950-1960 της κυπριακής ιστορίας. Ο συγγραφέας, πρέσβης της Κύπρου στην Αθήνα και στενός συνεργάτης του Μακαρίου, έζησε σε πρώτο πλάνο τα δύσκολα εκείνα χρόνια. Με προσπάθεια αντικειμενικής κριτικής αναφέρεται στις Ελλαδικές και κυπριακές ενέργειες γύρω από το μεγάλο αυτό εθνικό ζήτημα. Χρησιμοποιεί ανέκδοτα έγγραφα και άγνωστες μαρτυρίες για τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου, εξιστορεί τους ηρωικούς αγώνες του κυπριακού λαού και εξηγεί τις προσπάθειες για διεθνοποίηση του θέματος. Στο παράρτημα δημοσιεύεται, για πρώτη φορά, το ανέκδοτο ημερολόγιο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, καθώς και άλλα άγνωστα έγγραφα και επιστολές που αφορούν το κυπριακό.

ΦΕΡΝΑΝΤΟ ΚΛΑΟΥΝΤΙΝ

Η κρίση του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος

Από την Κομιντέρν στην Κομινφόρμ

Μετ: Δήμος Βέργης

Εκδ: Γράμματα, Αθήνα 1981

Σε δύο τόμους: α. Η κρίση της Κομμουνιστικής Διεθνούς και β. Το απόγειο του σταλινισμού.

Ο Φερνάντο Κλαουντίν, διανοούμενος και ηγετικό στέλεχος του Ισπανικού Κομμουνιστικού Κόμματος ως το 1965, επιχειρεί μ' αυτό το βιβλίο το σημαντικό έργο της ιστορικής ανάλυσης της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Μελετώντας την πραγματικότητα του κομμουνιστικού κινήματος, έτσι ώστε να την ξετυλίξει μπροστά μας στην αντικειμενική-της σημασία, διασπά τα στενά πλαίσια μιας χρονολογικής παράθεσης και εδραιώνει μία διαλεκτική σειρά σε δύο συμπληρωματικά, αλλά και αντιθετικά επίπεδα: αυτό της αναγκαίας λογικής ανασύνθεσης και το διαχρονικό - συγχρονικό της ιστορίας.

Μια πολύ αξιόλογη προσφορά που έρχεται σε μια στιγμή ιδιαίτερης όξυνσης των ιδεολογικών και πολιτικών ζητημάτων που θέτει ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» και διευρύνει τον προβληματισμό-μας.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ, Το αρμένισμα, Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1981, Γ' έκδοση.

ΘΕΜΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ, Οδός Προμηθέως, Εκδ: Χρόνος, Αθήνα 1981

ΘΕΟΔΩΤΟΥ Γ. ΧΑΡΗ, Υψίπεδα, Εκδ: Ιωλίκος, Αθήνα 1981

OLGA SIGNORELLI, Ελεονώρα Ντούζε, Εκδ: Παπαζήση, Αθήνα 1980

ΤΟ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
Εκδ: Μνήμη, Αθήνα 1979, Δ' έκδοση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

t.s. kuhn ή δομή τών ἐπιστημονικῶν ἐπαναστάσεων

κεντρική διάθεση

αθήνα βιβλιοπωλείο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ
Σίνα 7 τηλ. 36 15 493

θεσ/νίκη ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ
Κ.Μελενίκου 34 τηλ. 212 610

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε

διαβαζε

διαδιδε

την ΑΥΓΗ

τη δική 68

φωνη

Η ΠΟΛΩΝΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

● «Η θανάσιμη αγωνία τριών φίλων για την επανάσταση στην Πολωνία» είναι ο χαρακτηρισμός που οι ίδιοι οι επιστολογράφοι δίνουν στο κείμενο που ακολουθεί:

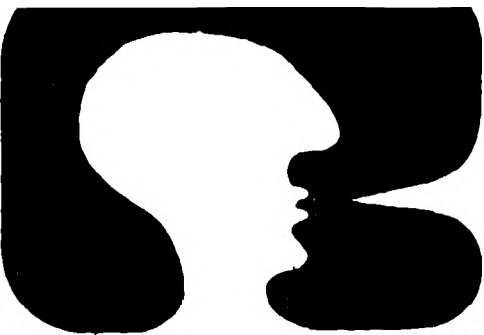
Σε μια εποχή ανώδυνων προβληματισμών και κυβερνητικών προγραμμάτων, οικονομικών πλάνων και κομματικών υστερισμών, μια εποχή αγωνιστικής ευφορίας και επιδερμικών σκέψεων για το σοσιαλισμό, η πολωνική έκρηξη ταράζει τα «ήρεμα» νερά στους κόλπους του παγκόσμιου εργατικού κινήματος, ξεσκεπάζει τον ύποπτο ρόλο των καθοδηγητών-του και γκρεμίζει τις ψευδαισθήσεις-μας για τον υπαρκτό «σοσιαλισμό».

Ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός μετά το Βιετνάμ ακολούθησε μια άλλη μέθοδο καταστολής, σαν συνέπεια της ήττας-του στην Ν.Α. Ασία, πιεζόμενος από την παγκόσμια κοινή γνώμη καθώς και από την αντίδραση του αμερικάνικου λαού.

Η άμεση στρατιωτική επέμβαση των Αμερικανών — Κορέα - Βιετνάμ — δίνει τη θέση-της σε στρατιωτικές δικτατορίες των ντόπιων εκφραστών της πολιτικής-τους — Ελλάδα - Χιλή - Τουρκία.

Η σοβιετική πολιτική της διενθιστικής βοήθειας στα λαϊκά κινήματα ανά τον κόσμο αποκαλύπτεται μετά το '56 σαν στρατιωτική εισβολή με σκοπό την καταστολή των λαϊκών κινημάτων - Βουδαπέστη - Πράγα - Καμπούλ.

Ωστόσο μετά τη λαϊκή αντίδραση που συνάντησαν όπου επενήθησαν και κάτω από την πίεση των «αδελφών» ΚΚ της Δύσης — Ιταλικό - Γαλλικό - Ισπανικό — και με την ταυτόχρονη όξυνση της κρίσης στους κόλπους του παγκόσμιου εργατικού κινήματος αναγκάζονται να εμπλουτίσουν τις μορφές επέμβασής-τους.

Η δικτατορία των Πολωνών στρατηγών αποτελεί αυτή τη στιγμή ένα πείραμα της σοβιετικής πολιτικής το οποίο αν αποτύχει θα ανοίξει το δρόμο στα σοβιετικά στρατεύματα.

Η επιτυχία η όχι του «πειράματος Γιανουζέλσκι», εξαρτάται χύρια από την αντίσταση του πολωνικού λαού με πρωτοπόρα την εργατική τάξη.

Οι διεκδικήσεις και οι μορφές πάλης του πολωνικού λαού, ανώτερες ποιοτικά σήμερα, είναι η φυσική συνέχεια των αγώνων των πολωνών εργατών το '56 και το '70.

Η δομική οικονομική κρίση στην Πολωνία πυροδοτεί τον αγώνα των εργαζομένων για διεκδίκηση πραγματικών συνδικαλιστικών ελευθεριών, παρέμβαση στη διοίκηση των εργοστασίων - πανεπιστημίων - επαγγελματικών οργανώσεων και άνοδο του βιοτικού επιπέδου-τους.

Ο αγώνας των Πολωνών εργατών, ξεφεύγει, απ' τα στενά πλαίσια της ατομικής αντιμετώπισης των προβλημάτων-τους και παίρνοντας μαζική μορφή πετυχαίνει την κατοχύρωση του συνδικαλιστικού και πολιτικού εκφραστή-τους, που είναι η «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ».

10.000.000 εργάτες, η συντριπτική πλειοψηφία των Πολωνών εργατών, μετέχουν μαχητικά σ' ένα πρωτοφανές κίνημα διεκδικώντας όχι μόνο στενά οικονομικά αιτήματα όπως αύξηση μισθών, 5ήμερο, κτλ. — αιτήματα που είναι κατακτημένα στα καπιταλιστικά κράτη της Δύσης — αλλά και μια σειρά από προωθημένα εργατικά αιτήματα όπως, εργατικά συμβούλια άμεσα εκλεγμένα και συμμετοχή στην οργάνωση παραγωγής.

Η κατοχύρωση του δικαιώματος της απεργίας ξεσκεπάζει την αντίφαση μεταξύ του υπαρκτού «σοσιαλισμού» και της σοσιαλιστικής θεωρίας.

Τα αιτήματα και το κυριότερο αυτή καθ' αυτή η δημοκρατική οργανωτική αντίληψη του εργατικού κινήματος, οικοδομημένη, πάνω στις αρχές της αυτοδιαχείρισης όπως τα έκφρασε η «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» έθεσαν σ' αμφισβήτηση τις δομές της Πολωνικής κοινωνίας και του σοβιετικού μοντέλου γενικότερα, και απ' αυτή την άποψη ο αγώνας παίρνει πολιτικές διαστάσεις — ξεκάθαρα πλέον — και έρχεται σε σύγκρουση με τις υπάρχουσες κρατικές μορφές εξουσίας.

Η καθολική στρατιωτικοποίη-

ση του πολωνικού καθεστώτος υποδηλώνει το κενό εξουσίας, στο οποίο έπεσε η ηγεσία του ΠΕΕΚ τον τελευταίο χρόνο, αλλά και την ύστατη έκκληση της σοβιετικής ηγεσίας στο μοναδικό «υγιές» σώμα της πολωνικής κοινωνίας, στο στρατό, να καταστείλει το επαναστατικό κίνημα των εργατών, που απλώνοντας την επιρροή-του διαρκώς, εξασφάλισε την συμμαχία των αγροτών και των διανοούμενων με αποτέλεσμα να θέσει εκ των πραγμάτων, το σημαντικότερο απ' όλα τα αιτήματα, εκείνο της άσκησης της εξουσίας από τον ίδιο τον πολωνικό λαό.

Πρέπει να γίνει κοινή συνείδηση στους αριστερούς ότι οι Σοβιετικοί δεν διστάζουν να καθαιρέσουν τις ηγεσίες των ΚΚ, που αν και πιστές στις οδηγίες-τους, χρεώνονται τα λάθη των ιδίων και θυσιάζονται για να εξυπηρετήσουν τη διαιώνιση των δομών στα κράτη της Ανατ. Ευρώπης. Κλασικά παραδείγματα, που ενισχύουν την παραπάνω άποψη συναντάμε στην Ουγγαρία το '56, στην Τσεχοσλοβακία το '68, όπως και στη ίδια την Πολωνία το '56, '70, '80, και 1981.

Η εμφάνιση του στρατού στο πολωνικό προσκήνιο έχει σαν

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΟΔΟΧΉ ΠΥΓΗ 17, 36-39 980

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΕΣΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "Ελευθερος Τυπος"

ο άνευρετος σοσιαλισμός

επιλογή άρθρων από τον ΠΟΛΙΤΗ 1976-1981

Άγγελου Έλεφαντη

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

στόχο, εκτός από την καταστολή της εργατικής επανάστασης, να εξυγιάνει το ίδιο το ΠΕΕΚ απομακρύνοντας εκείνα τα μέλη, που διατηρούν παράλληλα την ταυτότητα του μέλους της «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ», καθώς κι όσους απ' την ηγεσία-του ήθελαν διαπραγματεύσεις, όχι σύγκρουση, με τους Πολωνούς εργάτες.

Πάντως είτε πετύχει είτε όχι το «πείραμα Γιαουζέλσκι», οπότε στη δεύτερη περίπτωση θα έχουμε εισβολή σοβιετικών στρατευμάτων, η πολωνική επανάσταση έχει πολύ δρόμο να διανύσει και πολλές εκπλήξεις να κάνει. Παράλληλα οι αριστεροί σ' όλο τον κόσμο θα χάσουν ένα μεγάλο τμήμα από τις αυταπάτες-τους σχετικά με το ρόλο της Σοβιετικής Ένωσης και τη φύση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης, ωστόσο ελπίζουμε ότι θα πάρουν το κουράγιο να επανεξετάσουν τη μέχρι τώρα πορεία, του παγκόσμιου εργατικού κινήματος για ν' αποκαταστήσουν όχι μόνο την ιστορία-του, αλλά πρώτα και κύρια την ιδεολογία-του.

Το ΚΚΕ ξεπερνώντας σε φαντασία «επαναστατικές προσούρες» του 1930, μας μιλάει πάλι για αντισοσιαλιστικά στοιχεία, πάλι για πράκτορες του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, πάλι για λακέδες, προβοκάτορες κι αλήτες.

Δημιουργώντας έτσι το «άλο-θι» για την «αναγκαιότητα πάταξης» του κινήματος του πολωνικού λαού.

Το ΚΚΕ πιστός εκφραστής της σοβιετικής πολιτικής, αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο στην ανάπτυξη του εργατικού κινήματος στη χώρας-μας.

Αυτή τη στιγμή στην Πολωνία η ιστορική συγκυρία στην επανάληψη-της, φέρνει πάλι τη βία και τα όπλα αντιμέτωπα με τη φωνή και το δικίο αυτών που ο Μαρξ, ονόμασε τροχό και κινητήρα της Ιστορίας.

Τώρα που η εργατική επανάσταση περνάει «από την κόψη του σπαθιού», αφυπνίζει συνειδήσεις και ξεθάβει εργατικά δικαια κι αγώνες γεφυρώνοντας-τους με το παρελθόν, εμείς, υποστηρίχτες κάθε αγώνα για ανεξαρτησία και κοινωνική απελευθέρωση, αμετανόητα πιστοί στις δημοκρατικές διαδικασίες και την Λαϊκή Δικαιοσύνη ας «αποφασίσουμε με ποιούς θα πάμε και ποιούς θ' αφήσουμε». Αυτή τη στιγμή πρέπει να μας βρει μαχητικά αλληλέγγυους στον αγωνιζόμενο λαό της Πολωνίας, αν θέλουμε να μην νικήσουν αυτοί, που στο όνομα του «σοσιαλισμού που τους βολεύει»... σκοτώνουν εργάτες.

Δημήτρης Παππας
Μηνάς Μαραγκός
Π.Ν.

● *Μ' αφορμή επίσης τα πολωνικά ο αναγνώστης-μας, που υπογράφει με τα αρχικά-του Κ.Α., γράφει τις απόψεις-του για τα γεγονότα με μορφή τραγουδιού. Δημοσιεύουμε απόσπασμα:*

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Με την ευκαιρία των Χριστουγέννων και του νέου έτους θέλω να αφιερώσω ένα τραγούδι σαν ελάχιστο δείγμα της απεριόριστης εκτίμησης που τρέφω στο πρόσωπο του μεγάλου σοσιαλιστή, του υπέρτατου κομμουνιστή, του αναμφισβήτητου ειρηνιστή, του φωτισμένου και χαρισματικού ηγέτη, του σύντροφου Γιαουζέλσκι. Επίσης αφιερώνεται εξαιρετικά και στον μεγάλο επαναστάτη, στο πρωτοπόρο δημοκράτη, τον υπερασπιστή των φτωχών, στον τρόμο και φόβο κάθε ιμπεριαλιστή σύντροφο κατά κόσμον Χαρίλαον Φλωράκη:

*Πες, πες, πες ψέμματα ψεύτη Πες
ψέμματα, ψέμματα
Πες-μου γιατί, πες-μου γιατί
Γιατί πρέπει να λες ψέμματα...*

*Θέλω να μάθω, να μάθω,
να μάθω γιατί
δε με κοιτάς ποτέ στο πρόσωπο
Διαλύεις την πίστη-μας για να
ικανοποιήσεις το εγώ-σου
έπρεπε να καταλάβεις ότι
ό,τι ξέρεις, ξέρω και γω...
Δε χρειάζομαι τις βλακειές-σου
Έπρεπε να καταλάβεις ότι ξέρω
αυτό που είσαι*

*Αναβάλλεις τα πάντα,
είσαι ψεύτης
είσαι ψεύτης, ψεύτης, ψεύτης.*

*Ένα αντισοσιαλιστικό -
εξτρεμιστικό
προβοκατόρικο στοιχείο Κ.Α.*

Η ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ

● *Για ένα κείμενο στις «Αντιθέσεις στον κόσμο» (τχ. 194, σελ. 30) αναφέρεται το γράμμα του φίλου Βασ. Νίκου, από τα Γιάννενα:*

Αφορμή για το γράμμα τούτο αποτέλεσε το άρθρο «Διαπραγματεύσεις στη Γενεύη» του τχ. 194 που με εξέπληξε με τη ρηχότητα των επιχειρημάτων-του. Αναφέρεται μέσα στ' άλλα σαν δεδομένη η υπεροχή των Σοβιετικών σε πυραύλους μέσης ακτίνας δράσης... «το παραδέχεται άλλωστε έμμεσα και η Μόσχα». Εδώ πράγματι ο αρθρογράφος πέτυχε τον τετραγωνισμό του κύκλου, αφού σε λίγες γραμμές μπόρεσε να λύσει το πρόβλημα της στρατηγικής ισορροπίας στην Ευρώπη τη στιγμή που Στρατηγικά Ινστιτούτα, επιστημονικά περιοδικά, Τύπος, κτλ., αλληλοσυγκρούονται και αλληλοδιαψεύδονται αδιάκοπα πάνω σ' αυτό το θέμα.

Συμβολή στην αυτογνωσία του σύγχρονου αριστερού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
τηλ.: 52.46.241

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
στην ενότητα
«Απελευθερωτικά κινήματα»

ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ
ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ

Solidarność

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα (112)
Τηλ: 52.46.241

ΝΙΚΟΣ Γ. ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Βιβλία - Έκδόσεις

Κολοκοτρώνη 15 - 1ος Όροφος

Τηλ. 3234270-3235241-3222573

ΑΘΗΝΑΙ (Τ.Τ. 125)

νηπιαγωγείο

το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τοιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμίου
Βαλασαμώνας 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ. 732.713 - 732.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
Ιωάννης Δημητρώπουλος
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΝΕΝΗ ΡΑΪΪΣ
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- Αναπαραγωγή फिल्म:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικά επιχειρήσεις
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ» Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξάμ. 500δρχ. - Ετήσια 1.000
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ: 3.000δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: ..... απλή δολ. 18
" ..... αεροπ. δολ. 20
ετήσια: ..... απλή δολ. 36
" ..... αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: ..... απλή δολ. 18
" ..... αεροπ. δολ. 27
ετήσια: ..... απλή δολ. 36
" ..... αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: ..... απλή δολ. 18
" ..... αεροπ. δολ. 35
ετήσια: ..... απλή δολ. 36
" ..... αεροπ. δολ. 70

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 40
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 60

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

Τελευταία διάβασα ένα συγκριτικό πίνακα του γερμανού Στρατηγού Gert Bastian που δημοσιεύθηκε στο έγκυρο γερμανικό περιοδικό «φύλλα γερμανικής και διεθνούς πολιτικής» (τεύχος Σεπτεμβρίου), για το οπλοστάσιο των υπερδυνάμεων σε όπλα μέσης ακτίνας δράσης στην Ευρώπη την άνοιξη του 1981. Έτσι σύμφωνα μ' αυτόν οι Αμερικάνοι διέθεταν 348 φορείς εκτόξευσης - μεταφοράς με 1752 πυρηνικές κεφαλές, ενώ οι Σοβιετικοί 900 και 1780 αντίστοιχα. Πάνω στους αριθμούς αυτούς είναι απαραίτητες δύο παρατηρήσεις: 1) στο οπλοστάσιο των Αμερικάνων δεν περιλαμβάνονται τα αντίστοιχα των Αγγλογάλλων — μελών του ΝΑΤΟ — που κατά τον ίδιο πίνακα απαρτίζονται από 258 συστήματα εκτόξευσης - μεταφοράς με 634 πυρηνικές κεφαλές και 2) τα οπλικά συστήματα μέσης ακτίνας δράσης των Αμερικάνων είναι για τους Σοβιετικούς Στρατηγικά όπλα αφού μπορούν να πλήξουν το έδαφος της μιας υπερδύναμης, ανεξάρτητα από πού εκτοξεύονται. Χαρακτηριστικό παράδειγμα γι' αυτό: Η απόπειρα εγκατάστασης τέτοιων όπλων στην Κούβα από τους Σοβιετικούς το 1962, προκάλεσε την οξεία αντίδραση των Αμερικάνων και οδήγησε την ανθρωπότητα στο χείλος του πυρηνικού ολέθρου. Ή όχι; Αλλά ούτε αυτό είναι το βασικότερο. Μέχρι τώρα η ισορροπία του τρόμου — και η ειρήνη — βασιζόταν και από τις δύο πλευρές στο λεγόμενο «Δόγμα της αποθάρρυνσης», που με δύο λόγια σήμαινε το εξής: Η πυρηνική επίθεση θα αποσκοπούσε σε βομβαρδισμό των πόλεων, νευραλγικών κέντρων παραγωγής κτλ. του αντιπάλου — αφού δεν ήταν δυνατή η εξουδετέρωση των οπλικών συστημάτων αυτού — και η αντιπαλή πλευρά θα απαντούσε κατά τον ίδιο τρόπο.

Όμως από το 1979 περίπου, σημειώθηκε δραματική στροφή στη στρατηγική σκέψη των εγκεφάλων του πενταγώνου, που έφερε τον κόσμο ένα βήμα πιο κοντά στον όλεθρο. Με την τελειοποίηση της τεχνικής στον τομέα της στόχευσης είναι δυνατό με τους νέους υπό εγκατάσταση πυραύλους Πέρσιγκ και Κρουζ να πλήττονται στόχοι με απίστευτη ακρίβεια από απόσταση χιλιάδων χιλιομέτρων.

Η μέγιστη απόκλιση από τον προκαθορισμένο στόχο υπολογίζεται στα πέντε (5) μέτρα. Αυτό σημαίνει ότι και με τη βοήθεια των δορυφόρων μπορούν πλέον

να επισημανθούν και εξουδετερωθούν αυτά τούτα τα οπλικά συστήματα του αντιπάλου. Από το σημείο τούτο μέχρι την επιλογή του δόγματος του «πρώτου χτυπήματος», που αρχίζει να κυριαρχεί, η απόσταση δεν είναι μεγάλη. Γιατί αν με το «πρώτο χτύπημα» μπορεί να αφοπλίσεις τον αντιπαλο, τι χρειάζεται πλέον το δόγμα της αποθάρρυνσης;

Από την άλλη μεριά σύμφωνα με όλα τα υπάρχοντα στοιχεία, οι νέοι σοβιετικοί πυραύλοι SS 20, φέρουν βέβαια περισσότερες πυρηνικές κεφαλές και έχουν μεγαλύτερη ακτίνα δράσης από τους αντικαθιστούμενους SS 4 και 5, αλλά εξακολουθούν να υπηρετούν το δόγμα της «αποθάρρυνσης», γιατί το τεχνικό-τους επίπεδο στη στόχευση δεν επιτρέπει «φιλόδοξες» περιπέτειες.

Πιστεύω στη χρησιμότητα δημοσίευσης του γράμματός-μου, γιατί απ' ό,τι φαίνεται η Κοινή Γνώμη στην Ελλάδα έχει λίγο - πολύ άγνοια τι τεκταίνεται στα σκοτεινά μυαλά των στρατηγικών «εγκεφάλων».

Φιλικά
Βασ. Νίκου
Δικηγόρος

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

- Μια «πρωτότυπη λύση» για το θέμα των πολιτικών προσφύγων προτείνει ο Δ.Π.:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Διάβασα με ενδιαφέρον το γράμμα του Κ. Γκριτζώτα στο 194 τχ. του ΑΝΤΙ, όπως διαβάζω και κάθε άρθρο γενικά, για τους πολιτικούς πρόσφυγες που πέφτει στα χέρια-μου. Έχω αντιληφθεί το πρόβλημα των 22.000 προσφύγων που έχουν επαναπατριστεί όπως και των 32.000 που παραμένουν εξόριστοι. Χωρίς εγώ να είμαι ένας απ' αυτούς ή έστω από οικογένεια πολιτικών προσφύγων θα ήθελα να εκθέσω τη γνώμη-μου:

Πιστεύω πως μια ρεαλιστική λύση, στο αδιέξοδο στις συνομιλίες μεταξύ των ελληνικών κυβερνήσεων και των κυβερνήσεων των ανατολικών χωρών, θα είναι η συσχέτιση του οικονομικού προβλήματος που συνοδεύει τους πρόσφυγες που πρόκειται να επαναπατριθούν, με τις εμπορικές σχέσεις Ελλάδας - Αν. Χωρών. Π.χ. πιστεύω ότι θα γινόταν αποδεχτό αν η ελληνική κυβέρνηση δεχόταν το βοήθημα που προσφέρουν τα σοσιαλιστικά κράτη στους επαναπατριζόμενους έστω κι αν καλύπτουν ένα μέρος μόνο των συντάξεων που θα έπρεπε να δοθούν. Σε αντάλλαγμα, η ελληνική κυβέρνηση θα μπορούσε να ζητήσει ή να απαιτήσει από τις χώρες αυτές, υπογραφή πολυετών συμβάσεων για

εξαγωγή ελληνικών προϊόντων που βρίσκονται σε πλεόνασμα, όπως εσπεριδοειδή, μήλα, καπνό κτλ. και φθηνότερες τιμές εισαγομένων προϊόντων π.χ. λεωφορεία, κάρβουνο κτλ. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να λυθεί το πρόβλημα των πλεονασμάτων σε μεγάλο βαθμό, θα είχαμε αύξηση εξαγωγών και μείωση της αξίας των εισαγωγών σε πραγματικές τιμές. Έτσι θα υπήρχε ένα οικονομικό όφελος με το οποίο θα μπορούσε να καλυφθεί από το ελληνικό δημόσιο πλέον, το υπόλοιπο των συντάξεων των πολιτικών προσφύγων με λυμένα ένα σωρό άλλα προβλήματα όπως το αντιλαϊκό μέτρο των χωματερών και σε ένα βαθμό το επίσης αντιλαϊκό μη ισοσκελισμένο εμπορικό ισοζύγιο.

Ελπίζω να μη με κατηγορήσει κανένα κνιτόπαιδο ότι ανταλάσσω ανθρώπους με μανταρίνια.

Ευχαριστώ
Δ.Π.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΚΕ

● Σχετικά με άρθρο για το ΚΚΕ του Χ. Κυριαζή (τχ. 191) μας γράφει ο αναγνώστης-μας Σ. Μπασέας από το Σικάγο. Έστω και καθυστερημένα, δημοσιεύουμε την επιστολή-του:

Αγαπητό «Αντί»,

Η τελευταία παράγραφος του άρθρου του Χρήστου Κυριαζή (τχ. 191) είναι ενδεικτική της «παράξενης» συλλογιστικής μιας αριστεράς που στοχάζεται πολιτικά χωρίς όμως να μπορεί να αποφύγει τις συναισθηματικές καταλήξεις.

Ο λόγος, για το αναμενόμενο «πολύ ενδιαφέρον» συνέδριο του ΚΚΕ που θα οργανωθεί κάτω από το άγρυπνο βλέμμα του κ. Φλωράκη. Πέρα από το ρομαντισμό της πρότασης είναι προφανές ότι ο συγγραφέας θέλει να υποδείξει (;) γραμμή πλεύσης, και να επιταχύνει (;) διαδικασίες στο κόμμα της εργατικής τάξης.

Νά 'μαστε λοιπόν αφού περιπλανηθήκαμε ανά τας οδούς, εμείς όλοι οι «παραστρατημένοι» κομμουνιστές, εδώ είμαστε πάλι, να επενδύσουμε το υπόλοιπο της ελπίδας «στη δυνατότητα του ΚΚΕ να εκπλήττει».

Όμως κακά τα ψέματα, δεν υπάρχουν δυνατότητες για εκπλήξεις, η αποτυχία του ΚΚΕ εσωτ. οριοθετεί τη δυνατότητα αλλαγών στο ΚΚΕ. Αντίθετα από ό,τι ίσως φαίνεται, η συντριβή του ΚΚΕ εσωτ. δεν διευκολύνει μια άλλη πορεία στο ΚΚΕ. Έτσι όπως είναι διαθρωμένος ο χώρος της παραδοσιακής αριστεράς δεν επιδέχεται ούτε αντέχει σε πειραματισμούς.

Η καθοδική πορεία του ΚΚΕ εσωτ. αυτό πρώτα απ' όλα υποδειχνει, κάτι που τουλάχιστον ενστικτώδικα το νιώθει η ηγεσία του ΚΚΕ.

Σταύρος Μπασέας
Σικάγο

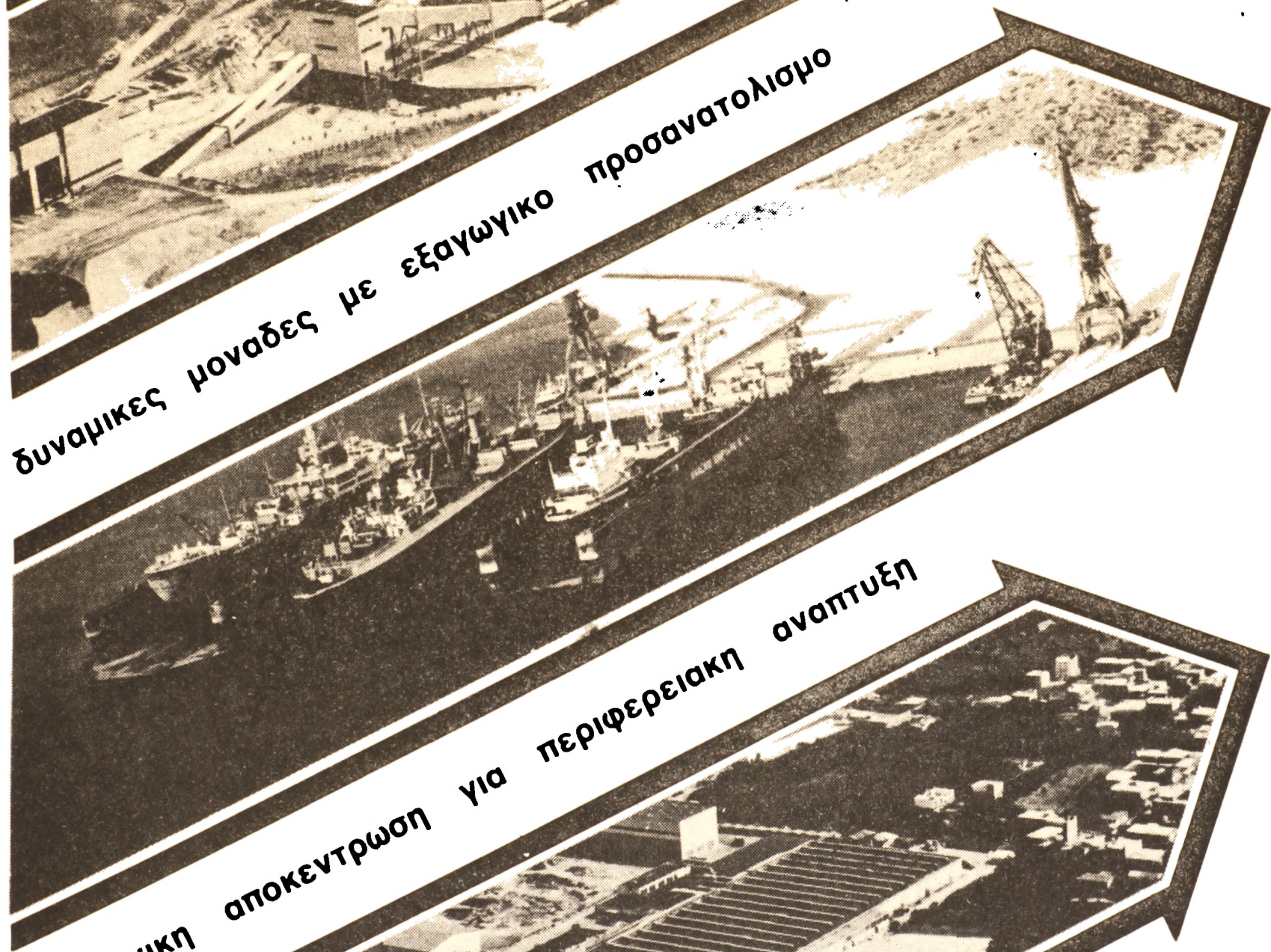

ΕΤΒΑ

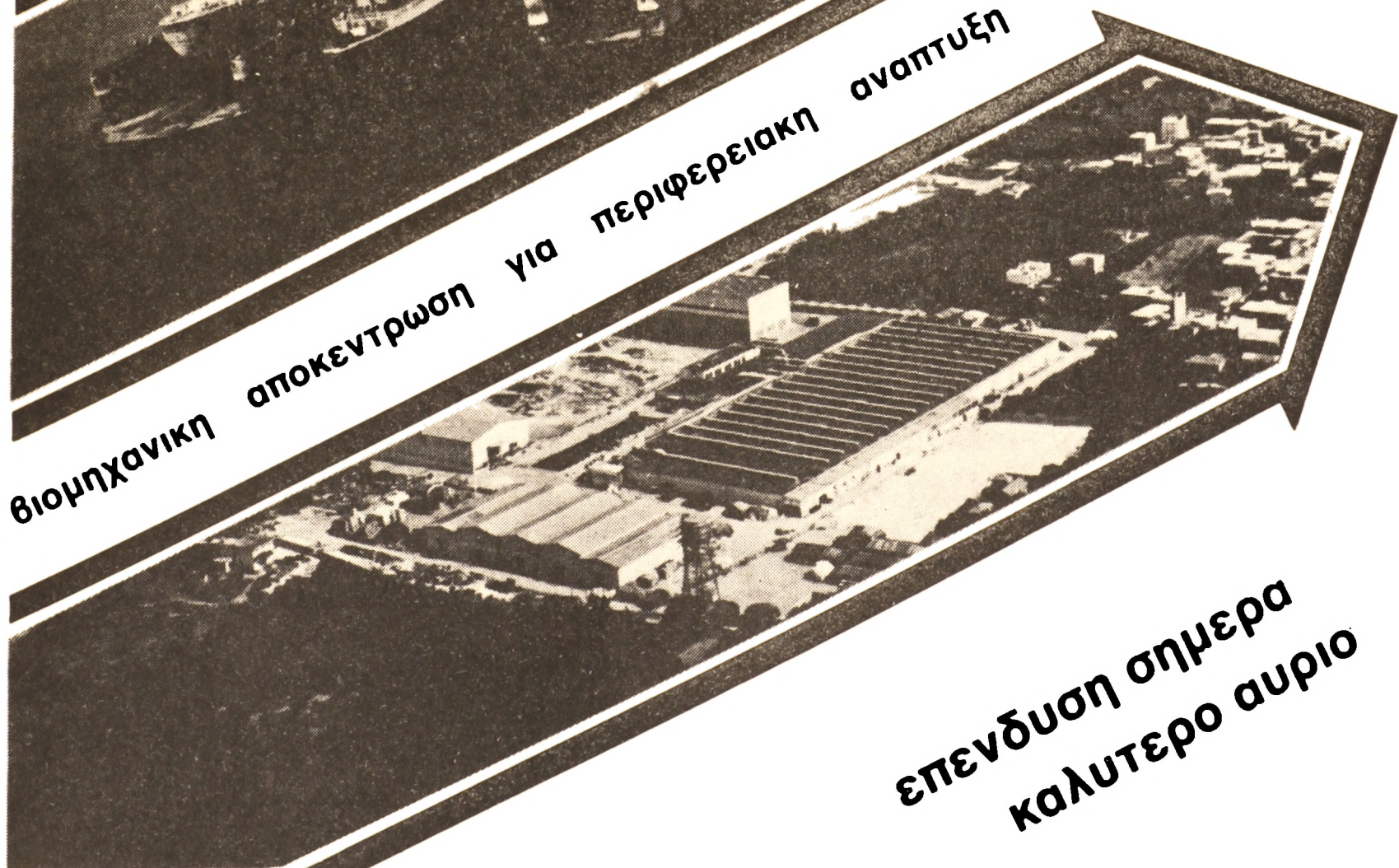
σωστή χρήση των πλουτοπαραγωγικών μας πηγών

δυναμικές μονάδες με εξαγωγικό προσανατολισμό

βιομηχανική αποκεντρωση για περιφερειακή ανάπτυξη

επένδυση σήμερα
καλύτερο αύριο

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

Σόλωνος 94, τηλ. 36.10.589 — 36.00.398

Ακόμη και τώρα μπορείτε να κάνετε δώρο στον εαυτό-σας αλλά και στους φίλους-σας, τα δυο ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ που με υπερηφάνεια παρουσιάζει ο εκδοτικός-μας οίκος.

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

Εξαισίες μινιατούρες του «Λογοθέτη» Πετράκη, για το ομώνυμο έργο του Βιντσέντζου Κορνάρου.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΟΥ ΦΕΥΓΕΙ

Πολύμοχθη φωτογραφική καταγραφή του Δημήτρη Παπαδήμου, για τα κτίσματα, τους ανθρώπους, τις συνήθειες που χάνονται.

Το λεύκωμα κυκλοφορεί ενιαίο σε πέντε γλώσσες (Ελληνικά, Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ρωσικά).

Είναι δηλαδή, ένα βιβλίο που αντιπροσωπεύει μian άλλη «όψη» του τόπου-μας.

Ζητείστε, ακόμη, τον κατάλογο με τις εκδόσεις-μας.

Θα βρείτε βιβλία που έχουν γνωρίσει την καταξίωση της κριτικής και τη θερμή υποδοχή του κοινού.

Απ' την άλλη, στον ίδιο κατάλογο εκδόσεις αμφισβήτησις, προβληματισμού και έργα για τη χειραφέτηση των γυναικών.

Δειγματοληπτικά αναφέρουμε:

MARTIN HNTEN του Τζακ Λόντον

ΑΝΥΠΑΝΤΡΗ ΜΗΤΕΡΑ του Κυρίλ Τοπάλοβ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΝΤΡΟΠΗΣ της Άνια Μεϋλεμπελτ

100 ΧΡΟΝΙΑ ΜΟΝΑΞΙΑΣ του Εμμ. Γκαρσία Μάρκεζ

ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ του Τζώρτζ Νόβακ

ΟΙ ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ του Ηλία Καζάν

Παραγγελίες - Πληροφορίες

Αντώνης Λιβάνης — Νέα Σύνορα

Σόλωνος 94, Τηλ. 3610.589 - 3600.398